

นิติบัญญัติ

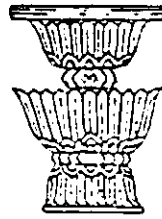
ห้องสมุดกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๒๑

พร้อมด้วย

การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

วันที่ 31/10/3
เลขทะเบียน 10/4.2
เลขที่ KD32 จ362จ
2521

ฉบับที่ห้องสมุดรัฐสภา
รับเมื่อ 6.8.32

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๒๑

พร้อมด้วยการพิจารณา
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

รับเมื่อ 6.8.32

ห้องสมุดกฎหมาย

ห้องสมุดกฎหมาย

โดย

สวัสดิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131003

กรม
วัฒนธรรม
และ
กีฬา

กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักพิมพ์

สงวนลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ของสวัสดิการ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ฉบับพิมพ์

๒๕๓๖

จำนวนพิมพ์

๑,๐๐๐ เล่ม

จำนวนหน้า

๔๑๖ หน้า

ผู้จัดพิมพ์และจำหน่าย สำนักพิมพ์นิติบรรณการ ๒๒-๒๔ ซอยแพร่่งนรา ถนนอัยยวงศ์
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๐๐ โทร. ๒๒๒๖๔๓๔

สาร
ของ
ทพธ. ศาสตราจารย์ ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน
ประธานรัฐสภา

ตามที่ได้มอบนโยบายและแนวทางให้สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อจัดพิมพ์กฎหมายที่สำคัญต่าง ๆ ตามลำดับ เผยแพร่แก่ประชาชนเพื่อประโยชน์แก่ผู้ใช้กฎหมายทุกฝ่ายจะได้ทราบถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายนั้น นับเป็นความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่สวัสดิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้รับนโยบายไปปฏิบัติ โดยได้จัดพิมพ์กฎหมายพร้อมด้วยรายงานผลการพิจารณาของรัฐสภาออกเผยแพร่ในรูปของหนังสือที่ใช้ชื่อว่า “นิติบัญญัติ” เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ทราบว่ารัฐสภาในฐานะสถาบันนิติบัญญัติมีเหตุผลและความคิดเห็นอย่างไรในการบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับแก่ประชาชน และขอแสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่สวัสดิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้นำรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันพร้อมด้วยการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติมาจัดพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ “นิติบัญญัติ” เป็นเรื่องแรก ซึ่งจะทำให้ผู้ทบทวนหน้าที่เกี่ยวกับการใช้รัฐธรรมนูญตลอดจนประชาชนทั่วไปได้ทราบว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติในฐานะที่เป็นผู้ร่างและบัญญัติรัฐธรรมนูญมีเหตุผลและความคิดเห็นอย่างไรในบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีแห่งการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการใช้รัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการได้ศึกษาถึงเหตุผลและความคิดเห็นซึ่งได้มีการอภิปราย ถกเถียงกันในรัฐสภาและในคณะกรรมการ ย่อมทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการใช้และการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งในปัจจุบันและอนาคตเป็นอย่างยิ่ง

ขอให้โครงการหนังสือ “นิติบัญญัติ” นี้ได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำกฎหมายในเรื่องอื่น ๆ พร้อมด้วยข้อพิจารณาของรัฐสภาอันเป็นสถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติออกเผยแพร่ เพื่อผู้ใช้กฎหมายและประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงที่มาและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้องและสมตามเจตนารมณ์ของรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ร่างและเป็นผู้บัญญัติกฎหมายต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริงแก่ประชาชน

(ศาสตราจารย์ ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน)

ประธานรัฐสภา

คำนำ

ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีแห่งการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นกฎหมายแม่บทในการปกครองและบริหารประเทศ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นกันอยู่ตลอดเวลาในทบทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ดังนั้นคณะทำงานโครงการ ฯ จึงได้พิจารณานำทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้พร้อมด้วยข้อพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ได้มีการอภิปรายถกเถียงกันในที่ประชุมคณะกรรมการและที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามขั้นตอนต่าง ๆ มาจัดพิมพ์เผยแพร่ลงในหนังสือ “นิติบัญญัติ” เป็นกฎหมายเรื่องแรกเพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญตลอดจนประชาชนทั่วไปที่สนใจในกิจกรรมการปกครองและบริหารบ้านเมือง ได้ทราบถึงเหตุผล แนวความคิด และที่มาในการบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในทางการศึกษาค้นคว้า และนำไปสู่การเสนอแนะแนวความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการปกครอง และบริหารประเทศ

หนังสือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ พร้อมการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเล่มนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่ปรากฏแต่ละขั้นตอนของการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการร่างรัฐธรรมนูญและพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑ แล้วนำมาสรุปสาระสำคัญของการพิจารณาของขั้นตอนนั้น ๆ เพื่อให้เห็นถึงความคิดเห็นต่าง ๆ ของความเป็นมาในการบัญญัติมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้

๑. กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้

- จุดเริ่มต้นจากธรรมนูญการปกครองปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ที่บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำรัฐธรรมนูญ
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
- ระยะเวลาและวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจนแล้วเสร็จ
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ในวาระที่ ๑ พร้อมทั้งสรุปคำอภิปรายสมาชิกในการพิจารณาในวาระที่ ๑

- รายชื่อคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งสภานิติบัญญัติได้ตั้งขึ้นหลังจากสภาได้ลงมติรับหลักการแล้ว
 - ระยะเวลาและวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
 - การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง และปัญหาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญยกเว้นในหมวดรัฐสภาใหม่
 - ระยะเวลาและวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในครั้งที่สอง
 - การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่สองต่อ
 - การลงมติในวาระที่สาม
 - การนำขึ้นทูลเกล้า ฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และการประกาศในราชกิจจานุเบกษา
๒. ที่มาของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเรียงมาตรา
- เป็นการบอกที่มาและเหตุผลของการบัญญัติบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเรียงมาตรา โดยจะเสนอเรียงมาตรา และในแต่ละมาตราจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ต่อไปนี้
๑. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
 ๒. สรุปการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยสรุปเหตุผลและแนวความคิดด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการอภิปรายในการประชุมคณะกรรมการ พร้อมทั้งผลการลงมติ
 ๓. สรุปการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยสรุปเหตุผลและแนวความคิดด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการอภิปรายในการประชุมคณะกรรมการ พร้อมทั้งผลการลงมติ
 ๔. สรุปการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่สอง โดยสรุปเหตุผลและแนวความคิดด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการอภิปรายในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พร้อมทั้งผลการลงมติ

ในการพิจารณาในชั้นนี้ ในชั้นแรก คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีมติให้มติดังกล่าว ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มติดังกล่าว โดยส่งร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาใหม่ การพิจารณาในครั้งนั้นคณะกรรมาธิการได้พิจารณาตั้งแต่หมวด ๖ เป็นต้นไป ซึ่งเป็นการประชุมลับจึงไม่ปรากฏรายงานการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ

๓. ภาคผนวก : การเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ

การเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นการประมวลเหตุการณ์การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๒๑ ทั้งที่แก้ไขได้สำเร็จและแก้ไขไม่สำเร็จ แต่ละครั้งจะประกอบด้วยข้อญัตติ ชื่อผู้เสนอ ประเด็นที่ขอแก้ไข

ในการจัดพิมพ์หนังสือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ พร้อมด้วยการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งแรกนี้ สวัสดิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสำนักพิมพ์มติชนการ ซึ่งเป็นผู้ได้รับลิขสิทธิ์ในการดำเนินการจัดพิมพ์ เผยแพร่ครั้งแรกเป็นจำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

สวัสดิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภายังหวังว่าหนังสือเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในกิจการบ้านเมืองได้พอสมควร

สารบัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑
พร้อมด้วยการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เรียงลำดับมาตรา

	หน้า
บทนำ	๑
หมวด ๑ บททั่วไป	๓๖
ราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑	๓๖
การปกครอง มาตรา ๒	๓๖
อำนาจอธิปไตย มาตรา ๓	๓๗
ความคุ้มครองประชาชนชาวไทย มาตรา ๔	๔๐
ข้อขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕	๔๒
หมวด ๒ พระมหากษัตริย์	๔๓
ฐานะแห่งองค์พระมหากษัตริย์ มาตรา ๖	๔๓
พุทธมามกะและศาสนูปถัมภก มาตรา ๗	๔๕
จอมทัพไทย มาตรา ๘	๔๕
ฐานันดรศักดิ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มาตรา ๙	๔๗
องคมนตรีและหน้าที่ มาตรา ๑๐	๔๘
การแต่งตั้งและถอดถอน มาตรา ๑๑	๔๘
คุณสมบัติต้องห้ามขององคมนตรี มาตรา ๑๒	๕๑
ถวายสัตย์ปฏิญาณ มาตรา ๑๓	๕๓
การพ้นจากตำแหน่งขององคมนตรี มาตรา ๑๔	๕๕

การแต่งตั้งข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์	
มาตรา ๑๕...	๕๕
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มาตรา ๑๖...	๕๖
การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในกรณีพระมหากษัตริย์	
ไม่ได้หรือไม่สามารถแต่งตั้ง มาตรา ๑๗...	๕๗
ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว	
มาตรา ๑๘...	๕๘
การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มาตรา ๑๙...	๕๙
การสืบราชสมบัติ มาตรา ๒๐...	๖๐
การดำเนินการเพื่อการสืบราชสมบัติ มาตรา ๒๑...	๖๑
หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	๖๔
สิทธิเสรีภาพ มาตรา ๒๒...	๖๔
ความเสมอภาค มาตรา ๒๓...	๖๘
สิทธิทางการเมือง มาตรา ๒๔...	๖๙
เสรีภาพทางศาสนา มาตรา ๒๕...	๗๐
โทษทางอาญา มาตรา ๒๖...	๗๑
ข้อสันนิษฐานในคดีอาญา มาตรา ๒๗...	๗๒
เสรีภาพในร่างกาย มาตรา ๒๘...	๗๓
การช่วยเหลือจากรัฐในคดีอาญา มาตรา ๒๙...	๗๖
การรื้อฟื้นคดีอาญา มาตรา ๓๐...	๗๘
การเกณฑ์แรงงาน มาตรา ๓๑...	๘๐
เสรีภาพในเคหสถาน มาตรา ๓๒...	๘๑
สิทธิในทรัพย์สิน มาตรา ๓๓...	๘๑
เสรีภาพในการพูด มาตรา ๓๔...	๘๖

เสรีภาพในการศึกษาอบรม มาตรา ๓๕	๘๕
เสรีภาพในการชุมนุม มาตรา ๓๖	๘๐
เสรีภาพในการตั้งสมาคม ฯ มาตรา ๓๗	๘๑
เสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง มาตรา ๓๘	๘๓
เสรีภาพในการสื่อสาร มาตรา ๓๙	๘๕
เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ มาตรา ๔๐	๘๖
สิทธิในครอบครัว มาตรา ๔๑	๘๘
สิทธิในการร้องทุกข์ มาตรา ๔๒	๘๘
สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ มาตรา ๔๓	๘๘
สิทธิเสรีภาพของข้าราชการ มาตรา ๔๔	๑๐๐
ข้อห้ามการใช้สิทธิเสรีภาพ มาตรา ๔๕	๑๐๓
หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย	๑๐๔
หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา ๔๖	๑๐๔
หน้าที่ของกันประเทศ มาตรา ๔๗	๑๐๕
หน้าที่รับราชการทหาร มาตรา ๔๘	๑๐๖
หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย มาตรา ๔๙	๑๐๗
หน้าที่เสียภาษีอากร มาตรา ๕๐	๑๐๘
หน้าที่ช่วยเหลือราชการ มาตรา ๕๑	๑๐๘
หน้าที่รับการศึกษาอบรม มาตรา ๕๒	๑๐๘
หมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ	๑๑๓
แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๕๓	๑๑๕
รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ มาตรา ๕๔	๑๑๕
ส่งเสริมสัมพันธไมตรี มาตรา ๕๕	๑๑๖
รักษาเอกราช มาตรา ๕๖	๑๑๗

รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย มาตรา ๕๓	๑๑๕
จัดระบบราชการ มาตรา ๕๔	๑๑๕
กระบวนการยุติธรรม มาตรา ๕๕	๑๒๐
การศึกษาอบรม มาตรา ๖๐	๑๒๑
สนับสนุนการวิจัย มาตรา ๖๑	๑๒๓
การพัฒนาเยาวชน มาตรา ๖๒	๑๒๓
ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย มาตรา ๖๓	๑๒๔
ส่งเสริมวัฒนธรรม มาตรา ๖๔	๑๒๕
รักษาสภาพแวดล้อม มาตรา ๖๕	๑๒๖
ยกฐานะของบุคคล มาตรา ๖๖	๑๒๗
ส่งเสริมเกษตรกร มาตรา ๖๗	๑๒๘
สนับสนุนเอกชน มาตรา ๖๘	๑๓๐
ประชากร มาตรา ๖๙	๑๓๑
สงเคราะห์ผู้ประสบภัย มาตรา ๗๐	๑๓๒
สนับสนุนการสังคมสงเคราะห์ มาตรา ๗๑	๑๓๒
ส่งเสริมการทำงาน มาตรา ๗๒	๑๓๓
ส่งเสริมการสาธารณสุข มาตรา ๗๓	๑๓๔
หมวด ๖ รัฐสภา	๑๓๕
ส่วนที่ ๑ บททั่วไป	๑๓๕
รัฐสภา มาตรา ๗๔	๑๓๕
ประธานและรองประธานรัฐสภา มาตรา ๗๕	๑๓๕
การตรากฎหมาย มาตรา ๗๖	๑๔๑
ร่าง พ.ร.บ. ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ มาตรา ๗๗	๑๔๒
ร่าง พ.ร.บ. ที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ มาตรา ๗๘	๑๔๓

เงินประจำตำแหน่ง มาตรา ๓๕	๑๔๔
ข้อห้ามของสมาชิกวุฒิสภา มาตรา ๔๐	๑๔๕
ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพ มาตรา ๔๑... ..	๑๔๖
สภาวินิจฉัยสมาชิกภาพ มาตรา ๔๒	๑๔๗
ผลการออกจากตำแหน่ง มาตรา ๔๓	๑๔๘
ส่วนที่ ๒ วุฒิสภา	๑๕๑
คุณสมบัติและจำนวนของวุฒิสภา มาตรา ๔๔	๑๕๑
ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง มาตรา ๔๕	๑๕๓
คุณสมบัติต้องห้าม มาตรา ๔๖	๑๖๐
การสิ้นสุดสมาชิกภาพ มาตรา ๔๗	๑๖๒
ตำแหน่งว่าง มาตรา ๔๘	๑๖๔
ส่วนที่ ๓ สภาผู้แทนราษฎร	๑๖๕
จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๔๙	๑๖๕
การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเขตเลือกตั้ง มาตรา ๕๐	๑๖๗
การออกเสียงเลือกตั้ง มาตรา ๕๑	๑๗๘
ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มาตรา ๕๒	๑๘๔
ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง มาตรา ๕๓	๑๘๘
ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง มาตรา ๕๔	๑๙๑
การส่งสมาชิกสมัครเข้ารับเลือกตั้ง มาตรา ๕๕	๑๙๖
ผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง มาตรา ๕๖	๒๐๒
ข้อห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๕๗	๒๐๔
หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง มาตรา ๕๘	๒๐๕
อายุของสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๕๙	๒๑๐

การเลือกตั้งทั่วไป มาตรา ๑๐๐	๒๑๑
การยุบสภา มาตรา ๑๐๑	๒๑๒
การเริ่มสมาชิกภาพ มาตรา ๑๐๒	๒๑๔
การสิ้นสุดสมาชิกภาพ มาตรา ๑๐๓	๒๑๕
เลือกตั้งซ่อม มาตรา ๑๐๔	๒๑๘
ผู้นำฝ่ายค้าน มาตรา ๑๐๕	๒๒๒
ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง	๒๒๓
ผู้แทนปวงชนชาวไทย มาตรา ๑๐๖	๒๒๓
การปฏิญาณตน มาตรา ๑๐๗	๒๒๔
แต่งตั้งประธานและรองประธาน มาตรา ๑๐๘	๒๒๕
การดำรงตำแหน่งของประธานและรองประธาน มาตรา ๑๐๙	๒๒๖
อำนาจหน้าที่ประธาน มาตรา ๑๑๐	๒๒๗
ประธานชั่วคราว มาตรา ๑๑๑	๒๒๘
องค์ประชุม มาตรา ๑๑๒	๒๒๙
การลงมติและเสียงข้างมาก มาตรา ๑๑๓	๒๓๐
เอกสิทธิ์ในที่ประชุม มาตรา ๑๑๔	๒๓๑
การเรียกประชุมและสมัยประชุม มาตรา ๑๑๕	๒๓๓
กำหนดเวลาสมัยประชุม มาตรา ๑๑๖	๒๓๔
รัฐพิธีเปิดประชุม มาตรา ๑๑๗	๒๓๔
การประชุมสมัยวิสามัญ มาตรา ๑๑๘	๒๓๕
การขอเปิดประชุมสมัยวิสามัญ มาตรา ๑๑๙	๒๓๖
ข้อยกเว้นพระราชกฤษฎีกา มาตรา ๑๒๐	๒๓๘
การจับกุมสมาชิกในระหว่างสมัยประชุม มาตรา ๑๒๑	๒๓๘
พิจารณาคดีในสมัยประชุม มาตรา ๑๒๒	๒๓๙

การขอให้ปล่อยสมาชิก มาตรา ๑๒๓	๒๔๐
ห้ามประชุมวุฒิสภา มาตรา ๑๒๔	๒๔๑
การเสนอร่าง พ.ร.บ. และร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับการเงิน มาตรา ๑๒๕	๒๔๒
การเริ่มพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ มาตรา ๑๒๖	๒๔๓
กำหนดเวลาการพิจารณาของวุฒิสภาและการเสนอ	
ร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภา มาตรา ๑๒๗	๒๔๔
การพิจารณาของวุฒิสภา มาตรา ๑๒๘	๒๔๕
ร่าง พ.ร.บ. ที่ถูกยับยั้ง มาตรา ๑๒๙	๒๔๖
การเสนอร่าง พ.ร.บ. ที่มีหลักการเดียวกัน มาตรา ๑๓๐	๒๔๗
ร่าง พ.ร.บ. หลังสภาสิ้นอายุ มาตรา ๑๓๑	๒๔๘
งบประมาณแผ่นดิน มาตรา ๑๓๒	๒๔๙
การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. งบประมาณและการแปรญัตติ มาตรา ๑๓๓	๒๕๐
การจ่ายเงินแผ่นดินในกรณีเร่งด่วน มาตรา ๑๓๔	๒๕๑
ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา ๑๓๕	๒๕๒
การตั้งกระทู้ถาม มาตรา ๑๓๖	๒๕๓
การเปิดอภิปราย มาตรา ๑๓๗	๒๕๔
การประชุมลับ มาตรา ๑๓๘	๒๕๕
ตั้งคณะกรรมการธิการ มาตรา ๑๓๙	๒๕๖
องค์ประชุมกรรมการธิการ มาตรา ๑๔๐	๒๕๗
ตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑	๒๕๘
ตราข้อบังคับการประชุม มาตรา ๑๔๒	๒๕๙
ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา	๒๖๐
กรณีที่มีการประชุมร่วมกัน มาตรา ๑๔๓	๒๖๑

	หน้า
ข้อบังคับการประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๔๔	๒๘๓
อัตราส่วนกรรมการ มาตรา ๑๔๕	๒๘๕
หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี	๒๘๗
แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี มาตรา ๑๔๖	๒๘๗
ถวายสัตย์ปฏิญาณ มาตรา ๑๔๗	๒๘๘
คุณสมบัติต้องห้ามของรัฐมนตรี มาตรา ๑๔๘	๒๘๙
คุณสมบัติยกเว้นของรัฐมนตรี มาตรา ๑๔๙	๒๙๐
ประชุมสภา มาตรา ๑๕๐	๒๙๕
แถลงนโยบาย มาตรา ๑๕๑	๓๐๐
การรับผิดชอบ มาตรา ๑๕๒	๓๐๑
เปิดอภิปรายทั่วไป มาตรา ๑๕๓	๓๐๔
การพ้นตำแหน่งของคณะรัฐมนตรี มาตรา ๑๕๔	๓๐๕
การสิ้นสุดของรัฐมนตรี มาตรา ๑๕๕	๓๐๖
รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง มาตรา ๑๕๖	๓๐๗
การตราพระราชกำหนด มาตรา ๑๕๗	๓๐๘
พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากร มาตรา ๑๕๘	๓๑๐
พระราชกฤษฎีกา มาตรา ๑๕๙	๓๑๑
กฎอัยการศึก มาตรา ๑๖๐	๓๑๒
ประกาศสงคราม มาตรา ๑๖๑	๓๑๕
หนังสือสัญญาสันติภาพ มาตรา ๑๖๒	๓๑๗
พระราชทานอภัยโทษ มาตรา ๑๖๓	๓๑๘
การถอดถอนฐานันดรศักดิ์ มาตรา ๑๖๔	๓๑๙
การแต่งตั้งและพ้นตำแหน่งข้าราชการระดับสูง มาตรา ๑๖๕	๓๒๐
การบริหารบุคคลของข้าราชการ มาตรา ๑๖๖	๓๒๒

ข้อห้ามของข้าราชการ มาตรา ๑๖๗	๓๒๓
การรับสนองพระบรมราชโองการ มาตรา ๑๖๘	๓๒๔
หมวด ๘ ศาล	๓๒๕
อำนาจศาล มาตรา ๑๖๙	๓๒๕
การตั้งศาล มาตรา ๑๗๐	๓๒๕
ข้อห้ามในการตั้งศาล มาตรา ๑๗๑	๓๒๗
การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย มาตรา ๑๗๒	๓๒๗
การพิจารณาพิพากษา มาตรา ๑๗๓	๓๒๘
ข้อห้ามของผู้พิพากษา มาตรา ๑๗๔	๓๒๙
การแต่งตั้งและพ้นตำแหน่งผู้พิพากษา มาตรา ๑๗๕	๓๓๑
ขั้นตอนการแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งของผู้พิพากษา มาตรา ๑๗๖	๓๓๒
ศาลทหาร มาตรา ๑๗๗	๓๓๒
ศาลอื่น มาตรา ๑๗๘	๓๓๓
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย มาตรา ๑๗๙	๓๓๔
หมวด ๙ การปกครองส่วนท้องถิ่น	๓๓๕
การปกครองท้องถิ่น มาตรา ๑๘๐	๓๓๕
สภาท้องถิ่นและอำนาจหน้าที่ มาตรา ๑๘๑	๓๔๑
สมาชิกสภาท้องถิ่น มาตรา ๑๘๒	๓๔๔
ผู้บริหารท้องถิ่น มาตรา ๑๘๓	๓๔๕
หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ	๓๔๙
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔	๓๔๙
ข้อห้าม มาตรา ๑๘๕	๓๕๒

เงินประจำตำแหน่ง มาตรา ๑๔๖	๓๕๓
แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๗	๓๕๔
การพ้นจากตำแหน่ง มาตรา ๑๔๘	๓๕๕
ตำแหน่งว่าง มาตรา ๑๔๙	๓๕๖
ร่าง พ.ร.บ. ที่ผ่านสภาและร่าง พ.ร.บ. ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๐	๓๕๖
กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๑	๓๕๗
คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๒	๓๕๗
วิธีการพิจารณาของตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๓	๓๕๘
หมวด ๑๑ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ	๓๖๐
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔	๓๖๐
บทเฉพาะกาล	
สถานิติบัญญัติทำหน้าที่รัฐสภา มาตรา ๑๕๕	๓๖๕
บทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่สถานิติบัญญัติแห่งชาติ มาตรา ๑๕๖	๓๖๖
คณะองคมนตรี มาตรา ๑๕๗	๓๖๖
การดำรงตำแหน่งของคณะรัฐมนตรี และการดำรงตำแหน่งของ ข้าราชการ มาตรา ๑๕๘	๓๖๗
สถานโยบายแห่งชาติ มาตรา ๑๕๙	๓๖๘
คำสั่งนายกรัฐมนตรี มาตรา ๒๐๐	๓๖๙
แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา มาตรา ๒๐๑	๓๗๐
กำหนดเวลาเลือกตั้ง มาตรา ๒๐๒	๓๗๑
การประชุมร่วม มาตรา ๒๐๓	๓๗๓
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และบทบัญญัติที่ยกเว้น ในวาระเริ่มแรกที่ใช้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๔	๓๗๖

กำหนดเวลาเฉพาะกาล มาตรา ๒๐๕	๓๘๕
การยกเลิกคำสั่งของนายกรัฐมนตรี มาตรา ๒๐๖	๓๘๐

ภาคผนวก

การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๒๑	๓๘๓

ขั้นตอนการจัดทำรัฐธรรมนูญ

โดยที่ได้เกิดการปฏิวัติอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ โดยมี พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ เป็นผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ สิ้นสุดลง และคณะปฏิวัติเป็นผู้ดำเนินการปกครองและบริหารประเทศ ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ คณะปฏิวัติได้นำธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยในการที่จะประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองและบริหารประเทศ โดยประกาศใช้วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

ในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรฉบับนี้ ได้ปรากฏเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการที่จะให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ โดยให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีหน้าที่จัดทำตามความในคำปรารภตอนหนึ่งว่า คณะปฏิวัติจะจัดให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดร่างขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มีการเลือกตั้งภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑

ตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรฉบับนี้ ได้บัญญัติให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าสามร้อยคนแต่ไม่เกินสี่ร้อยคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด ตามที่ประธานสภานโยบายแห่งชาตินำความกราบบังคมทูล ในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน ๓๖๐ คน

หลักเกณฑ์การจัดทำรัฐธรรมนูญ

ในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ได้มีบทบัญญัติในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไว้ด้วยดังนี้

๑. ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญ

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติคำนึงถึงการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีขึ้นภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ (มาตรา ๖)

๒. ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการธิการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการธิการร่างรัฐธรรมนูญจะมีจำนวนเท่าใด และจะประกอบด้วยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา ๙)

๓. เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการธิการตามมาตรา ๙ แล้ว ให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสามวาระ การพิจารณาในวาระที่หนึ่งและวาระที่สองให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สำหรับวาระที่สามให้กระทำได้เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองได้ล่วงพ้นไปแล้วสิบห้าวัน

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

การประชุมในวาระที่สาม ต้องมีสมาชิกร่วมประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ลงมติให้ความเห็นชอบในวาระที่สามแล้ว ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาตินำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติดลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ (มาตรา ๑๐)

๔. ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สาม ถ้าไม่ได้คะแนนเสียงเห็นชอบตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญการปกครองนี้ แต่ถ้การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว จะมีผลให้ไม่อาจจัดให้มีการเลือกตั้งภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ ให้ขยายกำหนดเวลาการจัดให้มีการเลือกตั้งออกไปหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ (มาตรา ๑๑)

๕. ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ตามมาตรา ๑๑ ถ้าไม่ได้คะแนนเสียงเห็นชอบตามมาตรา ๑๐ ในวาระที่หนึ่งหรือวาระที่สาม ให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมดพ้นจากตำแหน่งในวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติดลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบ และให้คณะรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของสภานโยบายแห่งชาตินำร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการธิการตามมาตรา ๙

ร่างขึ้น หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่ง มาปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

ในการปรับปรุงรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้คณะรัฐมนตรีคำนึงถึงการเลือกตั้งซึ่งจะต้องจัดให้มีขึ้นโดยเร็วเท่าที่จะทำได้

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ ให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ (มาตรา ๑๒)

นอกจากนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ร่างข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งได้กำหนดวิธีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นขั้นตอนไว้ในหมวด ๔ ดังนี้

๑. ก่อนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่ง คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญอาจเสนอปัญหาใด ๆ ในการร่างรัฐธรรมนูญต่อประธานสภาเพื่อนำเข้าปรึกษาในที่ประชุมสภาก็ได้ (ข้อ ๑๐๐)

๒. เมื่อคณะกรรมาธิการได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญตามความในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรแล้ว ให้ประธานสภาจัดเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน (ข้อ ๑๐๑)

๓. การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ให้วินิจฉัยว่าจะรับร่างรัฐธรรมนูญนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะรับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

การประชุมตามความในวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกอยู่ในที่ประชุมไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม (ข้อ ๑๐๒)

๔. ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่หนึ่ง ให้รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

การพิจารณาในวาระที่สอง ให้สภาตั้งคณะกรรมาธิการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น

คณะกรรมาธิการตามวรรคสองจะมีจำนวนเท่าใด และจะประกอบด้วยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของสภา (ข้อ ๑๐๓)

๕. สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ ภายในเวลาที่สภากำหนด

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา (ข้อ ๑๐๔)

๖. เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนั้นโดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ หรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย (ข้อ ๑๐๕)

๗. เมื่อประธานสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญและรายงานของคณะกรรมการตามข้อ ๑๐๕ แล้ว ให้ประธานสภาจัดเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่างรัฐธรรมนูญ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น (ข้อ ๑๐๖)

๘. เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๐๖ จบร่างแล้ว ให้รอเวลาไว้อย่างน้อยสามวันแล้วให้สภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาครั้งนั้นคณะกรรมการหรือสมาชิกอาจเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความใดมิได้นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น (ข้อ ๑๐๗)

๙. เมื่อสภาได้พิจารณาตามข้อ ๑๐๗ เสร็จแล้ว ให้รอเวลาไว้ตามมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ต่อจากนั้นให้สภาพิจารณาต่อไปเป็นวาระที่สาม

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร การพิจารณาในวาระที่สาม เป็นการลงมติว่าจะให้ความเห็นชอบในการนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้หรือไม่

การพิจารณาในวาระนี้ไม่มีการอภิปราย (ข้อ ๑๐๘)

การดำเนินการจัดทำรัฐธรรมนูญ

๑. การตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรฉบับนี้ และตามขั้นตอนที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๐ สมัยสามัญ วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ที่ประชุมได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๙ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ทั้งนี้ เพื่อเป็นผู้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมการ ๓๕ คน โดยคณะรัฐมนตรีเสนอชื่อผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นกรรมการ จำนวน ๑๐ คน ส่วนอีก ๒๕ คน เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งที่ประชุมเลือก

กรรมการที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ซึ่งมีได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๑. นายกมล วรรณประภา	๒. นายกระมล ทองธรรมชาติ
๓. นายกระแสร์ ชนวงส์	๔. หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช
๕. นายจิตติ ดิงศภักย์	๖. พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์
๗. นายบุญชนะ อิตถากร	๘. พลตรี ประมาณ อติเวกสาร
๙. นายสวัสดิ์ คำประกอบ	๑๐. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

กรรมการที่เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๑. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๒. นายกำธร พันธูลภ
๓. พลโทกานต์ รัตนวราหะ	๔. พันตำรวจเอก กฤษ สังขทรัพย์
๕. นายชนะ รุ่งแสง	๖. นายชุบ กาญจนประกร
๗. นายชูสง่า ฤทธิประศาสน์	๘. นายประชุม รัตนเพียร
๙. นายประเทือง กิริติบุตร	๑๐. พลโท ประสิทธิ์ ใจชื่น
๑๑. นายไพโรจน์ ชัยนาม	๑๒. หลวงอรรถไพศาลศิริ
๑๓. พลตรี มณีรัตน์ จารุจินดา	๑๔. นายมีชัย ฤชุพันธุ์
๑๕. นางแรม พรหมไพบูลย์ บุณยประสพ	๑๖. นายศิริ อติโพธิ์
๑๗. นายสมบุญ ศิริธร	๑๘. พลโท สมิง ไตลังคะ

๑๔. นายสนั่น สยสว้าง
๒๑. นายอดุล วิเชียรเจริญ
๒๓. นายอักษราทร จุฬารัตน
๒๕. นายโอสภ โกศล

๒๐. นายแสวง พุทธสถิตย์
๒๒. นายอมร จันทรมบูรณ์
๒๔. นายอุดร ดันติสุนทร

๒. การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามมาตรา ๔ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ แล้ว คณะกรรมการได้เริ่มประชุมกันเป็นครั้งแรกเมื่อวันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ โดยได้เลือกนายจิตติ ตั้งสภักดิ์ เป็นประธานคณะกรรมการ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ และนายอักษราทร จุฬารัตน เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีร่างรัฐธรรมนูญโดยได้พิจารณาถึงโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งข้อแตกต่างของรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ และได้มอบหมายให้เลขานุการ ฯ เป็นผู้กำหนดโครงสร้างของรัฐธรรมนูญกว้าง ๆ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา ส่วนเรื่องความคิดเห็นของประชาชนนั้นคณะกรรมการได้มอบหมายให้เลขานุการ ฯ สรุปประเด็นเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

เลขานุการ ฯ ได้เสนอโครงสร้างของรัฐธรรมนูญต่อที่ประชุมคณะกรรมการดังนี้

เค้าโครงการพิจารณาหลักการของรัฐธรรมนูญ

๑. คำปรารภ

จะกำหนดในลักษณะใด เท่าที่ผ่านมาจะกล่าวถึงความเป็นมาของระบอบการปกครองและเหตุที่มาของรัฐธรรมนูญที่พิจารณากว้างขึ้น

๒. บททั่วไป

- ๒.๑ ชื่อประเทศและรูปของรัฐ
- ๒.๒ ระบอบการปกครอง
- ๒.๓ เจ้าของอำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตย

๓. พระมหากษัตริย์

๓.๑ ชูานะ

๓.๒ อำนาจ

๓.๓ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

๓.๔ การสืบราชสมบัติ

๓.๔.๑ กฎมนเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

๓.๔.๒ การได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติ

๓.๔.๓ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมนเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ จะกระทำได้อหรือไม่เพียงใด

๔. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

๕. หน้าที่ของชนชาวไทย

๖. แผนนโยบายแห่งรัฐ

จะสมควรบัญญัติไว้หรือไม่เพียงใด

๗. นิติบัญญัติ

๗.๑ จะมีกี่สภา จะเรียกชื่ออย่างไร ใครเป็นประธานสภา

๗.๒ สภาที่มีจะประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง และหรือเลือกตั้งอย่างไร

๗.๓ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเป็นสมาชิกของสภาที่มาจากการแต่งตั้งจะควรกำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

๗.๔ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเป็นสมาชิกสภาที่มาจากการเลือกตั้งจะควรกำหนดไว้หรือไม่เพียงใด รวมทั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามในขณะสมัครรับเลือกตั้ง

๗.๕ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้เลือกตั้ง จะควรกำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

๗.๖ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งบางประการที่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

๗.๗ อายุของสภา

๗.๘ การเริ่มต้นและสิ้นสุดของสมาชิกภาพของสมาชิกสภา

๗.๔ อำนาจของสภา

- ๗.๔.๑ สิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติแต่ละสภาจะกระทำได้แค่ไหนเพียงใด
- ๗.๔.๒ สิทธิในการยับยั้งการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของแต่ละสภา
- ๗.๔.๓ อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารของแต่ละสภาควรมีหรือไม่อย่างไร
 - ๗.๔.๓.๑ การตั้งกระทู้ถาม
 - ๗.๔.๓.๒ การเปิดอภิปรายในลักษณะต่าง ๆ
 - ๗.๔.๓.๓ อื่น ๆ

๘. บริหาร

- ๘.๑ ควรกำหนดจำนวนรัฐมนตรีหรือไม่เพียงใด
- ๘.๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรี
- ๘.๓ ก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินจะต้องแถลงนโยบายและได้รับความไว้วางใจจากสภาหรือไม่เพียงใด
- ๘.๔ การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของรัฐมนตรี
- ๘.๕ อำนาจของฝ่ายบริหาร
 - ๘.๕.๑ ในการบริหารราชการแผ่นดินทั่วไป
 - ๘.๕.๒ ในการเสนอและออกกฎหมาย
 - ๘.๕.๓ การยุบสภา
- ๘.๖ ความสัมพันธ์กับฝ่ายนิติบัญญัติควรบัญญัติในรูปรัฐบาลระบบรัฐสภาหรือควแยกฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารจากกันแค่ไหนเพียงใด

๙. ตุลาการ

- ๙.๑ อำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี
- ๙.๒ การแต่งตั้ง ย้าย และถอดถอนผู้พิพากษาศาลการ
- ๑๐. องค์กรหรือสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่วินิจฉัยกฎหมายว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ
- ๑๑. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะให้กระทำได้แค่ไหนเพียงใด
- ๑๒. องค์กรหรือสถาบันทางการเมืองอื่นที่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
- ๑๓. เรื่องอื่น ๆ ทั้งในหลักใหญ่และรายละเอียดที่ควรพิจารณาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

เค้าโครงการพิจารณาหลักการของรัฐธรรมนูญ
ในส่วนที่ว่าด้วยฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

ฝ่ายนิติบัญญัติ

๑. ทัวไป

๑.๑ มีกี่สภา

๑.๒ จะเรียกชื่อสภาว่าอย่างไร ในกรณีมีมากกว่าหนึ่งสภา องค์กรที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติรวมกันแล้วจะเรียกชื่ออย่างไร

๑.๓ ในกรณีมีมากกว่าหนึ่งสภา ประธานสภาของสภาใดจะเป็นประธานขององค์กรที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติหรือจะกำหนดโดยใช้วิธีการอื่นใด

๑.๔ ในกรณีมีมากกว่าหนึ่งสภา สมาชิกของสภาหนึ่งจะเป็นสมาชิกของสภาอื่นในขณะเดียวกันได้หรือไม่

๑.๕ สมาชิกจะมีสิทธิขอให้มีการพิจารณาถึงสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งได้หรือไม่เพียงใด ถ้าได้ จะให้องค์กรใดเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัย

๑.๖ จะให้มีหัวหน้าฝ่ายค้านในสภาหรือไม่

๑.๗ สมาชิกสภาจะต้องแสดงทรัพย์สินหรือไม่ อย่างไร

๒. สภาที่มาจากการแต่งตั้ง (ถ้ามี)

๒.๑ สภาจะประกอบด้วยสมาชิกจำนวนเท่าใด

๒.๒ คุณสมบัติและหรือลักษณะต้องห้าม จะกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เช่นในเรื่องอายุ สัญชาติ คุณสมบัติ ลักษณะตามกลุ่มอาชีพ

๒.๓ จะให้ใครเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเสนอการแต่งตั้ง

๒.๔ สมาชิกภาพของสมาชิกจะมีกำหนดเวลาเท่าใด และจะให้สิ้นสุดลงในกรณีใดบ้าง

๓. สภาที่มาจากการเลือกตั้ง

๓.๑ สภาจะประกอบด้วยสมาชิกจำนวนเท่าใด หรือจะให้เป็นไปตามเกณฑ์ของราษฎร และในกรณีนี้จะจำกัดจำนวนขั้นต่ำและขั้นสูงของสมาชิกไว้หรือไม่

๓.๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเป็นสมาชิกสภา

- ๓.๓ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้ง
- ๓.๔ คุณสมบัติตาม ๓.๒ และ ๓.๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องพรรคการเมืองจะกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร
- ๓.๕ อายุของสภามีกำหนดเท่าใด และจะให้นับตั้งแต่เมื่อใด
- ๓.๖ สมาชิกภาพของสมาชิกจะให้เริ่มเมื่อใด และสิ้นสุดลงในกรณีใดบ้าง
- ๓.๗ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้เลือกตั้ง
- ๓.๘ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งใดบ้างที่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกเหนือจากที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเลือกตั้ง
- หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งที่เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น
- ๓.๘.๑ จะใช้วิธีการเลือกตั้งแบบรวมเขต แบ่งเขต หรือวิธีผสม
- ๓.๘.๒ จะใช้วิธีถือจำนวนราษฎรเป็นเกณฑ์ หรือจะจำกัดจำนวนชั้นต่ำชั้นสูงไว้โดยให้ไปยึดหยุ่นโดยถือเกณฑ์ราษฎรในกฎหมายเลือกตั้งอีกทีหนึ่ง
- ๓.๘.๓ การใช้สิทธิเลือกตั้งจะให้เป็นไปในลักษณะเป็นสิทธิหรือเป็นหน้าที่ของราษฎร หรือจะใช้วิธีอื่นใด เช่น จะใช้วิธีการลงทะเบียนผู้ที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ๓.๙ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งใดบ้างที่ต้องการให้นำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง
๔. ในกรณีที่มีสภาเดียวแต่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งแต่งตั้งและเลือกตั้งหรือเลือกตั้งด้วยกันให้อนุโลมพิจารณาตาม ๒. และ ๓.
๕. อำนาจของแต่ละสภา
- ๕.๑ สมาชิกของแต่ละสภามีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้แก่ไหนเพียงใด
- ๕.๑.๑ ร่างพระราชบัญญัติทั่วไป
- ๕.๑.๒ ร่างพระราชบัญญัติการเงินและหรือร่างพระราชบัญญัติอย่างอื่น
- ๕.๑.๓ ผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินิดใดที่สมาชิกไม่มีสิทธิเสนอ

- ๕.๒ จะให้ม็องคักรทำหน้าที่ในการกลั่นกรองการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกหรือไม่อย่างไร
- ๕.๓ กำหนดเวลาการพิจารณาของแต่ละสภาตามลักษณะของร่างพระราชบัญญัติ
- ๕.๔ ในกรณีมีมากกว่าหนึ่งสภา และร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของแต่ละสภาแตกต่างกัน จะมีวิธีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นอย่างไรต่อไป
- ๕.๕ การควบคุมฝ่ายบริหารจะให้สมาชิกของสภาใดกระทำได้บ้าง อย่างไร
- ๕.๖ การควบคุมฝ่ายบริหารจะให้กระทำได้ในเรื่องใดบ้าง
 - ๕.๖.๑ การตั้งกระทู้ถาม
 - ๕.๖.๒ การเปิดอภิปรายในลักษณะต่าง ๆ
 - ๕.๖.๓ จะต้องให้มีการลงมติให้ความไว้วางใจคณะรัฐมนตรีที่เพิ่งเข้ารับหน้าที่หรือไม่
 - ๕.๖.๔ การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูง
 - ๕.๖.๕ การประกาศใช้กฎอัยการศึก การประกาศสงคราม การทำสัญญาสันติภาพหรือสัญญาพันธมิตรทางทหาร
 - ๕.๖.๖ อื่น ๆ

ฝ่ายบริหาร

๖. คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นสมาชิกสภาในขณะเดียวกันได้หรือไม่
๗. นายกรัฐมนตรีและหรือรัฐมนตรีจะต้องมาจากสมาชิกสภาที่มาจากการเลือกตั้งหรือไม่
๘. ควรกำหนดจำนวนรัฐมนตรีไว้หรือไม่
๙. ก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินจะต้องแถลงนโยบายหรือไม่ และจะต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาใดก่อนหรือไม่ เพียงใด
๑๐. การพ้นจากตำแหน่งของรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี จะมีในกรณีใดบ้าง

๑๑. อำนาจของฝ่ายบริหาร

๑๑.๑ อำนาจบริหารราชการแผ่นดินทั่วไป

๑๑.๒ กฎหมายของฝ่ายบริหาร

๑๑.๓ การยุบสภา จะให้กระทำหรือไม่ เพียงใด

(รายงานการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒ วันพฤหัสบดีที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐)

ก่อนที่จะคณะกรรมการธิการจะได้พิจารณาโครงสร้างของรัฐธรรมนูญตามที่เลขานุการ ฯ เสนอมา นั้น คณะกรรมการธิการได้มีมติให้กรรมการทุกคนได้แสดงความคิดเห็นถึงแนวทางของระบบการปกครองที่ควรจะเป็นหลักการในการนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งความคิดเห็นของกรรมการที่เสนอนั้นสรุปได้ ๓ แนวทาง คือ

แนวทางแรก เห็นควรที่จะนำหลักการของรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๑ และ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ มาเป็นหลักในการพิจารณา แต่มีอีกความเห็นหนึ่งควรที่จะนำหลักการของรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๑ มาเป็นหลักในการพิจารณาเพียงฉบับเดียว

แนวทางที่ ๒ เห็นควรที่จะบัญญัติรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยและให้สภาผู้แทนราษฎรมีข้อกำหนดขีดค้นให้น้อยที่สุด โดยใช้รูปแบบการปกครองระบบรัฐสภา เพื่อที่จะให้มีการพัฒนาทางการเมืองเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

แนวทางที่ ๓ เห็นควรที่จะบัญญัติรัฐธรรมนูญให้องค์กรต่างๆ ที่เป็นกลไกทางการเมืองในการปกครองและบริหารประเทศ ดำเนินกิจกรรมไปด้วยความราบรื่นและมีเสถียรภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายบริหาร โดยพิจารณาจากการเมืองในอดีตที่ผ่านมา ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

สำหรับความคิดเห็นแนวทางที่สามนั้นมีประเด็นสำคัญ ๒ ประการคือ ใช้ระบบแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารและใช้ระบบรัฐสภา ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะบัญญัติรัฐธรรมนูญให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองนั้น สรุปได้ดังนี้

รัฐสภา

บททั่วไป

มีกรรมวิธีการเสนอความคิดเห็นที่จะให้องค์ประกอบมีลักษณะ ดังนี้

๑. เห็นควรที่จะให้รัฐสภาประกอบด้วย ๒ สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และสภาที่สมาชิกเป็นผู้แทนกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และให้สภากลุ่มผลประโยชน์มีสิทธิเข้าร่วมอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีและออกเสียงลงคะแนนได้

๒. เห็นควรที่จะให้รัฐสภาเป็นสภาเดียว ประกอบด้วยสมาชิก ๓ ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ ๑ เป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง

ประเภทที่ ๒ เป็นสมาชิกที่แต่งตั้งมาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเภทที่ ๓ เป็นสมาชิกอุปถัมภ์ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนรัฐบาล ให้รัฐบาลมีเสียงข้างมากและมีเสถียรภาพ

๓. เห็นควรที่บัญญัติให้การเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้สมาชิกสภาและฝ่ายรัฐบาลมีสิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติได้ แต่รัฐบาลไม่มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนน เพื่อเป็นการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

๔. เห็นควรที่จะบัญญัติให้รัฐบาลเสนอร่างพระราชบัญญัติได้เพียงฝ่ายเดียว

สภาผู้แทนราษฎร

ในเรื่องที่เกี่ยวกับสภาผู้แทนราษฎร กรรมวิธีการได้แสดงความคิดเห็นแนวทางที่ควรจะมีบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๑. ควรบัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนด ๓ ปี

๒. ควรบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อป้องกันมิให้มีพรรคการเมืองจำนวนมาก และพรรคการเมืองสามารถที่จะควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดในพรรคตนได้ ซึ่งมีกรรมวิธีการเสนอความคิดเห็นให้พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกำหนด และถ้าพรรคการเมืองใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งไม่ครบตามกำหนดให้ยุบพรรคนั้นเสีย แต่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นไม่สิ้นสุด และยังมีกรรมวิธีการให้ความเห็นเสริมต่อไปอีกว่า ควรมีหมวดเกี่ยวกับพรรคการเมืองโดยเฉพาะเพื่อกำหนดรายละเอียดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น การใช้จ่ายเงินในการหาเสียง

๓. ควรบัญญัติให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนมีสิทธิเรียกร้องให้มีการถอดถอนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตตนได้ แต่ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยในเรื่องนี้เนื่องจากจะเกิดความสับสนขึ้น

อำนาจหน้าที่รัฐสภา

มีกรรมการบางท่านเห็นควรที่จะบัญญัติให้เป็นลักษณะของการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร โดยมีรัฐสภามีหน้าที่เฉพาะด้านนิติบัญญัติเพียงอย่างเดียวไม่มีอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร เป็นแต่เพียงผู้กำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงานให้แก่ฝ่ายบริหาร

คณะรัฐมนตรี

ในเรื่องเกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีมีกรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. เห็นควรที่จะบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากผู้แทนราษฎร แต่มีอีกความเห็นที่ไม่ควรจะกำหนด ดังนั้น ควรจะเปิดกว้างไว้เพื่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปต่าง ๆ
๒. เห็นควรที่จะบัญญัติให้มีการเลือกตั้งคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ เพื่อที่ประชาชนจะได้เห็นคณะรัฐมนตรีได้รับเลือกเข้าไปบริหารราชการแผ่นดินให้ประชาชนเห็นได้โดยตรง
๓. เห็นควรที่จะบัญญัติให้ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการทหารดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพแก่รัฐบาล และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
๔. เห็นควรบัญญัติให้การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภา ไม่ต้องขอความไว้วางใจ เนื่องจากถือว่าประชาชนได้ให้ความไว้วางใจ โดยผ่านการจัดตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และพระมหากษัตริย์ทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งแล้ว

๕. เห็นควรที่จะเปลี่ยนชื่อหมวด "อำนาจบริหาร" เป็น "คณะรัฐมนตรี" ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

ในเรื่องนี้มีกรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

ฝ่ายที่เสนอความคิดเห็นการแยกอำนาจนั้น เห็นควรจะบัญญัติให้

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้
๒. ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีอำนาจที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจได้ และ

๓. การดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่สำคัญ ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติเสียก่อน

ส่วนฝ่ายที่เสนอความคิดเห็นในระบบรัฐสภาเห็นควรจะบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจได้ แต่ต้องมีกำหนดระยะเวลา ให้เสนอญัตตินี้ได้และต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

เรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญมีกรรมวิธีการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

ฝ่ายที่เสนอความคิดเห็นในการใช้ระบบการแยกอำนาจ เห็นควรที่จะบัญญัติให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาดัดสนการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีโดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้เสนอเรื่องต่อตุลาการรัฐธรรมนูญ และให้อำนาจตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยการดำเนินงานของรัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่

อื่น ๆ

มีกรรมวิธีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

ฝ่ายที่เสนอความคิดเห็นในการใช้ระบบแยกอำนาจได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ไม่เคยบัญญัติไว้ ดังนี้

๑. เห็นควรที่จะบัญญัติให้อำนาจพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะงดเว้นไม่ใช้บทบัญญัติใดบทบัญญัติหนึ่ง หรือหมวดใดหมวดหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ในเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินหรือสถานการณ์ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยได้

๒. เห็นควรให้สภานโยบายแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ มีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และรวมทั้งปลดนายกรัฐมนตรีได้

๓. บัญญัติให้มีองค์กรเพื่อควบคุมการดำเนินการของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามความเหมาะสมแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองในการบริหารราชการแผ่นดิน

หลังจากนั้น คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเค้าโครงการพิจารณาหลักการของรัฐธรรมนูญตามที่เลขานุการ ฯ ได้เสนอมา พร้อมกับความคิดเห็นของกรรมการในแนวทางของระบบการปกครองที่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดในหลักการย่อย ๆ ของแต่ละ

หัวข้อตามเค้าโครงที่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เมื่อได้พิจารณาเค้าโครงการพิจารณาหลักการของรัฐธรรมนูญแล้ว คณะกรรมาธิการจึงได้มอบหมายให้เลขานุการ ฯ ดำเนินการยกร่างบทบัญญัติตามหลักการที่คณะกรรมาธิการได้มีมติเห็นชอบเสนอต่อคณะกรรมาธิการพิจารณา

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่เลขานุการ ฯ ได้เสนอมานั้น คณะกรรมาธิการได้พิจารณาเรียงลำดับตั้งแต่มาตราแรกจนถึงมาตราสุดท้าย การพิจารณาในขั้นตอนนี้คณะกรรมาธิการได้มีการนำหลักการที่ได้ลงมติไปแล้วบางประการขึ้นมาทบทวนใหม่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อความละเอียดรอบคอบในการพิจารณา

สำหรับคำปรารภนั้น คณะกรรมาธิการได้มอบหมายให้ศาสตราจารย์ ดร. อุดล วิเชียรเจริญ ซึ่งเป็นกรรมาธิการคนหนึ่ง เป็นผู้ดำเนินการร่าง เพื่อนำมาเสนอคณะกรรมาธิการพิจารณาโดยคณะกรรมาธิการได้พิจารณาร่างคำปรารภหลังจากได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมาตราต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว

การดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมาธิการนี้ ได้เริ่มประชุมครั้งแรกเมื่อวันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ และประชุมครั้งสุดท้ายเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๑ การประชุมทั้งสิ้นรวม ๒๔ ครั้ง ระยะเวลาการดำเนินงานประมาณ ๖ เดือนเศษ ร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีทั้งสิ้น ๑๔๑ มาตรา

คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญได้มีหนังสือลงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๑ นำส่งร่างรัฐธรรมนูญต่อประธาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อเสนอให้ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ซึ่งในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันศุกร์ที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๑ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบเกี่ยวกับการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญว่าจะส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้สมาชิกพิจารณาล่วงหน้าเป็นเวลาสองสัปดาห์ก่อนที่จะพิจารณาในวาระที่ ๑

๓. การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวาระที่ ๑ และวาระที่ ๒

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญแล้วตามมาตรา ๑๐ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ได้กำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นสามวาระ

การพิจารณาในวาระที่ ๑

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้จัดร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการร่างเสร็จแล้วเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน โดยเสนอให้ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุมครั้งที่ ๓๒/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๑ ในขั้นตอนนี้ข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ ข้อ ๑๐๒ ได้กำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติวินิจฉัยว่าจะรับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาหรือไม่ ในการพิจารณาวินิจฉัยนี้ที่ประชุมได้ลงมติให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนี้เป็นรายหมวดไปตามลำดับ เริ่มตั้งแต่คำปรารภ โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอต่อสภาและคณะกรรมการได้ชี้แจงเหตุผลในการร่าง สรุปได้ดังนี้

คำปรารภ

ในการพิจารณาคำปรารภ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นดังนี้ว่า เนื้อหาเบาเกินไป ซึ่งควรบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ เหตุผลและจุดเป้าหมายในการร่างและถ้อยคำบางส่วนไม่ชัดเจน

หมวด ๑ บททั่วไป

ในการพิจารณาหมวดนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นดังนี้

๑. หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ควรยึดหลักทางสายกลางในการสร้างกฎเกณฑ์ของการปกครองประเทศให้เหมาะสมกับพื้นฐานของพลเมืองธรรมดาสامัญญ์ อันได้แก่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ

๒. มีบทบัญญัติในหลายหมวดของร่างรัฐธรรมนูญนี้ ขัดกับหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย เช่น ในเรื่องศาล และบางบทบัญญัติไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย

๓. ควรมีบทบัญญัติว่า ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าเหล่ากำเนิด หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

๔. บททั่วไปควรเป็นกรอบของหมวดอื่น ๆ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย และความอยู่รอดของชาติ

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์

ในการพิจารณาในหมวดนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น
ดังนี้

๑. เห็นควรที่บัญญัติกำหนดคุณสมบัติขององคมนตรีไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย แต่ได้รับการชี้แจงจากกรรมการว่า เหตุที่ไม่ได้บัญญัติไว้เนื่องจากได้กำหนดให้การแต่งตั้งองคมนตรีเป็นไปตามพระราชอัธยาศัยจึงไม่ควรกำหนดขีดกันเอาไว้

๒. ไม่ควรบัญญัติให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อลาออก เนื่องจากการพ้นจากตำแหน่งเป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

๓. ควรเขียนแยกคำว่า “องคมนตรี” และ “ประธานองคมนตรี” ในบางมาตราให้ชัดเจน กรรมการได้ชี้แจงว่า ประธานองคมนตรีมีฐานะเป็นองคมนตรีคนหนึ่งด้วยจึงไม่จำเป็นที่จะต้องเขียนแยกแจ้ง

๔. การละเมิดสถาบันพระมหากษัตริย์ ควรเพิ่มบทบัญญัติที่จะไม่ให้มีการกล่าวหาหรือฟ้องร้องสมเด็จพระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระยุพราชในทางใด ๆ ด้วย ซึ่งได้รับการชี้แจงจากกรรมการว่าได้มีบทบัญญัติคุ้มครองในประมวลกฎหมายอาญอยู่แล้ว

๕. เรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ควรบัญญัติเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์หรือเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์ด้วย ซึ่งได้รับการชี้แจงจากกรรมการว่าโดยหลักการแล้ว เป็นอำนาจของรัฐบาลที่จะเป็นผู้พิจารณาเห็นสมควร แต่พระราชอำนาจในการสถาปนาหรือพระราชทานเป็นพระราชอำนาจที่แสดงถึงพระคุณของพระมหากษัตริย์ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้เพื่อเป็นการเกื้อหนุน

หมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย

ในการพิจารณาหมวดนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น
ดังนี้

๑. บทบัญญัติในหมวดนี้ไม่จำเป็นต้องบัญญัติให้มาก เนื่องจากเป็นสิทธิและหน้าที่โดยธรรมชาติ หากนำมาบัญญัติจะไม่คลุมทุกกรณี ซึ่งกรรมการชี้แจงว่าบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักประกันมิให้รัฐออกกฎหมายจำกัดสิทธิขั้นมูลฐานได้

๒. ควรบัญญัติให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และระบุให้ชัดเจนว่าบุคคลเป็นชายและหญิง เนื่องจากอาจจะมีความหมายออกมาจำกัด หรือกำหนดความเหลื่อมล้ำในเรื่องสิทธิของหญิงชายได้ และย่อมจะทำให้สตรีมีโอกาสด้านตนเองและได้เข้ากิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

๓. ไม่ควรบัญญัติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับพลเมืองเพราะเป็นบุคคลเช่นเดียวกัน ซึ่งกรรมการได้ชี้แจงว่าในบางเรื่องเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกจำกัดสิทธิมากกว่าคนธรรมดา ถ้าไม่บัญญัติไว้จะออกกฎหมายจำกัดสิทธิบางประการไม่ได้

๔. การเนรเทศบุคคลที่มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลที่มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้ เรื่องนี้ควรมีข้อยกเว้นให้กระทำได้ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ได้รับการชี้แจงจากกรรมการว่า เรื่องนี้เป็นสิทธิขั้นมูลฐานซึ่งรัฐสภาจะออกกฎหมายจำกัดไม่ได้ หากกระทำได้รัฐสภาอาจจะออกกฎหมายจำกัดโดยให้มีการเนรเทศคนไทยได้

หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย

ในการพิจารณาหมวดนี้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. ควรบัญญัติหน้าที่ของชนชาวไทยที่จะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทยเพื่อเป็นประโยชน์และความมั่นคงของสังคมไทย และการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งได้รับการชี้แจงจากกรรมการว่า การกำหนดหน้าที่ในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน และไม่รู้นั่นแน่ชัดจนว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ ส่วนในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีกฎหมายบัญญัติเฉพาะเรื่องอยู่แล้ว

๒. ควรบัญญัติรับรองให้มีการป้องกันและรักษารัฐธรรมนูญไว้ด้วย เนื่องจากได้มีบทบัญญัติให้ชนชาวไทยมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย

๓. ควรบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของชนชาวไทยในการไปออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง และการออกเสียงแสดงประชามติ ซึ่งในประเด็นนี้กรรมการชี้แจงว่าจะเป็นการบีบบังคับให้เป็นหน้าที่ซึ่งจะทำให้ประชาชนขาดความศรัทธาและเลื่อมใสในประชาธิปไตย

๔. ควรบัญญัติให้บุคคลทุกคนต้องทำงานทำหรือมีงานทำเพื่อความมั่นคงของประเทศ

๕. ควรที่จะบัญญัติหน้าที่ของชนชาวไทยที่สำคัญ ๆ เพิ่มขึ้นอีก

หมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ

ในการพิจารณาหมวดนี้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. ชื่อหมวดนี้ควรเปลี่ยนชื่อเป็น “หน้าที่และแนวนโยบายแห่งรัฐ” และบัญญัติให้มี ๒ ลักษณะ คือ หน้าที่มูลฐาน เช่น การรักษาเอกราช และอีกประการหนึ่งเป็นหน้าที่และแนวนโยบายอื่น ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นการปฏิบัติงานของกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งบัญญัติไว้กว้าง ๆ ได้

๒. หมวดแนวนโยบายแห่งรัฐนี้ไม่มีความจำเป็นจะต้องกำหนดไว้ หรือถ้ามีความจำเป็นต้องเขียนให้สั้น กว้าง และครอบคลุมทุกกรณี เมื่อพรรคการเมืองได้เข้ามาเป็นรัฐบาลก็ย่อมมีนโยบายของตนในการบริหารประเทศเหมาะสมกับสภาวการณ์และมีความคล่องตัวกว่า

๓. หมวดนี้เป็นแนวทางที่ให้รัฐปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติมิได้ก็มีสิทธิฟ้องร้องได้ ซึ่งสมควรที่จะให้ประชาชนฟ้องร้องรัฐได้

๔. ควรกำหนดอุดมการณ์ของชาติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน กรรมการได้ชี้แจงว่า ปัญหาเรื่องอุดมการณ์เป็นเรื่องใหญ่และแนวทางที่กำหนดอุดมการณ์ของชาติมีหลายด้าน

๕. ควรกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวกับเรื่องการค้าทางศิลปวิทยาและทางวิทยาศาสตร์ด้วย กรรมการได้ชี้แจงว่าเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นรายละเอียดปลีกย่อยไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

๖. ควรมีนโยบายในเรื่องการส่งเสริมกีฬา การพลศึกษาให้ประชาชนทุกชั้น

๗. ควรมีนโยบายในเรื่องอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือการจัดให้มีสวนสาธารณะสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับประชาชน และในเรื่องการเกษตร

๘. ควรกำหนดเรื่องที่ประชาชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ เช่น เรื่องการส่งเสริมการลงทุน เรื่องการการค้าและการส่งออก เรื่องที่อยู่อาศัยหรือการเกษตร

๙. ควรกำหนดแนวนโยบายที่จะให้มีการดำเนินการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะบุคคลทางเศรษฐกิจให้น้อยลง

๑๐. ควรกำหนดการประกันราคาในผลผลิตการเกษตรด้วย ซึ่งกรรมการได้ชี้แจงว่าเป็นการผูกมัดรัฐบาลจะมีปัญหาทางด้านกฎหมายตามมา

๑๑. ควรจะมีการบัญญัติรับรองฐานะของทหารและมีไว้เพื่ออะไร ซึ่งกรรมการได้ชี้แจงว่ากำลังทหารต้องมีและมีให้เหมาะสมกับการรักษาเอกราชไว้ และมีไม่เกินความจำเป็น

3961131003

๒๑

๑๒. ควรบัญญัติถึงการใช้กำลังทหารเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งกรรมการได้ชี้แจงว่าได้บัญญัติไว้แล้วคือ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังนั้นบุคคลจึงหมายรวมถึงทหารด้วย

๑๓. ควรบัญญัติเกี่ยวกับนโยบายการเมืองไว้ด้วย

หมวด ๖ รัฐสภา

ในการพิจารณามวตนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น ดังนี้

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

๑. ในการบัญญัติหมวดนี้ควรที่จะกำหนดให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนมาก่อน

๒. เห็นควรที่จะให้รัฐสภาเมืองค้ประกอบดังนี้ ในปีแรกให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง ๑ ใน ๔ และสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ๓ ใน ๔ ในปีที่สองให้มีสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งอีก ๑ ใน ๔ และลดสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ๑ ใน ๔ และตั้งวุฒิสภาโดยแต่งตั้ง ๑ ใน ๔ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปีที่สามสภาผู้แทนราษฎร ยุบสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งที่เหลือทั้งหมด แล้วเพิ่มสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งให้ครบ ๑๐๐% ส่วนวุฒิสภาให้แต่งตั้งเพิ่มอีกเป็น ๑ ใน ๒ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีสองเท่าของวุฒิสภา ในปีที ๔ ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ทั้งหมด และในปีที่ ๖ ให้มีการเลือกตั้งวุฒิสภาทั้งหมด

๓. ควรกำหนดให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา โดยตามหลักการวุฒิสภานั้นได้รับการเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ และในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับได้บัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา

ส่วนที่ ๒ วุฒิสภา

๑. ควรกำหนดให้สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชนมีสัดส่วนที่มากกว่า ซึ่งการที่ให้วุฒิสภามีจำนวน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการขัดกับหลักประชาธิปไตยและเป็นการวิตรอนเสรีภาพของประชาชนโดยสมาชิกวุฒิสภาควรมีจำนวนไม่เกิน ๑ ใน ๒

หอสมุดกฎหมาย

๒. การแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภาควรมาจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้มีตัวแทนของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในสภา

๓. ควรกำหนดคุณสมบัติบางประการของสมาชิกรัฐสภาเช่นเดียวกับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๔. คุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา ไม่ควรกำหนดให้มีรายละเอียดเหมือนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๕. การพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภาเมื่อครบวาระที่กำหนดไว้ควรพิจารณาวิธีอื่นที่ดีกว่าการจับฉลาก

ส่วน ๓ สภาผู้แทนราษฎร

๑. การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อประชากร คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และวิธีการเลือกตั้ง ควรบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. ควรกำหนดจำนวนสูงสุดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ เนื่องจากจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นทุกปี

๓. ควรกำหนดให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ และผู้มีอายุตั้งแต่ ๒๓ ปี มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้

๔. บทบัญญัติบางมาตราขัดต่อหลักประชาธิปไตย เช่น การบังคับให้ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองก่อนสมัครรับเลือกตั้ง เรื่องการพ้นจากสมาชิกภาพเมื่อลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัด และเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถดำรงตำแหน่งในสภาท้องถิ่นได้

๕. การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรสมัครเป็นพรรค ไม่ควรยกเว้นกรณีตายหรือถอนการสมัคร และการเลือกตั้งให้เลือกเป็นพรรค

๖. ในกรณีพรรคการเมืองใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงจำนวนที่กำหนดให้ยุบพรรคไป และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นไปรวมกับพรรคอื่น

๗. ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ซึ่งทำให้พรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงบทบาทของพรรคการเมืองในอนาคต แต่มี

ผู้ค้านว่าควรให้พรรคการเมืองขับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคนั้นได้ และให้สมาชิกภาพของผู้นั้นสิ้นสุดลงด้วย และเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลาออกจากพรรคให้สิ้นสุดสมาชิกภาพด้วย

๘. มีบทบัญญัติหลายมาตราที่ไม่ส่งเสริมพรรคการเมือง เช่น ได้กำหนดให้ผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง แต่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เลือกตั้งเป็นรายบุคคลจึงมีความขัดกัน หรือเมื่อพรรคการเมืองส่งผู้สมัครครบหลักเกณฑ์แล้วอาจจะถอนผู้สมัครออกได้

๙. วิธีการเลือกตั้งควรใช้แบบรวมเขต จะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและจัดปัญหาการทุ่มเงินซื้อเสียงและการใช้อิทธิพล ซึ่งถ้าใช้การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตจะทำให้ผู้นิยมคอมมิวนิสต์ได้รับเลือกกันมาได้ นอกจากนี้มีผู้เสนอให้ใช้วิธีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วประเทศเพื่อที่จะได้ผู้แทนที่เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง

๑๐. ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้มากกว่านี้และมีผู้เห็นว่าควรให้ข้าราชการมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ด้วย เนื่องจากข้าราชการเป็นผู้มีปัญญาความรู้

๑๑. บทบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางมาตราขัดกัน โดยให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากเกินไป

ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้กับสภาทั้งสอง

บทบัญญัติบางมาตราทำให้การบริหารราชการแผ่นดินล่าช้า เช่น การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต้องผ่านการพิจารณาทั้ง ๒ สภา ซึ่งถ้าวุฒิสภาไม่เห็นด้วยจะต้องพิจารณาใหม่ แต่มีผู้เห็นว่าวุฒิสภามีความจำเป็นในการกลั่นกรองร่างพระราชบัญญัติ

หมวด ๘ คณะรัฐมนตรี

ในการพิจารณาหมวดนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็นดังนี้

๑. เห็นด้วยกับการที่ไม่ได้กำหนดว่านายกรัฐมนตรีมาจากฝ่ายไหน กรรมการได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การไม่ได้บัญญัติบังคับให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เนื่องจากถ้าบัญญัติไว้จะเป็นการห้ามบุคคลอื่น แต่มีความสามารถเป็นผู้นำได้ในกรณีจำเป็นที่ไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่มีผู้เห็นว่า นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ควรให้สอดคล้องกับระบบพรรคการเมือง เพื่อให้ประชาชนทราบว่าใครจะเป็นนายกรัฐมนตรี และจะได้ทราบนโยบายบริหารราชการแผ่นดินด้วย

๓. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีควรให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

๔. คณะรัฐมนตรีควรเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด และตำแหน่งฝ่ายบริหารควรแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนมากเพื่อให้รัฐบาลมีเสียงสนับสนุนจากสภา และมีผู้เห็นว่าไม่ควรบัญญัติว่ารัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เป็นไปตามวิถีทางระบอบประชาธิปไตย แต่มีความเห็นอีกทางหนึ่งว่า เห็นควรให้รัฐมนตรีไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งมาจากสภาผู้แทนราษฎร

๕. ก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดินควรให้คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภา และได้รับความไว้วางใจ แต่มีผู้เห็นว่าให้คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายโดยไม่ต้องมีการลงมติไว้วางใจ

หมวด ๘ ศาล

ในเรื่องศาลนี้ ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้เห็นชอบกับร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างขึ้น จึงได้ผ่านหมวดนี้ไป

หมวด ๙ การปกครองท้องถิ่น

ในการพิจารณาหมวดนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. ควรมีการกำหนดเช่นเดียวฉบับรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ ในเรื่องให้ท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองตนเอง การเงิน และการภาษีอากร รวมทั้งข้อกำหนดที่ว่า ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเองเพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถปรับปรุงและยกฐานะตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นข้อแก้ปัญหาละอุปสรรคทั้งปวงที่มีอยู่ในท้องถิ่น กรรมการได้ชี้แจงว่าได้ตัดเรื่องให้อิสระแก่ท้องถิ่นในด้านการเงินและการภาษีอากร เพราะท้องถิ่นยังต้องอาศัยงบประมาณจากส่วนกลาง และระบบการจัดเก็บภาษียังคงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลางอยู่ การที่จะให้อิสระดังกล่าวจะมีปัญหาข้อยุ่งยาก ได้มีผู้เสนอว่าควรจะสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง โดยมีติดอัยงบประมาณ

จากส่วนกลาง และอีกแนวทางหนึ่งควรที่จะเพิ่มบทบัญญัติให้มีการพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่ท้องถิ่นในรูปเงินอุดหนุนหรือเงินส่วนอื่น ๆ ที่จะกระทำได้

๒. ในหมวดนี้ควรบัญญัติเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ ทุกประการ ไม่สมควรตัดบทบัญญัติเรื่องใดออก

๓. ควรวางหลักใหญ่ ๆ ที่สำคัญ และเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังระบอบประชาธิปไตย ให้มั่นคงโดยเน้นเรื่องการปกครองตนเอง จึงไม่สมควรที่จะกำหนดรายละเอียดเนื่องจากระดับของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันมาก ควรให้เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง ๆ ไป

หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาหมวดนี้ มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น ดังนี้

องค์ประกอบของตุลาการรัฐธรรมนูญ ควรจะบัญญัติเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ ซึ่งมีจำนวน ๕ คน แต่งตั้งโดยฝ่ายรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการตุลาการ ฝ่ายละ ๓ คน จะเหมาะสมกว่า เพราะมีความสมดุลกันระหว่าง ๓ อำนาจอธิปไตย บทบัญญัติต่าง ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เน้นหนักไปทางด้านรัฐสภามากเกินไป

หมวด ๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้เห็นชอบกับร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างขึ้น จึงได้ผ่านหมวดนี้ไป

บทเฉพาะกาล

ในการพิจารณาบทเฉพาะกาลนี้ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติอภิปรายแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. ในการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่จะให้มาสนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาล ควรให้เป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๒. ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ นอกเหนือจากร่างพระราชบัญญัติงบประมาณควรให้วุฒิสภาร่วมพิจารณาด้วย เพราะหากสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติของรัฐบาลส่วนใหญ่แล้ว รัฐบาลจะมีเสถียรภาพไม่ได้ ซึ่งได้รับการชี้แจงจาก

กรรมวิธีการว่าในการที่สภาผู้แทนราษฎรไม่รับหลักการร่างพระราชบัญญัติของรัฐบาล มิได้มีผลให้รัฐบาลต้องออกไปทันที เป็นเพียงมรรยาททางการเมืองเท่านั้น ซึ่งมีใช้ว่าต้องอาศัยวุฒิสภาปกป้องไปทุกเรื่อง เพราะรัฐบาลย่อมต้องมีความสามารถและมีเสียงสนับสนุนในสภาพอสมควร

๓. ในการแถลงนโยบายของรัฐบาล เหตุใดจึงไม่ต้องมีการลงมติไว้วางใจ และการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ เหตุใดไม่ให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติด้วยกรรมวิธีการได้ชี้แจงว่า เหตุที่ไม่ต้องมีการลงมติไว้วางใจในการที่รัฐบาลแถลงนโยบาย เพราะต้องการให้รัฐบาลได้แสดงความสามารถบริหารประเทศไประยะหนึ่งก่อน และกรณีที่ดัดสิทธิสมาชิกวุฒิสภาในการเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนั้น เพราะถือหลักเจตนารมณ์ของประชาธิปไตยคือสภาผู้แทนราษฎร

๔. ไม่สมควรที่จะให้วุฒิสภาเข้ามาคำนวณเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะจะเป็นผลเสียได้หากรัฐบาลไม่ดี เนื่องจากวุฒิสภามีได้มาจากการเลือกตั้ง ควรเป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรที่จะควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลจะเหมาะสมกว่า กรรมวิธีการชี้แจงว่า การมีวุฒิสภานั้นมิได้มีเพื่อการคำนวณเสถียรภาพของรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับรัฐบาล

๕. ควรกำหนดในบทเฉพาะกาลให้การเลือกตั้งในวาระเริ่มแรกไม่ต้องมีการสังกัดพรรคการเมืองและไม่ควรกำหนดจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่สมัครรับเลือกตั้งต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น เนื่องจากการเลือกตั้งจะต้องกระทำโดยเร็ว ซึ่งย่อมกระทบกระเทือนการจัดตั้งพรรคการเมืองและการดำเนินงานของพรรคการเมือง ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียหาย และไม่ได้คนที่ดีมีประสิทธิภาพ กรรมวิธีการชี้แจงว่า การที่จะให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วภายในปี ๒๕๒๑ ตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรนั้น คณะกรรมการได้มีการร่างบทบัญญัติเลื่อนการเลือกตั้งไว้ในบทเฉพาะกาลแล้ว ซึ่งมีได้เป็นการขัดต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร เพราะธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรจะถูกยกเลิกทันทีเมื่อรัฐธรรมนูญประกาศใช้บังคับ

การลงมติในวาระที่ ๑

การอภิปรายในวาระที่ ๑ ของการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เริ่มต้นในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๑ สิ้นสุดลงในคราว

ประชุม ครั้งที่ ๓๖ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๑ การประชุมพิจารณา รวมทั้งสิ้น ๓ ครั้ง เมื่อการอภิปรายได้สิ้นสุดลงแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติจะต้องลงมติว่าจะรับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาหรือไม่ ตามหลักเกณฑ์ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร มาตรา ๑๐ และข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติข้อ ๑๐๒ กำหนดให้วิธีการออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะรับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และการประชุมดังกล่าวจะต้องมีสมาชิกอยู่ในที่ประชุมไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ผลการลงมติปรากฏว่า

สมาชิกเห็นชอบด้วยในการรับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ๒๗๖ คน

สมาชิกไม่เห็นชอบ ๒ คน

สมาชิกงดออกเสียง ๒ คน

สมาชิกไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่มาประชุม ๗๔ คน

มติของที่ประชุมเป็นเสียงเห็นชอบด้วย ๒๗๖ คนนั้น ถือว่าเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ตามข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงเป็นมติของที่ประชุมให้รับร่างรัฐธรรมนูญนี้ไว้พิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

การพิจารณาในวาระที่ ๒

การพิจารณาในวาระที่ ๒ เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ข้อ ๑๐๓ กำหนดให้การพิจารณาในวาระที่สอง ให้สภาตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น โดยคณะกรรมการจะมีจำนวนเท่าใดและจะประกอบด้วยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของสภา

ดังนั้น ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๖ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๑ หลังจากที่สภาได้ลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมดจำนวน ๓๕ คน คือ

๑. พลโท ประสิทธิ์ ใจชื่น	๒. ร้อยตำรวจโท ชาญ มนุธรรม
๓. พันเอก นิยม ศันสนาคม	๔. พันโท วินิต เทศวีสาล
๕. พลอากาศเอก บัญชา เมฆวิชัย	๖. นายसानนท์ สายสว่าง
๗. พลเรือโท เกตุ สันติเวชกุล	๘. พลตรี มณีรัตน์ จารุจินดา
๙. นายวินัย ทองลงยา	๑๐. พลโท เจริญ ดิษฐบรรจง
๑๑. คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์	๑๒. นาวาโท ฤทธิพล ปุราคำ
๑๓. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี	๑๔. นายรัตน์ ศรีไกรวิน
๑๕. พลโท สันต์ จิตรปฎิมา	๑๖. นายมีชัย ฤชุพันธุ์
๑๗. พลโท เฉลิมชัย จารุวัตร์	๑๘. พันเอก อุดม ทวีวัฒน์
๑๙. พันเอก ประจักษ์ สว่างจิต	๒๐. พลตรี จวน วรรณรัตน์
๒๑. นายอักษราทร จุฬารัตน	๒๒. นายอานวย อินทุภูติ
๒๓. นายปรีดี หิรัญพฤกษ์	๒๔. พลเรือโท โอภาส จามิกรณ์
๒๕. นายอมร จันทรสมบุรณ์	๒๖. พลตรี ประยูร บุณนาค
๒๗. นายอดุล วิเชียรเจริญ	๒๘. พลโท กานต์ รัตนวราหะ
๒๙. พลโท สมิง ไคลังคะ	๓๐. นายอุกฤษ มงคลนาวิน
๓๑. นายธรรมบุญ ลัดพลี	๓๒. นายประชุม รัตนเพียร
๓๓. นาวาเอก สงบ ศรีลัมพ์	๓๔. นายอุดร ดันติสุนทร
๓๕. นายเฉลิมชัย เล็กชม	

สำหรับสมาชิกอื่นที่ไม่ได้เป็นกรรมการ หากเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นประการใด ขอบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ข้อ ๑๐๔ ได้กำหนดให้สมาชิกมีสิทธิเสนอคำแปรญัตติเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในเวลาที่สภากำหนด ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติดำหนดระยะเวลาให้สมาชิกยื่นคำแปรญัตติภายในเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่สภาลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญนั้นไว้พิจารณา

ส่วนระยะเวลาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการนั้น สภานิติบัญญัติแห่งชาติมิได้กำหนดเวลาไว้ว่าจะต้องดำเนินการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาเท่าใด

๔. การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้มีการประชุมครั้งแรกเมื่อวันอังคารที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๑ โดยได้พิจารณาเลือกประธาน เลขานุการ และพิจารณากำหนดแนวทางในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

๑. ที่ประชุมได้เลือก พลโทเฉลิมชัย จารุวัตร เป็นประธานคณะกรรมการ และ พลโทสัณฑ์ จิตรปฎิมา เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

๒. คณะกรรมการได้มีมติให้ตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อทำหน้าที่แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการแล้วเสนอต่อที่ประชุม คณะทำงานประกอบด้วย

๑. นายอมร จันทรสมบูรณ์ เป็นประธาน
๒. พลตรี มณีรัตน์ จารุจินดา
๓. นายรัตน์ ศรีไกรวิน
๔. นายมีชัย ฤชุพันธุ์
๕. นายอักษราทร จุฬารัตน

๓. คณะกรรมการได้กำหนดหลักการในการดำเนินการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ โดยยึดถือหลักความมั่นคงของชาติ ความผาสุกของประชาชน และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นหลักการในการแก้ไขปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณา ดังนี้

๑. คำแปรญัตติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
๒. ความคิดเห็นของกรรมการแต่ละคน
๓. ความคิดเห็นของสมาชิกในการพิจารณาในวาระที่ ๑
๔. ความคิดเห็นของสื่อมวลชนและบุคคลในวงการต่าง ๆ

๔. คณะกรรมการได้กำหนดขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ โดยจะพิจารณาไปตามลำดับหมวดและมาตราไป ส่วนหมวดใดที่มีปัญหายุ่งยากคณะกรรมการก็จะพิจารณาในหลักการทั่ว ๆ ไปก่อน แล้วจึงพิจารณาเป็นรายมาตราไป เมื่อคณะกรรมการได้มีมติในหลักการเป็นเช่นใดแล้ว ก็จะมอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณาแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญ

ให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว เพื่อนำมาเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ส่วนคำปรารภ และบทเฉพาะกาลนั้น คณะกรรมการได้พิจารณาภายหลังเมื่อได้พิจารณาแก้ไข ปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้คำปรารภ และบทเฉพาะกาล มีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาความในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ

๕. ในการพิจารณาหมวดรัฐสภา คณะกรรมการมีมติ ไม่เห็นด้วยกับหลักการของ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วย วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่ารัฐสภาควรมีสภาผู้แทนเพียงสภาเดียว คณะ กรรมการจึงได้มอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณาแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ใน หมวดนี้ให้มีสภาผู้แทนราษฎรสภาเดียว ตามมติของที่ประชุมพร้อมทั้งแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยว ข้องให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวด้วย มาเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาพร้อมกับการพิจารณาคำแปรญัตติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๖. ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการนี้ ได้มีสมาชิกเสนอคำแปรญัตติแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาภายใน กำหนดเวลาที่สภาได้มีมติไว้ (๓๐ วัน) เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๕๔ ราย คณะกรรมการได้ดำเนินการ พิจารณาคำแปรญัตติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเรียงตามลำดับมาตรา โดยได้นำคำแปรญัตติ ในมาตราต่าง ๆ มาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงโดยยังมีได้เชิญสมาชิกมาชี้แจง เสร็จแล้วคณะกรรมการ ได้ดำเนินการพิจารณาคำแปรญัตติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยแบ่งขั้นตอนเป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑. คณะกรรมการได้เชิญสมาชิกรับฟังคำชี้แจง เพื่อเป็นการทำความเข้าใจใน สาระสำคัญที่คณะกรรมการได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะหมวดที่ว่าด้วยหมวดรัฐสภาซึ่งคณะ กรรมการได้กำหนดให้มีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว

๒. หลังจากนั้น คณะกรรมการได้เชิญผู้เสนอขอแปรญัตติในแต่ละหมวดชี้แจง ต่อกรรมการด้วย

เมื่อกรรมการได้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งคำแปรญัตติที่สมาชิกเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว คณะกรรมการได้จัด

ทำรายงานผลการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนี้ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

การพิจารณาดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนี้ได้เริ่มประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๑ และประชุมครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๑ รวมประชุม ๒๓ ครั้ง เป็นเวลา ๗๘ วัน ใช้เวลาประมาณ ๑๑๒ ชั่วโมง ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมี ๑๔๑ มาตรา คณะกรรมการชุดนี้ได้มีมติตัดออก เพิ่มใหม่ แก้ไข สุดท้ายร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมี ๒๐๔ มาตรา มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอแปรญัตติ ๕๔ ราย คณะกรรมการเห็นด้วยกับสมาชิกผู้แปรญัตติ ๑๐ มาตรา คณะกรรมการชี้แจงแล้วสมาชิกผู้แปรญัตติพอใจ ๕๗ มาตรา สมาชิกผู้แปรญัตติขอสงวนคำแปรญัตติไว้ ๖๖ มาตรา และมีกรรมาธิการเสียงข้างน้อยขอสงวนความเห็น ๕ มาตรา

ประธานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๑ และประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาล่วงหน้าในวันอาทิตย์ที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

๕. การพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเริ่มประชุมพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราตั้งแต่ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๒๑ จนกระทั่งเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในหมวด ๖ ซึ่งว่าด้วยรัฐสภาที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอมานั้นให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร แต่ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญหมวด ๖ นี้ ไปพิจารณาแก้ไขให้สอดคล้องกับความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่จะให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งมาตราที่เกี่ยวข้องและบทเฉพาะกาลไปพิจารณาใหม่ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๑๔๕ ต่อ ๑ ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่ง

ชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ และให้นำร่างรัฐธรรมนูญที่ไปพิจารณาใหม่นั้นมาเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติภายในวันพฤหัสบดีที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑

ในการพิจารณาแก้ไขใน “หมวด ๖ สภาผู้แทนราษฎร” ตามร่างที่คณะกรรมการการเสนอต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้เป็น “หมวด ๖ รัฐสภา” ซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาตินั้น คณะกรรมการการได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๗ คณะรัฐมนตรี หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ บทเฉพาะกาลและมาตราที่เกี่ยวข้องกับหมวด ๖ นี้ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกันโดยถือร่างของคณะกรรมการการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกอบกับคำแปรญัตติของสมาชิกที่ขอสงวนคำแปรญัตติในเรื่องเกี่ยวกับบทบัญญัติ ๒ สภา

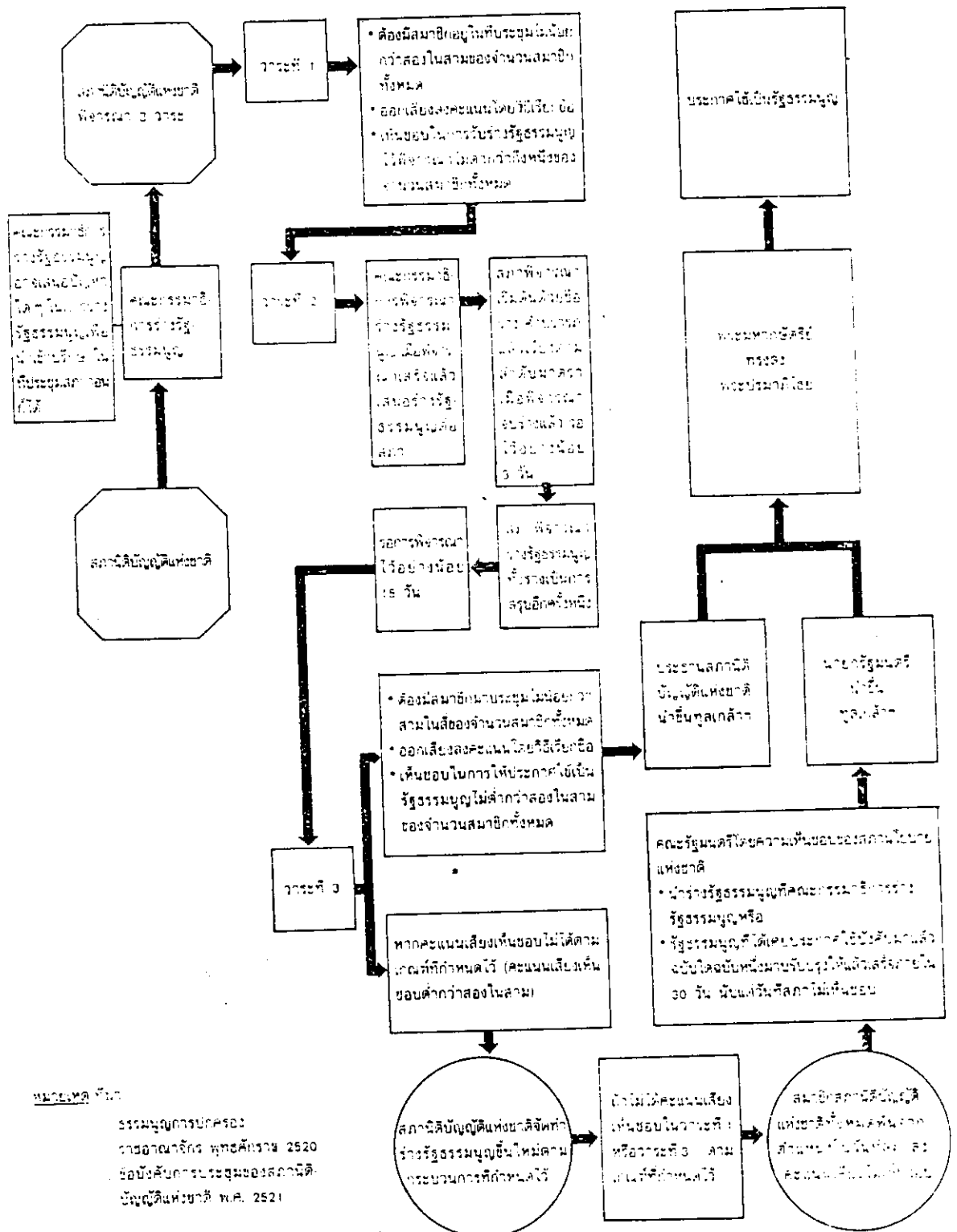
คณะกรรมการการได้ดำเนินการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๖ รัฐสภา และมาตราที่เกี่ยวข้องตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ จนถึงวันจันทร์ที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ การประชุมพิจารณา ๓ ครั้ง ประธานคณะกรรมการการได้ส่งร่างบทบัญญัติที่ได้แก้ไขใหม่ พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการการต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันอังคารที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑

สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญต่อไปในวันพฤหัสบดีที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ จนจบร่างในวันศุกร์ที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ หลังจากนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ประชุมพิจารณาเป็นการสรุปเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำ ในวันพุธที่ ๒๔ และวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ เป็นการจบการพิจารณาในวาระที่ ๒

๖. การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่ ๓

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ได้กำหนดให้การพิจารณาในวาระที่ ๓ กระทำได้เมื่อการพิจารณาในวาระที่ ๒ ได้ล่องพ้นไปแล้วสิบห้าวัน ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๓ ในวันจันทร์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๑ เริ่มตั้งแต่เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา

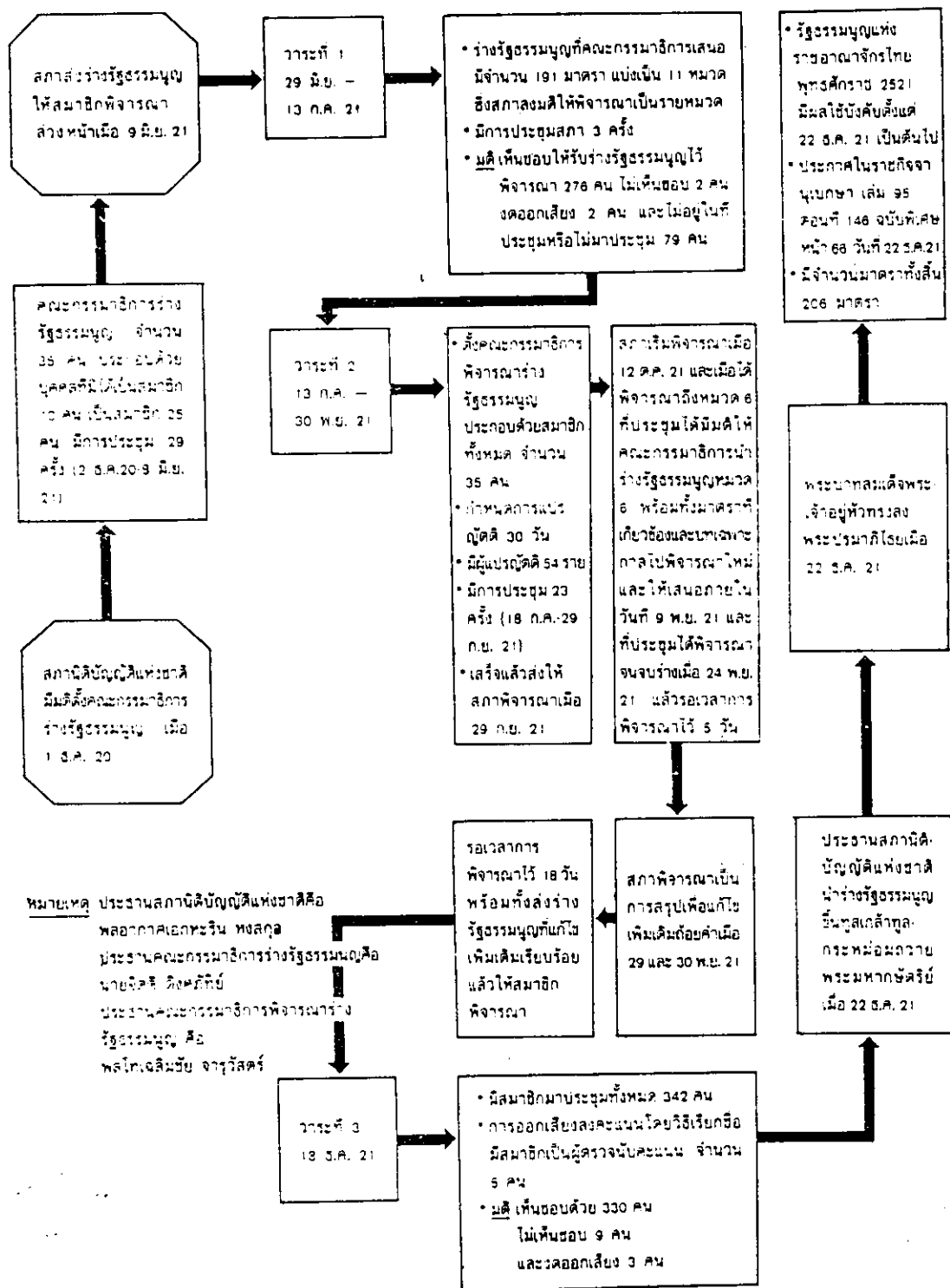
สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๓ ในคราวประชุมครั้งที่ ๔๓/๒๕๒๑ วันจันทร์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๑ มีสมาชิกมาประชุม ๓๔๒ คน พลอากาศเอก

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาให้ข้าราชการพลเรือน

1942, 1943 147

กรมอุตุนิยมวิทยา
ทางอากาศ โทร. ๒๕๒๐
ขอมติบัตรการประชุมของสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

หมวด ๑ บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้
ราชอาณาจักร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขาธิการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอขอแก้ไขโดยให้ใช้ถ้อยคำว่า “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรเดียวที่แบ่งแยกไม่ได้” เพราะถ้อยคำว่า “อันหนึ่งอันเดียว” เป็นคำที่ไม่เหมาะสม

ที่ประชุมเห็นว่าข้อความนี้เป็นการชี้ให้เห็นเด่นชัดว่าประเทศไทยเป็นรัฐเดียวที่ต้องและเหมาะสมกับหลักการแล้ว และในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ใช้ข้อความเช่นนี้มาตลอดจนเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว สมควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขาธิการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาดรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็น
การปกครอง ประมุข

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติม และไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณामาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรง
อำนาจธิปไตย ใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามหลักการที่เลขานุการคณะกรรมการเสนอตั้ง

“อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้น
โดยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

ในการพิจารณामาตรานี้มีกรรมการบางท่านเสนอความเห็น ดังนี้

๑. ควรตัดข้อความว่า “ผู้เป็นประมุข” ออก เพราะเป็นถ้อยคำที่มีบัญญัติไว้แล้วใน
มาตรา ๒ ว่า “พระมหากษัตริย์เป็นประมุข” จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติซ้ำอีก

กรรมาธิการส่วนใหญ่เห็นว่าถ้อยคำนี้ควรคงไว้ เป็นเหตุผลที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยเพราะเป็นประมุข อีกประการหนึ่งเป็นการกล่าวซ้ำเพื่อเชิดชูองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็บัญญัติข้อความเช่นนั้น ถัดต่อไปก็จะก่อให้เกิดปัญหาในด้านความเข้าใจได้

๒. การใช้อำนาจอธิปไตยควรแบ่งแยกให้ชัดเจน โดยบัญญัติลงไปในมาตราเดียวกันว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรีและอำนาจตุลาการทางศาล เพราะในมาตราต่าง ๆ ตามร่างที่เลขานุการยกมามีได้ระบุว่าอำนาจอธิปไตยมีอะไรบ้าง

กรรมาธิการบางท่านไม่เห็นด้วยที่จะให้กำหนดลงไปในมาตรา ๓ ว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอะไรในทางใด เพราะนอกจากอำนาจทั้ง ๓ องค์การแล้วยังมีอำนาจในการตรวจสอบต่าง ๆ และคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะต่างหากแยกจาก ๓ อำนาจดังกล่าว ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและใช้เช่นกัน ซึ่งจะไม่อยู่ในวงเขตแห่งมาตรา ๓ หากเขียนในลักษณะที่กรรมาธิการบางท่านเสนอ ควรเขียนเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ที่ว่า “พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” และไปบัญญัติเพิ่มอีก ๓ มาตรา ในหมวดพระมหากษัตริย์ว่าทรงใช้อำนาจอะไรทางใดจะเหมาะสมกว่า เพราะถูกต้องตามทฤษฎีและความเป็นจริง รวมทั้งเป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้ว หากเปลี่ยนแปลงไปจากรัฐธรรมนูญฉบับเดิมก็จะต้องมีการตีความอีก

กรรมาธิการส่วนใหญ่เห็นว่า อำนาจอธิปไตยเป็นอันหนึ่งอันเดียว แบ่งแยกไม่ได้ แต่ที่แบ่งแยกเป็นในแง่ขององค์กรและการใช้อำนาจเท่านั้น จึงควรเขียนให้ตรงกับความเป็นจริงโดยการแจกแจงออก ฉะนั้นตามร่างที่เลขานุการเสนอมาเหมาะสมแล้ว

ในที่สุดที่ประชุมเสียงข้างมากได้ลงมติให้ถือตามร่างที่เลขานุการเสนอ โดยตัดคำว่า “โดยผ่าน” ออก เพื่อให้ข้อความสละสลวยขึ้น

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมของคณะกรรมการได้มีการอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นสมควรแก้ไข

การใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ได้นำไปบัญญัติไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์ แต่ฉบับนี้กลับบัญญัติไว้ในบททั่วไป จึงทำให้ไม่สมบูรณ์และควรแจกแจง

ว่าทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรีและอำนาจตุลาการทางศาล ซึ่งเรื่องนี้เป็นแม่บทใหญ่ในการปกครองประเทศ จึงควรบัญญัติให้เด่นชัดและทราบถึงที่มาของอำนาจอธิปไตย

ฝ่ายที่ไม่เห็นสมควรแก้ไข

หมวดบททั่วไปเป็นการบัญญัติเรื่องทั่วไป เมื่อกล่าวถึงอำนาจอธิปไตยแล้วจึงบัญญัติไว้เลยว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นทางใดบ้าง เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการร่างคือพยายามเขียนให้สั้น มิฉะนั้นต้องเพิ่มอีก ๓ มาตรา และการใช้พระราชอำนาจทั้ง ๓ นี้ พระมหากษัตริย์มิได้ทรงใช้ด้วยพระองค์เองแต่ทรงใช้ในพระปรมาภิไธยเท่านั้น การนำไปแจกแจงในหมวดพระมหากษัตริย์ย่อมไม่เหมาะสม เพราะเรื่องที่อยู่ในหมวดพระมหากษัตริย์ควรเป็นเรื่องในทางเทอดพระเกียรติ การบัญญัติไว้ในหมวดทั่วไปเพื่อเน้นให้เด่นชัดยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง การแจกแจงรายละเอียดโดยเรียกชื่ออำนาจต่างๆ ทั้งสามอาจไม่ถูกต้องตามทฤษฎีและความเป็นจริง เพราะตามความจริงแล้ว นอกเหนือจากอำนาจทั้งสามนี้แล้วยังมีอำนาจอื่นๆ อีก เช่น อำนาจในการที่พระมหากษัตริย์ทรงยับยั้งกฎหมาย อำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ อำนาจในการตรวจสอบต่างๆ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างหากจาก ๓ อำนาจ ปัจจุบันจึงมิได้แยกเป็นลักษณะของอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารหรืออำนาจตุลาการ ฉะนั้นการถือว่าอำนาจอธิปไตยแยกเป็น ๓ อำนาจจึงไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง และย่อมจะกระทบถึงอำนาจอื่นๆ ด้วย

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้ว ให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอแก้ไขคำว่า “อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย” เป็น “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย”

เหตุผลของฝ่ายขอแก้ไข

ถ้าใช้คำว่า “เป็นของ” จะสอดคล้องกับประโยคถัดไปและคำว่า “มาจาก” หมายความว่าอำนาจอธิปไตยผ่านจากปวงชนชาวไทยไปยังพระมหากษัตริย์ทางใดก็ได้ ส่วนคำว่า “เป็นของ” เป็นการมอบหมายจากประชาชนด้วยความเต็มใจให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล

เหตุผลของฝ่ายไม่สมควรแก้ไข

คำว่า “มาจาก” เป็นการเน้นในเรื่องสถานภาพของอำนาจอธิปไตยที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญตามหลักแล้วคำว่า “เป็นของ” นั้น อาจจะไม่นับให้แก่ใครก็ได้เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของแต่ละคน แต่เมื่อมารวมกัน จึงได้มอบสิทธิบางส่วนให้ผู้เป็นประมุขนำไปใช้ อำนาจอธิปไตยจึงมาจากปวงชนชาวไทย

ที่ประชุมได้ลงมติว่าเห็นควรคงไว้ตามร่างของคณะกรรมการธิการหรือจะเป็นไปตามสมาชิกขอแปรญัตติ

เห็นควรคงไว้

๑๖๖ ท่าน

เห็นตามผู้แปรญัตติ

๒ ท่าน

(รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๔ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดยย่อมอยู่ในความคุ้มครองความคุ้มครอง แห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

ประชาชนชาว

ไทย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติความในมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ได้เพิ่มมาตรานี้เนื่องจากมีกรรมการเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติว่า “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดยย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” เช่นเดียวกับในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ เพราะเรื่องนี้เป็นหลักใหญ่ควรกำหนดไว้ในบททั่วไปมากกว่าที่จะไปจำแนกในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย อีกประการหนึ่ง ควรมีคำว่า “ชายและหญิง” บัญญัติไว้ด้วยส่วนจะเป็นที่ใดนั้นแล้วแต่ความเหมาะสมและข้อความดังกล่าวมีความหมายครอบคลุมน่าจะกล่าวอ้างดีกว่าไปแยกเขียนไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเสมอภาค

กรรมการบางท่านชี้แจงว่าได้บัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้โดยละเอียดแล้ว ถ้าบัญญัติเพิ่มขึ้นอีกก็จะเป็นการซ้ำซ้อน การแยกไว้ในหมวดต่างหากโดยเฉพาะจะเหมาะสมกว่า ซึ่งถ้ามองในแง่จิตวิทยาก็ควรบัญญัติไว้ในบททั่วไป แต่ในแง่หลักการแยกหมวดหมู่ควรบัญญัติไว้ในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ ส่วนเรื่องคำว่า “ชายและหญิง” นั้น กฎหมายได้บัญญัติคำว่า “บุคคล” ซึ่งรวมทั้งชายและหญิงอยู่แล้ว

ที่ประชุมเห็นว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญและเป็นหลักประกันของประชาชน จึงให้กำหนดไว้ในหมวดบททั่วไปเพื่อให้เด่นชัดขึ้น จึงมอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณายกวาง

คณะทำงานได้ยกวางโดยมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่มีกรรมการบางท่านได้ขอแก้ไขเป็น “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองของกฎหมาย”

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่คณะทำงานเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สมาชิกขอแก้ไขเป็นดังนี้ “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่า เพศ เหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” โดยได้อภิปรายให้เหตุผลสรุปว่า คำว่า “ประชาชนชาวไทย” นั้นครอบคลุมอยู่แล้ว ถ้ากรรมการเดิมเข้าไปก็น่าจะเดิมให้ชัดเจนเพื่อเป็นการเน้นว่า ทุกคนจะได้รับความคุ้มครองและความเป็นธรรมตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐบาลไทยได้ยอมรับอยู่แล้ว ในเมื่อคนกลุ่มน้อยยังได้รับความเสมอภาค สตรีซึ่งมีกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศก็น่าจะได้รับความเป็นธรรมได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญอย่างเท่าเทียมกัน

กรรมการได้ชี้แจงและสมาชิกได้อภิปรายสนับสนุนสรุปได้ดังนี้

ที่เดิมคำว่า “เหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด” เพื่อต้องการเน้นให้ชัดว่า กฎหมายให้ความเสมอภาคให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคน การเพิ่มนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เสียหาย หากตัดออกแล้วจะมีแต่ความเสียหายและคำว่า “ประชาชนชาวไทย” นั้นหมายถึงทุกเพศทุกวัยอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องเพิ่มคำว่า “เพศ” ลงไปอีก

ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๕ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บท
 ขัดหรือแย้ง บัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้
 รัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการเสนอมา ดัง
 ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติ
 ในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.
 ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาดรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์

มาตรา ๖ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะ
ฐานะแห่งองค์ ละเมิดมิได้
พระมหากษัตริย์ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ มีกรรมวิธีการบางท่านเสนอว่า ควรเพิ่มบทบัญญัติว่าผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องสมเด็จพระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระยุพราชในทางใด ๆ มิได้ เพราะทั้งสองพระองค์ย่อมเป็นที่เคารพสักการะของปวงชนเช่นเดียวกับองค์พระมหากษัตริย์ในเรื่องนี้มีกรรมวิธีการชี้แจงว่า พระมหากษัตริย์แต่พระองค์เดียวที่เป็นสถาบันในรัฐธรรมนูญ ส่วนสมเด็จพระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระยุพราชมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาคุ่มครองอยู่แล้ว

ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
เสนอมา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมของคณะกรรมการได้มีการอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไข

มีผู้แปรญัตติและเสนอข้อคิดเห็นให้บัญญัติรวมถึงองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชด้วย ฉะนั้นคณะกรรมการน่าจะได้พิจารณาหากเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถาบันมิใช่เรื่องบุคคลก็น่าจะแก้ไขข้อความให้เหมาะสม โดยใช้คำว่า “สถาบันพระมหากษัตริย์” แทนคำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” จะเหมาะสมกว่าและเป็นการเทิดทูนทั้งสถาบันด้วยมิใช่เพียงพระมหากษัตริย์พระองค์เดียว หากไม่ใช้คำว่า “สถาบัน” ก็ควรตัดคำว่า “องค์” ออก

ฝ่ายที่ไม่เห็นสมควรแก้ไข

ถ้าจะใช้คำว่า “สถาบัน” ย่อมไม่เหมาะสมเพราะกว้างเกินไป ที่ใช้คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” ในมาตรานี้นั้น หมายถึงองค์พระมหากษัตริย์พระองค์เดียวที่ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ถัดต้อออกหรือเปลี่ยนแปลงถ้อยคำย่อมเป็นที่กระทบกระเทือนได้เพราะรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาใช้คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” ทั้งหมดและมีได้มีปัญหาแต่ประการใด

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้ว ให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอแก้ไขเป็นดังนี้ “พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้”

เหตุผลของฝ่ายขอแก้ไข

สาเหตุที่ตัดคำว่า “องค์” เพราะคำว่า “พระมหากษัตริย์” หมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย แต่คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” หมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ พระองค์เดียวจึงเป็นความหมายที่แคบ นอกจากนั้น มาตราอื่นๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ใช้คำว่า “พระมหากษัตริย์” ทั้งสิ้น ส่วนที่เอารวสองรวมกับวรรคหนึ่งนั้นเพื่อให้ข้อความกะทัดรัดยิ่งขึ้น

เหตุผลของฝ่ายไม่สมควรแก้ไข

ความมุ่งหมายของมาตรานี้ ต้องการเน้นองค์พระมหากษัตริย์ว่าดำรงอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้ ส่วนมาตราอื่นๆ ที่ใช้คำว่า “พระมหากษัตริย์” นั้นหมายถึงพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นสถาบันและในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรทุกฉบับก็ใช้คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” ทั้งสิ้น หากตัดคำว่า “องค์” ออกไปจะขาดการเน้นดังกล่าวและความหมายก็จะเปลี่ยนไป

ส่วนวรรคหนึ่งกับวรรคสองรวมกันไม่ได้ เพราะมิได้เป็นเรื่องเดียวกัน วรรคแรกเป็นการกำหนดพระมหากษัตริย์ วรรคสองเป็นเรื่องกระบวนการทางกฎหมาย ถ้านำมารวมกันจะทำให้ขาดน้ำหนัก ทำให้เสียความหมาย

ที่ประชุมได้ลงมติว่าเห็นคงไว้ตามร่างเดิมหรือเห็นสมควรแก้ไขตามที่สมาชิกเสนอ

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

๑๕๖ ท่าน

เห็นควรแก้ไข

๔ ท่าน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก
พุทธมามกะและ
ศาสนูปถัมภก

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการเสนอ ดัง
ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปร
ญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามัตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย
จอมทัพไทย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐ
ธรรมนูญเสนอมาดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

กรรมการบางท่านเห็นว่า ตำแหน่งจอมทัพไทยนี้ไม่ปรากฏว่าเป็นยศอะไรจึงควร
กำหนดลงไปด้วยว่าให้พระมหากษัตริย์ทรงพระยศสูงสุดในกองทัพไทย ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการ
ร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วย เห็นควรให้เป็นไปตามร่างที่เลขานุการเสนอ

นอกจากนี้กรรมการบางท่านได้เสนอว่าสมควรจะมีบทบัญญัติเพิ่มขึ้นเป็นอีกมาตราหนึ่งหรือไม่ โดยให้พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะดใช้บทบัญญัติบางส่วนในรัฐธรรมนูญหากเกิดกรณีวิกฤตการณ์อันเป็นอันตรายต่อประเทศชาติ และให้เป็นพระราชอำนาจที่จะตราบทบัญญัติที่เหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นใช้ชั่วคราวไม่เกิน ๒ ปี ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยเพราะการใช้หรือไม่ใช้พระราชอำนาจนี้จะทำให้กระทบกระเทือนสถาบันพระมหากษัตริย์

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมคณะกรรมการได้มีการอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไข

สมควรที่จะบัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอิสริยยศจอมทัพด้วยหรือไม่ เพราะตามร่างนี้ไม่ปรากฏว่าทรงพระยศอันใด

ฝ่ายที่ไม่เห็นสมควรแก้ไข

“ยศ” นี้พระมหากษัตริย์เป็นผู้พระราชทานอยู่แล้ว จึงไม่ควรกำหนดยศให้พระองค์อันจะเป็นการหลู่พระเกียรติไป นอกจากนี้กระทรวงกลาโหมเคยทำเรื่องที่จะถวายพระยศแด่พระองค์ไม่เห็นชอบด้วย อีกประการหนึ่งทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยถือว่าทรงพระยศสูงสุดอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องมีพระยศมารับรองอีก

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้ว ให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๖๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์และ
ฐานันดรศักดิ์ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
และเครื่องราช
อิสริยาภรณ์

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญเสนอ ดังต้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการบางท่านเสนอว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการถอดถอน
ฐานันดรศักดิ์ หรือเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่บัญญัติไว้ในหมวดคณะรัฐมนตรีควรจะนำ
มาบัญญัติไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพราะเป็นพระราชอำนาจเดียวกันจึงน่าจะมารวมไว้ด้วยกัน

กรรมการชี้แจงว่าเรื่องนี้เป็นพระราชอำนาจที่ทรงใช้โดยทางฝ่ายบริหาร ซึ่งมีใช้
พระราชอำนาจโดยส่วนพระองค์หรือตามพระราชอัธยาศัย การถอดถอนฐานันดรศักดิ์หรือเรียกคืน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นอำนาจของรัฐบาลที่จะเป็นผู้พิจารณาเห็นสมควร แต่องค์พระมหากษัตริย์
ก็ต้องทรงใช้พระราชอำนาจนั้น จึงต้องนำมาบัญญัติในหมวดคณะรัฐมนตรีแต่พระราชอำนาจในการ
สถาปนาหรือพระราชทานเป็นพระราชอำนาจที่แสดงถึงพระคุณของพระมหากษัตริย์ จึงต้องนำมาไว้
ในหมวดพระมหากษัตริย์เพื่อเป็นการเทิดทูน

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปร
ญัตติในมาตรานี้ และคณะกรรมการได้ชี้แจงสรุปได้ดังนี้

พระราชอำนาจตามมาตรานี้ ควบคู่กับพระราชอำนาจในมาตรา ๑๖๔ คือพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวดของคณะรัฐมนตรี เหตุที่แยกเป็น ๒ หมวดเพราะการที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์หรือพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นเป็นพระราชอำนาจส่วนพระองค์ ส่วนอำนาจในการถอดถอนนั้นเป็นเรื่องของฝ่ายบริหารที่จะต้องเสนอขึ้นไปถึงบัญญัติไว้ในเรื่องของฝ่ายบริหาร

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามารตรา

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรี
องคมนตรี คนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี
และหน้าที่ คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้”

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบโดยให้ตัดถ้อยคำออกเล็กน้อย เพื่อความเหมาะสม ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมคณะกรรมการได้มีการอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไข

การกำหนดจำนวนองคมนตรีไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หากไม่มีหลักเกณฑ์แล้ว ก็ไม่ควรกำหนดจำนวนไว้ ควรให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ฝ่ายที่ไม่เห็นสมควรแก้ไข

ที่กำหนดจำนวนดังกล่าว มิได้ถือหลักเกณฑ์ประการใด การไม่กำหนดจำนวนไว้โดยให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัยนี้ พระมหากษัตริย์อาจทรงลำบากพระทัยในการแต่งตั้ง ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาอีก การกำหนดไว้จะเป็นประโยชน์มากกว่า จึงควรคงไว้ตามร่างเดิม

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณาในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

- มาตรา ๑๑ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี
- การแต่งตั้งและ ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย
- ถอดถอน ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง
- ประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
- ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง
- องคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอบทบัญญัติ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมวิธีการบางท่านเสนอว่า

(๑) ควรมีบทบัญญัติกำหนดคุณสมบัติขององคมนตรีไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย เช่นเดียวกับในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ เพราะจะเป็นประโยชน์มากกว่า และบทบัญญัติในมาตรานี้ใช้คำว่า “องคมนตรี” ทำให้เกิดความสับสนและก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่ามีได้หมายถึง “ประธานองคมนตรี” ด้วย เพราะในมาตรา ๑๐ ใช้คำว่า “ประธานองคมนตรี” และ “องคมนตรีอื่น” ฉะนั้นควรจะเขียนแยกให้ชัดเจนจะเหมาะกว่า ในเรื่องนี้กรรมวิธีการชี้แจงว่าความในมาตรา ๑๐ ที่ใช้ “องคมนตรีอื่น” แสดงให้เห็นได้ชัดว่า ประธานองคมนตรีก็มีฐานะเป็นองคมนตรีคนหนึ่งอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องเขียนแจกแจงซึ่งจะก่อให้เกิดความยุ่งยาก และในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ก็ใช้ถ้อยคำเช่นนี้

(๒) บทบัญญัติที่กำหนดให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อลาออก ควรตัดทิ้งเพราะไม่มีผลอันใด เนื่องจากในมาตรานี้ การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย ฉะนั้นหากไม่โปรดเกล้าฯ ให้ออก ย่อมจะลาออกไม่ได้

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมคณะกรรมการได้มีการอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไข

ควรที่จะกำหนดขอบเขตหรือคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นองคมนตรีเพื่อเป็นการเสริมคุณค่าของบุคคลผู้จะทรงแต่งตั้งเป็นองคมนตรี เหมือนกับรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗

ฝ่ายที่ไม่เห็นสมควรแก้ไข

ไม่ควรกำหนดคุณสมบัติขององคมนตรีไว้ การเป็นไปตามพระราชอัธยาศัยจริง ๆ และอีกประการหนึ่งเป็นเรื่องส่วนพระองค์ที่มีควรจะไปก้าวก่าย

ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ.

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การพิจารณาในวาระที่สอง ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒ องค์มนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
คุณสมบัติต้อง ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือ
ห้ามขององค์- สมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรค
มนตรี การเมืองใดๆ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกวางเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แต่มีกรรมการเสนอให้ตัดบทบัญญัตินี้ออกทั้งหมด เพราะเมื่อให้การแต่งตั้งองค์มนตรีเป็นไปตามพระราชอัธยาศัยแล้วก็ไม่ควรมีข้อจำกัดประการใดอีก ควรให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัยอย่างแท้จริง ส่วนบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งหากอยู่ในฐานะที่ต้องห้ามดังกล่าว ก็ควรที่จะได้พิจารณาด้วยตนเองว่าควรจะรับผิดชอบเพียงใด สมควรที่จะดำรงตำแหน่งเดิมอยู่หรือไม่ ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เพราะไม่เกิดผลดีแต่ประการใด ทั้งยังเป็นบทบัญญัติที่ฟุ่มเฟือยอีกด้วย

กรรมการบางท่านเห็นว่าควรให้คงบทบัญญัตินี้ไว้ เพราะมิได้เป็นการบังคับพระมหากษัตริย์ พระองค์จะทรงแต่งตั้งผู้ใดก็ได้ แต่เป็นบทบัญญัติที่บังคับผู้ถูกแต่งตั้งให้ต้องปฏิบัติตามตำแหน่งองค์มนตรีเป็นตำแหน่งสำคัญ จึงไม่ควรไปผูกพันกับตำแหน่งทางการเมืองหรือตำแหน่งอื่นๆ หรือแสดงการฝักใฝ่พรรคการเมือง อันจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียองค์พระมหากษัตริย์ การบัญญัติห้ามไว้จะเป็นประโยชน์มากกว่า

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรตัดบทบัญญัตินี้ออกหรือควรให้คงไว้

เห็นสมควรตัดออก ๑๔ คน

เห็นควรคงไว้ ๑๒ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีผู้ขอแปรญัตติเพิ่มเป็นดังนี้

“องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่หรือเป็นเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองใดๆ

องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย มีอายุครบ ๗๒ ปี ลาออก มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง หรือมีคุณสมบัติหรือกระทำการอันต้องห้ามตามวรรคหนึ่ง”

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นที่ว่า ควรกำหนดเงื่อนไขของการดำรงตำแหน่งองคมนตรีตามคำแปรญัตติวรรคแรกไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรกำหนดเงื่อนไขห้ามองคมนตรีดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการประจำ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือแสดงการฝักใฝ่พรรคการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย เพราะองคมนตรีเป็นตำแหน่งที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งต้องดำรงความเป็นกลาง การบัญญัติไว้เพื่อเป็นทางป้องกันสถาบันพระมหากษัตริย์มิให้มัวหมอง หรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ อีกประการหนึ่งเพื่อบังคับเฉพาะองคมนตรีเท่านั้น มิใช่เป็นการจำกัดพระราชอำนาจแต่ประการใด ในทางตรงกันข้าม หากไม่กำหนดไว้แล้วองคมนตรีไปดำรงตำแหน่งดังกล่าว ย่อมจะกระทบกระเทือนสถาบันพระมหากษัตริย์

๒. ไม่สมควรกำหนดข้อห้ามดังกล่าว เพราะการแต่งตั้งองคมนตรีควรให้เป็นไปตามพระราชอำนาจอย่างแท้จริง ไม่ควรมีข้อจำกัดซึ่งพระองค์จะทรงแต่งตั้งผู้ใดย่อมได้ ส่วนบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นองคมนตรี จะต้องพิจารณาตนเองว่าสมควรที่จะรับผิดชอบหรืออยู่ในฐานะเช่นไร

ที่ประชุมลงมติให้กำหนดเงื่อนไขของการดำรงตำแหน่งองคมนตรีตามคำแปรญัตติวรรคแรก ส่วนวรรคสองที่ประชุมไม่เห็นชอบ โดยแก้ไขไว้เป็นดังนี้

“องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ขณะนั้นคณะกรรมการกำหนดให้มีสภาเดียว) ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใดๆ”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๑๑ วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไข

(๑) บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งองคมนตรี เพื่อมิให้เป็นการขัดระหว่างพระราชอำนาจกับการที่จะทรงแต่งตั้ง จึงขอแก้ไข “เมื่อได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรีแล้ว ให้องคมนตรีนั้นพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ”

(๒) ขอแก้ไขคำว่า “ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ” เป็น “พนักงานลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ”

ฝ่ายที่เห็นสมควรไม่แก้ไข

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเรื่องของศีลที่บัญญัติไว้สำหรับองคมนตรีและเป็นการพิทักษ์คุ้มครองมิให้บุคคลต่าง ๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อเบื้องยุคลบาทได้ มิได้เป็นการจำกัดพระราชอำนาจแต่ประการใด จะทรงแต่งตั้งใครก็ได้ แต่เมื่อแต่งตั้งแล้วบุคคลนั้นต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ถ้อยคำดังกล่าวมีความหมายกว้างกว่าที่ขอแก้ไข ประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ได้บัญญัติเช่นนั้นตลอดมา

ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติว่า จะให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเพิ่มขึ้นใหม่ หรือจะให้เป็นไปตามที่สมาชิกขอแก้ไข

เห็นตามที่คณะกรรมการการเพิ่มขึ้นใหม่ ๑๑๖ คน

เห็นตามที่สมาชิกขอแก้ไข ๒ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓

ถวายสัตย์

ปฏิญาณ

ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่าข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้กร่างมาตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แต่มีกรรมการเสนอให้ตัดบทบัญญัตินี้ออก เพราะเห็นว่าการปฏิญาณตนเป็นประเพณีที่ต้องกระทำอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องเขียนในรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นการถวายสัตย์ปฏิญาณหากจะพึงมีควรให้เป็นไปโดยความสำนึกขององคมนตรี ไม่ใช่ทำเพราะรัฐธรรมนูญบังคับ

กรรมการบางท่านเห็นว่าควรบัญญัติไว้เพราะเป็นการแสดงถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ และเพื่อส่งเสริมองค์พระประมุข การบังคับให้ปฏิญาณตนเยี่ยงเป็นประโยชน์มากกว่าทำให้ผู้นั้นมีความสำนึกในหน้าที่ จึงไม่สมควรตัดออก

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรตัดบทบัญญัตินี้ออกหรือไม่

เห็นควรตัดออก ๑๓ คน

เห็นควรคงไว้ ๑๒ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีผู้ขอแปรญัตติและมีกรรมการบางคนเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยการถวายสัตย์ปฏิญาณขององคมนตรี เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ เพราะแม้แต่เรื่องคำปฏิญาณในกรณีอื่น ๆ ก็ยังมีบัญญัติไว้ หากจะถือว่าเป็นประเพณีแล้วไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาความเข้าใจผิดได้

ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบกับข้อเสนอดังกล่าว จึงมอบหมายให้คณะทำงานไปยกร่าง

คณะทำงานได้พิจารณาศึกษาแล้วเห็นควรบัญญัติไว้ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมกรรมการเห็นชอบตามคณะทำงาน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณาในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๔ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการ
การพ้นจาก ให้พ้นจากตำแหน่ง
ตำแหน่งของ
องคมนตรี

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอแปรญัตติ ดังนี้

๑. ขอเพิ่มคำว่า “ประธานองคมนตรี”
๒. ขอตัดออกทั้งมาตรา

ผลการพิจารณาเห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ.
๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้น
การแต่งตั้งข้า- จากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย
ราชการในพระ-
องค์และสมุห-
ราชองครักษ์

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า ตำแหน่งข้าราชการในพระองค์เป็นตำแหน่งข้าราชการประจำ การกำหนดให้พ้นจากตำแหน่งตามพระราชอัธยาศัย หากทรงให้ข้าราชการดังกล่าวคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปทั้งที่มีอายุเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแล้ว อาจจะขัดกับกฎหมายได้และจะมีผลกระทบกระเทือนเกี่ยวกับอัตราเงินเดือนที่ข้าราชการผู้นั้นจะได้รับ ฉะนั้นจะมีการแก้ไขประการใด

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าในแง่ของการเขียนรัฐธรรมนูญต้องบัญญัติไว้เช่นนั้น กฎหมายใด ๆ จะขัดกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ กฎหมายอื่น ๆ ต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ส่วนจะแก้ไขประการใดก็ให้เป็นไปในทางปฏิบัติ เห็นควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติ ในมาตรา ๕

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาตรา ๕

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือจะทรงผู้สำเร็จราชการ บริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งด้วยความเห็นชอบของรัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
การแต่งตั้งผู้- ตามมาตรา ๑๖ ก็นั้น ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จ
สำเร็จราชการ ราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี
แทนพระองค์ใน ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
กรณีที่พระมหา- แทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ
กษัตริย์ไม่ได้ แล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้ง
หรือไม่สามารถ ผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
แต่งตั้ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในที่ประชุมคณะกรรมการได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าหากไม่สามารถจะตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ เพราะเกิดกรณีที่ไม่มีองคมนตรีเลย จะแก้ปัญหามาตราใดน่าจะบัญญัติทางแก้ไว้ด้วย

แต่มีผู้เห็นว่า กรณีเช่นนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ เพราะองคมนตรีย่อมจะต้องมีอยู่เสมอ
ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าเพื่อเป็นการตัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว จึงมอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณาศึกษา

คณะทำงานได้พิจารณาศึกษาแล้วเห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม ที่ประชุมกรรมการเห็นชอบตามคณะทำงาน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๐ วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

ในการพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณาในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๘ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
มนตรีทำหน้าที่ ไปพลางก่อน

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่
ชั่วคราว ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติม และไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณาในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง
การปฏิญาณตน ตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำ
ของผู้สำเร็จ ดังต่อไปนี้

ราชการแทน “ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระ-
พระองค์ มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่ง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในการพิจารณามาตรา

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบ
 การสืบราช ราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบ
 สมบัติ ของรัฐสภา หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้
 พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้
 การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระ-
 พุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่ม
 เต็มรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐ-
 ธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และ
 ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมคณะกรรมการ ฯ มีการอภิปรายสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไข

ได้เสนอให้ตัดข้อความที่ว่า “หากไม่มีพระราชโอรสรัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการ
 ให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้” ออก เพราะไม่จำเป็นที่จะต้องบัญญัติไว้ หากเกิดกรณี
 จำเป็นจริง ๆ ซึ่งไม่มีพระราชโอรสแล้วย่อมแก้ไขกฎมณเฑียรบาลได้ในภายหลัง

ฝ่ายที่ไม่เห็นสมควรแก้ไข

ได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าไม่กำหนดไว้แล้วพระราชธิดาจะสืบราชสมบัติมิได้หากเกิด
 กรณีที่ไม่มีพระราชโอรสเพราะขัดต่อกฎมณเฑียรบาลซึ่งบัญญัติว่าพระราชโอรสเท่านั้นที่จะสืบราช

สันตติวงศ์ได้ การที่จะไปแก้ไขกฎหมายเชียรบาลย่อมเป็นเรื่องยุ่งยากเช่นเดียวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นถ้าจะรอให้สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นแล้วค่อยแก้ไข อาจไม่ทันต่อเหตุการณ์ได้ การบัญญัติไว้เป็นการแก้ปัญหาก็เป็นข้อยกเว้น รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็ได้บัญญัติไว้ และเป็นที่พอใจของประชาชนทั่วไป หากตัดออกไปอาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๑๐ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๔ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายในการพิจารณาในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หาว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบ
การดำเนินการ ราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๐ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภา
เพื่อการสืบราช ให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์
สมบัติ ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อ
ให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามวรรคหนึ่งให้
ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ใน
กรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ไว้ตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง ก็ให้ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป
ทั้งนั้นจนกว่าจะได้ประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้ และเป็น
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคสอง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔ วรรคสามมาใช้บังคับ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังนี้

“ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๕ หรือมาตรา ๑๖ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง ก็ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคสอง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองหรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗ วรรคสามมาใช้บังคับ”

(เลขมาตราในบทบัญญัตินี้ เป็นเลขมาตราร่างของเลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีบทบัญญัติหลักการเดียวกับมาตรา ๑๔ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน)

มีกรรมวิธีการเสนอว่าบทบัญญัติในวรรคแรกกำหนดแต่เพียงให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายเทียบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ ซึ่งจะไม่คลุมถึงกรณีที่รัฐสภาจะให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบสันตติวงศ์ ฉะนั้น จึงควรบัญญัติให้คลุมถึงกรณียกเว้นความดังกล่าวด้วย มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาขึ้น

ที่ประชุมเห็นว่าเพื่อให้บทบัญญัติวรรคแรกสมบูรณ์และคลุมได้ทั้ง ๒ กรณี จึงได้แก้บทบัญญัติดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาในวาระที่สอง ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ในที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีผู้เสนอว่าบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไม่ควรระบุรายละเอียดมากเกินไปดังรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ควรกำหนดเฉพาะหลักการที่กว้าง ๆ และสำคัญเท่านั้น เช่นเขียนแต่เพียงว่า รัฐพึงเคารพสิทธิมนุษยชน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศีลธรรมอันดี และสวัสดิการของสังคม กรรมการธิการบางท่านเสนอว่า บทบัญญัติบางมาตราก็มีบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นไม่ควรบัญญัติให้ซ้ำซ้อนกัน

ที่ประชุมเห็นว่า การแจกแจงรายละเอียดในแต่ละมาตรานี้ แม้บางเรื่องจะเป็นสิทธิที่ยอมรับกันแล้วก็ตาม แต่ก็ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นข้ออ้างอิงในการลอกกฎหมายและเป็นการชี้ให้ชัดขึ้น มิฉะนั้นบุคคลทั่วไปอาจไม่ทราบข้อเท็จจริง แต่ถ้าหากกรรมการธิการท่านใดไม่เห็นด้วยกับบทบัญญัติมาตราใด ก็อาจเสนอตัดได้เมื่อถึงวาระการพิจารณามาตรานั้น ๆ

มาตรา ๒๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
สิทธิเสรีภาพ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แต่กรรมการธิการบางท่านเสนอให้เพิ่มความเป็นวรรคสอง ว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ หากไม่บัญญัติไว้จะกลายเป็นว่าชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกัน

กรรมการธิการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะมีบทบัญญัติไว้แล้วว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าชายและหญิงเสมอ

ภาคกันอยู่แล้ว เพราะเป็นบุคคลเหมือนกัน อีกประการหนึ่งเหตุที่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ได้กำหนดข้อความว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” เพราะในขณะนั้นกฎหมายต่าง ๆ ยังมีได้มีการแก้ไขให้เท่าเทียมกัน จึงต้องบัญญัติไว้เช่นนั้น แต่ปัจจุบันนี้กฎหมายเหล่านั้นได้มีการแก้ไขแล้ว จึงไม่ควรระบุไว้ เพราะจะทำให้เกิดข้อเข้าใจผิดได้

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรจะเพิ่มบทบัญญัติวรรคสองตามข้อเสนอดังกล่าวหรือควรให้เป็นไปตามร่างที่เลขานุการเสนอ

เห็นควรเพิ่มวรรคสอง ๖ คน

เห็นควรให้เป็นไปตามร่างเดิม ๑๓ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘๗/๒๕๒๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบางท่านเสนอให้เพิ่มความเป็นวรรคสองและวรรคสาม ดังนี้

“ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้”

ที่ประชุมคณะกรรมการมีความเห็นแยกเป็น ๒ ฝ่าย

ฝ่ายที่เห็นควรให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีเหตุผลดังนี้

๑. เพื่อชี้ให้เห็นเด่นชัดว่าชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน
๒. เพื่อเป็นหลักประกัน มิให้มีกฎหมายที่จะออกมา จำกัดหรือกำหนดความเหลื่อมล้ำในเรื่องสิทธิของหญิงและชาย
๓. การบัญญัติไว้ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายแต่อย่างใด และเป็นการยกฐานะของสตรีอันจะก่อให้เกิดผลดีในด้านกำลังใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพดีขึ้น
๔. บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ก็มีบัญญัติไว้ ถัดออกมาย่อมก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ได้

ฝ่ายที่เห็นควรมิให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีเหตุผลดังนี้

๑. บทบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย” ย่อมชี้ได้ชัดเจนแล้วว่าชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน เพราะคำว่า “บุคคล” ย่อมรวมทั้งหญิงและชาย

๒. การที่รัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องสิทธิของชายและหญิงบางประการที่ยังไม่เสมอกันอยู่ แต่ในขณะนี้กฎหมายดังกล่าวได้แก้ไขให้สิทธิสตรีทัดเทียมกับบุรุษแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ให้พุ่มเพื่อย่ออีก
๓. การบัญญัติไว้อาจเป็นผลเสียหยาได้ กล่าวคือ หากเกิดมีกรณีหญิงขอเข้าบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาแล้ว แต่ทางวัดไม่บวชให้ก็อาจเกิดปัญหาฟ้องต่อศาลโดยอ้างบทบัญญัตินี้ได้ นอกจากนั้นถ้าพิจารณาในแง่ของความเป็นจริง สิทธิต่างๆ ระหว่างชายและหญิงก็มีได้ทัดเทียมกันเสมอไปในทุกเรื่อง ถ้าบัญญัติไว้ก็จะขัดต่อความเป็นจริง

ต่อมาได้มีกรรมการเสนอว่าควรบัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความแตกต่างในสภาพแห่งร่างกายและจารีตประเพณี” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งมีกรรมการบางท่านเห็นว่า การบัญญัติไว้เช่นนั้นจะเป็นผลให้สิทธิของหญิงซึ่งมีอยู่แล้วหรือที่พึงจะมี เท่าเทียมกับชายนั้นอาจลดน้อยลงไปอีกยิ่งกว่าการบัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

ที่ประชุมได้ลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๑๒ ต่อ ๔ แต่มีกรรมการบางท่านได้สงวนความเห็นและสมาชิกบางท่านได้ขอสงวนคำแปรญัตติไว้ เพื่อพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีกรรมการขอสงวนความเห็นไว้และสมาชิกขอสงวนคำแปรญัตติไว้ ๒ ประเด็น ดังนี้

๑. แก้ไขถ้อยคำในมาตรานี้เป็น “บุคคลทุกคนย่อมได้รับการยอมรับนับถือและความคุ้มครองคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเสรีภาพบริบูรณ์ สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การใช้อำนาจบริหารและการบัญญัติกฎหมายต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว”

๒. เพิ่มความเป็นวรรคสองและวรรคสาม ดังนี้

“ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

เหตุผลของฝ่ายขอแก้ไข

“ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” นี้ เป็นสิทธิขั้นมูลฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน จะต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนเพื่อเป็นการยกฐานะและรับรองฐานะแห่งการเท่าเทียมกัน ของหญิงและชาย ซึ่งจะเป็นผลดีในแง่จิตวิทยาความรู้สึกอบอุ่นมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย ประการสำคัญเพื่อเป็นหลักประกันว่าสิทธิขั้นมูลฐานจะไม่ถูกละเมิด

ในอดีตนั้นกฎหมายต่าง ๆ ไม่เปิดโอกาสให้สตรีถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับจะบัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย” ก็ตาม คำว่า “บุคคล” หมายถึงชายและหญิงแต่ในทางปฏิบัติ มิได้เป็นเช่นนั้น และในอดีตได้มีการละเมิดสิทธินี้มาตลอดเวลา จนกระทั่งรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ได้บัญญัติคำว่า “ชายและหญิง...” จึงได้มีการแก้กฎหมายต่าง ๆ ให้สิทธิสตรีเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญครั้นถึงรัฐธรรมนูญฉบับนี้กลับจะตัดออกไปอีกก็เท่ากับยอมรับในหลักการแล้วว่า หญิงไม่ควรมีสิทธิเท่าเทียมกับชาย ความเท่าเทียมกันนี้หมายถึงโอกาสอันเท่าเทียมกัน สุดแต่ว่าผู้ใดจะใช้โอกาสที่ตนมีอยู่นี้ จะอ้างว่าฟุ่มเฟือยหรือไม่จำเป็นต้องบัญญัติเพราะมีคำว่า “บุคคล” ซึ่งความหมายครอบคลุมอยู่แล้วนั้นไม่ถูกต้องนัก เพราะในรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีหลายมาตราที่ฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ แต่บัญญัติไว้ด้วยเกรงว่าอาจจะถูกละเมิดได้

เหตุผลของฝ่ายที่ไม่เห็นควรแก้ไข

คำว่า “บุคคล” นี้มีความหมายครอบคลุมประชาชนทั้งหมด ไม่ว่าเพศใด วัยใดหรือฐานะใด เมื่อคลอลดและอยู่รอดเป็นทารกแล้วถือว่ามิสภาพบุคคลทั้งหมด การบัญญัติคำว่า “บุคคล” นี้มิได้เป็นการดัดสิทธิความเท่าเทียมกันแต่ประการใด ถ้าตีความหมายว่าเป็นการดัดสิทธิเสรีภาพของหญิงแล้ว ก็จะต้องดัดสิทธิของชายด้วยเพราะความหมายเดียวกัน แต่การจะบัญญัติให้เด่นชัด เช่นนั้นทำไม่ได้ขัดต่อสภาพความเป็นจริง ศีลธรรม และจารีตประเพณีของไทย และประการสำคัญถ้าบัญญัติไว้แล้วต้องปฏิบัติตามให้ได้ทุกประการ

นอกจากนั้นบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญเริ่มตั้งแต่มาตรา ๑๙ ใช้คำว่า “บุคคล” ทั้งสิ้น การที่บัญญัติคำว่า “ชายและหญิง” นั้น ไม่ยอมรับคำว่า “บุคคล” ซึ่งเป็นคำทางกฎหมายที่ยอมรับกันอยู่แล้วนั้น อาจจะทำให้ไขว้เขวได้ เป็นการขัดต่อเทคนิคทางกฎหมายและบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันทุกฉบับจะใช้ไม่ได้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ จึงได้มีบทเฉพาะกาลบัญญัติไว้ให้ต้องแก้ไขกฎหมายอื่น ๆ ให้สอดคล้องกันภายใน ๒ ปี ไม่เช่นนั้นจะใช้บังคับไม่ได้ หากบัญญัติข้อความดังกล่าวแล้วไม่ต้องแก้ไขกฎหมายหลักอื่น ๆ ก็ไม่ขัดข้อง แต่ต้องมีบทเฉพาะกาลไว้ด้วย บัดนี้กฎหมายอื่น ๆ ก็ได้รับการแก้ไขหมดแล้วจึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติเช่นนั้นเพราะอาจจะเกิดผลเสียในด้านต่าง ๆ ตามมาและอาจจะกระทบกระเทือนสถาบันอื่น ๆ ได้

ที่ประชุมได้ลงมติว่าจะคงไว้ตามร่างเดิมหรือจะให้มีการแก้ไข

สมควรคงไว้ตามร่างเดิม

๑๑๐ คน

สมควรให้มีการแก้ไข

๔๕ คน

(รายงานการประชุมสภาวิสามัญแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๕๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๓ บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการเสนอมา ดังถ้อยคำที่

ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๔ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง

สิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาบทบัญญัติที่เลขานุการเสนอ ดังนี้

“บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง

การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

มีกรรมการเสนอแก้ไขวรรคสอง โดยแก้ “บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” เป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เพราะเห็นว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติถึงการให้ใช้สิทธิทางการเมืองตรงไหน ถ้าจะถือว่าเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้งก็ควรให้เป็นไปตามกฎหมายเลือกตั้ง และอีกประการหนึ่งคำว่าตามกฎหมายก็ย่อมรวมถึงรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งครอบคลุมได้หมด

กรรมการบางคนไม่เห็นด้วย เพราะกฎหมายต่าง ๆ ที่ออกมาต้องอยู่ภายในขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท ฉะนั้นการอ้างรัฐธรรมนูญจะเหมาะสมกว่าเพราะอาจมีบางกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติ แต่ผลในทางปฏิบัติเท่าเทียมกัน

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรใช้ถ้อยคำเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือใช้ถ้อยคำว่าเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เห็นควรใช้ถ้อยคำให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ๗ คน

เห็นควรใช้ถ้อยคำให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ๑๓ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ.

๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือ
เสรีภาพทาง ลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความ
ศาสนา เชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัด
ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง
มิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควร
ได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาหรือ
ปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อ แต่แตกต่างจากบุคคลอื่น

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ เห็นชอบ ตามที่เลขาธิการเสนอมาดังที่ข้อความที่บัญญัติไว้ในรัฐ
ธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีผู้แปรญัตติ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ.

๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๖ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้โทษทางอาญา อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นชอบตามที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ กรรมการบางท่านเสนอให้ตัดบทบัญญัติมาตรานี้ออก เพราะเห็นว่าบทมาตรานี้มีปรากฏอยู่แล้วในประมวลกฎหมายอาญา ไม่ควรบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้เป็นการซ้ำซ้อนอีก

กรรมการบางท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บท ซึ่งจะวางกรอบในการบัญญัติกฎหมายอื่น ๆ กฎหมายต่าง ๆ จะต้องออกตามรัฐธรรมนูญจะขัดรัฐธรรมนูญมิได้และประการที่สำคัญ การกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันที่ดี หากรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ รัฐบาลอาจออกกฎหมายลงโทษย้อนหลังก็ได้ เพราะกฎหมายอาญาแก้ไขได้ง่าย ฉะนั้นหากมีรัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ก็น่าจะมีประโยชน์มากกว่า

ที่ประชุมโดยเสียงข้างมากได้ลงมติให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการบางท่านเห็นว่าในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้แล้วไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญควรที่จะตัดออกเพื่อให้รัฐธรรมนูญสั้นเข้า

ที่ประชุมเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นสิทธิขั้นมูลฐานตามหลักการที่ถูกแล้ว ต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นเพียงบทบัญญัติรองรับเท่านั้น จึงควรบัญญัติไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๗ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด
ข้อสันนิษฐานใน คดีอาญา ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แต่มีกรรมาธิการบางท่านขอตัดมาตรานี้และมาตราอื่นที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติอื่น ๆ ออก เนื่องจากมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นสมควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้ มีกรรมาธิการบางท่านเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับมาตรา ๓๖ ของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ เพราะเห็นว่าเรื่องนี้ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ และจะเป็นประโยชน์กับผู้ต้องคำพิพากษาซึ่งปรากฏภายหลังว่ามีได้กระทำความผิด

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายในมาตรา

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๕๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

เสรีภาพในร่างกาย การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำ
 กาย ไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาข้อความที่เลขานุการเสนอมาดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย
 อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะ
 พบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็เป็นผู้พนักงานอัยการก็ติ บุคคลอื่นใดเพื่อ
 ประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ติ มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็น
 การมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่า
 คำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลันและถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็น
 เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไป
 ทันที”

มีกรรมาธิการบางท่านเสนอว่าควรระบุไว้ให้ชัดด้วยว่าเสรีภาพในร่างกายของบุคคลต้อง
 อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย มิฉะนั้นอาจมีกรณีที่ใช้เสรีภาพจนเกินขอบเขตเกินไป

ที่ประชุมไม่เห็นด้วย เพราะหากบัญญัติเช่นนั้นอาจมีกฎหมายออกมาในภายหลังจำกัดเสรีภาพบางอย่างซึ่งเคยกระทำได้ และหลักนี้เป็นการกำหนดไว้กว้าง ๆ เป็นการทั่วไป จึงเห็นควรคงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการบางท่านได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

๑. บทบัญญัติในวรรคสองและวรรคสาม เห็นควรบัญญัติไว้แต่เพียงว่า “การจับกุมคุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เพราะเหตุว่าความในวรรคสองตอนท้ายและวรรคสาม เป็นข้อความที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีลักษณะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติซึ่งไม่สมควรจะนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
๒. บทบัญญัติในวรรคสองตอนท้ายเป็นเรื่องให้สิทธิผู้ถูกคุมขังที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ หากตัดออกสิทธิดังกล่าวย่อมถูกจำกัดได้เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้ และไม่มีกฎหมายใดรองรับไว้เลย จึงสมควรจะต้องบัญญัติไว้เป็นแม่บทในรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นบทบัญญัติในเรื่องที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ควรมีสสิทธิตี่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งมีอยู่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ แต่ในร่างนี้ตัดออกก็น่าจะนำมาบัญญัติไว้ด้วย เพื่อเป็นหลักประกันและกำลังใจของประชาชน
๓. ควรบัญญัติไว้ตามร่างนี้ ไม่สมควรที่จะแก้ไขหรือตัดทอน แม้จะมีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะเรื่องนี้เป็นสิทธิขั้นมูลฐานเป็นการป้องกันมิให้รัฐออกกฎหมายมาละเมิดหรือจำกัดสิทธิของประชาชนในเรื่องดังกล่าวได้ และถ้าตัดออกจะเป็นผลเสียในแง่จิตวิทยา
๔. ควรบัญญัติแต่เพียงสั้น ๆ เฉพาะหลักการที่เป็นสิทธิขั้นมูลฐานจริง ๆ และในเรื่องที่ไม่มีกฎหมายอื่นรองรับอยู่เท่านั้น

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรานี้เป็นเรื่องสำคัญควรที่จะได้พิจารณาให้ละเอียดรอบคอบจึงได้มอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณาศึกษา คณะทำงานได้เสนอรูปแบบถ้อยคำของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่แล้วๆ มา ซึ่งมีอยู่ ๓ แบบ คือ

แบบที่ ๑ ใช้วิธีเขียนอย่างสั้น โดยเขียนรวมไว้กับเสรีภาพในเรื่องอื่นๆ เช่น เสรีภาพในเคหสถาน ทรัพย์สิน ฯลฯ ดังบัญญัติไว้ตามมาตรา ๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ และมาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๐

แบบที่ ๒ ใช้วิธีเขียนอย่างยาว ตามแบบที่ปรากฏในมาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ มาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ และร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้

แบบที่ ๓ ใช้วิธีเป็นกลางๆ แต่ค่อนข้างสั้นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕ ซึ่งแบ่งความออกเป็น ๒ วรรค มีสาระแต่เพียงว่า การจับกุม คမ်းขัง ฯลฯ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ที่ประชุมเห็นว่ารูปแบบของการบัญญัติมาตรานี้ควรจะใช้แบบที่ ๓ ซึ่งเป็นแบบที่ไม่สั้นหรือยาวเกินไป แต่ได้ความหมายครอบคลุมทุกประการ จึงมอบหมายให้คณะทำงานไปยกร่าง

ต่อมาที่ประชุมได้เห็นชอบตามที่คณะทำงานเสนอ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกหลายท่านแสดงความคิดเห็นโดยแยกออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ

ฝ่ายที่เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม เพราะเป็นสิทธิขั้นมูลฐานเป็นการเน้นถึงสิทธิเสรีภาพในร่างกายของบุคคลจะไม่ถูกละเมิด นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีความสำนึกต่อหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเพราะปัจจุบันการปฏิบัติตามกฎหมายของ

เจ้าหน้าที่ในการคุมขังและตรวจค้นยังไม่เป็นธรรมดา สิทธิดังกล่าวนี้รัฐธรรมนูญของทุกประเทศได้มีกำหนดไว้ และปฏิกฤษาสภาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็กล่าวไว้เช่นกัน การบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ยากกว่าที่จะบัญญัติไว้ในกฎหมายธรรมดา ถึงแม้จะมีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้อยู่แล้ว ก็ควรจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย

ฝ่ายที่เห็นควรแก้ไขตามคณะกรรมการ

ข้อความที่คณะกรรมการคัดออก เป็นหลักการขั้นมูลฐานจริง แต่ได้รับการยอมรับ

ข้อความที่คณะกรรมการคัดออก เป็นหลักการขั้นมูลฐานจริง แต่ได้รับการยอมรับ

เป็นเวลาติดต่อกันมาช้านานแล้ว ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้อีก ข้อความที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการถือหลักว่า จะบัญญัติได้เฉพาะกฎหมายสารบัญญัติเท่านั้น ส่วนกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้นมีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นแล้ว มิได้เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่อย่างใด อีกประการหนึ่งหากบัญญัติไม่เหมาะสมแก่กาลสมัยก็สามารถแก้ไขให้สอดคล้องได้ง่าย และเรื่องที่เป็นเรื่องใหม่ เช่น การรื้อฟื้นคดี การชดใช้ค่าเสียหายและสิทธิของประชาชนผู้ยากไร้นี้ ยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้เลย จึงต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการนำทางไปสู่จุดมุ่งหมายต่อไป

ที่ประชุมได้ลงมติว่าเห็นสมควรคงไว้ตามร่างเดิม หรือเห็นควรแก้ไขตามคณะกรรมการ

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม ๔๕ คน

เห็นควรแก้ไขตามคณะกรรมการ ๑๑๔ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายสำหรับตนเองได้ ผู้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในคดี ช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติมาตรานี้ไว้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาในเรื่องเสรีภาพในร่างกาย (มาตรา ๒๔) นั้น ได้มีกรรมการเสนอให้เพิ่มหลักการในเรื่อง ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์ การจัดหานายอ้อมได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ คณะกรรมการ เห็นด้วยและมอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณากร่าง

คณะทำงานได้ยกร่างบทบัญญัติในหลักการที่ได้รับมอบหมาย เป็นดังนี้

“ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมีมติ เห็นชอบตามร่างของคณะทำงาน (บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอให้เดิมคำว่า “ในคดีอาญา” ต่อจากคำว่า “จำเลย” เพื่อให้ได้ความชัดเจน และควรให้การช่วยเหลือทั้งโจทก์และจำเลย เพราะรัฐธรรมนูญนั้นต้องบัญญัติเสรีภาพและหน้าที่ขั้นมูลฐานของประชาชนทุกคน ส่วนจะปฏิบัติได้หรือไม่สมควรจะบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นเป็นข้อยกเว้น

คณะกรรมการได้ชี้แจงสรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการเห็นด้วยที่จะเดิม “ในคดีอาญา” หลังคำว่า “จำเลย” ส่วนการให้ความช่วยเหลือนั้น คณะกรรมการมีเจตนาที่จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะจำเลยทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา เหตุผลที่ไม่ให้ความช่วยเหลือโจทก์ในคดีแพ่งด้วยเพราะจะทำให้มีการฟ้องคดีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นความสามารถของรัฐอาจจะไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องใช้จ่ายเงินภาษีอากรจำนวนมากและยังมีความจำเป็นในด้านอื่นๆ อีก

ที่ประชุมได้ลงมติว่า สมควรให้เพิ่มข้อความตามที่คณะกรรมการเพิ่มหรือไม่เห็นควรเพิ่มข้อความ

เห็นควรเพิ่มข้อความตามคณะกรรมการ

๑๑๔ คน

ไม่เห็นควรเพิ่ม

— คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๓๐

การรื้อฟื้น

คดีอาญา

บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลหรือพยานคดีชั้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสีขที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติมาตรานี้ไว้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาในเรื่องเสรีภาพในร่างกาย (มาตรา ๒๘) นั้น ได้มีกรรมการเสนอให้เพิ่มหลักการในเรื่องเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาเห็นควรให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและได้มอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณายกร่าง

คณะทำงานได้กร่างบทบัญญัติในหลักการดังกล่าวเป็นดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบตามร่างของคณะทำงาน

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สมาชิกหลายท่านอภิปรายแสดงความคิดเห็นดังนี้

๑. ขอเดิมคำว่า “หรือคำสั่ง” ต่อจากคำว่า “โดยคำพิพากษา” และ “ผลแห่งคำ

พิพากษา” เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ได้รับโทษตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีหรือคำสั่งอื่น ๆ ถ้าหากไม่เต็มลงไปทำให้บุคคลที่ได้รับโทษตามคำสั่งนั้นไม่ได้ประโยชน์

๒. ขอเดิมคำว่า “บุคคลนั้นหรือทายาทในกรณีที่บุคคลนั้นถึงแก่ความตาย” ต่อจากคำว่า “บุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด” เพื่อให้เงินทดแทนตกไปถึงทายาทและเพื่อความเป็นธรรมแก่ทายาทที่จะใช้สิทธิหรือฟื้นคดีอันเป็นการล้างมลทินให้แก่วงศ์ตระกูลของตน เพราะว่าผู้นั้นได้รับความลำบากต้องเสียสิทธิต่าง ๆ ไปแล้วและความเสียหายนั้นกระทบกระเทือนถึงบุคคลที่เป็นทายาทด้วย จึงเห็นสมควรให้ทายาทมีสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าว

คณะกรรมการได้ชี้แจงสรุปได้ดังนี้

๑. ไม่เห็นด้วยกับการเดิมคำว่า “คำสั่ง” เพราะศาลไม่ได้ตัดสินและถ้าไปร้องต่อศาลขอหรือฟื้นขึ้นมา ศาลจะไปวินิจฉัยได้อย่างไรว่าคำสั่งนั้นถูกต้องหรือไม่ ถ้าศาลวินิจฉัยไปอาจทำให้เกิดข้อขัดข้อง กระทบกระแทกกันระหว่างศาลและฝ่ายบริหาร เพราะคำสั่งนั้นเป็นมาตรการพิเศษของฝ่ายบริหาร อีกประการหนึ่งถ้าให้มีการหรือฟื้นคำสั่งทุกคำสั่งคดีก็จะมีมาก อนึ่งถ้าบุคคลที่ต้องคำสั่งโดยมิชอบย่อมมีสิทธิแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้ เพราะรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ

๒. คำทดแทนที่จะขยายไปถึงทายาทนั้นคณะกรรมการไม่เห็นด้วย เพราะระหว่างการศึกษาคดีถ้าจำเลยตาย ทายาทก็มีสิทธิรับมรดกความในทางอาญาได้อยู่แล้ว การที่จะไปกำหนดให้ทายาทหรือฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาหลังจากคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดและผู้ตายได้ตายไปแล้วนั้น ช่วงระยะเวลายาวนานเกินไปอาจทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะนำมาประกอบการพิจารณาตลอดถึงพยานบุคคลได้พยานหลักฐานไม่เพียงพอ

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรจะให้มีการแก้ไขหรือไม่แก้ไข

เห็นควรไม่แก้ไข

๑๓๗ คน

เห็นควรแก้ไข

๗ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๓๑ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการ บังคับดักขีพิบัติสาธารณะอันมีมา เป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเศอยู่ในภาวะ การรบหรือ การ สงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอมาลังด้วยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตั้งข้อสังเกตว่า การเกณฑ์แรงงานเพื่อราชการทหารในเวลาปกติโดยมีค่าตอบแทนจะกระทำมิได้หรือไม่ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าเป็นการขัดรัฐธรรมนูญ กระทำมิได้แม้จะมีค่าตอบแทนก็ตาม จะกระทำมิได้เฉพาะกรณีที่มีภัยพิบัติหรือระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึกตามมาตรา ๓๑ เท่านั้น

กรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอว่าประเทศไทยในปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในชนบท แต่งบประมาณที่จะใช้จ่ายมีไม่เพียงพอในการจ้างแรงงาน หากจะให้มีการเกณฑ์แรงงานก็จะขัดกับรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น ควรจะเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาดังกล่าวได้โดยวิธีเขียนเป็นบทมาตราหนึ่งในรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจจะระบุไว้เลยว่าให้เป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยจะสมควรหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่ายังไม่ควรพิจารณาในวาระนี้ หากจะให้เป็นหน้าที่ที่ควรรอให้ถึงวาระการพิจารณาในหมวดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยจะเหมาะสมกว่า

ที่ประชุมเห็นสมควรคงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีผู้แปรญัตติ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ที่ประชุมฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๐/๒๕๖๑ วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน
เสรีภาพในเคห- บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคห-
สถาน สถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้
ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ มีมติเห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมาดัง
ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติม และไม่มีผู้แปรญัตติ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.
๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายในมาตรานี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๐/๒๕๖๑ วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

มาตรา ๓๓ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิ
สิทธิในทรัพย์สิน และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอด
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอัน
จำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อ
การผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อ
การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทด
แทนภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความ
เสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่
ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืน
เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนเพื่อการใด ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้น
ภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย ต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท
เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคสาม และโดยอาศัยอำนาจตามบท
บัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคห้า และการ
เรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังนี้

“สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ชอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัด
สิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบท
บัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศหรือการได้มา
ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม
หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นและต้องชดเชยค่าทำขวัญภายในเวลา

อันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทำขวัญตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม”
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกอภิปรายและขอแปรญัตติดังนี้

๑. ขอแปรญัตติเกี่ยวกับเรื่องการชดใช้ค่าทำขวัญตามวรรคสาม โดยให้ระบุไว้ด้วยว่า “ค่าทำขวัญอันเป็นธรรม” ซึ่งมีกรรมาธิการมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่ายคือ

ก. การเขียนเน้นให้ชัดแจ้งตามคำแปรญัตตินั้นมิได้มีข้อเสียแต่ประการใด ฉะนั้นเมื่อไม่มีข้อเสียแล้ว ทั้ง ๆ ที่มีผู้แปรญัตติ แต่คณะกรรมการไม่กำหนดลงไปกลับจะเป็นผลเสียแก่คณะกรรมการมากกว่า

ข. ถ้าเพิ่มความตามผู้ขอแปรญัตติ จะมีความหมายว่า การใช้ค่าทำขวัญต้องเป็นธรรมแก่เจ้าของ ซึ่งขัดต่อความเป็นจริงและขัดต่อวรรคท้าย เพราะวรรคท้ายกำหนดว่าค่าทำขวัญนี้จะต้องให้เป็นธรรมแก่สังคม โดยนี้ถึงส่วนรวมเป็นสำคัญมิใช่ความเป็นธรรมสำหรับเจ้าของ ฉะนั้นจึงไม่ควรกำหนดไว้

สรุปแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติไม่เห็นด้วยกับคำแปรญัตติด้วยคะแนนเสียง ๑๒ ต่อ ๔

๒. ให้เพิ่มความเป็นวรรคท้ายดังนี้

“การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะต้องมีการเริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการเวนคืนภายในห้าปี นับแต่วันที่มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

ที่ประชุมเห็นว่าคำแปรญัตติที่ให้เพิ่มบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ภายในกำหนดเวลานั้น ไม่ควรกำหนดไว้ เพราะในบางกรณีมีความจำเป็นหรือเกิดภาวะฉุกเฉินไม่อาจดำเนินการได้ จะเกิดปัญหา

กรรมาธิการบางท่านเสนอความเห็นว่าการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในบางกรณีมิได้นำไปใช้ในการกิจการตามวัตถุประสงค์ที่เวนคืน เพราะเหตุที่วัตถุประสงค์นั้นเปลี่ยนไป หรือรัฐเลิกล้มที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์นั้น แต่กลับนำที่ดินที่เวนคืนไปใช้ในการกิจการอื่นซึ่งอยู่นอกเหนือการออกกฎหมายเวนคืน ย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของที่ดิน ฉะนั้นควรที่จะได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นทางป้องกันมิให้拿去ใช้ในการกิจการอื่นนอกวัตถุประสงค์ เว้นแต่วัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไปจะเป็นกรณีกิจการตามวรรคสามเท่านั้น ก็ให้กระทำได้

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นดังกล่าว โดยมีกรรมาธิการเสนอข้อคิดเห็นดังนี้

๑. เมื่อมีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์แล้ว ถ้ารัฐมิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์จะนำไปใช้ในการกิจการอื่น ๆ หรือแม้แต่จะเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปในทางใด ๆ ก็ได้เลย รัฐจะต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้กับเจ้าของเดิม มิฉะนั้นจะเป็นการละเมิดและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน โดยอำนาจของรัฐได้

๒. การดำเนินการที่ผิดวัตถุประสงค์นั้น ย่อมฟ้องร้องต่อศาลได้ อาจไม่จำเป็นต้องเขียนทางป้องกันไว้ในรัฐธรรมนูญ

๓. ตามหลักการแล้ว เมื่อไม่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ จะต้องคืนให้เจ้าของเดิม แต่ควรมีข้อยกเว้นในกรณีที่รัฐจะเอาไปทำประโยชน์อย่างอื่นตามวรรคสาม ก็จะต้องมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งออกมาเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์เดิม โดยรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ตัดสิน

๔. การที่จะกำหนดให้คืนแก่เจ้าของเดิมก่อน โดยรัฐมาออกกฎหมายเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ภายหลัง จะก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ และสูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากโดยไม่จำเป็น ควรจะระบุแต่เพียงว่า จะนำไปใช้เพื่อการอื่นใดนอกจากการอันระบุไว้ในกฎหมายเวนคืนมิได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และการที่จะนำไปใช้ต้องเป็นการอันระบุไว้ในวรรคสาม ส่วนในเรื่องรายละเอียดให้ไปอยู่ในกฎหมายนั้น ๆ

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นชอบในหลักการและมีมติให้เพิ่มบทบัญญัติตามข้อ ๓ โดยกรรมาธิการได้เสนอร่างบทบัญญัติเป็นทางสายกลางไว้ ๒ ร่าง ให้ที่ประชุมพิจารณาคือ

ร่างที่ ๑ บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืน จะนำไปใช้เพื่อการอื่นใดนอกจากเพื่อการอันระบุไว้ในกฎหมายเวนคืนนั้นมิได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและการที่จะนำไปใช้นั้นต้องเป็นการอันระบุไว้ในวรรคสาม”

ร่างที่ ๒ บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนเพื่อการใด ถ้ามิได้ใช้เพื่อ
การนั้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้
เพื่อการอื่นตามวรรคสามและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนที่ดินให้แก่เจ้าของเดิม หรือทายาท ตามวรรคหนึ่งและการเรียกคืนค่าที่ดินให้เป็นไป
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบร่างวิธีที่ ๒ ด้วยคะแนนเสียง ๑๔ ต่อ ๒

นอกจากนั้นที่ประชุมได้แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำจากคำว่า “ค่าของขวัญ” เปลี่ยนเป็น “ค่า
ทดแทน” ด้วยเหตุผลที่ว่า การจ่ายเงินค่าทำขวัญนั้นอาจเป็นราคาเพียงส่วนหนึ่งไม่ได้เป็นการ
ทดแทนตามราคา จึงควรเปลี่ยนเป็น “ค่าทดแทน” และได้แก้ไขถ้อยคำดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๔๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.
๒๕๔๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีกรรมการส่วนน้อยและสมาชิกจำนวนหนึ่งได้ชี้แจงสรุปว่าไม่สมควรเพิ่มวรรค ๕ และ
วรรค ๖ ไว้ ดังนี้

การเวนคืนที่ดินต่าง ๆ นั้นสงวนไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ต่อส่วนรวม รัฐไม่ได้เวนคืน
มาเพื่อคนใดคนหนึ่ง การที่รัฐยังไม่ดำเนินการเพราะความบกพร่องของฝ่ายบริหาร ไม่ควรเขียน
กฎหมายให้เป็นการลงโทษส่วนรวม ถ้ามีการเพิ่มลงไปจะเป็นการจำกัดขีดความสามารถให้รัฐต้อง
ดำเนินการตามนโยบายภายในเวลาที่กำหนด โดยไม่คำนึงถึงว่าบางครั้งนโยบายจะต้องเปลี่ยนใน
สถานการณ์บางส่วนบางตอน

จากนั้นมีสมาชิกอีกท่าน อภิปรายสรุปได้ว่า คำว่า “เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตาม
วรรคสาม” และ “โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้” ในวรรค ๕ ควรเอาออก เพราะ
มีกฎหมายบัญญัติไว้อยู่แล้วในวรรค ๓ แต่คณะกรรมการได้ชี้ว่า การตัดข้อความในวรรค ๕ ออก
จะทำให้รัฐเกิดความเสียหายคือ รัฐต้องคืนที่ดินให้แก่ราษฎรก่อนแล้วต้องไปออกกฎหมายเวนคืน
ที่ดินย้อนกลับมาอีกซึ่งรัฐต้องเสียเงินจำนวนมาก คณะกรรมการชี้แจงแล้วสมาชิกพอใจ

นอกจากนั้นกรรมการส่วนใหญ่ได้ชี้แจงสรุปว่าสมควรเพิ่มวรรค ๕ และวรรค ๖ ไว้
ดังนี้

การที่รัฐออกกฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ก็เพราะมีนโยบายที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสาธารณประโยชน์แห่งรัฐและประโยชน์แห่งสังคม ถ้าหากรัฐไม่ดำเนินการตามนโยบายก็จะเป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้นควรกำหนดเงื่อนไขไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อไปแก้กฎหมายว่าด้วยการเวนคืน โดยให้สิทธิแก่เจ้าของที่ดินที่ถูกเวนคืนนั้น ทั้งยังเป็นการให้วรกแรกที่บัญญัติว่า "เอกชนได้รับความคุ้มครอง" มีความหมายยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามถ้ารัฐมีนโยบายที่จะเปลี่ยนวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการเพื่อประโยชน์ในกรณีอื่นก็ขอแก้ไขพระราชบัญญัติเวนคืนได้

ที่ประชุมได้ลงมติว่าจะเพิ่มวรรค ๕ และวรรค ๖ ตามคณะกรรมการหรือไม่

เห็นควรให้เพิ่มตามคณะกรรมการ ๘๕ ท่าน

เห็นควรไม่ให้เพิ่ม ๒๕ ท่าน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๐/๒๕๕๐ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐)

มาตรา ๓๔

เสรีภาพ

ในการพูด

วล ๖

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ๖ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา คือ

"บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกียรติยศหรือชื่อเสียง

รองบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นทอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์

การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง”

มีกรรมการบางท่านเสนอให้เพิ่มวรรคท้ายว่า “เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ” เพราะเห็นว่าข้อความนี้เคยบัญญัติในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ซึ่งมีประโยชน์เป็นการป้องกันคนต่างด้าวซึ่งจะมาเป็นเจ้าของทำการหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายได้

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบให้เพิ่มวรรคท้ายตามที่เสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการหลายท่าน เสนอความคิดเห็นดังนี้

๑. บทบัญญัติในมาตรานี้เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณาตลอดจนข้อกเว้นในการจำกัดเสรีภาพดังกล่าว ควรจะเขียนให้สั้นและที่สำคัญๆ โดยเฉพาะความในวรรคสามและวรรคสี่ กรณีปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์โดยคำพิพากษาของศาล และกรณีการส่งเรื่องหรือข้อความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณา ซึ่งควรจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัตินี้ใหม่โดยใช้ข้อความว่า “การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ก็ดี การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณาก็ดี จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

๒. ถ้าจะให้สั้นและตรงตามเจตนารมณ์ของผู้เสนอ ควรใช้บทบัญญัติมาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ แทน โดยให้คงวรรคท้ายของมาตรานี้เกี่ยวกับกรณีเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องมีสัญชาติไทยไว้ด้วย (มาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ บัญญัติดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองของเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของยุวชน

การใช้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”)

๓. ถ้านำรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ มาตรา ๓๓ มาใช้ การจัดการรณรงค์ที่ห้ามรัฐให้เงินอุดหนุนหนังสือพิมพ์เอกชนออก เพราะควรเปิดโอกาสให้รัฐได้มีเครื่องมือในการโฆษณาผลงานให้ประชาชนทราบได้บ้าง

๔. ถ้อยคำในวรรคสองของมาตรานี้รัดกุมและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันดีกว่าที่จะใช้มาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ เพราะถ้าใช้บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ อาจทำให้รัฐขาดความมั่นคงได้

ที่ประชุมเห็นว่าควรแก้ไขตามข้อเสนอของกรรมาธิการ จึงมอบหมายให้คณะทำงานไป

ยกร่าง

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

คณะทำงานได้ยกร่างขึ้นใหม่ดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของเยาวชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

หลังจากนั้นคณะกรรมการได้พิจารณาแก้ไขเป็นถ้อยคำดังความที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการประชุมพิจารณาคราวนี้ มีสมาชิกเสนอให้ประชุมลับ ที่ประชุมได้มีมติให้ประชุมลับด้วยคะแนนเสียง ๕๒ ต่อ ๔๑ จึงเป็นการประชุมลับ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๔๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองเสรีภาพในการ ลามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและศึกษาอบรม กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอมา คือ

“บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญและไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา”

มีกรรมการเสนอให้ตัดวรรคแรกออกทั้งหมด เพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะบัญญัติไว้ เนื่องจากมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับกำหนดไว้เพื่อเป็นการบังคับซึ่งต่างกับบทบัญญัติเรื่องการรับโทษทางอาญา

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบให้ตัดวรรคแรกของมาตรานี้ออก

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ
เสรีภาพในการ การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม
ชุมนุม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครอง
ความสละวาทของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบ
เรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือ
ในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมาดังถ้อย
คำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

กรรมการบางท่านเสนอให้ตัดบทบัญญัติในมาตรานี้ออก เพราะสถานการณ์ในประเทศ
ขณะนี้ ไม่เหมาะสมที่จะเปิดช่องให้มีการชุมนุมดังกล่าว ตามข้อเท็จจริงที่แล้วมีโทษมากกว่าที่จะ
เป็นประโยชน์ เพราะก่อให้เกิดการแตกแยกและเป็นเครื่องมือของฝ่ายตรงกันข้าม

กรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องนี้เป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐาน เป็นเรื่องของ
ประชาธิปไตยถ้าตัดออกจะไม่มีกฎหมายรองรับ เพราะในทางปฏิบัติประชาชนถือว่าคนกระทำได้อ
อยู่แล้วหากมีการชุมนุมเกิดขึ้นอาจจะล้องใช้กำลังปราบปราม เพราะเห็นว่าเป็นการผิดกฎหมาย ซึ่ง
จะก่อให้เกิดปัญหาในการปกครองและจะกระทบกระเทือนในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง
ต่าง ๆ หากเกรงว่าจะมีการชุมนุมถึงขั้นร้ายแรงและเป็นภัยที่เสียหายบทบัญญัติในวรรคสองก็ระบุไว้
แล้วว่าต้องเป็นไปตามกฎหมาย ถ้ากระทำเกินที่กฎหมายเฉพาะเรื่องนั้น ๆ กำหนด ก็มีบทลงโทษ
อยู่แล้ว ฉะนั้นควรคงไว้

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรคงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอหรือควรตัดออก
เห็นควรคงไว้ ๑๖ คน

เห็นควรตัดออก ๓ คน

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๕๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๔ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรานี้

(รายงานการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๔ วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔)

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์
เลขาธิการในการ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น
ได้แก่การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม
สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาร่างที่เลขานุการเสนอมาดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่
คณะอื่น

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๕๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการหลายท่านเสนอความเห็นว่ายวบทบัญญัติในมาตรา^๕ยังไม่ชัดเจนและอาจเกิด
การตีความในลักษณะต่าง ๆ ได้ ควรตัดความในวรรคสองออก และแก้ความในวรรคแรกว่า
“ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์
สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น” เพราะอาจมีผู้ตีความได้ว่าการรวมตัวในวรรคแรกดังกล่าวไม่จำเป็นต้อง
มีการจดทะเบียนหรืออยู่ภายใต้กฎหมายเนื่องจากความในวรรคสองกำหนดไว้แต่เฉพาะกรณีการจัด
ตั้งและดำเนินการเท่านั้น ซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติได้ กรรมการอีกส่วน
หนึ่งเห็นว่าในเรื่องการรวมตัวนี้ก็มีความหมายในเรื่องต่าง ๆ บังคับอยู่แล้ว บทบัญญัตินี้ไม่น่าจะมีข้อ
เสียหายอันใด แต่เพื่อจะตัดปัญหาบางประการอาจจะแก้ไขให้เหมาะสมขึ้นได้ โดยให้มีกรณีการ
รวมกันอยู่ในวรรคสองนอกเหนือจากการจัดตั้งและการดำเนินการด้วย

ที่ประชุมเห็นชอบและมอบหมายให้คณะทำงานไปยกร่างและคณะกรรมการได้เห็น
ชอบร่างที่คณะทำงานได้ยกร่างขึ้นมาใหม่ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณามาตรานี้ มีสมาชิกขอแปรญัตติตัดความในมาตรา^๕นี้ออกทั้งหมดแล้วเขียน
ดังนี้

“ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บุคคลมีเสรีภาพในการจัดตั้งและดำเนินกิจการสมาคม
สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น”

เมื่อคณะกรรมการชี้แจงแล้วผู้แปรญัตติพอใจ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๒๑ และ
ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา^๕

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการ
เสรีภาพในการ ในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ใน
ดังพรรคการเมือง- รัฐธรรมนูญนี้

เมือง การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกพรรคการเมือง
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง
พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาร่างที่เลขานุการเสนอมาดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการทางการเมือง
เมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย”

มีกรรมการเสนอว่าข้อความในวรรคสาม ในทางปฏิบัติแล้วทำไม่ได้เห็นว่าไม่เป็น
ประโยชน์ สมควรที่จะตัดออกหรือไม่

ที่ประชุมเห็นว่าควรเขียนเป็นแม่บทไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางให้กฎหมายว่า
ด้วยการเลือกตั้งหรือกฎหมายพรรคการเมืองไปบัญญัติในรายละเอียด ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้
การเมืองในระบบพรรคเป็นไปโดยมีแบบแผน คณะกรรมการมีมติเห็นควรให้คงไว้ตามร่างที่
เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ได้เพิ่มคำว่า “การรวมกัน” ไว้ในตอนต้น
วรรคสอง ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีผู้ขอแปรญัตติแก้เป็นดังนี้

“พรรคการเมืองได้รับการจัดตั้งขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเจตจำนงในการออกเสียงลงคะแนนของประชาชน

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกพรรคการเมือง ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย

รัฐอาจให้เงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายแก่พรรคการเมืองได้ ทั้งนี้ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

โดยมีเหตุผลดังนี้

ที่แปรญัตติในวาระแรกนั้น เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายความนิยมในลัทธิประชาธิปไตย ในเรื่องการรับรู้ฐานะของพรรคการเมืองและถือว่าพรรคการเมืองเป็นตัวแทนเป็นเจตจำนงของราษฎรที่จะออกมาแสดงความคิดเห็นในการปกครองบ้านเมือง

ส่วนวาระท้ายนั้น เป็นการควบคุม เมื่อให้มีพรรคการเมืองแล้วต้องมีการควบคุมและช่วยเหลือด้วยเพราะถ้าไม่มีการช่วยเหลือแล้วพรรคการเมืองเล็ก ๆ อาจจะเป็นประโยชน์แก่พรรคใหญ่ ๆ ได้ แต่ที่ใช้คำว่า “อาจ” นั้นเป็นการให้ทางเลือกมิใช่ต้องช่วยเหลือเสมอไป จะให้ความช่วยเหลือเมื่อถึงเวลาอันสมควรและต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อความดังกล่าวเป็นเรื่องที่จะใช้ต่อไปภายหน้าเป็นการแสดงเจตจำนงอันมั่นคงที่จะให้มีพรรคการเมืองต่อไป ถึงแม้จะเป็นทฤษฎีก็ตามแต่ต้องบัญญัติควบคู่กับทางปฏิบัติด้วยซึ่งรัฐธรรมนูญของเยอรมันและฝรั่งเศสก็มีบัญญัติไว้เช่นกัน

กรรมวิธีการได้ชี้แจงสรุปได้ดังนี้

ข้อความที่แปรญัตติมานั้นเป็นทฤษฎีและเป็นวิธีการซึ่งคณะกรรมการเห็นด้วยในหลักการแต่ไม่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญนั้นบัญญัติไว้เพื่อให้มีการปฏิบัติและเว้นการปฏิบัติเท่านั้น

พรรคทำนั้นเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยมาก คณะกรรมการเห็นพ้องด้วยในหลักการ แต่ว่าไม่ควรมบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพราะว่าถ้าใช้คำว่า “อาจ” จะเป็นช่องทางที่ให้มีการเรียกร้องขึ้นได้ อีกประการหนึ่งการใช้จ่ายเงินซึ่งเป็นภาษีอากรของประชาชนนั้นจำเป็นต้องใช้จ่ายในทางที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น นอกจากนั้นการให้ความช่วยเหลืออาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองได้ หากกระบอบประชาธิปไตยของไทยมันคงแล้วจะบัญญัติไว้ในกฎหมายพรรคการเมืองก็ได้

ที่ประชุมได้ลงมติว่าเห็นควรลงไว้ตามร่างเดิม หรือเห็นควรให้มีการแก้ไข

เห็นควรลงไว้ตามร่างเดิม

๒ คน

เห็นควรแก้ไข

๑๕๗ คน

จากนั้นที่ประชุมได้ลงมติอีกครั้งหนึ่งว่า จะแก้ไขตามคณะกรรมการหรือจะแก้ไขตามที่สมาชิกขอแปรญัตติ

เห็นควรแก้ไขตามที่สมาชิกขอแปรญัตติ

๔๗ คน

เห็นควรแก้ไขตามคณะกรรมการ

๕๕ คน

(การประชุมสภาสามัญชนสมัยที่ ๑๖๖ ครั้งที่ ๑๖๖ วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖)

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

เสรีภาพในการ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกันรวม

หรือการ การกระทำด้วยประการอันใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลาย

ที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(ในที่ประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖๖/๒๔๘๖ วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายและไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่

เสรีภาพในการ ภายในราชอาณาจักร

เดินทาง และ การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอมาดังนี้

"บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะกระทำมิได้"

มีกรรมการเสนอให้เพิ่มข้อความในวรรคสามว่า “การห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้” เพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยที่ออกไปนอกประเทศแล้วจะกลับเข้ามาได้ ซึ่งเคยมีกรณีนี้มาแล้ว

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะการให้สิทธิและเสรีภาพมีบัญญัติในวรรคแรกแล้ว ถ้าไปเขียนเพิ่มในวรรคสาม ข้อยกเว้นของการห้ามเข้าในราชอาณาจักรจะไม่มี เพราะถ้าเกิดกรณีจะต้องกระทำเพื่อความมั่นคงของรัฐ ก็กระทำไม่ได้เพราะไม่มีข้อยกเว้น ที่แล้วมาก็ได้มีกรณีห้ามมิให้เข้าเป็นแต่เพียงขอร้องเท่านั้น

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติว่าสมควรที่จะเพิ่มข้อความในวรรคสามตามที่กรรมการเสนอหรือไม่

เห็นควรเพิ่มข้อความในวรรคสาม

๑๖ คน

ไม่เห็นด้วย

๔ คน

สรุปแล้วที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญให้เพิ่มข้อความในวรรคสามเป็นดังนี้

“การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรหรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้ แต่มีสมาชิกขอแปรญัตติดังนี้

๑. เพิ่มคำว่า “และการเลือกอาชีพ” ลงในวรรคแรกเป็นดังนี้ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และการเลือกอาชีพภายในราชอาณาจักร

๒. ตัดคำว่า “การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร” ในวรรคสุดท้ายออก

เมื่อกรรมการชี้แจงแล้วผู้แปรญัตติพอใจ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๙/๒๕๒๑ วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกรอกอภิปรายและไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๑

สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

สิทธิในครอบครัว

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมาดังถ้อยคำ

ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.

๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกรอกอภิปรายและไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๒

บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่

สิทธิในการร้อง กฎหมายบัญญัติ

ทุกข์

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังถ้อยคำ

ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีสมาชิกอภิปรายและไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๕๓ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบ
สิทธิในการฟ้อง จากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง
หน่วยราชการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังนี้

“สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเพื่อการกระทำของ
เจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอแก้ไขคำว่า “เพื่อ” เป็น “อันเนื่องจาก” หรือ “เพราะ” ทั้งนี้ เพราะ
คำว่าเพื่อใช้ไม่ถูกต้องตามหลักภาษา ต่อมาคณะกรรมการได้ขอเสนอเป็นว่า “ให้รับผิดชอบเนื่องจาก
การกระทำของเจ้าพนักงาน” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๑ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๔๔ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น และ
 สิทธิเสรีภาพ พนักงานองค์การของรัฐ บ่อนมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียว
 ของข้าราชการ กับประชาชนพลเมืองเว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่
 ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ
 การเมือง สมรรถภาพหรือวินัย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังนี้

“บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่น บ่อนมีสิทธิและเสรีภาพ
 ตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย หรือกฎหรือข้อบังคับที่
 ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวเนื่องกับการเมือง สมรรถภาพ หรือวินัย”

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าบุคคลที่ระบุไว้ในมาตรานี้ยังไม่คลุมถึง
 พนักงานองค์การของรัฐและพนักงานของรัฐวิสาหกิจ จึงมอบหมายให้เลขานุการไปพิจารณาหาถ้อย
 คำที่จะบัญญัติให้คลุมถึงบุคคลดังกล่าวทั้งหมดด้วย โดยให้รอการพิจารณาร่างมาตรานี้ไว้ก่อน

ในการประชุมครั้งต่อมาได้มีการพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งที่ประชุมเห็นว่า
 บทบัญญัตินี้ควรบัญญัติให้คลุมถึงพนักงานของหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจด้วย ซึ่งเลขานุการ
 ได้เสนอให้เพิ่มถ้อยคำว่า “พนักงานองค์การของรัฐ” ที่ประชุมคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วมี
 กรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. บทบัญญัติดังกล่าว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ทั้งนี้ เนื่องจาก
 บุคคลที่เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจ หรือพนักงาน ดังกล่าว ก็เป็นประชาชนพลเมืองมีสิทธิ
 และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว หากจะมีข้อจำกัดในเรื่องใดก็ควรบัญญัติไว้ในเรื่องนั้นเป็น
 กรณี ๆ ไป แต่ถ้าจะให้บัญญัติไว้ก็ไม่สมควรที่จะเพิ่มเติมถ้อยคำตามที่เลขานุการเสนอเพราะจะไป
 จำกัดสิทธิและเสรีภาพของพนักงานองค์การของรัฐมากเกินไป เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็น
 ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปกครอง ไม่ควรถือปฏิบัติเช่นเดียวกับข้าราชการ อีก

ประการหนึ่งการจำกัดสิทธิบางประการของพนักงานองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจให้ ย่อมกระทำ
ได้ในกรอบของกฎหมายอยู่แล้ว

๒. การใช้คำว่า “พนักงานองค์การของรัฐ” มีความหมายแคบไป ควรใช้คำว่า
“พนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ” จะเหมาะสมกว่า เพราะมีความหมายกว้างขวาง
ครอบคลุมได้ถึงรัฐวิสาหกิจทุกชนิด และอีกประการหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐ
ธรรมนูญบางมาตราที่เป็นข้อจำกัดสิทธิบางประการของบุคคลบางจำพวกซึ่งใช้คำนี้ มิฉะนั้นจะเกิด
ปัญหาเกี่ยวกับการตีความเพราะใช้ถ้อยคำต่างกัน

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อเสนอนี้ให้ตัดมาตรานี้ออกจะเกิด
ปัญหาเพราะเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องการจำกัดสิทธิบางประการของบุคคลเหล่านั้นให้มากกว่าคน
ธรรมดา หากไม่เขียนไว้จะต้องไปเพิ่มเติมบทบัญญัติที่จะต้องจำกัดสิทธิอีกหลายมาตรา ส่วนข้อ
เสนอนี้จะมีให้เพิ่มเติมถ้อยคำที่ประชุมไม่เห็นด้วย เพราะพนักงานองค์การของรัฐเป็นบุคคลที่ทำ
หน้าที่เกี่ยวกับประโยชน์ได้เสียของประเทศเช่นกัน จึงควรจะต้องมีการจำกัดสิทธิบางประการด้วย
หากไม่เขียนไว้จะไปออกกฎหมายข้อบังคับกับจำกัดสิทธิบุคคลดังกล่าวมิได้ ฉะนั้นจึงต้องบัญญัติให้
ครอบคลุมถึงพนักงานองค์การของรัฐด้วย แต่ถ้าจะใช้คำว่าพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐ
วิสาหกิจ ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยเพราะกว้างเกินไปไม่สมควรที่จะไป
จำกัดสิทธิให้คลุมถึงรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินงานในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์

สรุปแล้วที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าควรให้ถือบทบัญญัติตามที่เลขา
ผู้การเสนอโดยแก้ไขและเพิ่มคำว่า “พนักงานองค์การของรัฐ” ด้วย เป็นต้นนี้

“บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่นและพนักงานองค์การของรัฐ
ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองเว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย
หรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง ธรรมภิบาล
หรือวินัย”

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
และครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๑ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการบางท่านเสนอข้อสังเกตให้คณะทำงานรับไปพิจารณาด้วยว่าถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ชัดเจน เพราะคำว่า “ข้าราชการ” ครอบคลุมถึงทหารและตำรวจอยู่แล้วแต่ยังไม่ครอบคลุมชัดเจนถึงข้าราชการพลเรือน ควรจะแก้ไขเป็นว่า “บุคคลซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ....” จะครอบคลุมได้ชัดเจนกว่า นอกจากนั้นแล้ว ยังมีข้าราชการส่วนจังหวัด ซึ่งกฎหมายมิได้ระบุไว้ และอีกกรณีหนึ่ง คือลูกจ้างของทางราชการก็อาจจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพด้วย

กรรมการได้ชี้แจงสรุปได้ดังนี้

ลูกจ้างนั้นโดยปกติจะมีสิทธิเสรีภาพมากกว่าข้าราชการ เพราะว่า ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานองค์การของรัฐ ทำหน้าที่ให้แก่รัฐจึงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพมากกว่า และที่ใช้คำว่า ทหาร ตำรวจ ข้าราชการนั้น มุ่งหมายที่จะให้เห็นความแตกต่างของแต่ละกลุ่มว่าไม่เหมือนกัน คือ ทหาร ตำรวจ อาจจะถูกจำกัดสิทธิยิ่งกว่าข้าราชการพลเรือน เพราะสภาพของงานต่างกันคือต้องอยู่ในระเบียบวินัยด้วย

ในการประชุมครั้งต่อมามีสมาชิกและกรรมการบางท่าน ขอแก้ไขคำว่า “ทหาร ตำรวจ” เป็น “ข้าราชการทุกประเภท” และเพิ่มคำว่า “อื่น” หลังคำว่า “ข้าราชการ....” ที่ประชุมไม่เห็นชอบเพราะการเขียนแยกทหาร ตำรวจออกมาเพื่อชี้ให้เห็นเด่นชัดว่าเป็นประเภทใดบ้างที่จะถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมายต่างจากบุคคลธรรมดา ส่วนการเพิ่มคำว่า “อื่น” หลังคำว่า ข้าราชการ จะทำให้คำว่า “ข้าราชการ” ด้อยไป

สรุปแล้วที่ประชุมลงมติด้วยคะแนน ๑๐ ต่อ ๓ ให้คงไว้ตามร่างเดิม

(ในที่ประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการได้ขอเพิ่มเติมคำว่า “ที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย” เป็น “ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๐ และมาตราอื่น ๆ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๕ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิบัติต่อชาติ
 ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญมิได้
 สิทธิเสรีภาพ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมาดังถ้อยคำ
 ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ.
 ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการอภิปรายและไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๔๖ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครอง
หน้าที่ของชน ระเบียบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ
ชาวไทย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการ ๓ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการคณะ
กรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๑ วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ได้มีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มความเป็นวรรคสองดังนี้ “บุคคลพึงถือว่าการใช้สิทธิเลือก
ตั้งตามที่ถูกหมายบัญญัติเป็นหน้าที่สำคัญ” แต่ที่ประชุมไม่เห็นชอบเพราะการออกเสียงเลือกตั้งจึงควร
เป็นสิทธิมิใช่หน้าที่

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.
๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาในวาระที่สอง มีสมาชิกบางท่านได้แสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

การเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเสริมสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ในอดีตที่ผ่านมา จำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะขาดความ
สนใจในหน้าที่ จึงสมควรที่จะมีบทบัญญัติเน้นเอาไว้ว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องไปออก
เสียงเลือกตั้งเพื่อให้บุคคลมีความสำนึกในความรับผิดชอบในอันที่จะช่วยดำรงไว้ซึ่งการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

กรรมการได้ชี้แจงสรุปได้ว่า

การร่างรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมาธิการมีมติว่าควรจะบัญญัติหลักแม่บทที่คลุมไว้เท่านั้น ถ้าพิจารณาในหมวดหน้าที่ชนชาวไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติคลุมไว้หมดแล้ว การที่จะบัญญัติบังคับให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น หากกระทำตามที่บังคับไม่ได้ก็จะเป็นผล การส่งเสริมให้บุคคลไปใช้สิทธินั้นเป็นหน้าที่ของพรรคการเมือง บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งไม่ควรที่จะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติว่าเห็นควรให้เป็นไปตามร่างเดิมหรือเห็นสมควรแก้ไขตามที่สมาชิกขอแปรญัตติไว้

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

๑๐๕ คน

เห็นควรแก้ไข

๑๐ คน

(รายงานการประชุมคณะกฤษฎีกาครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

หน้าที่ป้องกัน

ประเทศ

การพิจารณาของคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ มีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอ ดังต้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๘

บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามกฎหมายบัญญัติ

หน้าที่รับราชการ-

การทหาร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมวิธีการบางคนเสนอให้ตัดมาตรานี้ รวมทั้งบทบัญญัติซึ่งว่าด้วยหน้าที่ของประชาชนไทยออกทั้งนี้เพราะว่า ได้มีบัญญัติไว้แล้วในมาตรา ๔๔ ที่ว่าบุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ที่ประชุมเห็นว่าควรเขียนให้เด่นชัดไว้ นอกจากนั้นบทบัญญัติดังกล่าวเคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ แล้ว จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่าง ฯ เสนอ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ผู้ขอแปรญัตติเพิ่มความเป็นดังนี้ “บุคคลที่อยู่ในวัยทำงานมีหน้าที่ทำงานเพื่อเลี้ยงชีพโดยสุจริตตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยมีเหตุผล สรุปได้ดังนี้

๑. การแปรญัตติดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับที่ได้ขอแปรญัตติไว้ในหมวดหน้าที่และแนวนโยบายของรัฐที่ว่า “รัฐต้องหางาน ให้ผู้ว่างงานที่แท้จริงได้ทำโดยได้รับค่าแรงตามควรแก่สภาพ” ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการสำคัญที่จะทำให้รัฐสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้

๒. ส่วนเรื่องหลักเกณฑ์การคำนวณวัยทำงานนั้นกรมแรงงานได้จัดทำไว้อยู่แล้วสามารถนำมาใช้ได้เลย และที่ว่า “มีหน้าที่ทำงาน” นั้น มิได้หมายความว่าเฉพาะเป็นงานทางสรีระเท่านั้น การใช้สมองก็ถือเป็นการทำงานอย่างหนึ่งด้วย

๓. ปี ๒๕๒๑ ประชาชนมีงานทำประมาณ ๓๕ เปอร์เซ็นต์ของคนที่อยู่ในวัยทำงานทั้งหมด ซึ่งต่อไปภายหน้าแล้วจำนวนคนว่างงานจะเพิ่มมากขึ้น และจะเป็นปัญหาต่อสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาใจผู้ร้ายก็จะตามมา หากรัฐแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ปัญหาดังกล่าวก็จะลดลง

กรรมวิธีการได้ชี้แจง สรุปได้ดังนี้

๑. การให้ประชาชนมีงานทำโดยทั่วถึงและทำงานโดยมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งซึ่งรัฐบาลถือเป็นนโยบายอยู่แล้ว แต่ไม่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพราะเหตุว่า เรายึดระบอบประชาธิปไตย จึงไม่ควรจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ในเมื่อรัฐมีมาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางสังคม สงเคราะห์ตลอดจนกระทั่งในการจัดงานโดยทั่วไปในการฝึกอบรมซึ่งมีบทบัญญัติให้รัฐพยายามช่วยให้การฝึกอบรมขยายไปถึงประชาชนโดยทั่วถึงอยู่แล้ว

๒. ข้อความดังกล่าวเมื่อบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วจะมีปัญหาติดคามมากมายซึ่งเป็นปัญหาข้อปลีกย่อย ถ้าหากจะมีมาตรการใดที่จะพึงส่งเสริมการทำงานของบุคคลก็ควรเป็นมาตรการที่เป็นไปในทางกฎหมาย การปกครอง การสังคมสงเคราะห์ การศึกษา ซึ่งจะต้องทำในรูปกรอบข้างนอกรัฐธรรมนูญมากกว่า

๓. ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติว่าสมควรคงไว้ตามร่างเดิม หรือสมควรจะเพิ่มความดังกล่าวตามที่ผู้แปรญัตติเสนอ

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม ๕๐ คน

เห็นควรเพิ่มความตามที่ผู้แปรญัตติ ๔ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๕ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

หน้าที่ปฏิบัติตาม

กฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นชอบตามที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติม และไม่มีสมาชิกขอแปรญัตติในมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

หน้าที่เสียภาษี-

อากร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่
เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังความที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอแปรญัตติคัดค้านว่า "ตามที่กฎหมายบัญญัติ" แต่ที่ประชุมไม่เห็นชอบ จึง
ไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๑

บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือนโยบายการตามักฎหมายบัญญัติ

หน้าที่ช่วยเหลือน

ราชการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ มีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดัง
ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มข้อความตอนท้ายเป็นว่า “ให้การป้องกันสาธารณภัยหรือ
ภัยธรรมชาติที่จะเกิดแก่ประเทศไทย” แต่ที่ประชุมไม่เห็นชอบ จึงไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๑ วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๕๒

บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมาย

หน้าที่รับการศึกษาอบรม บัญญัติ

ศึกษาอบรม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา ดัง
ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีการมาธิการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรใช้ถ้อยคำว่าบุคคลมีหน้าที่ต้องศึกษาอบรม จะเหมาะสมกว่าเพราะคำว่า "ต้อง" แสดงให้เห็นว่าเป็นหน้าที่

๒. ถ้าความมุ่งหมายของมาตรานี้เพื่อให้ศึกษาในภาคบังคับควรใช้ถ้อยคำว่าบุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษา เช่นเดียวกับในรัฐธรรมนูญปี ๒๔๖๑ ซึ่งตรงกับความเป็นจริง

๓. น่าจะกีดมาตรานี้ออกเพราะไม่มีความจำเป็นเนื่องจากมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับอยู่แล้ว

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าควรบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ของประชาชน และเพื่อเป็นฐานรองรับแม้จะมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับกำหนดไว้แล้วก็ดี แต่ก็ยังมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้บุคคลควรที่จะได้รับการศึกษาในชั้นสูงต่อไป มิใช่เพียงเฉพาะภาคบังคับเท่านั้น จึงควรเปิดไว้กว้างๆ และให้ถือตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอเพิ่มความเป็นวรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ดังนี้

"บุคคลมีหน้าที่พัฒนาประเทศ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชาติและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ"

บุคคลมีหน้าที่เทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิและชื่อเสียงของชาติ

บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชน

บุคคลมีหน้าที่ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตของตน"

แต่ที่ประชุมไม่เห็นชอบ จึงไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาในวาระที่สองนี้ มีข้อขอแปรญัตติขอเพิ่มความดังนี้

๑. “บุคคลมีหน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริต”

๒. “บุคคลมีหน้าที่ไปออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

โดยมีเหตุผลในการแปรญัตติ สรุปได้ดังนี้

รัฐธรรมนูญที่ผ่านมาทุกฉบับไม่เคยกำหนดหน้าที่ในทางการเมืองไว้ให้แก่ประชาชนเลย มีแต่สิทธิเท่านั้น ควรจะกำหนดหน้าที่ในทางการเมืองไว้บ้างเป็นหน้าที่ขั้นมูลฐานของระบอบประชาธิปไตย หากกำหนดสิทธิเสรีภาพแล้วไม่กำหนดหน้าที่ ก็จะเป็นระบอบอภิชนาธิปไตย

หลักการใช้สิทธิในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่าน ๆ มานั้นได้ลดลงไปเรื่อย ๆ จึงทำให้การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรที่ได้มานั้นเป็นการเลือกตั้งจากชนกลุ่มน้อย จึงต้องหาทางแก้ไขโดยให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ถ้าการไปลงคะแนนเสียงเป็นเรื่องสิทธิแล้วต้องมอบหมายกันได้แต่ถ้าเป็นหน้าที่จะมอบหมายให้กระทำได้แทนไม่ได้ ปัญหาที่ว่าบุคคลบางคนไม่สามารถไปลงคะแนนเสียงได้นั้นเป็นปัญหาที่กฎหมายจะต้องมีข้อยกเว้นไว้ การที่จะให้ประชาชนพิจารณาควรจะเป็นหน้าที่หรือไม่นั้นไม่สมควรอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นไปในทางลบ แต่เมื่อบัญญัติแล้วอาจไม่ได้ผลเต็มที่ที่ยังดีกว่าที่จะไม่ระบุไว้เสียเลย หากประชาชนรู้ว่าเป็นหน้าที่ประการหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติก็อาจจะพยายามปฏิบัติตาม

หน้าที่ชักชวนหรือชักจูงให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จริงอยู่ แล้วรัฐควรจะช่วยด้วยมิใช่ให้ทำฝ่ายเดียว การบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ดังกล่าวก็น่าจะเตือนใจ เตือนความรู้สึกและจูงใจให้ประชาชนเข้าใจในหน้าที่ของตนว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่จะต้องห่วงแหน เป็นมาตรการสำคัญที่จะป้องกัน ประคับประคองให้ยั่งยืนซึ่งระบอบประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญ

กรรมวิธีการได้ชี้แจง สรุปได้ดังนี้

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้นได้เน้นเฉพาะหน้าที่ที่สำคัญไว้เท่านั้นการที่จะเพิ่มบทบัญญัติหน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งเข้าไปนั้น ย่อมขัดกับหลักที่ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในทางการเมือง

เพราะว่ากฎหมายบัญญัติเป็นสิทธิจะบังคับให้มาเป็นหน้าที่ไม่ได้ อีกประการหนึ่ง ถ้าบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รัฐต้องบังคับให้เป็นไปตามนั้นให้ได้โดยจะต้องมีมาตรการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน ซึ่งถ้ารัฐไม่สามารถจะกำหนดการให้เป็นไปตามนั้นได้ก็จะไม่มีประโยชน์อันใด ที่จะบัญญัติไว้

การทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงนี้เป็นหน้าที่ของผู้สมัครรับเลือกตั้งและของพรรคการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจูงใจนี้จะได้ผลในทางจิตวิทยามากกว่าการบังคับ ส่วนด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษานั้นจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ จำเป็นต้องบังคับ แต่สิ่งนี้เป็นสิทธิทางการเมืองจริงๆ หากบังคับแล้วปัญหาจะต้องเกิดขึ้นตามมา สิทธิบางอย่างมอบหมายได้บางอย่างมอบหมายไม่ได้แตกต่างกันไปมิใช่ว่าเป็นสิทธิแล้วจะมอบหมายกันได้ตลอดไป

ที่ประชุมได้ลงมติว่าสำหรับมาตรานี้ เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิมหรือจะเพิ่มตามผู้ขอแปร
ญัตติ

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

๕๒ คน

เห็นควรเพิ่ม

๓๘ คน

(รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๖๑/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑)

หมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกบางท่านเสนอให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในรัฐธรรมนูญโดยจะกำหนดไว้ในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายของรัฐก็ได้ เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐบาลต่อไปได้ถือปฏิบัติกล่าวคือ ตามหลักการเงินและการคลังของแผ่นดิน ต้องมีการตรวจสอบทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งกรณีการตรวจสอบภายในมีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทำหน้าที่ตรวจสอบอยู่แล้ว สมควรที่จะให้มีผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของรัฐเป็นการตรวจสอบภายนอก แล้วรายงานให้สภาทราบ ฉะนั้นจึงนำบัญญัติไว้ในแนวนโยบายของรัฐ

กรรมการบางท่านเห็นด้วยกับหลักการที่จะให้มีผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา แต่ไม่เห็นด้วยที่จะกำหนดไว้ในแนวนโยบายของรัฐ เห็นว่าควรกำหนดไว้เป็นหมวดหนึ่งต่างหากโดยเฉพาะเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๘ โดยกำหนดกลไกการจัดตั้งหน่วยงานนี้รวมทั้งอำนาจในการตรวจสอบซึ่งควรให้เป็นไปโดยอิสระไม่ขึ้นตรงต่อผู้ใด

กรรมการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา เพราะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ผลที่ได้รับอาจไม่คุ้มงบประมาณที่จ่ายไปในการดำเนินงานนี้ เนื่องจากตรวจสอบดังกล่าวดังต้องใช้เวลานานหลายปี รัฐสภาอาจสิ้นสภาพไปก่อนทำให้ไม่มีผู้ที่จะติดตามผลการตรวจสอบ อีกกรณีหนึ่งเป็นการจัดตั้งหน่วยงานที่ซ้ำซ้อน เพราะคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้อยู่แล้ว

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าสมควรจะให้มีบทบัญญัติว่าด้วยผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา หรือไม่

เห็นควรให้มีบทบัญญัติดังกล่าว

๕ คน

ไม่เห็นด้วย

๑๖ คน

มีสมาชิกเสนอว่าบทบัญญัติตามร่างที่พิจารณาในหมวดนี้ได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐละเอียดมากเกินไป แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงกิจการบางกรณีของรัฐพึงส่งเสริม เช่น การอุตสาหกรรม

ควรที่จะเขียนหลักเกณฑ์ไว้กว้าง ๆ โดยระบุเฉพาะกรณีที่สำคัญ ๆ และจำเป็นเท่านั้น ส่วนกรณีปลีกย่อยอื่น ๆ ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะเข้ามาบริหารประเทศ เป็นผู้วางนโยบายจะเหมาะสมกว่า

ที่ประชุมเห็นว่าบทบัญญัติในหมวดนี้เป็นการวางกรอบนโยบายสำคัญที่รัฐบาลทุกสมัยพึงปฏิบัติมิใช่นำนโยบายทั้งหมดมาบัญญัติไว้ หากกรรมาธิการท่านใดไม่เห็นด้วยกับบทบัญญัติในมาตราใดก็อาจจะเสนอตัดได้เมื่อถึงวาระการพิจารณามาตรานั้น

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๑ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกบางคนเสนอความเห็นเกี่ยวกับหมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ พอสรุปได้ดังนี้

๑. ขอแปรญัตติคัดออกทั้งหมด

ที่ประชุมไม่เห็นชอบ เพราะการกำหนดแนวนโยบายไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพรรคการเมืองต่าง ๆ ถือเป็นทางปฏิบัติ และเพื่อให้รัฐบาลที่จะเข้ามาบริหารประเทศวางนโยบายภายในกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนด

๒. ขอแปรญัตติให้เป็น “หน้าที่และแนวนโยบายของรัฐ” และเสนอบทบัญญัติในหมวดนี้ใหม่

๓. ขอแปรญัตติเพิ่มบทบัญญัติในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยมีหลักการให้รัฐสนับสนุนการวิจัยในศิลปและวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมการสถิติและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ

ที่ประชุมไม่เห็นชอบ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๕๑ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอแปรญัตติชื่อหมวดเป็น “หน้าที่และแนวนโยบายของรัฐ” และสภามีมติโดยเห็นตามผู้ขอแปรญัตติ

๖ คน

ไม่เห็นด้วย

๑๐๒ คน

มาตรา ๕๓ บทบัญญัติในหมวดนี้ไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและ
 กฎระเบียบ การกำหนดนโยบาย และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ
 แห่งรัฐ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาร่างที่เลขานุการเสนอตั้งที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการบางท่านเสนอให้ตัดมาตรานี้ เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะบัญญัติไว้และจะทำให้
 ให้การกระทำต่าง ๆ ที่รัฐกระทำลงไปฟ้องร้องไม่ได้

ที่ประชุมไม่เห็นด้วย เพราะบทบัญญัติมาตรานี้มีประโยชน์ เขียนไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ
 ถึงแม้ว่ารัฐจะไม่กระทำความนโยบายก็จะฟ้องร้องไม่ได้ แต่มีสิทธิที่จะเรียกร้องได้ และที่ประชุมได้
 ลงมติด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่ให้คงไว้ตามร่างที่เสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอแปรญัตติตัด “และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ” ที่ประชุมไม่เห็น
 ชอบด้วยและให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๖๑ วันศุกร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑)

มาตรา ๕๔ รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่ง
 ราชอาณาจักร อาณาเขต
 พระมหากษัตริย์

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอว่า “รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต

และพึงส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ และถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน" ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มการรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ประชุมได้แก้ไขตามผู้ขอแปรญัตติ

กรรมการบางท่านเห็นว่าการบัญญัติแต่เพียงให้รักษาไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ยังไม่เพียงพอควรจะได้เพิ่ม "อธิปไตยแห่งชาติ" ด้วย เพราะเป็นคำที่หนักแน่นและมีความหมายครอบคลุมได้กว้าง และเป็นประโยชน์ให้รัฐได้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการป้องกันอิทธิพลจากการล่วงล้ำอธิปไตย

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะเรื่องอธิปไตยเป็นของคู่กับรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องอำนาจที่มีอยู่ในรัฐแล้ว ถ้าบัญญัติในรัฐธรรมนูญจะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะมีข้อจำกัดและข้อยกเว้นมาก ซึ่งถ้อยคำตามร่างเดิมครอบคลุมได้กว้างเพียงพอแล้ว

ที่ประชุมได้ลงมติไม่เห็นด้วยที่จะเติม "อธิปไตยแห่งชาติ"

กรรมการบางท่านเสนอให้ลดความดอนท้ายของร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอมา เพื่อที่จะย้ายส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญมาไว้อีกมาตราหนึ่ง ที่ประชุมเห็นชอบตามกรรมการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑ ๒๕๒๑ วันศุกร์ที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๕ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ และถือหลักเสมอภาคใน
ส่งเสริม การปฏิบัติต่อกัน
สัมพันธ์ไมตรี

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการได้ยกร่างความในมาตราที่ซึ่งเสนอร่วมกันมากับมาตรา ๕๔ ดังความละเอียดในมาตรา ๕๔

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๖ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการมีมติให้แยกออกจากมาตรา ๕๔ และที่ประชุมมีปัญญเกี่ยวกับเรื่องถ้อยคำที่ว่า “รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศและถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน” และพิจารณาว่าควรใช้คำว่า “โดย” แทน “และ” หรือไม่ ในที่สุดคณะกรรมการไม่ได้แก้ไข (บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๖ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๕๖ วันศุกร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๖)

มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐและ
 ภัยธรรมชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ
 กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อปราบปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ยกร่างเสนอ ดังนี้

“กำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็นสำหรับรักษาเอกราช ความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ”

มีกรรมการบางท่าน เสนอให้ถัดมาตรานี้ออก เพราะเห็นว่าเรื่องนี้มิใช่เป็นนโยบายการกำหนดไว้ไม่สู้จะมีประโยชน์เท่าใดนัก เพราะกำลังทหารจะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับงบประมาณ

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เคยบัญญัติไว้ เนื่องจากเห็นว่ารัฐบาลบางยุคบางสมัยอาจมีกองทหารมากเกินไป เห็นควรคงไว้ตามเดิม

ในที่ที่สุดที่ประชุมได้ลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากให้คงไว้ตามร่างที่เสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ..

มีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มความเป็นวรรคสอง เกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร แก่ไข้อย่าและเพิ่มเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งที่ประชุมได้รับหลักการและให้ความเห็นถึงความจำเป็นในวรรคสองของมาตรา

และมีกรรมการบางท่านเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรตัดความในวรรคสองเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารออก เพราะการใช้กำลังทหารมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเรื่องอยู่แล้ว การเขียนในรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นและไม่มีผลเท่าใด

๒. ควรเขียนเรื่องการใช้กำลังทหารให้กว้าง ๆ ครอบคลุมได้หลายกรณีโดยไม่ต้องระบุในรายละเอียด

๓. ควรนำถ้อยคำในพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหมมาใช้เกี่ยวกับเรื่องการใช้กำลังทหาร โดยอาจจะเพิ่มกรณีช่วยเหลือประชาชนและเพื่อรักษาประโยชน์ของชาติด้วย

๔. ควรแก้ไขเกี่ยวกับถ้อยคำ โดยเพิ่มว่า “รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหาร.....” เพื่อให้เหมาะสมและมีลักษณะคล้ายคลึงกับมาตราอื่น ๆ ในหมวดนี้

ที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าควรตัดความในวรรคสองออกหรือไม่

เห็นควรตัดออก ๔ คน

เห็นควรคงไว้ ๑๔ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันศุกร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๗ รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความ
 รักษากฎหมาย ปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข
 และความสงบ
 เรียบร้อย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบตามร่างที่เสนอมานี้ แต่ตัดคำว่า “จะ” ในคำเริ่มต้นของมาตรา
 ว่า “รัฐจะต้อง” ออก

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๑ วันพุธที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๑ วันศุกร์ที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑)

มาตรา ๕๘ รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพอย่าง
 ดีระบบราชการ จริ่งจ๋ง และพึงดำเนินการทุกทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการแสวงหา
 ประโยชน์ในทางมิชอบโดยเฉียบขาด

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอโดยไม่มีการแก้ไขดังนี้

“รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ให้มีประสิทธิภาพและพึงดำเนินการ
 ทุกทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

กรรมการได้เพิ่มคำว่า “อย่างจริงจัง” และคำว่า “โดยเจตนา” ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๑๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีกรรมการบางท่านขอสงวนเกี่ยวกับการเพิ่มคำของคณะกรรมการที่เพิ่มเข้ามา

คณะกรรมการได้ชี้แจงเหตุผลว่า การเพิ่มคำในมาตรานี้ ก็ด้วยเจตนาที่ต้องการเน้นในเรื่องซึ่งเป็นสาระสำคัญ และเป็นปัญหาที่เป็นห่วงเป็นใยกันอยู่มากในวงราชการ ในหมู่ประชาชน และในสื่อมวลชน เพราะการจัดระบบราชการที่เป็นมาแล้วจนถึงปัจจุบันได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพยังไม่เพียงพอ คนของราชการยังไม่ได้ทำหน้าที่ใกล้ชิดประชาชน และช่วยเหลือประชาชนสมบูรณ์แบบตามที่ควรจะเป็น ในที่สุด ที่ประชุมลงมติเห็นด้วยกับคณะกรรมการจำนวน ๘๓ ต่อ ๘

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๑๑ วันศุกร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๑)

มาตรา ๕๘ รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนกรยุติธรรมให้เกิดความยุติธรรมแก่
กระบวนกร ประชาชนและให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว
ยุติธรรม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมิได้ยกร่างมาตรานี้ไว้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้เพิ่มมาตรานี้เข้ามาใหม่ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่นำมาจากรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ เนื่องจากคณะกรรมการได้เน้นถึงเรื่องงานของกระบวนกรยุติธรรมเพื่อที่จะให้เกิดการประสานงานทั้งกระบวนกรยุติธรรม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๑๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นควรให้เพิ่มตามคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๕๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๑)

มาตรา ๖๐

รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษอาบรรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการของประเทศ

การจัดระบบการศึกษอาบรรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยสิ่ง ๆ ในการศึกษอาบรรมและการฝึกอาชีพ

การศึกษอาบรรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

การศึกษอาบรรมขั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดให้สถานศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้โดยอิสระภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ยกร่างบทบัญญัติเรื่องการศึกษามาเป็น ๒ มาตรา ดังนี้

มาตราแรก “รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษอาบรรม และให้ความเสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษอาบรรมตามความสามารถของบุคคลนั้น ๆ

การจัดระบบการศึกษอาบรรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษอาบรรมขั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดให้สถานศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ”

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตราที่สอง “การศึกษอาบรรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมตามสมควร”

มีกรรมวิธีการเสนอให้รวมบทบัญญัติทั้ง ๒ มาตรา เข้าไว้ในมาตราเดียวกัน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องการศึกษาเหมือนกัน โดยคัดทอนข้อความบางอย่างที่ไม่จำเป็นออก

ที่ประชุมเห็นชอบและมอบให้เลขานุการรับไปพิจารณากร่างให้เหมาะสม เลขานุการได้ยกร่างเสนอเป็นดังนี้

“รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษอบรม และพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรม

การจัดระบบการศึกษอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะสถานศึกษาที่ประกอบอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษอบรมควรบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

การศึกษอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดให้สถานศึกษา ดำเนินกิจการของตนเองได้โดยอิสระภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ”

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวปรากฏในรัฐธรรมนูญ แต่มีสมาชิกขอแปรญัตติแก้ความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้

“รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษอบรม จัดให้มีสนามกีฬาและส่งเสริมการพลศึกษาอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะจัดให้แก่เยาวชนให้เพียงพอ และพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรม”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๑ วันพุธที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ผู้สงวนคำแปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุม ที่ประชุมเห็นชอบกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันศุกร์ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๑)

มาตรา ๖๑ รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ และพึงส่งเสริม
สนับสนุน การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ
วิจัย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมีได้ยกร่างบทบัญญัติมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเพิ่มขึ้นใหม่ดังความปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖๒/๒๕๕๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่คณะกรรมการเพิ่มขึ้นใหม่ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๕๑ วันศุกร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๑)

มาตรา ๖๒ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีความ
การพัฒนา สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา
เยาวชน เสริมธุรกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมีได้ยกร่างบทบัญญัติมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มขึ้นใหม่ ดังนี้

“รัฐพึงให้ความสนใจสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้มีความ
สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา พร้อมทั้งจะรับช่วงหน้าที่ในการสร้างเสริมสังคม และ
พัฒนาประเทศชาติให้มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าสืบไป”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖๒/๒๕๕๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สมาชิกผู้สงวนได้อภิปรายความตอนหนึ่งว่า “ในเรื่องของเยาวชนนั้นเราจำเป็นต้องมีการดูแลกันตั้งแต่ออยู่ในครรภ์มารดาเพื่อที่จะสร้างให้เขาออกมาเป็นมนุษย์ที่มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจสมบูรณ์และมีสติปัญญาดี และนอกจากนั้นเราได้พบว่า เยาวชนของเราได้กลายเป็นเยาวชนที่ไม่มีคุณภาพ เยาวชนของเราได้ตกไปเป็นเครื่องมือ ไปเป็นทาสของยาเสพติด และการประพฤตินอกจากจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคมแล้ว ยังเป็นภัยต่อสังคมด้วย แสดงว่าเรายังขาดความสนใจและเอาใจใส่ต่อเยาวชนของเรา...”

คณะกรรมการได้พิจารณาไตร่ตรองแล้ว เห็นว่าไม่น่าจะจำเป็น เพราะว่าในมาตรา ก่อนมีบัญญัติอยู่อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบัญญัติก่อนความว่า “รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม” คำว่า “การศึกษา” นั้น ในแบบฉบับของไทยซึ่งยึดถือกันตลอดมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ก็ประกอบด้วย พุทธศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา ก็คลุมอยู่หมดแล้ว

ในที่สุด ที่ประชุมเห็นด้วยกับสมาชิกผู้สงวนคำแปรญัตติเพิ่มขึ้นใหม่ แต่มีสมาชิกขอแก้ไขความในวรรคท้ายของมาตราที่ผู้สงวนไว้โดยตัดความเดิมออกและแก้ไขเป็นดังความปรากฏในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตราอื่นๆ ที่ประชุมเห็นชอบ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๖๓ รัฐพึงส่งเสริมประชาชนให้เข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาในการปกครอง
ส่งเสริมระบอบ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมตลอดทั้งการ
ประชาธิปไตย ปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐพึงส่งเสริมท้องถิ่นให้มีสิทธิปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมิได้ยกร่างบทบัญญัติมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้เพิ่มขึ้นใหม่เป็นดังนี้

“รัฐพึงส่งเสริมประชาชนให้เข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมตลอดทั้งการปกครองส่วนท้องถิ่น”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอเพิ่มเติมคำว่า “และเลื่อมใสศรัทธา” ในร่างเพิ่มเติมของคณะกรรมการการ และขอเพิ่มเติมลงไปเป็นวรรคสองว่า “รัฐพึงส่งเสริมท้องถิ่นที่มีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้มีสิทธิปกครองตนเองได้” เหตุผลเพื่อเป็นการส่งเสริมการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นอย่างจริงจัง เมื่อได้มีการอภิปรายพอสมควรแล้ว คณะกรรมการเห็นด้วย แต่ได้มีสมาชิกขอแก้ไขถ้อยคำดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ และที่ประชุมเห็นชอบ

(บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๖๔ รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ

ส่งเสริมวัฒน-

ธรรม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ยกร่างเสนอดังนี้

“รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับบีบบังคับบุคคล”

ที่ประชุมพิจารณาแล้วให้ตัดข้อความตอนท้ายที่ว่า “แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับบีบบังคับบุคคล” ออก เพราะเห็นว่าไม่สมควรบัญญัติไว้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข แต่มีสมาชิกขอแปรญัตติเป็นดังนี้ “รัฐพึงรวบรวมค้นคว้ารักษาหรือปรับปรุงและเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้ลงมติว่าจะให้เป็นไปตามร่างของคณะกรรมการ หรือให้แก้ไขตามผู้ขอแปรญัตติ ดังนี้

ให้เป็นไปตามร่างของคณะกรรมการ ๑๐๘ คน

ให้แก้ไขตามผู้ขอแปรญัตติ ๓๗ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๖๕ รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม และทั้งจัดตั้งเป็นพิช
รักษาสภาพแวดล้อม ที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน
ลุ่ม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอตั้งปรากฏในรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข แต่มีสมาชิกขอแปรญัตติแก้เป็นดังนี้

“รัฐพึงส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ และบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม
และทั้งจัดตั้งเป็นพิชที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

รัฐพึงจัดให้มีคณะกรรมการ สถานพิทักษ์มรดกทางธรรมชาติไว้เพียงพอ”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมลงมติให้เป็นไปตามร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข เพราะผู้
สงวนคำแปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๖๖ รัฐพึงดำเนินการเพื่อยกฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและทางสังคม
 ยกระดับของ ให้สูงขึ้นถึงระดับที่จะดำรงชีพได้โดยปกติสุข
 บุคคล

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ยกร่างเสนอดังนี้

“รัฐพึงดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคม
 น้อยลง”

มีกรรมวิธีการเสนอว่า บทบัญญัติให้รัฐดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล
 น้อยลงนั้น จะกระทำได้อย่างไรได้ เป็นบทบัญญัติที่ยากในทางปฏิบัติเพราะกว้างเกินไป และ
 การเขียนเช่นนี้จะกลายเป็นการลดฐานะของบุคคลให้ต่ำลง ควรที่จะเขียนในลักษณะเป็นแนว
 ทางสนับสนุนให้บุคคลมีฐานะสูงขึ้นทุกระดับจะเหมาะสมกว่าโดยใช้ข้อความว่า “รัฐพึงดำเนินการ
 เพื่อยกฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและทางสังคมให้สูงขึ้นถึงระดับที่จะดำรงชีพได้โดยปกติสุข”

กรรมวิธีการบางท่านเห็นว่าข้อความเดิมที่บัญญัติไว้เหมาะสมแล้ว และรัฐธรรมนูญ
 ฉบับก่อน ๆ ก็ใช้ข้อความเช่นนั้น หากแก้ไขเปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี คือจะ
 เป็นข้อที่ถูกโจมตีได้ว่าเป็นการสนับสนุนยกฐานะของบุคคลมั่งมีให้สูงขึ้น ความช่วยเหลือก็จะ
 เพิ่มมากขึ้นเห็นควรคงไว้ตามเดิม

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่า จะแก้ไขตามข้อเสนอของกรรมวิธีการหรือควร
 ให้คงไว้ตามร่างเดิมที่เลขานุการเสนอ

เห็นควรแก้ไข

๑๐ คน

เห็นควรคงไว้ตามเดิม

๕ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒ ณ วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๑ ณ อาคารสันติภาพ กรุงเทพมหานคร ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาว่ารัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข แต่มีสมาชิกขอแปรญัตติก็นับเป็นดังนี้

“รัฐพึงดำเนินการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะยาว เพื่อยกฐานะ
 ของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมให้สูงขึ้น”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในที่สุดที่ประชุมลงมติลงไว้ตามร่างเดิม ๑๒๑ คน

เห็นสมควรแก้ไขตามผู้แปรญัตติ ๑๐ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๖๖ รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบ
ส่งเสริมเกษตร- เกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น

กร รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและ
การจำหน่ายผลผลิต โดยวิธีการประกันราคาหรือเพ่งรากลดลงจนการจัด
ระบบและควบคุมการผลิตและการจำหน่ายให้เหมาะสมกับความต้องการของ
ตลาดหรือโดยวิธีอื่น และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์
หรือวิธีอื่น

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ยกร่างมาเป็น ๒ มาตรา ดังนี้

มาตราแรก "รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ และสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบ
เกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินและวิธีการอื่น" และ

มาตราที่สอง "รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงเกษตรกรรม

รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผล
ผลิต"

มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรนำบทบัญญัติสองมาตรานี้มารวมกันแล้วแก้ไขใหม่ โดยเน้นในเรื่องการส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดิน และวิธีการอื่น

เป็นหลักใหญ่ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมีพลังที่จะประกอบการเกษตรกรรม จึงจะเป็นภาวะเพิ่มผลผลิตให้ประเทศชาติและเป็นแนวนโยบายสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินการ

๒. การดัดมาตราแรกออก แต่นำมาเพิ่มเติมไว้ในมาตราที่สอง วรคท่ายว่า "รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต รวมทั้งสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง" โดยตัดในเรื่องกรรมสิทธิ์ออกเพราะเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติที่ทุกคนจะต้องมีกรรมสิทธิ์ จึงควรให้ได้เฉพาะสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรม

๓. ไม่ควรนำมาตราแรกและมาตราที่สองมารวมกัน เพราะมาตราแรกควรบัญญัติไว้เป็นเอกเทศและควรเขียนมาตราที่สองให้คลุมถึงการบำรุงอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการสหกรณ์ด้วย เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ได้วางนโยบายเอาไว้เพื่อให้เห็นนโยบายว่ารัฐส่งเสริมกิจการทุกแขนง

๔. การเน้นในเรื่องกรรมสิทธิ์และสิทธิในที่ดิน โดยจะเป็นวิธีการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีการอื่นใดก็ได้ เพื่อให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน

ที่ประชุมเห็นว่าบทบัญญัติในสองมาตรานี้ควรจะรวมกันได้ จึงมอบให้เลขาธิการไปปรึกษาร่างมาโดยให้มีบทบัญญัติคลุมถึงข้อเสนอของกรมการในเรื่องสำคัญและจำเป็นด้วย

เลขาธิการได้ยกร่างเสนอถึงความต่อไปนี้

"รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น"

รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการใดก็ตามอันเป็นสมควรหรือวิธีอื่น"

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่เลขาธิการเสนอโดยไม่มีการแก้ไข

บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๔๒/๒๕๕๐ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๐

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการแก้ไขเป็นดังนี้

"รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น"

รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต โดยวิธีการประกันราคาหรือพยุงราคาตลอดจนการจัดระบบและควบคุมการผลิตและการจำหน่ายให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือโดยวิธีอื่น และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่น"

มีสมาชิกขอแปรญัตติแก้เป็นดังนี้

๑. ขอแปรญัตติแก้ความในวรรคสองเป็นดังนี้

"รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตในพืชเศรษฐกิจของชาติ โดยวิธีประกันราคาหรือพยุงราคา หรือวิธีการอื่นใดที่ทำให้เกษตรกรมีกำไรในผลผลิตด้วยความเป็นธรรม"

๒. ขอแปรญัตติแก้ความในวรรคสองเป็นดังนี้

"รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต โดยวิธีการประกันราคาผลผลิต โดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตหรือวิธีอื่น"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาเรื่องรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สมาชิกผู้ขอสงวนคำแปรญัตติคนหนึ่งไม่อยู่ในที่ประชุม ส่วนอีกคนหนึ่งขอถอนโดยมีเงื่อนไขว่าเห็นด้วยกับที่คณะกรรมการแก้ไขและเมื่ออภิปรายกันแล้ว ในที่สุดที่ประชุมสภาได้ลงมติดังนี้

เห็นสมควรแก้ไขตามคณะกรรมการ

๑๒๗ คน

เห็นสมควรคงไว้ตามร่างเดิม

๑๓ คน

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๖๔

รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทางเศรษฐกิจ

สนับสนุน

รัฐพึงประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคในทางที่จะให้เป็น

เอกชน

ประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม การประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็น

สาธารณูปโภคโดยเอกชนจะกระทำได้ดีก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รัฐพึงวางมาตรการมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจโดยเอกชนที่มีได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ ไม่ว่าการผูกขาดตัดตอนนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอซึ่งที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการแก้ไข
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑)

มาตรา ๖๕

รัฐพึงวางนโยบายประชากรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภายใต้
ประการ ทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญในทางวิชาการเพื่อประโยชน์ใน
การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอซึ่งที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๐ รัฐพึงสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ
สงเคราะห์ผู้ หรือในการช่วยเหลือราชการหรือปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรมหรือเนื่องจาก
ประสบภัย ภัยธรรมชาติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการมิได้ยกร่างมาตราไว้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการเพิ่มขึ้นใหม่ เกี่ยวกับเรื่องสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติ
หน้าที่ซึ่งเป็นถ้อยคำในรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ที่ประชุมเห็นชอบถ้อยคำที่ปรากฏใน
รัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๑ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคมสงเคราะห์ของรัฐและเอกชนเพื่อ
สนับสนุนการ สวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน
สังคมสงเคราะห์

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่เลขานุการเสนอถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการ
แก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำตามควรแก่สภาพและพึง
ส่งเสริมการ
ทำงาน
คุ้มครองแรงงานและจัดระบบแรงงานสัมพันธ์รวมทั้งค่าแรงตอบแทนให้เป็น
ไปโดยเป็นธรรม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้ยก่างเสนอ ดังนี้

“รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ และได้รับค่าแรงตอบแทนตามควรแก่
สภาพและคุ้มครองแรงงานให้เป็นไปโดยเป็นธรรม”

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะทำงานได้แก้ไขถ้อยคำเสนอแล้วมีสมาชิกขอแปรญัตติแก้ไขถ้อยคำ โดยเน้นเกี่ยว
กับการให้ได้รับค่าแรงตอบแทนโดยเป็นธรรม

ที่ประชุมเห็นว่าร่างของคณะทำงานมีความหมายครอบคลุมและสอดคล้องกับคำแปรญัตติ
ของสมาชิก แต่เพื่อความเหมาะสมในการลำดับถ้อยคำจึงให้แก้ไขเป็นดังความที่ปรากฏในรัฐ-
ธรรมนูญ

(รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๗๓ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข และพึงให้การรักษายาบาลแก่ผู้ยากไร้
 ส่งเสริมการ โดยไม่คิดมูลค่า
 สาธารณสุข การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่
 ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่เลขานุการเสนอ ดังด้วยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการ
 แก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันพุธที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่คณะกรรมการพิจารณา โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๓/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑)

หมวด ๖ รัฐสภา

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

มาตรา ๗๔ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

รัฐสภา รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน บ่อยเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นชอบในหลักการที่จะกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยสองสภา คือ สภาที่หนึ่งมาจากการเลือกตั้ง เรียกว่า “สภาผู้แทนราษฎร” และสภาที่สองมาจากการแต่งตั้ง เรียกว่า “วุฒิสภา”

สำหรับสภาที่สองนั้น มีกรรมวิธีการบางท่านเสนอให้สภานี้มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกควรมีความประสงค์ที่จะเข้ามารับใช้ชาติโดยการสมัครรับเลือกตั้งและกำหนดคุณสมบัติให้สูงกว่าสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

กรรมวิธีการบางท่านเสนอให้มีสามสภา โดยให้สภาที่สามมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภานโยบายแห่งชาติเพื่อให้ฝ่ายบริหารมีเสถียรภาพมั่นคง และให้สภานี้มีอำนาจชี้ขาดในบางกรณีที่มีความสำคัญ เช่นกรณีว่าควรยุบสภาหรือไม่ ควรให้รัฐบาลพ้นจากตำแหน่งหรือไม่ และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจในทางทหารเข้ามาทำหน้าที่เป็นสภาที่สาม แต่มีกรรมวิธีการบางท่านเกรงว่าจะเป็น การขัดกับหลักการที่อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย สำหรับผู้มีอำนาจทางทหารนั้น อาจแต่งตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในสภาที่สองได้อยู่แล้ว

ในเรื่องนี้ มีกรรมวิธีการบางท่านเสนอแนวความคิดในอีกลักษณะหนึ่งว่านอกจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารแล้ว ควรจะกำหนดให้มีฝ่ายที่สาม เป็นองค์กรควบคุมความประพฤติทางการเมือง เพื่อดำเนินการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ เท่าที่เป็นมาแล้วเราต้องยอมรับในความจริง

ที่ว่าเราไม่มีวิธีการที่จะควบคุมความประพฤติในทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นเหตุให้ระบอบการปกครองต้องล้มลุกคลุกคลาน แต่มีการมาธิการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า องค์การที่สามนี้จะมาจากไหน ถ้ามาจากทหารก็อาจเกิดการแตกแยกได้ และจะหวังได้อย่างไรว่าองค์การที่สามนี้สามารถยับยั้งเหตุการณ์ในทางการเมืองได้ จึงเห็นว่าไม่ควรมีแต่ควรพิจารณาหาวิธีการอื่นจะเหมาะสมกว่า

สุดท้ายที่ประชุมเห็นชอบในหลักการที่จะให้สภาที่สองมาจากการแต่งตั้ง และที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๐ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๐ และครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้อภิปรายในประเด็นที่ว่า ควรมีสภาเดียวหรือสองสภา โดยมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่ายคือ

ฝ่ายที่เห็นว่าควรมีสภาเดียว มีเหตุผลและข้อคิดเห็นดังนี้

๑. จากประสบการณ์ที่ผ่านมา การมีสองสภา ทำให้การปกครองต้องล้มเหลว รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ และเสียหายแก่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนั้นสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ถูกมุงร้ายจากฝ่ายตรงกันข้าม ซึ่งพยายามจะสร้างความแตกแยกสามัคคี การที่มีสภาเดียวจะมีประโยชน์ในแง่เสริมสร้างประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการให้เกียรติและไว้วางใจประชาชนให้มีโอกาสเข้ามาควบคุมการบริหารประเทศ และเป็นการลดเงื่อนไขการปลุกระดมด้วย

๒. การมีสองสภาก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะวุฒิสภาเสมือนเป็นผู้ถ่วงให้การพิจารณากฎหมายต้องล่าช้าโดยไม่จำเป็น ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ การออกกฎหมายควรกระทำโดยรวดเร็ว นอกจากนั้นการมีวุฒิสภาทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณและผลเสียอีกประการหนึ่ง คือการแตกความสามัคคีระหว่างสภาล่างและสภาสูง

๓. ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของบ้านเมือง ก่อนที่จะให้เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์แบบจากระบอบที่ให้มีสภาเดียวนั้นจะต้องวางพื้นฐานสำหรับระบอบประชาธิปไตยและต้องแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ เกิดความมั่นคงแก่ประเทศและให้ความผาสุกแก่ประชาชนโดยจะต้องกำหนดในบทเฉพาะกาลภายในระยะเวลา ๔ ปี ให้มีสภาเดียว ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภทมาจากการเลือกตั้งและมาจากการแต่งตั้งมีจำนวนเท่า ๆ กัน

ฝ่ายที่เห็นว่าควรมีสองสภา มีเหตุผลดังนี้

๑. การพิจารณาออกกฎหมายเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลบังคับประชาชนทั้งประเทศ จึงต้องพิจารณากลับกรองอย่างรอบคอบ การมีวุฒิสภามีประโยชน์ในแง่เป็นสภายับยั้งและช่วยกลั่นกรองกฎหมายมิฉะนั้นจะเกิดความเสียหาย นอกจากนั้นวุฒิสภายังมีประโยชน์ในแง่ที่เป็นตัวกันการกระทบระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงพระราชอำนาจที่จะยับยั้งกฎหมายได้ หากไม่มีวุฒิสภาและพระมหากษัตริย์ทรงยับยั้งกฎหมายที่ผ่านโดยสภาผู้แทนราษฎรย่อมจะเกิดความขัดแย้งระหว่างพระมหากษัตริย์และสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นข้อเสียหายได้

๒. ในเรื่องการแตกความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ง่ายกว่า ถ้ามีสภาเดียวแต่ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท เพราะจะต้องประชุมร่วมกันตลอดไป การกระทบกระทั่งย่อมเกิดขึ้นได้ง่ายกว่า

๓. การให้มีสภาเดียว โดยที่ระบบพรรคยังไม่แข็งแกร่ง และผู้แทนราษฎรยังไม่มีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น การสร้างพรรคการเมืองชั่วระยะเวลา ๕ ปี อาจจะยังไม่เพียงพอ และการที่มีสมาชิกสองประเภทในบทเฉพาะกาลอาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ได้ สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งจะเข้ามาเพื่อเสถียรภาพรัฐบาลเท่านั้น มิได้เป็นผู้ที่เข้ามาช่วยเสริมสร้างและสนับสนุนระบบพรรคการเมืองเนื่องจากที่มาต่างกัน และเมื่อพ้น ๕ ปี สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งหมดไปการเมืองก็จะกลับยุ่งเหยิงอีก

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติว่าควรมีสภาเดียว และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด โดยมีเงื่อนไขในบทเฉพาะกาล ๕ ปี ให้สภาเดียวนั้นประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือมาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้งมีจำนวนเท่า ๆ กัน ด้วยคะแนนเสียง ๑๗ ต่อ ๓

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๕๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ และครั้งที่ ๖/๒๕๕๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สมาชิกได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางในประเด็นที่ว่าควรมีสภาเดียว หรือสองสภาซึ่งใช้เวลาในการพิจารณาถึง ๔ ครั้ง โดยสมาชิกมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่ายคือ

ฝ่ายที่เห็นว่าควรมีสภาเดียว มีเหตุผลว่า

๑. การมีสภาเดียวจะทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ไม่จำเป็นต้องผ่านการพิจารณาจากสภาสูงอีก

๒. การมีสภาเดียวเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ถ้ายังมีที่เลียงอยู่เท่ากับว่าประชาธิปไตยยังไม่เจริญเติบโต

๓. การมีสภาเดียวเป็นการรวมกันเป็นกลุ่มก้อนเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน

๔. การมีสภาเดียวเป็นการประหยัดงบประมาณของแผ่นดิน

ฝ่ายที่เห็นว่าควรมีสองสภา มีเหตุผลว่า

๑. การมีสองสภาเป็นการถ่วงดุลอำนาจที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎร เพราะการออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนทั่วประเทศ จะต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบ ถ้ามีสภาเดียวอาจเกิดความผิดพลาด การออกกฎหมายมิใช่ว่าจะถือเอาความเร็วเป็นหลัก แต่จะต้องอาศัยความรอบคอบ ความถูกต้อง เพราะเป็นผลได้เสียของประชาชนทั้งประเทศที่จะพึงได้รับจากกฎหมายนั้น ๆ

๒. เป็นการลดการขัดแย้งระหว่างสถาบันสภาผู้แทนราษฎรกับสถาบันพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ หากร่างพระราชบัญญัติใด ที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จะต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หากเกิดความผิดพลาด เพราะไม่มีผู้ใดยับยั้ง ภาระก็จะไปตกอยู่กับพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง

๓. ระบอบการปกครองประเทศเรา ยังไม่สมควรให้มีระบบสภาเดียวที่มาจากการเลือกตั้ง แต่จะต้องใช้ระบบที่เลียงอยู่ต้องมีวุฒิสภา ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง เพื่อยับยั้งและคานอำนาจประเทศชาติจะไปได้ตลอดรอดฝั่ง จะฟังความคิดเห็นของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ได้ ควรฟังความคิดเห็นของคนหลาย ๆ กลุ่ม

๔. การมีเพียงสภาเดียวแต่มีสมาชิก ๒ ประเภท คือ มาจากการเลือกตั้ง และแต่งตั้ง ฝ่ายละเท่า ๆ กัน แม้จะมีระยะเวลาจำกัดตามบทเฉพาะกาล จะไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งก็จะสนองตอบต่อบุคคลผู้แต่งตั้ง สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งก็จะไม่อาจทำหน้าที่สนองตอบเจตนารมณ์ของประชาชนที่เลือกตั้งมาได้

อนึ่ง ได้มีสมาชิกบางท่านมีความเห็นว่า ควรมีสภาเดียวซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด (โดยไม่ต้องกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลว่าให้มีสมาชิก ๒ ประเภท) โดยมีเหตุผลว่า การที่สมาชิก ๒ ประเภทมาประชุมร่วมกันจะทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันได้ง่าย เพราะต่างฝ่ายต่างก็

ถือว่าตนมีศักดิ์ศรี สภาผู้แทนราษฎรก็จะถือว่าตนมาจากการเลือกตั้ง ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ฝ่ายวุฒิสภาถือว่าตนเป็นผู้ที่มาจากการแต่งตั้งมีความรู้ ความสามารถมากกว่า ทำให้เกิดช่องว่างที่จะแตกแยกกันได้ง่าย และอาจเป็นหนทางที่จะทำให้ผู้ที่ไม่มีเจตนาดีต่อบ้านเมืองถือโอกาสเข้าแทรกแซงได้ ทำให้เกิดความแตกสามัคคีระหว่างคนในชาติ ซึ่งเมื่อเกิดความวุ่นวายแล้วก็เกิดการปฏิวัติรัฐประหารแล้วมีการเลือกตั้งแล้วปฏิวัติอีก วนเวียนกันเช่นนี้เหมือนพายเรือในอ่าง

นอกจากนั้น มีสมาชิกบางท่านแสดงความเห็นว่า ที่ประชุมได้รับร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีหลักการให้มีสองสภาไปแล้ว คณะกรรมาธิการไม่มีอำนาจที่จะแก้ไขกลับไปเป็นสภาเดียว

สมาชิกบางท่านเห็นว่า การที่จะเป็นประชาธิปไตย มิได้อยู่ที่ระบบสภาว่าจะมีสภาเดียวหรือสองสภา ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในอดีตเกิดจากข้อบกพร่องในรัฐธรรมนูญในเรื่องระบบพรรควิธีการเสนอกฎหมายอำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมาธิการรับร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๖ อันเกี่ยวข้องกับรัฐสภาพร้อมทั้งมาตราที่เกี่ยวข้องและบทเฉพาะกาลไปพิจารณาใหม่ด้วยคะแนนเสียง ๑๙๕ ต่อ ๑ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

เมื่อคณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว ได้รายงานต่อที่ประชุม ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ ต่อไป แล้วลงมติเห็นชอบกับร่างที่คณะกรรมาธิการแก้ไขมาใหม่ คือ ให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๗/๒๕๒๑ วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๗๕ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานและประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นชอบในหลักการที่ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๐ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ในประเด็นประธานรัฐสภานี้มีการพิจารณาถึง ๒ ครั้ง คือ

ครั้งแรก ที่ประชุมได้มีมติให้แก้ไขให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา แต่ในการพิจารณาที่ประชุมก็มีความเห็นต่างกัน คือ

ก. เห็นว่าควรให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา โดยมีเหตุผลว่าเพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นการเคารพเจตนารมณ์ของประชาชน อีกทั้งในระบบรัฐสภานั้นรัฐบาลจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อได้รับความไว้วางใจจากสภา ดังนั้นจึงต้องมีเสียงข้างมากในสภา การให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นประธานของสภาที่มีสมาชิกมากกว่าเป็นประธานรัฐสภาจึงชอบด้วยเหตุผล

ข. เห็นว่าควรให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา โดยมีเหตุผลว่า ประธานวุฒิสภาจะดำรงความเป็นกลางได้ดีกว่าเพราะเป็นสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และในอดีตรัฐธรรมนูญหลายฉบับก็ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา

ในที่สุดคณะกรรมการฯ ได้ลงมติให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ด้วยคะแนนเสียง ๑๕ ต่อ ๑๒ เสียง

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๐ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๐)

เมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปทบทวนใหม่โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการฯ จึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในประเด็นที่ว่า ควรจะให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา โดยผู้ที่เห็นว่าควรจะให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภามีเหตุผลว่า ในรัฐธรรมนูญมาตราที่กล่าวถึงประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรมักจะกล่าวถึงประธานวุฒิสภานำหน้าเสมอทุกกรณี เพราะเห็นว่าประธานวุฒิสภาเป็นผู้ใหญ่เป็นผู้อาวุโส และแต่งตั้งมาโดยถือว่าคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในวิชาการต่าง ๆ นอกจากนี้เมื่อร่างพระราชบัญญัติผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ยังต้องผ่านการกลั่นกรองจากวุฒิสภาอีกครั้ง จึงเท่ากับว่าวุฒิสภามีฐานะเหนือสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนั้นประธานรัฐสภาต้องอยู่ในฐานะที่จะต้องวางตัวเป็นกลาง ประธานวุฒิสภาจึงสามารถวางตัวให้เป็นกลางได้ดีกว่าประธานสภาผู้แทนราษฎรเพราะไม่สังกัดพรรคการเมืองใด ๆ

ผู้ที่เห็นว่าควรให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ให้เหตุผลว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง ควรให้เกียรติแก่สมาชิกที่มาจากประชาชน และประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี จึงควรจะเป็นผู้ที่มาจากพรรคการเมือง อีกประการหนึ่งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาเมื่อมีการประชุมร่วมกัน การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว วุฒิสภามีหน้าที่เพียงแก้ไขขัดเกลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หน้าที่ความรับผิดชอบของสภาผู้แทนราษฎรจึงมีมากกว่าวุฒิสภา จึงควรให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา

มีสมาชิกบางคนเสนอข้อปรองดองว่า หากจะให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภาก็ควรจะเป็นแต่เพียงบทเฉพาะกาล ๕ ปีแรก หรือมีฉันทันทีให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม .

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา ด้วยคะแนนเสียง ๑๖๑ ต่อ ๓๗ เสียง

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๑๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๑)

มาตรา ๘๖ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและ
การตรา ยินยอมของรัฐสภา
กฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้ดัดบทบัญญัติมาตรา ๑๑๑ ออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดียวจึงได้ดัดบทบัญญัติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมดและเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปบทบทใหม่โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แต่ได้มีกรรมการบางคนได้เสนอขอแก้ไขถ้อยคำจาก “โดยคำแนะนำและยินยอม” เป็น “ผ่านการพิจารณาและได้รับความเห็นชอบ” โดยมีเหตุผลว่า ในข้อบังคับการประชุมของสภาฯ ได้เขียนไว้ว่าเป็นการพิจารณา และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ว่า “ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา” ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม โดยมีเหตุผลว่าพระราชบัญญัติตราขึ้นโดยพระมหากษัตริย์สภาเป็นเพียงแต่ถวายคำแนะนำและให้คำยินยอมเท่านั้น

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๑ ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นำร่าง พ.ร.บ. ที่ รัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย รัฐสภาให้ความเห็นชอบ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการยกร่างเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้จัดตั้งทบทวนญัตติมาตรานี้ออกเพราะเหตุว่า ที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดียวจึงได้จัดตั้งทบทวนญัตติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมดและเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปทบทวนใหม่ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกบางคนเสนอขอแก้ไขเป็น “ภายในสิบวันนับจากนายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัติทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้” โดยให้ความเห็นว่าเมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว ก็ควรจะกำหนดเวลาที่นายกรัฐมนตรีจะต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อมิให้เป็นการล่าช้า ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติว่าไม่ควรเพิ่มข้อความดังกล่าว โดยมีเหตุผลว่า หากเขียนเอาไว้จะเกิดปัญหาภายหลัง ถ้าหากนายกรัฐมนตรีไม่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน ๑๐ วัน และอาจก่อให้เกิดการแตกแยกระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารโดยไม่จำเป็น

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิม โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราช
 ราช พ.ร.บ. ที่ ทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา
 พระมหากษัตริย์ รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตาม
 ไม่ทรงเห็นชอบ เดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของ
 ทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ
 ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราช
 ทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศ
 ในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหาก
 ษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้ดัดบทบัญญัติมาตรานี้ออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดี่ยว จึงได้ดัดบทบัญญัติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมด และเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปทบทวนใหม่ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๗๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕	ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทน
เงินประจำ	ราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิก
ตำแหน่ง	สภาผู้แทนราษฎร จะได้รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบในหลักการ ให้มีการกำหนดให้มีผู้นำฝ่ายค้านไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งในชั้นแรกคณะกรรมการ ฯ จะให้ตัดออก แต่ในที่สุดก็มีมติให้กำหนดไว้ด้วยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยอย่างที่เคยทำมาในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗

ในประเด็นที่จะให้กล่าวถึงวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร ก่อนนั้นที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้กล่าวถึงวุฒิสภาก่อน โดยให้เหตุผลว่า วุฒิสภาถือว่าเป็นสภาสูงจึงควรกล่าวถึงก่อน มีกรรมวิธีการบางท่านมีความเห็นว่าควรจะให้กล่าวถึงสภาผู้แทนราษฎรก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ในที่สุดที่ประชุมมีมติให้กล่าวถึงวุฒิสภาก่อน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้ดัดบทบัญญัติมาตรา ๖ ออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้ดัดบทบัญญัติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมด และเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปบททวนใหม่ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมลงมติเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๐ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียว
อันมิได้
สมาชิกวุฒิสภา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขาธิการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้ตัดบทบัญญัติมาตรานี้ออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้ตัดบทบัญญัติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมด และเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปทบทวนใหม่ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๗๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๑ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน
ตุลาการรัฐ- สิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธาน
ธรรมนูญ แห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภา
วินิจฉัยสมาชิก- นั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๘๗ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) หรือ
ภาพ มาตรา ๑๐๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี
และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่
เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้วให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
แจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้ดัดบทบัญญัติมาตรานี้ออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้ดัดบทบัญญัติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมด และเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปบทบทใหม่ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตราใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกบางท่านขอแก้ไขว่าไม่ควรแบ่งแยกการพิจารณาออกไป สมาชิกทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาได้ และจำนวนสมาชิกที่เข้าชื่อนั้นน่าจะมีจำนวนเพียงไม่น้อยกว่า ๑๐ คนก็น่าจะเพียงพอ นอกจากนั้นการที่จะวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าสิ้นสุดลงหรือไม่นั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย ควรจะให้สมาชิกเป็นผู้วินิจฉัยตนเอง

มีสมาชิกบางท่านไม่เห็นด้วย โดยมีเหตุผลว่าการที่จะวินิจฉัยว่าผู้ใดขาดจากสมาชิกภาพหรือไม่ควรให้สมาชิกเป็นผู้กล่าวโทษสมาชิกในสภาของตน การที่จะให้สมาชิกอีกสภาหนึ่งกล่าวโทษสมาชิกอีกสภาหนึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง และจำนวนสมาชิกที่เข้าชื่อ ควรจะมีจำนวนมากพอสมควร เพื่อให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยที่ต้องอาศัยเสียงข้างมาก

ในที่สุดที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิม โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๖๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๒

สภาวินิจฉัย

สมาชิกภาพ

ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดกระทำการอันเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา

มีสิทธิเข้าซื้อหรือต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้สมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพได้

มติของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีการมีการบางท่านเสนอให้ตัดมาตรานี้ออก เพราะเห็นว่าการลงโทษทางวินัยโดยให้สภาลงมติไล่หรือปลดสมาชิกออกจากตำแหน่งอาจเกิดความไม่เป็นธรรมแก่พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างน้อยในสภา ซึ่งจะเสียเปรียบพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก เพราะถ้าการลงมติเป็นไปโดยไม่ยุติธรรม ก็เท่ากับเป็นการใช้อำนาจทางการเมืองนั้นบังคับพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างน้อย อีกกรณีหนึ่งบุคคลเหล่านั้นถ้าเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกเข้ามา แต่จะต้องถูกสมาชิกซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งขับให้ออกย่อมเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เพราะหากบุคคลผู้นั้นได้รับเลือกกลับเข้ามาใหม่ ย่อมแสดงว่ายังเป็นที่ต้องการของประชาชนอยู่ และมติของสภาไม่ถูกต้องไม่เป็นที่ยอมรับซึ่งจะขัดกับระบอบประชาธิปไตย นอกจากนั้นการลงโทษสมาชิกผู้กระทำความผิด พรรคการเมืองมีอำนาจควบคุมและลงโทษได้อยู่แล้ว ไม่ควรให้ต้องถูกไล่ออกโดยมติของสภา

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ถ้าเกิดกรณีที่สมาชิกกระทำการเสื่อมเสียหรือผิดทางวินัย นอกเหนือจากพรรคแล้วผู้อื่นก็ควบคุมไม่ได้ จึงควรให้สมาชิกด้วยกันซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับเลือกมาจากราษฎร มีอำนาจควบคุมได้ มิฉะนั้นสมาชิกอาจกระทำการเกินขอบเขตเพราะเอกสิทธิ์ของสมาชิกในการอภิปรายมีมาก ถ้าไม่มีการควบคุมจะเป็นผลเสียต่อบุคคลภายนอกซึ่งถูกกล่าวหาหาพาดพิงโดยไม่สามารถโต้แย้งได้ จึงควรให้มีบทบัญญัติควบคุมและลงโทษดังกล่าว

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติให้คงไว้ ด้วยคะแนนเสียง ๘ ต่อ ๖ โดยแก้ไขถ้อยคำเพื่อให้เหมาะสม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๑)

นอกจากนั้นได้มีการมีการบางท่านเสนอว่า มติของสภาที่ให้สมาชิกที่ประพฤติชั่วต้องพ้นจากตำแหน่ง ควรจะให้มีการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ประชุมเห็นว่า

มติของสภาเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้องแล้ว เพราะเป็นเสียงข้างมากถึง ๓ ใน ๔ และไม่ใช่เป็นปัญหา
ข้อกฎหมายจึงไม่ควรให้มีการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่
๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้จัดทบทวนญัตติมาตรานี้ขึ้นออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติ
ให้มีสภาเดียว จึงได้จัดทบทวนญัตติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมด และเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปทบทวนใหม่ โดย
กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้
ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกบางท่านมีความเห็นว่าควรจะต้องตัดมาตรานี้ทิ้ง โดยมีเหตุผลว่า การไล่สมาชิก
ออกเป็นวิธีการที่รุนแรงมาก เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกเข้ามา จึงเห็น
ว่าไม่ควรไปไล่ออก นอกจากนั้นการปกครองของเราฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถแยก
ออกจากกันได้ อาจจะเป็นไปได้ว่าฝ่ายบริหารจะใช้อำนาจนั้นให้มีการขับไล่สมาชิกคนใดคนหนึ่งได้

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิม ด้วยคะแนนเสียง ๑๔๐ ต่อ ๕ โดยมี
เหตุผลว่า คนที่ประพฤติตนเป็นที่เสื่อมเสียแก่สังคมก็ย่อมถูกขับออกจากสังคมนั้น ๆ ได้ และ
คะแนนเสียงที่จะสามารถขับสมาชิกออกได้จะต้องมีถึง ๓ ใน ๔ ซึ่งเป็นจำนวนที่มากพอสมควร

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๓ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ผลกรออกจาก ภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัยของคณะตุลาการ
ตำแหน่ง รัฐธรรมนูญว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่
กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำให้ในหน้าที่สมาชิก รวมทั้ง
การได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิก
ผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับ
แจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีกรรมการบางท่านเสนอความเห็นวาทบัญญัติในมาตรา ๙๒ ได้เขียนถึงกรณีพ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๒ ฉะนั้น การที่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำในหน้าที่รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นอาจจะคลุมไม่ถึงกรณีที่สภามีมติขับสมาชิกออกก็ได้ ควรจะเขียนอ้างอิงมาตรา ๙๒ ด้วย ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุด” คลุมได้ถึงกรณีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญอยู่แล้วไม่น่าจะบัญญัติซ้ำอีก

ที่ประชุมเห็นว่าตำแหน่งสมาชิกและสมาชิกภาพแยกจากกัน สมาชิกภาพอาจสิ้นสุดแล้วแต่มาพ้นจากตำแหน่งภายหลัง บางกรณีอาจต้องมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องขาดคุณสมบัติ กรณีขาดคุณสมบัติเมื่อใดสมาชิกภาพสิ้นสุดแล้ว แต่เมื่อยังไม่มีคำชี้ขาดและเพื่อยังให้มีข้อยุ่งยาก ก็ต้องให้ยังคงมีสมาชิกภาพอยู่ต่อไป ดังนั้นจึงไม่กระทบถึงการกระทำในหน้าที่หรือการได้รับเงินประจำตำแหน่งในระหว่างที่สมาชิกภาพยังไม่สิ้นสุดลง ส่วนในกรณีมาตรา ๙๒ เมื่อสภามีมติแล้วก็หมดสมาชิกภาพเลย แต่หากจะมีกรณีขาดคุณสมบัติอยู่ด้วย บทบัญญัติในมาตรานี้ก็ครอบคลุมถึงอยู่แล้ว

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๑ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการได้จัดตั้งทบบัญญัติมาตรานี้ออกเพราะเหตุว่าที่ประชุมได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้จัดตั้งทบบัญญัติในหมวด ๖ บททั่วไปออกทั้งหมด และเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ได้มีมติให้นำหมวด ๖ ไปทบทวนใหม่ โดยกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงได้พิจารณามาตรานี้ใหม่ โดยให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๗/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

ส่วนที่ ๒ วุฒิสภา

มาตรา ๘๔ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรง
คุณสมบัติและ
จำนวนของวุฒิสภา
คุณสมบัติซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่างๆ อันจะยัง
ประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุ
ไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ และไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหนึ่งพรรค
การเมืองใด

สมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวนไม่เกินสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
ของสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. ชื่อของสภาที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง

ที่ประชุมเห็นควรกำหนดชื่อสภาที่มาจากการเลือกตั้งว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เนื่องจาก
เป็นคำที่สละสลวยและมีความหมายอยู่ในตัวโดยแสดงให้เห็นว่าเป็นสภาที่ราษฎรเลือกตั้งเข้ามา

๒. ชื่อของสภาที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง

ได้มีกรรมการบางท่านให้ความเห็นว่าการเรียกชื่อสภานั้นควรคำนึงถึงหลักการที่ว่าสภานั้น
นั้นจะเป็นตัวแทนของใคร สภานั้นประกอบด้วยบุคคลประเภทใด กลุ่มใด หากสภาประกอบด้วย
บุคคลหลายกลุ่มอาชีพและวิชาชีพ การเรียกชื่อสภาว่า “วุฒิสภา” ก็เป็นการเหมาะสม หาก
ประกอบด้วยบุคคลเพียงกลุ่มเดียวก็อาจหาชื่อเรียกอย่างอื่นที่เหมาะสมกว่าได้ ดังนั้น การพิจารณา
กำหนดชื่อสภาจึงมีข้อที่ควรพิจารณาเกี่ยวพันถึงคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งด้วย ใน
ชั้นการพิจารณาเห็นควรเรียก “วุฒิสภา” ไปก่อน

๓. คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ได้มีกรรมการบางท่านให้ความเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(๑) ในด้านคุณสมบัติและลักษณะของกลุ่มอาชีพ กรรมการบางท่านเห็นว่าควรที่
จะแต่งตั้งบุคคลจากกลุ่มอาชีพและวิชาชีพต่างๆ สำหรับประเภทของกลุ่มอาชีพและวิชาชีพนั้น

ควรถือตามที่ได้จำแนกไว้ในการสำรวจสำมะโนประชากร และระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยกว้างๆ เพื่อเป็นแนวให้นายกรัฐมนตรีในการเลือกสรรตัวบุคคลให้กระจายไปในกลุ่มอาชีพและวิชาชีพต่าง ๆ หากไม่กำหนดแนวทางดังกล่าวไว้นายกรัฐมนตรีก็จะมีอิสระมากเกินไป และกรรมการบางท่านได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่าควรบัญญัติข้อความโดยระบุให้แต่งตั้งบุคคลจากกลุ่มอาชีพและวิชาชีพโดยกระจายให้ทั่วถึงโดยคำนึงถึงจำนวนของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มอาชีพและวิชาชีพเหล่านั้นในอัตราส่วนที่เป็นธรรม หรืออาจกำหนดวิธีการให้กลุ่มอาชีพหรือวิชาชีพเสนอบุคคลในกลุ่มของตนให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาเลือกสรรก็ได้ แต่กรรมการบางท่านเห็นว่าไม่ควรกำหนดเกณฑ์ไว้เช่นนั้น ควรให้เป็นดุลยพินิจของผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ทั้งนี้ เพื่อให้วุฒิสภาสามารถช่วยสนับสนุนให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นที่ว่า วุฒิสภาควรประกอบด้วยบุคคลซึ่งแต่งตั้งจากกลุ่มอาชีพและวิชาชีพ เกี่ยวกับเรื่องสัดส่วนและจำนวนดังกล่าวแล้วเห็นว่าไม่ควรบัญญัติหลักการเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้โดยควรมอบให้เป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีในการเสนอชื่อบุคคลตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๑๑

(๒) ในด้านสัญชาติ ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นควรให้สมาชิกวุฒิสภามีสัญชาติไทย โดยการเกิดซึ่งเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติ

(๓) ในด้านอายุ ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นควรกำหนดอายุของสมาชิกวุฒิสภาที่จะได้รับแต่งตั้งมีอายุตั้งแต่ ๓๕ ปี ขึ้นไป

(๔) การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาคือต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาวางตัวเป็นกลางอย่างแท้จริง

(๕) คุณสมบัติอื่นๆ ได้มีกรรมการบางท่านเสนอว่า สมาชิกวุฒิสภาควรมีคุณสมบัติอื่น ๆ เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่กรรมการบางท่านเห็นว่าคุณสมบัติบางประการของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าหากกำหนดไว้ให้เป็นคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว ก็ไม่อาจแต่งตั้งบุคคลบางกลุ่มอาชีพเข้ามาเป็นได้ เช่น อาชีพรับราชการ เป็นต้น

สำหรับในประเด็นเกี่ยวกับการที่ข้าราชการประจำจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือไม่ได้นั้น
มีกรรมวิธีการเสนอความเห็น ดังนี้

ก. ไม่ควรให้ข้าราชการประจำมาเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะอาจก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่ราชการได้ นอกจากนั้น ยังก่อให้เกิดการแตกแยกอีกด้วย ฉะนั้น จึงควรห้ามข้าราชการ
ประจำเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ข. ควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ เพราะอาชีพ
ข้าราชการเป็นอาชีพที่สำคัญ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ถ้าห้ามข้าราชการ
ประจำเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้วเท่ากับเป็นการกีดกันข้าราชการประจำ และการให้ข้าราชการประจำ
มาร่วมในวุฒิสภาก็เพื่อเปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำได้มารู้เห็นหรือชี้แจงข้อเท็จจริงต่าง ๆ
นอกจากนั้น เพื่อประโยชน์ในการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล และเป็นประโยชน์ในระบอบ
ประชาธิปไตยภายหน้าด้วย

ค. วุฒิสภาควรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งแต่งตั้งจากกลุ่มผู้วิชาชีพ และกลุ่มผู้
ประกอบกิจการต่าง ๆ โดยมีสัดส่วนจากจำนวนแต่ละกลุ่ม ซึ่งควรจะมีข้าราชการประจำบ้าง โดย
พิจารณาจากสภาพที่เหมาะสมกับสถานการณ์

ที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นดังกล่าวข้างต้น ปรากฏผลว่ามีกรรมวิธีการเห็นควรห้าม
ข้าราชการประจำเป็นสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๕ ท่าน มีกรรมวิธีการเห็นควรให้ข้าราชการประจำ
เป็นได้โดยไม่มีข้อจำกัด ๑๔ ท่าน และมีกรรมวิธีการเห็นควรให้ข้าราชการประจำเป็นได้แต่ถือตาม
สัดส่วนของแต่ละกลุ่มอาชีพ ๑ ท่าน

๔. การรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ได้มีกรรมวิธีการชี้แจงว่าในเรื่องนี้มีได้มีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษ ซึ่งย่อมเป็นไปตามบท
ทั่วไป กล่าวคือ พระบรมราชโองการทั้งหลายซึ่งรวมทั้งการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาต้องมีนาย
รัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๕. จำนวนสมาชิกวุฒิสภา

ได้มีการพิจารณาถึงจำนวนสมาชิกวุฒิสภาว่าจะมีจำนวนเท่าใด ซึ่งได้มีกรรมวิธีการ
บางท่านเสนอ ดังต่อไปนี้

- ก. ให้มีจำนวนไม่เกิน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด
- ข. ให้มีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด
- ค. ให้มีจำนวนไม่เกิน ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด
- ง. ให้มีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดเกณฑ์ให้ลดจำนวนลง

ตามกำหนดระยะเวลา

ที่ประชุมได้ลงมติว่า สมควรกำหนดไว้ตามที่กรรมการเสนอในข้อ ง. หรือไม่ ซึ่ง
มีกรรมการเห็นด้วย ๗ คน ไม่เห็นด้วย ๑๕ คน

ต่อจากนั้นที่ประชุมได้ลงมติว่าจะกำหนดจำนวนตามข้อ ก. หรือ ข. หรือ ค. ซึ่ง
ผลปรากฏว่า มีกรรมการเห็นด้วยที่จะกำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไว้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๔ คน มีกรรมการเห็นด้วยที่จะกำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไว้
ไม่เกิน ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๓ คน และมีกรรมการเห็นด้วยที่
จะกำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไว้ไม่เกิน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด
๑๕ คน

ดังนั้นที่ประชุมเห็นควรกำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไว้มีจำนวนไม่เกิน ๓ ใน ๔
ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอความเห็นในประเด็นเกี่ยวกับที่มาของวุฒิสภาว่า

ประเด็นที่ ๑ ให้วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งเช่นเดียวกับร่างเดิม

ประเด็นที่ ๒ ให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง แต่ในบทเฉพาะกาลอาจจะให้มาจากการ
แต่งตั้งก่อน

ประเด็นที่ ๓ ให้มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม โดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ออกเสียงลง
คะแนนเลือก

ประเด็นที่ ๔ ให้เลือกตั้งจากกลุ่มอาชีพ หรือวิชาชีพ

ซึ่งในขณะนั้นที่ประชุมพิจารณาแล้วมีมติให้วุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง

สำหรับจำนวนสมาชิกวุฒิสภา มีกรรมวิธีการเสนอจำนวนสมาชิกวุฒิสภาว่าควรมีจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะเป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว แต่ในบทเฉพาะกาลอาจให้มีเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือจำนวน ๓ ใน ๔ ก็ได้ เพื่อให้รัฐบาลในระยะแรกมีเสียงสนับสนุน แต่กรรมวิธีการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะจำนวนสมาชิกวุฒิสภาถ้ามีจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นน้อยเกินไป ควรจะคงจำนวนไว้ ๓ ใน ๔ เช่นเดียวกับร่างเดิมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เข้ามาร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก

ในด้านคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภา ที่ประชุมได้พิจารณาถึงคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาในเรื่องการกำหนดสัญชาติว่า ควรถือตามหลักการเดิมที่ให้มิใช่สัญชาติไทยโดยการเกิดหรือจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะใด ซึ่งกรรมวิธีการบางท่านเห็นว่า การกำหนดเรื่องสัญชาตินี้ ควรจะต้องเหมือนกันทั้งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยกำหนดให้เคร่งครัด เพราะเรื่องสิทธิทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญควรจะให้เป็นที่สิทธิของเจ้าของประเทศ คือคนไทยเท่านั้น บุคคลผู้มีสัญชาติหรือเชื้อชาติอื่นปะปน แม้จะถือสัญชาติไทยหรือเกิดในประเทศไทย เช่น ลูกคนต่างด้าวที่เกิดในไทยก็ไม่ควรให้สิทธิทางการเมืองเหล่านี้ แต่มีกรรมวิธีการบางท่านเห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติในเรื่องสัญชาติให้เคร่งครัดเกินไปอาจก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนได้ในเรื่องการแตกความสามัคคี ควรจะกำหนดในลักษณะที่เป็นกลาง และไม่ให้แตกต่างไปจากเดิม

มีกรรมวิธีการเสนอความเห็นว่าคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาควรจะมีลักษณะใกล้เคียงกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งเงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ ด้วย สมาชิกวุฒิสภาควรแต่งตั้งจากทุกจังหวัด ๆ ละ ๑ คนเพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำกับสภาผู้แทนราษฎร และเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบของประชาชน ทำให้เกิดการแข่งขันกันในทางที่จะสร้างผู้นำทางการเมือง

ที่ประชุมเห็นว่า คุณสมบัติและข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องแตกต่างกัน การกำหนดคุณสมบัติของวุฒิสภาจะไม่เคร่งครัดเท่าสภาผู้แทนราษฎร เพราะมีลักษณะและที่มาแตกต่างกัน ส่วนในเรื่องที่มาของวุฒิสภานั้นไม่ควรจะจำกัดตามที่กรรมการเสนอ ควรเปิดไว้มาก ๆ ให้เป็นดุลยพินิจของผู้แต่งตั้งจะเหมาะสมกว่า

ในคานผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเสนอแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ที่ประชุมเห็นว่าควรให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ต่อมาคณะกรรมการการได้มีการพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับควรมีสภาเดียวหรือสองสภา ซึ่งในที่สุดที่ประชุมคณะกรรมการได้ลงมติว่า ควรมีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงให้ตัดความในส่วนที่ ๒ วุฒิสภา ออกทั้งหมด และได้นำเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาในวาระที่สอง ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๖ รัฐสภา พร้อมทั้งมาตราที่เกี่ยวข้องและบทเฉพาะกาลไปพิจารณาแก้ไขใหม่โดยให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรและเมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมีเนื้อหาให้รัฐสภามีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑ และรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกเสนอแก้ไขโดยได้อภิปรายว่า การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาจากผู้ทรงคุณวุฒินั้น ควรจะได้พิจารณากำหนดกลุ่มอาชีพให้มีจำนวนเท่า ๆ กัน คือ ๑. เกษตรกร ๒. ข้าราชการทหาร ๓. ข้าราชการพลเรือน ๔. ข้าราชการตำรวจ ๕. สหภาพแรงงาน ๖. องค์กรเพื่อการศึกษา ๗. องค์กรเพื่อการค้าสังคมสงเคราะห์ ๘. องค์กรเพื่อศาสนา ๙. องค์กรเพื่ออาชีพอิสระ ๑๐. องค์กรเพื่อสหกรณ์ ๑๑. อุตสาหกรรม ๑๒. พาณิชยกรรม ทั้งนี้ เมื่อได้แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้วก็เพื่อให้เป็นผู้ที่จะช่วยกลั่นกรองกฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาแล้วให้เกิดความรอบคอบ และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น กฎหมายที่จะออกมาบังคับใช้นั้นเป็นเรื่องที่มีสาระสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความมั่นคง และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งถ้าสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนของกลุ่มอาชีพเหล่านั้นแล้วจะช่วยให้การกลั่นกรองกฎหมายเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นประโยชน์อย่างจริงจัง เพราะกลุ่มอาชีพทั้งหลายเหล่านี้จะเข้ากับราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศเหมือนกันอันจะเป็นการเพิ่มศักดิ์ศรีให้แก่สมาชิกวุฒิสภา และขณะเดียวกันก็จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของวุฒิสภาด้วย

มีสมาชิกบางท่านเห็นว่า หลักรัฐธรรมนูญนั้นควรระบุบัญญัติเฉพาะหลักการใหญ่ ๆ เท่านั้น และความในวรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน” ข้อความที่บัญญัติไว้นี้ได้ครอบคลุมไว้แล้วหากจะไปบัญญัติโดยแยกประเภท และกำหนดจำนวนดังกล่าวนั้นก็ยังไม่เป็นที่แน่นอนว่าจะครอบคลุมไปทั่วหรือไม่ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพจำนวน ๑๒ กลุ่ม ตามที่สมาชิกเสนอขึ้นยังไม่ครอบคลุมอาชีพทั้งหมดในประเทศไทย ยิ่งกว่านั้นการกำหนดให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้มีจำนวนเท่า ๆ กัน จะมีปัญหาเกี่ยวกับแต่ละกลุ่มอาชีพประกอบไปด้วยบุคคลมากหรือน้อยต่างกัน ซึ่งจะเกิดความไม่เป็นธรรม จึงควรให้อยู่ในดุลยพินิจของบุคคลที่จะกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

ซึ่งที่ประชุมพิจารณาแล้วได้มีมติเห็นชอบกับคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมคณะกษัตริย์ราชบัณฑิต ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๕ สมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภาจะมีกำหนดเวลาคราวละหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบสองปีให้สมาชิกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดโดยวิธีจับสลาก และเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ให้สมาชิกวุฒิสภาในจำนวนที่เหลือจากการจับสลากออกเมื่อครบสองปีแรก ออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของจำนวนดังกล่าวโดยวิธีจับสลาก หากจำนวนที่คำนวณได้มีเศษให้บัดเศษทิ้ง และให้ถือว่าที่นั่งสุดท้ายแห่งสมาชิกภาพโดยการจับสลากเป็นการออกตามวาระด้วย

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งผู้ที่ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกครั้งได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. พิจารณาเห็นว่าควรกำหนดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาไว้มีกำหนดเวลาคราวละ ๖ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง เฉพาะในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปีให้สมาชิกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

๒. ภายในกำหนดเวลา ๖ ปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญควรให้วุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง โดยให้มีวาระอยู่ในตำแหน่ง ๖ ปี สำหรับในวาระ ๒ ปีแรก ให้สมาชิกพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสามและในระยะ ๒ ปีต่อไป ก็ให้สมาชิกพ้นจากตำแหน่งอีกหนึ่งในสาม ทั้งนี้ โดยวิธีการจับสลากและให้มีการแต่งตั้งเมื่อสมาชิกต้องพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งอาจแต่งตั้งบุคคลที่ต้องพ้นจากตำแหน่งอีกก็ได้ เมื่อครบ ๖ ปีควรกำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และเมื่อวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งแล้วอำนาจของวุฒิสภาก็ควรจะทำเทียมกับสภาผู้แทนราษฎร การให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งนั้น ก็มีเป้าหมายเช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่อาจกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกตั้งแตกต่างกัน

๓. สมาชิกวุฒิสภาไม่ควรจะมาจากการเลือกตั้ง ถ้าจะกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งก็ควรมีสภาเดียว และในระบบรัฐสภา วุฒิสภาก็ควรมีอำนาจเพียงแต่ยับยั้งและกลั่นกรองกฎหมายเท่านั้น

๔. ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสองปีให้สมาชิกพ้นจากตำแหน่งหนึ่งในสาม และเมื่อครบสองปีต่อไป ก็ให้สมาชิกพ้นจากตำแหน่งอีกหนึ่งในสาม ทั้งนี้ โดยวิธีจับสลาก

ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วให้ยกร่างมาตรานี้ขึ้นเป็น ดังนี้

“สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลาคราวละหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบสองปีให้สมาชิกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดโดยวิธีจับสลาก และเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ให้สมาชิกวุฒิสภาในจำนวนที่เหลือจากการจับสลากออกเมื่อครบสองปีแรกออกจากตำแหน่ง เป็นจำนวนหนึ่งในสองของจำนวนดังกล่าวโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพโดยการจับสลากเป็นการออกตามวาระด้วย

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งผู้ที่ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกก็ได้”

ที่ประชุมคณะกรรมการข้าราชการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกวุฒิสภาหนึ่งในสาม และหนึ่งในสองที่จับสลากออก เมื่อคำนวณแล้วอาจเป็นตัวเลขที่ไม่ลงตัว ฉะนั้นจึงควรเขียนให้ชัดเจนโดยเพิ่มเติมถ้อยคำว่า “หากจำนวนที่คำนวณได้มีเศษให้ปัดเศษทิ้ง” ด้วย ซึ่งที่ประชุมพิจารณาแล้วได้แก้ไขร่างมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการข้าราชการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๐ วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ และ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาเกี่ยวกับสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะมีกำหนดเวลาเท่าใด และจะให้สิ้นสุดลงในกรณีใดบ้างนั้น ที่ประชุมเห็นว่าควรคงหลักการนี้ไว้ตามร่างเดิม

ต่อมาคณะกรรมการได้มีการพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับควรมีสภาเดียวหรือสองสภา ซึ่งในที่สุดที่ประชุมคณะกรรมการได้ลงมติว่า ควรมีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงให้ตัดความในมาตรานี้ออกทั้งหมด และได้นำเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ในวาระที่สองในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๖ รัฐสภา พร้อมทั้งมาตราที่เกี่ยวข้องและบทเฉพาะกาลไปพิจารณาแก้ไขใหม่ โดยให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมีเนื้อหาให้รัฐสภามีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑ และ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกเสนอขอแก้ไขสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจาก “หกปี” เป็น “สี่ปี” โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับการเลือกตั้งจากรัฐมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ๔ ปี เท่านั้น สมาชิกวุฒิสภาก็ควรมีวาระอยู่ในตำแหน่งเท่ากันกับสมาชิกผู้แทนราษฎร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับอายุของสภาผู้แทนราษฎร และอีกประการหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสให้มีการหมุนเวียนสมาชิกวุฒิสภาได้ต่อเนื่องกัน โดยถ้าผู้ใดไม่เหมาะสมก็จะอยู่ในวาระได้เพียง ๔ ปี หากให้เป็นไปตามร่างเดิมก็อาจจะอยู่ได้ถึง ๖ ปี ถ้าผู้นั้นยังจับสลากแล้วไม่ถูกออกจากตำแหน่ง เกี่ยวกับเรื่อง

“สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ (๕) และ (๓) บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภารับเงินเดือน เบี้ยหวัด บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใด ในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของรัฐสภา หรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการหรือรัฐวิสาหกิจ”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๒๑ และรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกเสนอขอเพิ่มเติมมาตราขึ้นใหม่ตามที่ขอสงวนคำแปรญัตติไว้ในชั้นคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ โดยได้อภิปรายถึงเรื่องนี้ว่า ควรที่จะได้กำหนดคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภาไว้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้บัญญัติไว้ว่า “(๑) ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น (๒) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ” คุณสมบัติเหล่านี้มีไว้เพื่อบังคับมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปปฏิบัติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อไม่ต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปรับเงินผลประโยชน์ หรือใช้อิทธิทธิใด ๆ เช่น ไปรับสัมปทาน เมื่อได้บังคับใช้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ก็ควรจะนำมาบังคับใช้กับสมาชิกวุฒิสภาด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมสำหรับคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาที่ว่าต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น ในชั้นนี้อาจพิจารณากว้างขึ้นให้แต่งตั้งได้ในส่วนของการขอรับสัมปทานนั้นควรจะบังคับสมาชิกวุฒิสภาไว้ด้วย เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภานั้นอาจจะไม่ใช่ข้าราชการทั้งหมดก็ได้ อาจจะมาจากพ่อค้า

ประชาชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจจะทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเองได้หากไม่มีลักษณะต้องห้ามบังคับไว้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับการเลือกตั้งนั้นความใน (๒) มิให้นำมาใช้บังคับซึ่งตามที่ได้บัญญัติไว้นี้ก็เปิดทางออกให้กับบุคคลที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาอยู่แล้ว ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาก็เช่นเดียวกันถ้ายังมีสัมปทานอยู่หรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับการแต่งตั้งก็สามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้

มีสมาชิกบางท่านเห็นว่าที่มาของสมาชิกของทั้งสองสภาแตกต่างกัน ควรจะได้พิจารณาถึงว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้ทราบอยู่แล้วว่ามีลักษณะต้องห้ามอย่างไรที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนสมาชิกวุฒิสภานั้นไม่อาจทราบได้ว่าจะได้รับการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง การจะไปตัดสินที่สมาชิกวุฒิสภานั้น ยังไม่สมควร อีกประการหนึ่ง วุฒิสภาต้องการบุคคลที่มีวิชาชีพต่าง ๆ เข้ามาช่วยกันในการกลั่นกรองและพิจารณากฎหมายสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ได้มีบทบัญญัติไว้ว่าจะเป็นการข้าราชการ ฯ มิได้ แต่ในทำนองเดียวกันจะเห็นว่าสมาชิกวุฒิสภาแต่งตั้งจากข้าราชการได้ การที่ต้องมีบทบังคับในด้านคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นบุคคลที่มีเกียรติ จึงควรที่จะได้ส่งเสริมเกียรติของท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิให้ถูกรบกวนมากนัก เช่น หัวคะแนนของท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรบกวนท่านสมาชิกให้ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ การบัญญัติไว้เช่นนี้จะเป็นการประโยชน์แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะอ้างอิงได้ว่าไม่สามารถให้การช่วยเหลือได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้มีบทบังคับห้ามไว้ ส่วนสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการแต่งตั้งเข้ามาไม่อาจทราบได้ว่าจะได้รับการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติเห็นควรให้บัญญัติมาตรานี้ขึ้นใหม่ โดยมีข้อความเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฯ

(รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๗	สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ
การสิ้นสุด	(๑) ถึงคราวออกตามวาระ
สมาชิกภาพ	(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เสียสัญชาติไทย

(๕) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๔๖

(๗) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๖ (๑) (๒) หรือ (๓)

(๘) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๔๒ ในกรณีเช่นนี้
ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ

(๙) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๑๐) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอัน
ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ โดยในชั้นการยกร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอให้สภาพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ไม่มีข้อความใน (๖) ซึ่งบัญญัติว่า “กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๔๖”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เนื่องจากคณะกรรมการได้ลงมติว่าควรมีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงให้ตัดความในมาตรานี้ออกทั้งหมด และได้นำเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาในวาระที่สองในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๖ รัฐสภา พร้อมทั้งมาตราที่เกี่ยวข้องและบทเฉพาะกาลไปพิจารณาแก้ไขใหม่ โดยให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑ และ
รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกเสนอว่าเนื่องจากที่ประชุมได้บัญญัติเพิ่มเติมความในมาตรา ๔๖ ขึ้นใหม่จึงต้องบัญญัติเพิ่มเติมความในมาตรานี้ขึ้นเป็น (๖) ข้อความว่า “กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๔๖ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ที่ประชุมได้เพิ่มขึ้น

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบด้วยตามที่ได้อเสนอ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๔๘ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออก
ตำแหน่งวาระ ตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๔๔ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ใน
ตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขาธิการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เนื่องจากคณะกรรมการได้ลงมติว่าควรมีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงให้ตัดความในมาตรานี้ออกทั้งหมด และได้นำเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาในวาระที่สองในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๖ รัฐสภา พร้อมทั้งมาตราที่เกี่ยวข้องและบทเฉพาะกาลไปพิจารณาแก้ไขใหม่ โดยให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๑ และรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับคณะกรรมการการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

ส่วนที่ ๓ สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๘๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนตาม

จำนวนสมาชิก เกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐

สภาผู้แทน

ราษฎร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่

ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมและไม่มีสมาชิกขอแปร

ญัตติในमतรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๐ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้คำนวณตาม
 การกำหนด เกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศ
 จำนวนสมาชิก ในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทน
 สภาผู้แทน ราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือก
 ราษฎรและ ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎร
 เขตเลือกตั้ง เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน
 จังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษ
 ของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสน
 ห้าหมื่น

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน
 ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง
 โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขต
 เลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือ
 ต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้
 แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 สองคน

ความในมาตรานี้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
 พุทธศักราช ๒๕๒๘ ซึ่งความเดิมในมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธ-
 ศักราช ๒๕๒๑ เป็นต้น

มาตรา ๕๐

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปิดทำการเลือกตั้งหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อำเภอจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่กรุงเทพมหานครให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสามเขตและจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยต้องแบ่งพื้นที่เขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการ ดังนี้

“จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่น ถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

จังหวัดหนึ่ง อย่างน้อยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน
จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขต
เลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งโดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน"

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละจังหวัดนั้น ที่ประชุมเห็น
ควรให้คงไว้ตามร่างเดิม

ส่วนวิธีการเลือกตั้งนั้น ที่ประชุมได้พิจารณาว่าควรใช้วิธีรวมเขตหรือไม่ประการใด มี
กรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรจัดให้มีการเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขตโดยถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่
จังหวัดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิน ๗ คน จึงให้แบ่งเขต

๒. ควรให้มีการรวมเขตทุกจังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร

๓. ควรใช้วิธีรวมเขต ยกเว้นจังหวัดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิน ๕ คน จึงให้
แบ่งเขต

๔. ควรถือหลักการตามร่างเดิม

ที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าควรยึดถือหลักการตามร่างเดิมหรือควรเปลี่ยนแปลง
หลักการใหม่

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม ๑ คน

เห็นควรเปลี่ยนแปลง ๒๔ คน

ในการเปลี่ยนแปลงหลักการใหม่นั้น ในขั้นแรกคณะกรรมการได้ลงมติว่าควรให้รวม
เขตโดยถือเขตจังหวัดทุกจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ยกเว้นกรุงเทพมหานครหรือไม่ ปรากฏว่ามี
สมาชิกเห็นด้วย ๕ คน ไม่เห็นด้วย ๒๑ คน คณะกรรมการจึงมีมติต่อไปว่าให้รวมเขตเลือกตั้ง
โดยถือเกณฑ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เกิน ๕ คน หรือไม่เกิน ๗ คน ปรากฏว่ามีผู้ถือเกณฑ์
ไม่เกิน ๕ คน ๗ เสียง มีผู้ถือเกณฑ์ไม่เกิน ๗ คน ๑๗ เสียง

แต่เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาทบวนอีกครั้งหนึ่ง ก็ได้มีมติด้วยคะแนนเสียง ๒๐ ต่อ ๓ ให้แก้ไขมาเป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขตจังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานครให้แบ่งเป็น ๓ เขต ดังความที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๗/๒๕๖๑ วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑ และ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๑ วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาว่าจะให้มีการเลือกตั้งแบบรวมเขตหรือแบ่งเขต และจะใช้จำนวนราษฎรเท่าใดต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน มีผู้แสดงความคิดเห็นแยกออกได้เป็น ๓ ฝ่าย คือ

ก. ควรใช้วิธีเลือกตั้งแบบรวมเขต เว้นแต่กรุงเทพมหานคร ให้แบ่งเป็น ๓ เขต

ผู้ที่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งแบบนี้ ให้เหตุผลว่า

๑. เพื่อให้การดำเนินการทางการเมืองโดยมีพรรคการเมืองเป็นหลักมีมาตรฐานการเมืองมาจากพรรค เพราะพรรคการเมืองย่อมสรรหาผู้ที่เหมาะสมแล้วจึงเสนอให้ประชาชนเลือก

๒. ไม่ทำให้สมาชิกพรรคการเมืองเดียวกันที่สมัครในจังหวัดเดียวกันเกิดแตกแยกกัน เพราะจะทำให้ผู้สมัครพรรคเดียวกันร่วมมือกันหาเสียง

๓. การเลือกตั้งแบบรวมเขตทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็งและมั่นคง เพราะพรรคการเมืองมีจำนวนน้อยลง จึงทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลมั่นคง

ส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ควรถือจำนวนประชาชนหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน เพราะเป็นมาตรฐานที่เคยใช้มาแล้ว ถ้าจะเพิ่มเป็นสองแสนคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จะเป็นการลดสิทธิของประชาชน

ข. ควรใช้วิธีเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เขตละหนึ่งคน

ผู้ที่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งแบบนี้ ให้เหตุผลว่า

๑. การให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกผู้แทนที่เหมาะสมมากกว่าเลือกเป็นคณะบุคคล นอกจากนี้การเลือกเป็นคณะบุคคลยังทำให้ประชาชนในแต่ละจังหวัดมีสิทธิไม่เท่าเทียมกันเพราะแต่ละจังหวัดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เท่ากัน

๒. การใช้เงินและอิทธิพลมิได้มีกับการแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น การรวมเขตเลือกตั้งก็สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าพรรคใดมีทุนทรัพย์ไม่มากพอก็จะไม่สามารถส่งสมาชิกให้ครบได้ พรรค

การเมืองที่มีทุนทรัพย์มากจะมีอิทธิพลกว้างขวาง สามารถที่จะโฆษณาหาเสียงได้ทั่วทั้งจังหวัด การเลือกเป็นคณะถ้าประชาชนไม่ชอบบุคคลที่อยู่ในคณะเดียวกันก็อาจทำให้ประชาชนไม่ไปออกเสียงก็ได้ เพราะไม่มีคณะใดที่ตนชอบผู้สมัครทุกคน ทำให้ประชาชนไปเลือกตั้งน้อยอันเป็นการได้ผู้แทนที่ไม่สมบูรณ์ถูกต้อง

๓. การเลือกตั้งเป็นคณะประชาชนอาจไม่เข้าใจ จะทำให้มีบัตรเสียมาก จึงควรให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตโดยให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละหนึ่งคน ประชาชนจะได้มีสิทธิเท่าเทียมกัน

ส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ควรแก้ไขให้มีจำนวนประชาชน ๒๐๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน เพราะประชาชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในการเลือกตั้งตั้งแต่ปี ๒๔๗๖ ถึง ๒๔๘๘ รวม ๖ ครั้ง ก็ใช้จำนวนประชาชนสองแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน

ก. ควรใช้วิธีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เขตละไม่เกิน ๓ คน

ผู้ที่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งแบบนี้ ให้เหตุผลว่า

๑. ด้านประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนควรมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่ก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้แบ่งเขตโดยให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตละหนึ่งคน เพราะจะเป็นการเพิ่มภาระในการใช้จ่ายของบ้านเมืองมากเกินไป

๒. ด้านผู้สมัครและพรรคการเมือง การรวมเขตจะทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างมากระหว่างผู้สมัครของพรรคการเมืองที่มีทุนมากกับทุนน้อย

๓. ผลที่จะกระทบต่อส่วนรวม คนที่มีความสามารถที่จะรวมตัวกันเป็นพรรคใหม่จะเกิดขึ้นได้ยาก ทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้น้อยกว่าที่ควร การแบ่งเขตที่ไม่ใหญ่มากนัก ฝ่ายบ้านเมืองสามารถควบคุมการเลือกตั้งได้สะดวกและสามารถควบคุมผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นปฏิปักษ์ต่อบ้านเมืองได้ดีกว่าการรวมเขต นอกจากนี้การรวมเขตโดยให้เลือกเป็นคณะยังอาจทำให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกที่มีคุณภาพไม่ครบทุกคนในแต่ละเขตได้ด้วยจนทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ดีพอ

ส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินสามคนให้แบ่งเขตเลือกตั้งโดยถือเกณฑ์ประชาชนหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ซึ่งจะเป็นการเฉลี่ยสิทธิของประชาชนให้ใกล้เคียงกัน

การชี้แจงของคณะกรรมการธิการ

คณะกรรมการธิการได้ชี้แจงว่าการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตนั้น ถึงแม้จะได้บันทึกเข้ามามาก แต่รัฐบาลก็ไม่มั่นคง การรวมเขตจะทำให้รัฐบาลมั่นคง และเป็นการสร้างระบบพรรคด้วย แต่การเลือกตั้งแบบรวมเขตนี้จะไม่ใช้ในบทเฉพาะกาลเพราะต้องมีเวลาให้พรรคการเมืองเตรียมตัว ซึ่งจะส่งผลให้พรรคเล็ก ๆ รวมตัวกันเป็นพรรคใหญ่ นอกจากนั้นการเลือกตั้งแบบรวมเขตจะทำให้ความใกล้ชิดระหว่างผู้แทนราษฎรกับประชาชนเปลี่ยนมาเป็นพรรคใกล้ชิดกับประชาชน อันเป็นความใกล้ชิดระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มไม่ใช่บุคคลต่อบุคคล

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติเห็นด้วยกับที่คณะกรรมการแก้ไข ด้วยคะแนนเสียงดังนี้

เห็นตามร่างเดิม มี ๕๗ คน

เห็นควรให้แบ่งเขตเขตละหนึ่งคน มี ๓ คน

เห็นควรให้มีผู้แทนหนึ่งคนต่อราษฎรสองแสนคน มี ๓ คน

เห็นตามที่คณะกรรมการแก้ไข มี ๑๒๐ คน

(รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๗๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณามาตรา ๕๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๔

หลังจากที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ แล้ว ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องวิธีการเลือกตั้ง

ความตามร่างเดิมของผู้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม มีดังนี้

“มาตรา ๕๐ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะมีให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในที่สุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง”

หนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

จังหวัดหนึ่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างน้อยหนึ่งคน

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคนให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งโดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

คณะกรรมการมีความเห็นแยกออกเป็นสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก การกำหนดจำนวนราษฎรว่าจะกำหนดจำนวนราษฎรจำนวนเท่าใดต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ในประเด็นนี้กรรมการมีความเห็นแยกออกเป็น ๔ ความเห็น ดังนี้

ก. เห็นควรให้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มีจำนวนแน่นอนตายตัว เช่น กำหนดให้มี ๓๒๕ คนตลอดไป โดยให้เหตุผลว่า

๑. เป็นการสะดวกแก่กระทรวงมหาดไทยที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การเตรียมการเลือกตั้งอื่น ๆ และจะได้กำหนดงบประมาณได้แน่นอน

๒. เป็นการสะดวกแก่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาในการจัดที่นั่งของสมาชิกและงบประมาณเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

๓. ไม่กระทบกระเทือนกิจการใดที่มีอยู่หรือกระทำมาก่อน เช่น การมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละจังหวัดและจำนวนของสมาชิกวุฒิสภา

ข. เห็นควรกำหนดจำนวนราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน แต่เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นคนให้ตัดออกแม้จะเกินเจ็ดหมื่นห้าพันคนก็ตาม โดยให้เหตุผล

ผลว่าเป็นการคงปริมาณของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ให้เพิ่มเร็วมากเกินไป โดยระเป็น การเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามลํว่นของการเพิ่มจำนวนราษฎรซึ่งการคุมกํ่าเนี้ยยไม่ ค่อยได้ผลการคุมจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะค่อย ๆ เป็นไปตามสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและ สังคม และมีเป็นการตัดสินใจของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยงานของชาติ โดยขณะ เดียวกันจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เพิ่มขึ้นก็ไม่เป็นภาระของรัฐบาลและสำนักงานเลขาธิการ รัฐบาลมากนักทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การงบประมาณ ตลอดจนการอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ

ค. เห็นควรกำหนดจำนวนราษฎรสองแสนคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนโดย ให้เหตุผลว่า

๑. เพื่อมิให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มมากเกินไป อันจะเป็นภาระต่อ รัฐบาลและสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาทั้งในเรื่องการเลือกตั้งและการงบประมาณ

๒. ปัจจุบันสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและการคมนาคมสะดวก แม้ว่าการรับมิด-ชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีมากขึ้นก็ตาม แต่ความสะดวกในการติดต่อดูแลทุกข์สุขของ ราษฎรเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

ง. เห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิม คือราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรหนึ่งคนโดยให้เหตุผลว่า

๑. การกำหนดเช่นนี้เป็นมาช้านานแล้ว และยังคงใช้ได้ดีไม่มีปัญหาและอุปสรรค

๒. การเพิ่มจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนจะทำให้กระทบ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอยู่ในขณะนี้ และการกระทำที่ทำมาก่อน คือจำนวนสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรในแต่ละจังหวัดจะลดลงและจำนวนสมาชิกวุฒิสภาก็ลดด้วย จะทำให้ขัดกับ ความรู้สึกของประชาชนที่มีสิทธิน้อยลง

๓. การเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการดีเพราะเป็นการเพิ่มจำนวน ผู้มีความรู้ความสามารถมาช่วยกันบริหารประเทศและจะทำให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

ในประเด็นเกี่ยวกับอัตราส่วนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนนี้ คณะกรรมา- ธิการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม คือจำนวนราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หนึ่งคน

ประเด็นที่สอง การกำหนดเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด กรรมการมีความเห็นเป็นสองฝ่ายคือ

ก. เห็นว่าควรให้คงไว้ตามร่างเดิมคือ ให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนได้ไม่เกินสามคน โดยมีเหตุผลว่า

๑. ป้องกันการใช้สิทธิพล เพราะการแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีพื้นที่พอสมควรจะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้สิทธิพลได้ลำบาก

๒. ป้องกันการใช้จ่ายเงินซื้อคะแนนเสียง เพราะการแบ่งเขตเลือกตั้งเช่นนี้จำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมีมากพอสมควรย่อมจะต้องใช้เงินมาก

๓. สะดวกต่อการใช้สิทธิลงคะแนนของประชาชน เพราะเคยใช้สิทธิเช่นนี้มาแล้วในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา

๔. สะดวกต่อกระทรวงมหาดไทยเพราะได้ปฏิบัติเช่นนี้มาแล้ว

๕. ป้องกันชีวิตของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะถ้าแบ่งเขตเลือกตั้งให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละหนึ่งคนแล้ว คนที่มีคะแนนเสียงต้อาจได้รับอันตรายถึงชีวิตได้

ข. มีความเห็นให้แก้ไขให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละหนึ่งคน โดยมีเหตุผลว่า

๑. รักษาไว้ซึ่งสิทธิพื้นฐานในการเลือกตั้งคือ ทุกคนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคนเท่านั้น

๒. สะดวกในการติดต่อกับประชาชน เพราะเขตเลือกตั้งเล็กสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถติดต่อกับประชาชนได้ง่ายกว่าเขตเลือกตั้งใหญ่

๓. เป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะการกำหนดพื้นที่ไม่กว้างจนเกินไปและมีความแน่นอน ทำให้หาเสียงได้สะดวก

การพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเขตเลือกตั้งนี้ คณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม (ด้วยคะแนน ๑๔ ต่อ ๑๔ ประธานคณะกรรมการจึงใช้สิทธิชี้ขาดให้คงไว้ตามร่างเดิม) คือให้แบ่งเขตเลือกตั้งโดยให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน

การพิจารณาในวาระที่สองของรัฐสภา

ในการพิจารณาของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา มีประเด็นในการพิจารณา ดังนี้

๑. มีสมาชิกขอแปรญัตติให้จังหวัดหนึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างน้อยสองคน และจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสองคนให้แบ่งเขตเลือกตั้ง โดยให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สองคนถ้าไม่สามารถให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตที่เหลือมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สามคนเพียงเขตเดียวในจังหวัดหนึ่ง โดยให้เหตุผลว่า ที่ให้จังหวัดหนึ่งๆ มีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างน้อยสองคนนั้นก็เพื่อให้ราษฎรในแต่ละจังหวัดมีสิทธิเลือกตั้งได้เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกัน เพราะตามร่างที่ขอแก้ไขนี้กำหนดให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยในแต่ละเขตเลือกตั้งจะมีผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน จึงสมควรให้จังหวัดที่มีเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สองคนเป็นอย่างน้อย เพื่อว่าหากมีกรณีคนใดคนหนึ่งพ้นจากตำแหน่งไปจะได้เลือกอีกคนหนึ่งคอยรักษาสถาปัตยกรรมของราษฎรในจังหวัดนั้นได้

๒. มีสมาชิกขอแปรญัตติให้เพิ่มจำนวนราษฎรเป็นสองแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนและให้แบ่งเขตเลือกตั้งโดยให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน โดยให้เหตุผลว่า ระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ใช้อำนิสสินจ้างเป็นปัจจัยชี้ขาด ถ้าปล่อยให้ใช้ระบบนี้ต่อไปผู้มีเงินก็จะได้รับเลือกตั้งได้ง่าย อันจะก่อให้เกิดเงื่อนไขในการปฏิบัติ เพราะประชาชนจะเบื่อง่าย แต่ให้เขตหนึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนเป็นระบบที่เสมอภาคประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกัน เปิดโอกาสให้ผู้มีทุนทรัพย์น้อย แต่มีความสามารถสูงมีหนทางที่จะได้รับเลือกตั้ง ทำให้พรรคการเมืองดำเนินการทางการเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาองค์กรของพรรคการเมือง และทำให้ราษฎรและผู้แทนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น และเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง

การถือเกณฑ์ราษฎรสองแสนคนต่อผู้แทนราษฎรหนึ่งคนเพื่อให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรน้อยลง ส่วนที่ให้แบ่งเขตแต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนก็เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนได้เท่าเทียมกันทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้งซ่อมเพราะอาณาเขตไม่กว้าง

๓. มีสมาชิกขอแปรญัตติให้เพิ่มจำนวนราษฎรเป็นสองแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน และให้แบ่งเขตเลือกตั้งโดยให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน โดยให้

เหตุผลจะทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนพอสมควรที่เหมาะสมกับการขยายตัวของจำนวนประชากร ส่วนการแบ่งเขตให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสองคนนั้นเพราะไม่สามารถแบ่งเขตให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละหนึ่งคนได้ เพราะขัดกับมาตรา ๔๕ จึงต้องแบ่งให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสองคนจะได้สอดคล้องกับมาตรา ๔๕

๔. มีสมาชิกขอแปรญัตติให้เพิ่มจำนวนราษฎรเป็นสองแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนโดยให้เหตุผลว่าปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้น การติดต่อระหว่าง ตำบล หมู่บ้าน และอำเภอสะดวกขึ้น จึงสมควรกำหนดจำนวนราษฎรเพิ่มขึ้นเป็นสองแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ซึ่งการกำหนดเช่นนี้เป็นการเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องอัตราประชากร

๕. กรรมการการเสียงข้างน้อยขอเสนอความเห็นแก้ไขให้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้แน่นอนโดยกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนสามร้อยสามสิบคนโดยให้เหตุผลว่าเพื่อให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แน่นอนโดยไม่ควรเอาเขตการปกครองไปผูกพันกับเขตเลือกตั้ง การกำหนดจำนวนแน่นอนจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดงบประมาณในการเลือกตั้ง การจัดที่นั่งในสภาไม่ต้องขยายสภา ทั้งยังเป็นการสะดวกต่อการให้บริการของรัฐสภาต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ในประเด็นนี้มีกรรมการบางท่านเห็นว่านอกจากจะกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แน่นอนแล้วยังต้องให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเขตละหนึ่งคนอีกด้วย

๖. กรรมการการเสียงข้างน้อยขอเสนอความเห็นให้เลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งโดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน โดยมีเหตุผลว่าเพื่อให้ถูกหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันจะทำให้พรรคการเมืองมั่นคง เพราะมีพื้นฐานโดยตรงมาจากประชาชน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างประชาชนกับผู้แทนราษฎร เปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถที่มีทุนทรัพย์น้อยมีโอกาสได้ลงแข่งขันมากขึ้น ในแต่ละเขตจะได้ผู้แทนราษฎรที่ดีที่สุดหนึ่งคน เป็นการสะดวกต่อการเลือกตั้งซ่อม เพราะเป็นเขตที่เล็กและสะดวกกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเป็นการส่งเสริมความสามัคคีภายในพรรค เพราะจะไม่มีการแข่งขันขึ้นระหว่างผู้สมัครของพรรคเดียวกัน

คณะกรรมการการได้ชี้แจงว่า คณะกรรมการได้เพิ่มข้อความว่า “จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคนให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน” เพื่อให้ได้ความชัดเจน และตัดความในวรรคสองตามร่างเดิมออกเพราะความในวรรคหนึ่งชัดเจนอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ซ้ำอีก

ในเรื่องอัตราส่วนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนนั้นควรกำหนดไว้ตามร่างเดิม ถ้ามีปัญหาในอนาคตควรปล่อยให้คนรุ่นหลังเป็นผู้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ตามสภาพของสังคม และเห็นว่าจำนวนราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนเป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว

ในเรื่องการแบ่งเขต คณะกรรมการชี้แจงว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งและเป็นรายบุคคลจะช่วยสร้างระบบพรรคการเมืองได้มากกว่าเขตเดียวมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน เพราะการแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนนั้นจะทำให้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรกระจายไปอยู่ตามพรรคต่าง ๆ อีกทั้งการให้แบ่งเขตโดยให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคนนั้นยังเป็นการสอดคล้องกับมาตรา ๕๕ อีกด้วย

ในที่สุดที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติเห็นชอบด้วยตามที่คณะกรรมการแก้ไขด้วยคะแนน ๓๐๔ เสียง

เห็นควรแก้ไขจำนวนราษฎรเป็นสองแสนคนและให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน ๓ เสียง

เห็นควรแก้ไขจำนวนราษฎรเป็นสองแสนคนและให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สองคน ๔ เสียง

เห็นควรแก้ไขจำนวนราษฎรเป็นสองแสนคนและให้แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สามคน ๖ เสียง

เห็นควรกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามร้อยสามสิบคนและให้แบ่งเป็นเขตเลือกตั้งเขตละหนึ่งคนยกเว้นกรุงเทพมหานครให้มี ๑๒ เขต ๑๕ เสียง

เห็นควรให้แบ่งเขตเลือกตั้งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละหนึ่งคน ๔ เสียง

เห็นควรกำหนดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสองคนแต่เขตสุดท้ายอนุโลมให้มีได้สามคน ๖ เสียง

(รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

มาตรา ๕๐ ทวิ จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

ความในมาตรานี้เพิ่มเติมขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๘ ซึ่งความตามร่างเดิมของผู้เสนอขอแก้ไขนั้นมีความดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

มีการมีการหลายท่านเห็นควรตัดออกทั้งมาตราแต่คณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม

การพิจารณาในวาระที่สองของรัฐสภา

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการ

(รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๒๘ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘)

มาตรา ๕๑ ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
การออกเสียง มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิก
เลือกตั้ง สภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕๑ เดิม มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๘ ซึ่งความเดิมในมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๑ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็น
คณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ”

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ คณะกรรมการ
ได้พิจารณาใน ๒ ประเด็น คือ

๑. ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งในเรื่องสำคัญ (เช่น การเลือกเป็นพรรค
หรือเลือกตัวบุคคล) ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยคะแนนเสียง ๒๐ ต่อ ๓

๒. ควรกำหนดให้มีการเลือกตั้งเป็นพรรคหรือเลือกตัวบุคคล

ฝ่ายที่เห็นควรกำหนดให้เลือกเป็นพรรคมีเหตุผลว่าทำให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งเท่า
เทียมกัน และทำให้ผลการเลือกตั้งมีพรรคที่ได้รับเลือกตั้งน้อยลงและเป็นพรรคใหญ่ ๆ สามารถที่
จะบริหารประเทศได้ ที่แล้วมาใช้วิธีเลือกตัวบุคคลซึ่งมีข้อเสียหลายประการ เช่น มีการหาเสียง
โดยอาศัยชื่อเสียงและความกว้างขวางของบุคคลเป็นหลัก เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีอิทธิพลบางคนได้
รับเลือกตั้ง ซึ่งบุคคลดังกล่าวมิได้มุ่งประสงค์จะเข้ามารับใช้ชาติ การเลือกเป็นพรรคนั้นพรรค
จะเป็นผู้กลั่นกรองบุคคลก่อนที่จะเสนอให้ประชาชนเลือกจะทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มี
ประสิทธิภาพ และในการหาเสียงก็จะยึดถือนโยบายของพรรคเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นการ
ประหยัดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง

ฝ่ายที่เห็นควรใช้วิธีเลือกตัวบุคคลตามที่เคยใช้มา มีเหตุผลว่า การกำหนดให้เลือกพรรค
เป็นข้อจำกัดที่มุ่งเพื่อเสถียรภาพทางการบริหารมากกว่าความเป็นประชาธิปไตย ควรให้ประชาชนมี
เสรีภาพอย่างกว้างขวางที่จะเลือกบุคคลใดก็ได้มาเป็นผู้แทนราษฎร ซึ่งประชาชนย่อมได้รับผลแห่ง
การตัดสินใจในการเลือกบุคคลและทำให้มีความสัมพันธ์ส่วนตัวเกิดขึ้น การสร้างเสถียรภาพทาง
บริหารนั้นควรกระทำในประการอื่นนอกจากนี้การใช้วิธีเลือกพรรค จะเป็นการตัดโอกาสของพรรค
การเมืองที่ด้อยขึ้นมาใหม่ซึ่งประชาชนยังไม่รู้จักและจะทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีความรับ
ผิดชอบต่อประชาชนน้อยลง ในกรณีที่พรรคส่งบุคคลที่ประชาชนไม่เคารพนับถือ ประชาชนก็จะ
ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและจะทำให้เกิดความสับสนยุ่งยากในการตัดสินใจ ผลสุดท้ายก็จะเกิดความ
เบื่อน่ายในระบอบประชาธิปไตย การให้เลือกตัวบุคคลประชาชนยังมีโอกาสได้พิจารณาถึงพรรค
ด้วย

ที่ประชุมได้ลงมติโดยเสียงข้างมากเห็นควรใช้วิธีเลือกตัวบุคคล
ในชั้นกรรมาธิการยกร่าง ความในมาตราหนึ่งมีดังนี้

“การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เลือกเป็นรายบุคคล และให้ใช้วิธีออกเสียง
ลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับ
เลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ และ
ครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการได้มีผู้เสนอว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรค
การเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง โดยสมัครในนามของพรรค และควรกำหนดให้เลือกเป็นพรรคมิใช่
เลือกเป็นรายบุคคลซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบด้วย

ประเด็นหลักของการพิจารณาความในมาตรานี้ อยู่ที่ว่าจะกำหนดให้เลือกเป็นพรรค
หรือเลือกเป็นรายบุคคล

ฝ่ายที่เห็นว่าควรเลือกเป็นพรรค มีเหตุผลดังนี้

๑. ทำให้พรรคที่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีน้อยพรรคและ
เป็นพรรคใหญ่ ทั้งนี้ต้องจัดการเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขตประกอบกัน

๒. เป็นแนวทางในการสร้างระบบพรรค พรรคการเมืองย่อมแสวงหาคนดีมีความ
สามารถเข้ามาสมัครรับเลือกตั้งเป็นการสอนให้ประชาชนมั่นใจในพรรคมากกว่าตัวบุคคล

๓. การเลือกตัวบุคคลที่ผ่านมา ต้องประสบกับปัญหาและความล้มเหลว เพราะเสียง
กระจายไปตามพรรคต่าง ๆ มีพรรคการเมืองเข้ามาในสภาเป็นจำนวนมาก ไม่มีพรรคใดมีเสียงข้าง
มากที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคง และก่อให้เกิดความวุ่นวายในสภา

ฝ่ายที่เห็นว่าควรเลือกเป็นบุคคล มีเหตุผลดังนี้

๑. การเลือกเป็นพรรค เป็นการบังคับให้ประชาชนเลือกบุคคลที่ตนไม่ต้องการเข้าไป
ด้วย การไม่บังคับให้เลือกเป็นพรรคทำให้ประชาชนเลือกบุคคลที่เห็นว่าดีในขณะเดียวกันก็คำนึง
ถึงพรรคด้วย

๒. พรรคการเมืองอาจไม่พร้อมที่จะกลั่นกรองตัวแทนของราษฎร การบังคับให้เลือกเป็นพรรคจะอันตรายมาก เพราะอาจมีฝ่ายตรงข้ามหรือคนไม่ดีพลอยได้รับเลือกตั้งไปด้วย

๓. การเลือกเป็นพรรคโดยวิธีรวมเขตจะเกิดความไม่เสมอภาคกันของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะจำนวนผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดมีจำนวนไม่เท่ากัน และเป็นปัญหายุ่งยากในทางปฏิบัติ

ในที่สุดคณะกรรมการมามีมติเห็นควรให้เลือกเป็นพรรค ด้วยคะแนนเสียง ๑๔ ต่อ ๕ และได้มีการแก้ไขถ้อยคำให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๖๑

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๔๖๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกบางท่านไม่เห็นด้วยกับวิธีการเลือกเป็นพรรคตามที่คณะกรรมการแก้ไขโดยให้เหตุผลว่าการเลือกเป็นพรรคคนนั้นเป็นการทำลายความเป็นอิสระของประชาชน ถึงแม้จะเป็นการสร้างพรรคการเมืองให้เข้มแข็งก็ตาม แต่เป็นการบังคับจิตใจของประชาชน การที่จะให้พรรคการเมืองเข้มแข็งนั้นต้องค่อยเป็นค่อยไปโดยให้ประชาชนเกิดความเข้าใจด้วยตนเอง ระบบพรรคการเมืองจึงจะอยู่ได้ การบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนนั้น จะทำให้พรรคเลือกคนดีเพียงไม่กี่คนแล้วเอาคนอื่นพ่วงตามเข้าไปด้วย เพราะไม่สามารถหาคนดี ให้ครบได้ ประชาชนจึงจำเป็นต้องเลือกหรือมิเช่นนั้นก็ไม่ไปใช้สิทธิ จึงไม่ใช่วิธีการที่ส่งเสริมประชาธิปไตย นอกจากนี้การเลือกตั้งเป็นคณะนั้นทางราชการโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนซึ่งเป็นการยากที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจภายใน ๔ ปี ดังนั้นการเลือกตั้งแบบรวมเขตไม่จำเป็นต้องเลือกเป็นพรรคก็ได้

คณะกรรมการได้ชี้แจงว่า การกำหนดให้เลือกเป็นพรรคก็เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ก่อน ล้วนปัญหาว่าพรรคจะดำเนินการทันภายใน ๔ ปี ที่ใช้บทเฉพาะกาลหรือไม่นั้น เห็นว่าระยะเวลา ๔ ปี พรรคการเมืองมีเวลาที่จะวางแผนและดำเนินการ โดยพรรคจะต้องสร้างสรรค์พรรค โดยกระจายสาขาพรรคไปทั่วประเทศ มีกรรมการสาขาพรรคเพื่อรับนโยบายของพรรคไปสู่ประชาชน พรรคจะต้องโฆษณานโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคให้ประชาชนเข้าใจ ขณะเดียวกัน

สาขาพรรคก็จะคัดเลือกบุคคลเพื่อส่งเข้าเลือกตั้ง จึงไม่ต้องเป็นห่วงว่าจะมีคนไม่ดีพุ่งเข้ามา ส่วนทางด้านประชาชนนั้น ส่วนใหญ่ประชาชนมีความรู้แต่ยังขาดความเข้าใจและขาดศรัทธาเท่านั้น รัฐบาลมีเวลา ๔ ปี ที่จะทำความเข้าใจและสร้างศรัทธาให้กับประชาชน โดยทำให้ประชาชนเข้าใจถึงการเลือกผู้แทนที่ดีตามระบบพรรคว่าเขาจะได้รับประโยชน์อย่างไร และในขณะเดียวกันพรรคก็สร้างชื่อเสียงควบคู่กันไป ถ้าครบ ๔ ปี แล้วทำไมกันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งตามบทเฉพาะกาลก็สามารถร่วมกันแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีมติเห็นด้วยกับคณะกรรมการธิการ ๘๔ เสียง ให้คงไว้ตามร่างเดิม ๓๔ เสียง

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณามาตรา ๕๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๘

หลังจากที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ แล้วได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องวิธีการเลือกตั้ง

ความตามร่างเดิมของผู้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นดังนี้

“มาตรา ๕๑ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น”

การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช....

กรรมการมีความเห็นเป็นสองฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรก เห็นควรให้มีการออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะ และให้มีหมายเลขประจำของแต่ละคณะเพียงหมายเลขเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น โดยให้เหตุผลว่า

๑. เพื่อพัฒนาระบบพรรคการเมือง โดยให้ประชาชนเลือกพรรคและดูที่นโยบายของพรรคการเมืองเป็นสำคัญ มิใช่ดูที่ตัวบุคคลเท่านั้น โดยให้คงใช้หลักเดิมคือ “พรรคเลือกคน ประชาชนเลือกพรรค”

๒. เป็นการประหยัดเงินและค่าใช้จ่ายในการหาเสียง และไม่มีการซื้อเสียงเพราะเขตเลือกตั้งใหญ่พอสมควร

๓. ทำให้เกิดความสามัคคีในระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเพราะบุคคลเหล่านี้อยู่ในพรรคการเมืองเดียวกัน จึงต้องร่วมมือกันมีฉันทันแล้วจะไม่ได้รับเลือกตั้งทั้งคณะ

๔. สอดคล้องกับมาตรา ๕๕ ที่กำหนดให้พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

ฝ่ายที่สอง เห็นควรให้เป็นไปตามร่างเดิม คือให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น โดยให้เหตุผลว่า

๑. เป็นการรักษาสีตริขั้นพื้นฐานของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้ง คือให้ประชาชนมีอิสระในการเลือกบุคคลใดก็ได้เป็นผู้แทนของตน

๒. ป้องกันชีวิตของผู้สมัครรับเลือกตั้งและหวั่นคะแนน ทั้งนี้เพราะการที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคะแนนนำในแต่ละเขตมากกว่าหนึ่งคน การปองร้ายผู้มีคะแนนนำก็กระทำได้ยาก

๓. เพื่อพัฒนาคุณภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะถ้าให้เลือกเป็นคณะ ในแต่ละคณะอาจสอดแทรกคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถก็ได้ และการพัฒนาระบบพรรคการเมืองมิได้อยู่ที่การกำหนดให้ลงคะแนนเป็นคณะอย่างเดียว

๔. เป็นการเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติให้คงหลักการไว้ตามร่างเดิม แต่แก้ไขถ้อยคำเล็กน้อย โดยเดิมข้อความว่า “ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต” ไว้ในตอนต้นของมาตรา ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาในวาระที่สองของรัฐสภา

ในการพิจารณาของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเมื่อครั้งมีการมาพิจารณาบางท่านเสนอความเห็นแก่ความให้ผู้เลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งและถ้าปรากฏภายหลังว่าผู้สมัครของพรรคการเมืองใดลงลงไม่ครบจำนวนก่อนวันเลือกตั้ง และถ้าคณะที่ลงจำนวนไปนั้นได้รับเลือกตั้ง ให้มีการเลือกตั้งซ่อมในภายหลัง โดยให้เหตุผลว่าการลงคะแนนเสียงเป็นคณะจะเป็นวิธีการที่จะสร้างความมั่นคงให้กับพรรคการเมือง ให้

ประชาชนเลือกพรรคไม่ใช่เลือกคน การเลือกเป็นคณะนั้นยังป้องกันการทำลายชีวิตของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะถ้าผู้สมัครคนหนึ่งถูกฆ่าตายผู้ร่วมคณะที่เหลือก็ยังมีสิทธิได้รับเลือกตั้ง ทำให้การฆาตกรรมไม่มีประโยชน์ต่อผู้ประสงค์ร้าย การลงคะแนนเสียงก็จะง่ายสำหรับประชาชนเพราะเลือกเป็นพรรคเพียงพรรคเดียว ส่วนการเลือกตั้งเป็นรายบุคคลจะทำให้การทำงานของพรรคการเมืองไม่เป็นระบบ ที่หนึ่งในสภาจะกระจายไปอยู่ตามพรรคต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม จึงควรให้เลือกตั้งแบบเลือกตั้งเป็นคณะเพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองร่วมมือกันทำงานเป็นทีมและเพื่อให้สอดคล้องกับความในมาตรา ๕๕

ในที่สุดที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติเห็นชอบกับร่างที่คณะกรรมการแก้ไข ด้วยคะแนนเสียง ๒๘๐ ต่อ ๔๒

(รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๖๔ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔)

มาตรา ๕๒ บุคคลดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นควรกำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิของประชาชนเช่นเดียวกับหลักการของรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ การพิจารณาคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการได้พิจารณาร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างมา ซึ่งร่างของเลขานุการเป็นดังนี้

“บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ติดบุคคล
ผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง

(๓) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร”

คณะกรรมการการได้พิจารณาในประเด็นที่ว่าควรกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้ใน
รัฐธรรมนูญเฉพาะกรณีการถือสัญชาติและอายุ ส่วนเรื่องคุณสมบัติอื่นตามความใน (๓) ของร่าง
เดิมที่เลขานุการยกอ้างมานี้ จะเหมาะสมหรือไม่การพิจารณาของคณะกรรมการจึงมีประเด็นว่า
ควรตัดความใน (๓) ออกโดยเพิ่มคุณสมบัติบางประการแทน หรือคงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ
ซึ่งในเรื่องนี้ คณะกรรมการมีความเห็นเป็นสามฝ่ายดังนี้

ฝ่ายที่ ๑

การคง (๓) ไว้ โดยให้กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกำหนดเป็น
การเปิดช่องว่างมากเกินไป อาจมีการกำหนดคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสมได้ จึงควรป้องกันมิให้เกิด
ช่องว่างดังกล่าว สมควรตัดข้อความใน (๓) ออกแล้วกำหนดคุณสมบัติที่จำเป็นลงไปในรัฐธรรมนูญ
โดยหยิบยกเอามาจากกฎหมายเลือกตั้งฉบับเก่า ๆ

ฝ่ายที่ ๒

เห็นว่าควรคง (๓) ไว้ เพราะอาจมีคุณสมบัติอื่น ๆ ที่รัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องกำหนด
ไว้แต่ให้ไปกำหนดในกฎหมายเลือกตั้ง จึงไม่สมควรตัดความใน (๓) ซึ่งความเห็นฝ่ายที่ ๒ นี้ผู้
เสนอขอถอน

ฝ่ายที่ ๓

เห็นว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับกับบัญญัติความเช่นนั้นไว้ โดยเปิดให้กฎหมายว่าด้วยการเลือก
ตั้งไปบัญญัติในรายละเอียด ถ้ากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจะไม่ครบถ้วนและยุ่งยากซึ่งการกำหนดไว้ใน
กฎหมายเลือกตั้งนั้นจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของสภาที่จะพิจารณาเห็นสมควร ดังนั้นจึงควรให้เป็นไป
ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

ในที่สุด คณะกรรมาธิการได้มีมติเห็นควรให้ตัดข้อความใน (๓) ออกโดยให้เพิ่มความใหม่แทนด้วยคะแนนเสียง ๑๕ ต่อ ๖ และที่ประชุมได้มอบหมายให้เลขานุการไปพิจารณายกร่างคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาใหม่ ซึ่งเลขานุการได้ยกร่างใหม่ดังนี้

“บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง”

เมื่อคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างที่เสนอใหม่นี้จึงเห็นว่าเหมาะสม ไม่เกิดปัญหาแต่ประการใด ที่ประชุมคณะกรรมาธิการมีมติเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในตอนที่คณะกรรมาธิการได้พิจารณาเรื่องสัญชาติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น คณะกรรมาธิการมีความเห็นว่าสิทธิทางการเมืองควรเป็นสิทธิของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด สำหรับบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีเงื่อนไขบางประการ จึงขอให้คณะทำงานไปยกร่างมาเพิ่มคณะทำงานร่างมาเสนอคณะกรรมาธิการก็เห็นด้วยที่ได้ตัดสิทธิของบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการแปลงชาติตามร่างเดิมออก

(บันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๑ และ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ความในมาตรา ๓๓ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติให้เป็นไปตามร่างที่คณะกรรมาธิการแก้ไข โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาความในมาตรานี้ เฉพาะ (๑) และ (๒) เท่านั้น เพราะกรรมาธิการแก้ไขความใน (๑) และมีผู้สงวนคำแปรญัตติ (๒)

การพิจารณาความใน (๑) สถานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาว่าควรที่คณะกรรมการการแก้ไขร่างเดิมจากคำว่า “ผู้มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย” เป็น “ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด” นั้น เป็นการสมควรหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ความเห็นเป็นสองฝ่าย

ฝ่ายแรก เห็นว่าควรให้เป็นไปตามร่างเดิมคือ “ผู้มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย” โดยให้เหตุผลว่าจะเป็นการตัดสิทธิของผู้มีสัญชาติไทยอีกมาก ถ้าเขียนว่า “มีสัญชาติไทยโดยการเกิด” จะมีเงื่อนไขตามมาอีกมากทำให้ผู้ที่เคยมีสิทธิมาแล้วตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนอาจตกเป็นผู้ไม่มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าควรใช้คำว่า “มีสัญชาติไทยโดยการเกิด” เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา และเห็นว่าสิทธิทางการเมืองควรเป็นสิทธิของคนไทยที่แท้จริง จึงต้องกำหนดคุณสมบัติให้แคบลง ให้เป็นสิทธิของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด เพราะสิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับการบริหารประเทศ เอกราชและความมั่นคง

การพิจารณาความใน (๒) สถานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาความใน (๒) ซึ่งมีผู้สงวนคำแปรญัตติเกี่ยวกับอายุว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรมีอายุ ๑๘ ปี หรือ ๒๐ ปี ดังมีความเห็นเป็นดังนี้

ฝ่ายแรก เห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ โดยให้เหตุผลว่าผู้ที่มีอายุ ๑๘ ปี เป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ เพราะจบการศึกษาชั้นมัธยมสมบูรณ์แล้วมีสิทธิรับราชการเพื่อรับใช้ประชาชนได้แล้ว จึงสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้ที่สูงอายุได้ ทั้งยังอยู่ในวัยที่มีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน นอกจากนั้นกฎหมายแพ่งยังกำหนดให้คนอายุ ๑๘ ปี ขึ้นไปมีสิทธิที่จะสมรสได้แล้ว จึงสมควรที่จะให้มีสิทธิเลือกตั้ง เพราะสิทธิเลือกตั้งไม่เกี่ยวกับการบรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การให้ผู้มีอายุ ๑๘ ปี มีสิทธิเลือกตั้งนั้นจะทำให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นเช่นเดียวกับต่างประเทศที่มีถึง ๒๑ ประเทศ ที่ให้ผู้มีอายุ ๑๘ ปี มีสิทธิเลือกตั้ง

ฝ่ายที่สอง เห็นด้วยกับคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ โดยให้เหตุผลว่า ประเพณีไทยยึดถือเอาอายุ ๒๐ ปี เป็นอายุที่บรรลุนิติภาวะที่พ้นจากภาวะการเป็นผู้เยาว์ มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบตัวเอง ประกอบกับรัฐธรรมนูญกฎหมายเลือกตั้งซึ่งที่เคยใช้มาก็กำหนดให้ผู้มีอายุ ๒๐ ปี เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การที่จะให้ผู้มีอายุ ๑๘ ปีมีสิทธิเลือกตั้ง ผู้นั้นอาจขาดประสบการณ์จนถูกนักการเมืองหลอกลวงได้ง่าย

ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเห็นควรให้เป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการ
การด้วยคะแนน ๑๗/๒ ต่อ ๑๔

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

- มาตรา ๕๓ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้
สิทธิเลือกตั้ง คือ
- (๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
 - (๒) หูหนวกและเป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้
 - (๓) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
 - (๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
 - (๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาความในมาตราข้างร่างที่เลขานุการคณะกรรมการเสนอ
ซึ่งร่างของเลขานุการเป็นดังนี้

“บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งคือ

- (๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๒) หูหนวกและเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้
- (๓) ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา”

ในการพิจารณานั้น คณะกรรมการได้พิจารณาเน้นหนักที่ความใน (๓) และ (๔)
เพราะมีกรรมการหลายท่านติดใจในความหมายของคำว่า “นักพรตและนักบวช” ใน (๓) และ
ทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกคุมขังโดยมิใช่หมายของศาล ในการนี้คณะกรรมการ
การได้เชิญบุคคลภายนอก มาชี้แจงต่อคณะกรรมการเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย ดังนี้

๑. คำว่า “นักพรตหรือนักบวช” เป็นถ้อยคำที่ใช้กันมาแต่เดิม หมายถึง ผู้ที่ถือศีลสมาทานเป็นกิจวัตร แต่ความหมายที่แน่นอนยังไม่มีการชี้ขาดในทางปฏิบัติถือว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้ดำเนินการทำพิธีทางศาสนา หรือผู้ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ เช่น โต๊ะอิหม่าม โต๊ะคอยเต็บ โต๊ะบิหลั่น ในศาสนาอิสลาม หรือนางชี เป็นต้น ในทางปฏิบัตินั้นถ้าผู้ใดเข้าลักษณะนักพรต นักบวช ไม่ค่อยมีปัญหา ถ้ามีกรณีที่สงสัยจะถือว่าไม่มีสิทธิเลือกตั้งไว้ก่อน เพื่อให้ไปฟ้องร้องต่อศาล แต่ที่ผ่านมาไม่เคยมีคำพิพากษาในเรื่องนี้เลย

๒. การใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกคุมขังโดยมิใช่หมายของศาล ในทางปฏิบัติไม่อาจทำได้ เพราะต้องควบคุมอยู่ตลอดเวลา การปล่อยให้ไปลงคะแนนเสียงโดยลำพังย่อมทำไม่ได้ เท่ากับเป็นการเลียงกฎหมาย จึงน่าจะแก้ปัญหามาโดยระบุนำเพิ่มเติมในรัฐธรรมนูญด้วยว่า ถูกควบคุมตัวโดยหมายอื่น ๆ ด้วย

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้อยคำใน “(๓) ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช” มีความหมายแปลได้อยู่ในตัวแล้ว ส่วนปัญหาการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกคุมขังโดยมิใช่หมายของศาลนั้นควรปล่อยให้เป็นเรื่องในทางปฏิบัติ จึงไม่ควรแก้ไขความใน (๓) และ (๔) เพราะรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ใช้ความเช่นนั้นมาตลอด ดังนั้นคณะกรรมการจึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขาธิการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาถึงบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ในกรณีที่เป็นนักพรตหรือนักบวช ตามที่มีผู้ขอแปรญัตติให้ตัดคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” ใน (๓) ออก ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าควรกำหนดห้ามไว้ตามร่างเดิม เพราะนักพรตและนักบวชเป็นผู้เกี่ยวข้องกับด้านศาสนา เช่นเดียวกับภิกษุสามเณร ไม่ควรจะไปยุ่งเกี่ยวในทางการเมืองให้เกิดมัวหมอง และไม่เป็นธรรม ควรจะห้ามบุคคลเหล่านี้ใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย และในรัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ห้ามไว้ จึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

ส่วนความใน (๔) นั้น คณะกรรมการเพิ่มคำว่า “หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

(รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาตินี้ได้พิจารณาเฉพาะความใน (๓) และ (๔) ดังนี้

การพิจารณาความใน (๓) มีสมาชิกขอแปรญัตติคัดค้านว่า “นักพรตหรือนักบวช” ออกในความหมาย โดยเฉพาะคำว่า “นักพรต” นั้น มีความหมายที่เลื่อนลอยไม่สามารถกำหนดได้ว่าหมายถึงบุคคลประเภทใดบ้าง นอกจากนี้ยังเห็นว่าถ้าให้คงคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” ไว้ จะเป็นการจำกัดสิทธิของโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเด็บ และโต๊ะบิหลัน เพราะบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่นำในการสวดภาวนาตามลัทธิศาสนาเท่านั้น เมื่อพ้นเวลาแล้วจะกลับเป็นบุคคลธรรมดา และยังมีภราดาและมาเมร์ในคริสต์ศาสนา ซึ่งยังมีปัญหาว่าเป็นนักพรตนักบวช หรือไม่ จึงควรตัดคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” ออก

ส่วนฝ่ายที่เห็นว่าควรให้คงคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” ไว้ ได้ให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ได้กำหนดไว้เช่นนั้น เพราะเป็นการแยกการเมืองออกจากการศาสนา และให้เหตุผลว่าคำว่า “นักพรต” คือผู้ปฏิบัติธรรมแต่ไม่ได้ถือบวช ส่วนคำว่า “นักบวช” นั้น เป็นผู้ปฏิบัติธรรมที่ครองผ้าจีวรคือคำว่า “ภิกษุ” หรือ “สามเณร” หมายถึง ผู้ถือบวชในพุทธศาสนา ส่วนคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” หมายถึง ผู้ถือบวชในศาสนาอื่นที่ไม่มีการถือบวช นักพรตนั้นได้แก่ฤาษี ซึ่งอาจจะมิขึ้นในอนาคต ถ้าตัดคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” ออก ให้คงไว้แต่คำว่า “ภิกษุ สามเณร” จะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันแก่ผู้ถือบวชในศาสนาพุทธ

ในที่ที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงได้มีมติให้คงคำว่า “นักพรตหรือนักบวช” ไว้ตามเดิม ด้วยคะแนน ๑๕๕ ต่อ ๖

การพิจารณาความใน (๔) ความใน (๔) นี้ มีผู้สงสัยว่า ทำไมต้องกำหนดว่า “หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” ไว้ด้วย จึงมีผู้อธิบายถึงการที่กำหนดคำว่า “หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” นั้น ก็เพราะนอกจากมีผู้ต้องคุมขังตามหมายของศาลแล้ว ยังมีผู้ที่ถูกคุมขังโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น คำสั่งของพนักงานสอบสวนสั่งให้ขังในระหว่างสอบสวนโดยไม่มีหมายศาล ถ้าปล่อยให้ผู้ต้องขังเหล่านี้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะเกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติจึงต้องกำหนดคำว่า “หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย”

ความใน (๔) นี้ เมื่อได้อภิปรายแล้วไม่มีสมาชิกท่านใดติดใจ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

- มาตรา ๕๔ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
ผู้มีสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้ง
- (๑) สัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย
 - (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
 - (๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๕๕ หรือพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๐๔ วรรคสอง พรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่งแต่พรรคเดียว
 - (๔) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้ว กำหนดไว้เป็นดังนี้

“บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ บุคคลผู้ให้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามมาตรา ๕๕ พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่พรรคเดียว

(๔) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

การที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวมีเหตุผลดังนี้

๑. สัญชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คณะกรรมการได้พิจารณาถึงบุคคลที่มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าว และบุคคลที่มีสัญชาติไทยแต่ในขณะเดียวกันมีสัญชาติอื่นด้วย ว่าสมควรที่จะให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ หากเห็นสมควรให้มีสิทธิจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งด้วยหรือไม่ ซึ่งในการพิจารณานั้นมีความเห็นแยกออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายแรกเห็นควรกำหนดให้บุคคลที่มีสัญชาติไทย แต่บิดาเป็นคนต่างด้าวมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งด้วย เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นควรกำหนดให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยและในขณะเดียวกันมีสัญชาติอื่นด้วยมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้โดยต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งไว้ด้วย เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ในที่สุดคณะกรรมการก็ลงมติเห็นด้วยกับหลักการของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ ด้วยคะแนน ๑๗ ต่อ ๖

๒. อายุของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในการพิจารณาอายุของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนี้ กรรมการมีความเห็นแบ่งออกเป็นสามฝ่าย คือ ฝ่ายแรก เห็นควรกำหนดอายุไว้ไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี โดยให้เหตุผลว่าบุคคลในวัยดังกล่าวเป็นผู้ใหญ่แล้ว มีความรอบคอบและมีประสบการณ์พอสมควร มีหลักฐานและอาชีพมั่นคงพอสมควร เหมาะสมที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีหน้าที่ออกกฎหมาย ฝ่ายที่สองเห็นควรกำหนดอายุไว้ไม่ต่ำกว่า ๒๓ ปี โดยให้เหตุผลว่า บุคคลในวัยนี้ได้สำเร็จการศึกษา และเริ่มประกอบอาชีพแล้ว มีความคิดและประสบการณ์พอสมควร ทั้งมีความกระตือรือร้นอยากรับใช้ประเทศชาติ จึงควรเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านี้มีส่วนในการปกครองประเทศเพื่อเป็นตัวแทนของคนหนุ่มสาวและเป็นการฝึกคนหนุ่มสาวให้เป็นกำลังสำคัญในขบวนการการเมืองแบบประชาธิปไตย ส่วนฝ่ายที่สาม เห็นควรกำหนดอายุไว้ไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี โดยให้เหตุผลว่าเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และเมื่อบุคคลดังกล่าวมีสิทธิเลือกตั้งแล้วควรให้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งด้วย

ในที่สุดคณะกรรมการก็มีมติเห็นควรกำหนดอายุผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี ๒๑ คน กำหนดอายุไม่ต่ำกว่า ๒๓ ปี ๔ คน และกำหนดอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี ๔ คน ดังนั้นคณะกรรมการจึงกำหนดอายุผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี

๓. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง คณะกรรมการได้พิจารณาว่าผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือไม่ ซึ่งในการพิจารณากรรมการมี

ความเห็นเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายแรก เห็นว่าไม่ควรกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เพราะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในทางการเมือง และไม่สมควรบังคับให้บุคคลที่ไม่นิยมนโยบายของพรรคการเมืองหรือหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีอยู่ต้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเห็นว่าการรวมกันเป็นพรรคการเมืองควรเป็นเรื่องการรวมตัวกันเอง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่าควรกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองกลั่นกรองผู้ที่จะเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้ผู้แทนมีคุณภาพทำให้สถาบันรัฐสภาดีขึ้น และเห็นว่าการบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลกลุ่มน้อย เพื่อสิทธิเสรีภาพของคนทั้งประเทศ จึงไม่เป็นการขัดกับหลักประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังทำให้สามารถทำงานรวมกันได้เป็นหน่วยหมู่คณะอันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ในที่สุดคณะกรรมการได้มีมติเห็นควรกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกพรรคการเมืองด้วยคะแนนเสียง ๑๘ ต่อ ๒

เกี่ยวกับเรื่องนี้คณะกรรมการมาธิการเห็นควรบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามเกณฑ์ที่กำหนด กำหนดวิธีการเลือกตั้งให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองแทนการเลือกตัวบุคคลเพื่อป้องกันมิให้มีพรรคการเมืองมากเกินไป และเพื่อให้ระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากตำแหน่งเมื่อลาออกจากพรรคการเมือง หรือถูกไล่ออกจากพรรคการเมือง แต่ก็ต้องมีมาตรการป้องกันมิให้เกิดเผด็จการโดยพรรคการเมือง โดยกำหนดหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายเลือกตั้ง หรือกฎหมายพรรคการเมือง

๔. มาตรฐานการศึกษา และคุณสมบัติอื่น ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาว่าควร บัญญัติให้ครบถ้วน เช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่เพียงพอ ซึ่งในเรื่องนี้กรรมการมีความ เห็นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรก เห็นว่าไม่ควรกำหนดไว้เพราะข้อเท็จจริงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วน ใหญ่มีความรู้พอสมควร ราษฎรก็มักจะเลือกผู้ที่มีความรู้และพรรคการเมืองก็จะพิจารณาก่อนกรอ งมาแล้ว อีกประการหนึ่งเกี่ยวข้องกับวุฒิสภา เพราะวุฒิสภามีได้กำหนดไว้ ดังนั้นคุณสมบัติด้าน การศึกษาและคุณสมบัติอื่น ๆ สมควรกำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่าควร กำหนดคุณสมบัติด้านการศึกษาไว้โดยพิจารณาขีดความสามารถของบุคคลประกอบกับภาระหน้าที่ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและควรกำหนดให้เหมาะสมโดยไม่จำกัดสิทธิของบุคคลมากเกินไป ใน

ที่สุดคณะกรรมการก็มีมติให้กำหนดให้มีบทบัญญัติอีกข้อหนึ่งว่า “คุณสมบัติอื่นหากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ด้วยคะแนนเสียง ๒๑ ต่อ ๓

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๐ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๐ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นชอบด้วยกับกรรมการร่างรัฐธรรมนูญในเรื่องสัญชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

๑. กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมีสัญชาติไทยโดยการเกิดเช่นเดียวกับสมาชิกวุฒิสภา

๒. มิให้ผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงชาติสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่มีข้อยกเว้น

๓. การกำหนดสัญชาติไทยโดยการเกิดยังไม่พอ ควรห้ามผู้มีสัญชาติไทย แต่บิดาเป็นคนต่างด้าวด้วย เพื่อให้สิทธิทางการเมืองตกอยู่กับคนไทยผู้เป็นเจ้าของประเทศโดยเฉพาะ

๔. ให้วางเงื่อนไขสำหรับผู้มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าว จะสมัครรับเลือกตั้งได้ต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนด

ในเรื่องอายุผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีกรรมการเสนอว่าควรไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปีบริบูรณ์ และบางท่านเสนอว่าควรเป็น ๒๓ ปีบริบูรณ์ แต่ที่ประชุมเห็นว่าควรเป็น ๒๕ ปีบริบูรณ์ตามร่างเดิม

ในเรื่องการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น คณะกรรมการเห็นควรให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง โดยพรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐% ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดตามที่กรรมการเสนอ

ในเรื่องมาตรฐานการศึกษา คณะกรรมการไม่เห็นควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญควรเป็นเรื่องของกฎหมายเลือกตั้ง เพราะมาตรฐานการศึกษาย่อมเปลี่ยนไปในทางที่สูงขึ้น ถ้ากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจะแก้ไขได้ยากกว่ากฎหมายเลือกตั้ง

จากความเห็นชอบของคณะกรรมการดังกล่าว คณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะทำงานไปพิจารณาแก้ไขความในมาตรฐานนี้มาเสนอ ซึ่งร่างของคณะทำงานนี้มีเนื้อความเช่นเดียวกับร่างเดิมโดยมีการแก้ไขถ้อยคำให้กระชับรัดกุมเท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการก็เห็นชอบด้วยกับร่างที่คณะทำงานแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๖๖ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในวาระที่สองนี้ มีการพิจารณาเฉพาะความใน (๒) ซึ่งมีผู้สงวนคำแปรญัตติและความใน (๓) ซึ่งคณะกรรมการการแก้ไข

การพิจารณาความใน (๒) มีสมาชิกขอแปรญัตติให้ผู้มีอายุ ๒๓ ปี เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยให้เหตุผลว่า ผู้ที่อายุ ๒๓ ปี นี้เป็นกลุ่มสาวมีความกระตือรือร้นสนใจการเมืองมาก อยู่ในวัยที่จะสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้วสามารถที่จะใช้สติปัญญาและความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองได้ จึงควรเปิดโอกาสให้เขาได้รับใช้ประเทศชาติ เมื่อใช้รัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๕ นั้นได้มีกฎหมายเลือกตั้งเปิดโอกาสให้คนอายุ ๒๓ ปี มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้แปรญัตติเห็นว่าไม่ควรปิดกั้นกลุ่มสาวที่มีความรู้ความสามารถในขณะที่เขากำลังสนใจและกระตือรือร้นที่จะทำประโยชน์ให้บ้านเมือง

ในเรื่องนี้กรรมการทำนหนึ่งได้ชี้แจงว่าที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องอายุ ๒๕ ปีขึ้นไปนั้นเพราะต้องการให้ผู้ที่จบการศึกษาแล้วมีงานทำเป็นหลักฐานเสียก่อนเมื่อมีประสบการณ์แล้วจึงค่อยมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังได้เทียบอายุผู้มีวิชาชีพใกล้เคียงคือผู้พิพากษา อัยการ ซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมาย อายุ ๒๕ ปี ผู้ออกกฎหมายจึงต้องมีความสำนึกและอายุพอ ๆ กัน จึงได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอายุ ๒๕ ปีขึ้นไป

เมื่อได้พิจารณาแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นควรให้คงไว้ตามคณะกรรมการคือ ๒๕ ปี ด้วยคะแนน ๑๓๑ ต่อ ๒๕

การพิจารณาความใน (๓) มีสมาชิกข่งใจในการที่กำหนดให้ผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งเป็นคะแนนสังกัดพรรคการเมืองโดยใช้วิธีแบบรวมเขตนั่นว่าจะเป็นการขัดกับหลักเสรีภาพหรือไม่

ในเรื่องนี้ กรรมการได้ชี้แจงว่าการที่กำหนดความใน (๓) ไว้ก็เพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยกว่าที่เป็นมาโดยสร้างระบบพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง มีน้อยพรรคและสามารถควบคุมวินัยของสมาชิกได้ ฉะนั้นความใน (๓) นี้ จึงเป็นมาตรการที่จะสร้างให้ระบบพรรคการเมืองดีขึ้น

เมื่อกรรมการได้ชี้แจงแล้วไม่มีสมาชิกผู้ใดติดใจความในประเด็นนี้

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๕๕ ในการเลือกตั้งทั่วไปพรรคการเมืองที่สมาชิกจะเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับ
 การส่งสมาชิก เลือกตั้งตามมาตรา ๕๔ (๓) ได้ ต้องเป็นพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้า
 สมัครเข้ารับ สมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภา
 เลือกตั้ง ผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น และในแต่ละเขต
 เลือกตั้งที่พรรคการเมืองดังกล่าวส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง
 ต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะให้ครบจำนวนสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้ง และจะส่งได้คณะเดียวในเขต
 เลือกตั้งหนึ่งเขต

เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมือง
 นั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น จะถอนการสมัครรับเลือก
 ตั้งมิได้

เมื่อพรรคการเมืองใดได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตาม
 พรรคหนึ่งแล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่าจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค
 การเมืองนั้นได้ลดลงไปจนไม่ครบจำนวนไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ก็ให้ถือว่า
 พรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามพรรคหนึ่ง
 แล้ว

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ควรกำหนดมาตรการในการจำกัดพรรคการเมืองให้น้อยลง เพื่อให้มีพรรคการเมือง
 ใหญ่ ๆ อยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ที่ประชุมโดยเสียงข้างมากเห็นควรกำหนดมาตรการในการจำกัดพรรคการเมืองให้น้อยลง

๒. ควรกำหนดให้พรรคการเมืองที่จะส่งบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั่วไปต้องส่งบุคคล
 เข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐% ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

ที่ประชุมโดยเสียงข้างมากเห็นควรกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้

๓. ควรมีข้อกำหนดว่าพรรคการเมืองใดได้รับเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่ำกว่า ๑๐% ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ให้พรรคนั้นสลายตัวไป โดยมีมาตรการสืบเนื่องดังนี้

๓.๑ ให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรไม่ถึงร้อยละ ๑๐ สิ้นสภาพในวันที่ปรากฏผลการเลือกตั้งทั่วไป

๓.๒ ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพไปนั้นเข้าสังกัดพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดที่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งถึงเกณฑ์ที่กำหนดทั้งนี้ ภายในกำหนดหกสิบวันนับจากวันที่พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพ

๓.๓ หากผู้ได้รับเลือกตั้งที่สังกัดพรรคการเมืองซึ่งได้สิ้นสภาพไปนั้นผู้ใดมิได้เข้าสังกัดพรรคหนึ่งพรรคใดเมื่อครบกำหนดหกสิบวันไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตามให้ผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพ

๓.๔ สำหรับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ว่างลง ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง ซึ่งได้คะแนนรองลงมาในการเลือกตั้งทั่วไปในเขตเลือกตั้งเดียวกันนั้นเข้าดำรงตำแหน่งแทน

๓.๕ หากพรรคการเมืองใดมีสมาชิกของพรรคซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลดจำนวนลงต่ำกว่าร้อยละ ๑๐ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม ให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพลง และให้ดำเนินการตามที่กล่าวในข้อ ๓.๒ ข้อ ๓.๓ และข้อ ๓.๔ โดยอนุโลม

ฝ่ายที่เห็นด้วยกับมาตรการดังกล่าวให้เหตุผลว่าจะทำให้มีพรรคการเมืองจำนวนน้อยโดยเป็นพรรคใหญ่พอสมควร และเพื่อที่จะให้พรรคมีความสำคัญเหนือบุคคลผู้เป็นสมาชิก พร้อมทั้งมีความแข็งแกร่งสามารถควบคุมวินัยของสมาชิกได้

ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการดังกล่าว ให้เหตุผลดังนี้

ก. ไม่ควรที่จะให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง ๑๐% ต้องสลายตัวไป ควรให้โอกาสที่จะให้พรรคการเมืองนั้นได้ดำเนินการตามนโยบายที่แถลงต่อประชาชนไว้ หากกำหนดให้พรรคนั้นสลายตัวไป ย่อมกระทบถึงประชาชนที่เลือกพรรคนั้น เพราะนิยมในนโยบาย

ของพรรคนั้น การที่จะให้มีพรรคการเมืองใหญ่ ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรควรปล่อยให้มีการรวมตัวกันโดยอิสระในเวลาพอสมควร แต่ควรใช้มาตรการจำกัดมิให้พรรคการเมืองดังกล่าวมีอำนาจดำเนินการบางอย่างในสภา เช่น การเสนอร่างพระราชบัญญัติ กระตุกถาม หรือ ขู่ว่าจะลาออกประเภท ควรเสนอได้เฉพาะพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๑๐% เท่านั้น

ข. ถ้ากำหนดมาตรการดังกล่าว พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง ๑๐% จะต้องสลายตัวไปโดยไม่มีโอกาสได้พัฒนาตนเอง และการที่กำหนดให้ต้องพ้นจากสมาชิกภาพถ้าหากหาพรรคการเมืองใหม่เข้าไม่ได้จะเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของผู้เลือกตั้ง แต่ถ้าหากพรรคใหม่เข้าได้ก็จะเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้นั้นไม่มีนโยบายในทางการเมืองที่แน่นอน และการให้ผู้รับเลือกตั้งลำดับรองลงไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรณีที่บุคคลผู้นั้นต้องพ้นสมาชิกภาพไป ก็จะทำให้เกิดปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองขึ้นอีก และเมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงที่แล้ว่ามาพรรคเล็กพรรคน้อยที่อยู่ในสภาผู้แทนราษฎรก็มีได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากหรือความวุ่นวายในทางการเมืองมากนัก จึงควรให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่ถึง ๑๐% คงอยู่ต่อไป เพื่อจะได้ดำเนินการในทางการเมืองตามที่ประชาชนมอบหมาย

สุดท้ายที่ประชุมมีมติว่าไม่ควรวางข้อจำกัดให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง ๑๐% จากผลการเลือกตั้งทั่วไปต้องสลายตัว

๔. สำหรับกรณีที่พรรคการเมืองส่งสมาชิกครบตามจำนวนแล้ว แต่ภายหลังปรากฏว่าเกิดกรณีตาย ถอนการสมัคร หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๖ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็ให้ถือว่าส่งครบจำนวน มีผู้เห็นควรจัดกรณีถอนการสมัครออก เพราะอาจมีพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง แล้วไปถอนการสมัครในภายหลัง เพราะการทุจริตถ้ากำหนดยกเว้นไว้การสมัครนั้นก็สมบูรณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่ที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นว่าเหตุที่กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องการถอนการสมัครไว้เพราะเห็นว่าอาจมีกรณีกลั่นแกล้งเกิดขึ้นซึ่งจะเป็นข้อเสียหายแก่พรรคการเมืองที่สุจริตได้ ถ้าไม่ยกเว้นไว้พรรคการเมืองที่ถูกกลั่นแกล้งก็หมดสิทธิในการเลือกตั้ง ฉะนั้นควรกำหนดไว้เป็นทางป้องกัน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๙/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เห็นควรให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐% ตามความในร่างเดิม เพื่อให้พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามามีจำนวนน้อยและเป็นพรรคใหญ่ที่มั่นคง เป็นการแก้ปัญหาความวุ่นวายในสภา และเพื่อสร้างพื้นฐานแก่ระบบพรรคการเมือง

ในการพิจารณามีกรรมการบางท่านไม่เห็นด้วยที่กำหนดจำนวนไว้สูงถึง ๕๐% เพราะจะทำให้พรรคการเมืองที่มีทุนทรัพย์น้อยไม่สามารถส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งได้ และคนกลุ่มน้อยบางอาชีพจะไม่มีตัวแทนเข้ามาในสภา ซึ่งจะเป็นข้อโจมตีได้ว่าเป็นสภาสำหรับนายทุนอันจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของบ้านเมืองควรจะทำให้ประชาชนทั่วไปรู้สึกว่าเขาไม่ถูกริตรอนสิทธิ ฉะนั้นถ้าจะกำหนดควรเป็น ๑ ใน ๔ ก็น่าจะเพียงพอ

ในเรื่องนี้คณะกรรมการได้มีมติให้เป็นไปตามร่างเดิมด้วยคะแนน ๑๖ ต่อ ๔

๒. เห็นควรให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนในแต่ละเขตจะพึงมีเพราะเมื่อให้มีการเลือกตั้งแบบระบบพรรค หากจำนวนขาดหายไปจะหาคนมาชดเชยไม่ได้อันจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากและวุ่นวาย ซึ่งเรื่องนี้มีการพิจารณาบางท่านเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้เพราะในทางปฏิบัติพรรคการเมืองย่อมส่งสมาชิกครบจำนวนในแต่ละเขตจะพึงมีอยู่แล้วแต่คณะกรรมการเห็นว่าควรกำหนดไว้ด้วย ทั้งยังให้วางเงื่อนไขว่าในกรณีที่สมาชิกของพรรคใดในเขตหนึ่งลาออกก่อนมีการเลือกตั้ง แล้วพรรคนั้นได้รับเลือกตั้งจะไม่มีการเลือกตั้งซ่อมหรือเลื่อนลำดับถัดไปขึ้นแทน ถ้าในเขตนั้นยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหลืออยู่วันใดในจังหวัดนั้นจะมีผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียวและส่งสมัครเพียงพรรคเดียวจึงให้มีการเลือกตั้งซ่อม

๓. ไม่ควรให้ผู้สมัครถอนตัวเพราะถ้าเกิดกรณีการถอนการสมัครโดยได้รับความยินยอมของพรรคแล้ว จำนวนผู้สมัครของพรรคในเขตนั้นจะขาดไป ไม่ครบจำนวนซึ่งไม่สอดคล้องกับการกำหนดให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนในแต่ละเขต และเป็นการดัดสิทธิราษฎรด้วยที่อาจได้ผู้แทนไม่ครบจำนวน

๔. มีการพิจารณาเสนอความเห็นว่าการบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะไม่ควรบังคับให้ส่งครบจำนวนสมาชิกในเขตนั้น ๆ เพราะในขณะเดียวกันอาจมี

คนไม่ดีปนอยู่ และคนดีต้องกระจายไปอยู่ในพรรคต่าง ๆ จะทำให้ได้ผู้แทนที่ไม่ดีเข้ามาในสภา แต่ที่ประชุมคณะกรรมการธิการเห็นว่าเมื่อถือระบบพรรคและกำหนดให้เลือกเป็นพรรคแล้ว จำเป็นที่พรรคต่าง ๆ จะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครให้ครบจำนวนในเขตนั้น หากไม่กำหนดไว้ จะเป็นการทำลายระบบพรรค

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณานั้นมีผู้เห็นด้วยกับการกำหนดหลักการใช้ระบบพรรคการเมืองที่จะจำกัดมิให้มีพรรคการเมืองมากเกินไป แต่เห็นว่าการกำหนดให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดนั้นมากเกินไป จึงขอแปรญัตติลดลงเหลือเพียงหนึ่งในสาม เพราะสังคมไทยนั้นโอกาสยังเป็นของคนรวย ถ้ากำหนดให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งมากเกินไป ก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนให้คนรวยหรือนายทุนเข้ามาบริหารประเทศแต่ปิดกั้นมิให้พรรคที่มีทุนทรัพย์น้อยเข้ามามีบทบาททางการเมือง จนทำให้พรรคการเมืองเหล่านี้ฉกฉวยกลุ่มผลประโยชน์จากนายทุนเจ้าของกิจการขนาดใหญ่ที่ต้องการมีอิทธิพลเหนือการเมืองหรือหาทุนจากต่างประเทศที่หวังมีอิทธิพลเหนือประเทศไทย หรือรับทุนจากลัทธิการเมืองที่มุ่งหวังจะครอบครองเมืองไทยโดยผ่านทางรัฐสภา

นอกจากนี้ยังมีผู้แปรญัตติขอให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพียงหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเพราะไม่แน่ใจว่าการนำเอาระบบพรรคการเมืองมาใช้จะได้ผลดี หรือไม่ก็ไม่ควรกำหนดให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้ารับสมัครรับเลือกตั้งสูงเกินไป

คณะกรรมการธิการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดได้ชี้แจงว่าการเมืองไทยต้องถือพรรคการเมืองเป็นหลักสำคัญจึงต้องทำให้พรรคการเมืองมีน้อยพรรค การที่จะกำหนดให้มีพรรคการเมืองเท่านั้นเท่านั้นพรรคทำไม่ได้เพราะเป็นการขัดกับสิทธิทางการเมือง จึงต้องกำหนดวิธีการที่จะทำให้พรรคการเมืองพร้อมที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้เพียงพอกับการจัดตั้งรัฐบาล จึงต้องกำหนดให้ส่งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เพราะการทำงานในสภาต้องมีเสียงข้างมากจึงต้อง

ยึดกึ่งหนึ่งเป็นหลักไว้ก่อน ถ้ากำหนดให้พรรคการเมืองส่งหนึ่งในสามหรือหนึ่งในสี่จะทำให้ไม่สามารถทำอะไรได้ จะบริหารประเทศไม่ได้ เพราะไม่มีเสียงข้างมาก การที่ต้องการให้มีพรรคการเมืองน้อยในสภาเพื่อเป็นกำลังในการจัดตั้งรัฐบาล มิเช่นนั้นแล้วรัฐบาลจะต้องมาจากสหพรรคจนอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างพรรคที่ร่วมรัฐบาลได้ ส่วนเรื่องทุนทรัพย์ของพรรคการเมืองนั้น เห็นว่าพรรคการเมืองทุกพรรคมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนซึ่งเงินทุนเหล่านั้นจะได้มาจากสมาชิกพรรคโดยสุจริต ถ้าปล่อยให้หลายพรรคการใช้สิทธิพลเห็นอพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะเป็นไปได้ง่ายเพราะเป็นพรรคการเมืองที่เล็ก นอกจากนี้ความในวรรคสามยังเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามพรรคหนึ่งแล้วแต่สมาชิกลดลงจำนวนไม่ครบก็ให้ถือว่าครบพรรคการเมืองก็อาจมีทางเสียได้โดยให้สมาชิกลาออกจากพรรคหลังจากสมัครรับเลือกตั้งแล้วเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการหาเสียง

ความในมาตรา ๔๔ นี้ ในชั้นการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาตินั้นเป็นมาตรา ๔๔ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาความในวรรคสามของมาตรานี้แล้ว จึงได้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา ๔๔ ทวิ ว่า “มาตรา ๔๔ ทวิ ในกรณีตามมาตรา ๔๔ วรรคสาม แม้จะปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดไม่ครบจำนวนที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ก็ไม่เป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขึ้นใหม่ให้ครบจำนวน” แต่ความนี้เมื่อเข้าสู่การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปรากฏว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติให้ตัดออกด้วยคะแนน ๖๒ ต่อ ๖๑

นอกจากนี้ มีสมาชิกบางท่านเห็นว่าควรกำหนดเรื่องการส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไว้ในกฎหมายพรรคการเมือง เพราะจะทำให้เป็นการง่าย คล่องตัว และเป็นการปรับเข้ากับอนาคตข้างหน้าตามภาวะและเหตุการณ์ได้ดีกว่า และไม่ควรถูกกำหนดจำนวนที่พรรคการเมืองจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพราะจะทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในพรรคการเมืองอันมีผลต่อความมั่นคงของรัฐบาล

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็มีมติเห็นด้วยกับคณะกรรมการคือจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งด้วยคะแนน ๑๓๓ เสียง มีผู้เห็นควรกำหนดหนึ่งในสี่ ๖ เสียง และไม่มีผู้เห็นควรกำหนดจำนวนหนึ่งในสาม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

มาตรา ๕๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับ
ผู้ไม่มีสิทธิ เลือกตั้ง คือ

สมัครรับเลือกตั้ง

(๑) ดิตบาเสพคติให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๕๓

(๑) (๒) (๓) หรือ (๕)

(๔) ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก และถูกคุม
ขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งนั้น

(๕) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกตั้งแต่
สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความ
ผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงิน
เดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้คณะกรรมการพิจารณาตามร่างที่เลขานุการเสนอซึ่งความในร่างที่เลข
านุการเสนอนั้นมีเนื้อความส่วนใหญ่เหมือนกับความในมาตรา ๕๖ ของรัฐธรรมนูญ จะแตกต่างกัน
ก็แต่เฉพาะ (๔) และ (๕) เท่านั้น ซึ่งความเดิมของ (๔) และ (๕) ตามร่างของเลขานุการ
เป็นดังนี้

“(๔) ต้องคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่งให้จำคุกและต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
ในคดีนั้น

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวัน
เลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท”

การพิจารณาความในมาตรานี้ คณะกรรมการเน้นหนักในข้อความของ (๔) ว่าเห็นควร
ให้ตัดคำว่า “ของศาลใดศาลหนึ่ง” ออก เพราะอาจเป็นปัญหาที่อาจกล่าวอ้างได้ถ้าเกิดมีกรณี

ศาลหนึ่งลงโทษแต่อีกศาลหนึ่งยกฟ้อง ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดปัญหาคณะกรรมการจึงเห็นควรให้ใช้เฉพาะข้อความว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” เท่านั้น

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๑ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ได้พิจารณาสัทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในกรณีที่ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีโดยพันโทมาแล้วไม่ถึงห้าปี ตาม (๔) และ (๕) นั้นยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ เพราะตามข้อเท็จจริงการลงโทษให้จำคุกมิได้มีแต่กรณีคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเท่านั้น แต่มีการจำคุกโดยคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ จึงควรบัญญัติให้คลุมถึงมิฉะนั้น จะเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเพราะบุคคลดังกล่าวมักเป็นผู้มีอิทธิพล หากไม่จำกัดสิทธิไว้ เขาย่อมสมัครรับเลือกตั้งได้ อันอาจจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ

นอกจากจะจำกัดสิทธิมิให้สมัครรับเลือกตั้ง คณะกรรมการก็เห็นควรห้ามใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๓ (๔) ด้วย

กรรมการบางท่านเห็นว่าคำสั่งตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นมาตรการชั่วคราวไม่สมควรให้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เพราะจะทำให้เสียความยุติธรรมมีกรรมการบางท่านเห็นว่าถ้าหากรัฐธรรมนูญที่ร่างนี้จะให้อำนาจนายกรัฐมนตรีมีคำสั่งเช่นนั้นได้ ก็ควรระบุดำไว้ สำหรับการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งกรณีที่ได้รับโทษทางอาญาตามคำสั่งดังกล่าว แม้จะเป็นการสมควรแต่ก็ไม่ควรเขียนให้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญ อาจใช้ถ้อยคำว่า “เคยต้องโทษให้จำคุก” โดยไม่ระบุว่าความอาญาใด น่าจะแก้ปัญหาได้

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบให้ผู้ได้รับโทษทางอาญาจนถูกจำคุกหรือเคยถูกจำคุกตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญต้องถูกจำกัดสิทธิเป็นบุคคลต้องห้ามสมัครรับเลือกตั้ง คณะกรรมการได้แก้ไขถ้อยคำใน (๔) และ (๕) ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑ และครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๕๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง

ข้อห้ามของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่นๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

ความใน (๒) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับสัมปทาน หรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับเลือกตั้ง

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ในกรณีที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้คณะกรรมการได้พิจารณาจากกว้างที่เลขานุการเสนอซึ่งความตามร่างที่เลขานุการเสนอนั้นเป็นดังนี้

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐ หรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่นๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรหรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

การพิจารณาร่างของเลขานุการนั้น คณะกรรมาธิการได้พิจารณาใน ๒ ประเด็น ดังนี้

๑. การห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตาม (๑) เรื่องนี้กรรมาธิการมีความเห็นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกเห็นว่าไม่ควรห้าม เพราะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคล หากประชาชนต้องการผู้หนึ่งก็ควรมีสสิทธิตั้งตำแหน่ง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่ควรให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยให้เหตุผลว่า ที่บัญญัติเช่นนี้ถือตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ซึ่งถ้าให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้แล้วจะทำให้ไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ ทั้งยังเป็นการผูกขาดอำนาจทางการเมืองไม่ให้เกิดกระจายไปสู่บุคคลอื่น และโดยหลักแล้ว กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ควบคุมการบริหารท้องถิ่นในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควบคุมกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น จึงไม่ควรให้บุคคลเดียวกันอยู่ในฐานะเช่นนั้น ในประเด็นนี้คณะกรรมาธิการได้มีมติให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอด้วยคะแนนเสียง ๑๗ ต่อ ๔

๒. การห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐตาม (๑) ในประเด็นนี้คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าควรให้คง (๒) ไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ เพราะเห็นว่าหลักการนี้มีมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี ๒๔๙๒ และเห็นว่าบุคคลที่เข้ามารับใช้ชาติโดยการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมอยู่ในฐานะที่จะช่วยผู้อื่นได้ หากไม่จำกัดไว้ก่อน อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทั้งในทางทฤษฎีก็ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม และในทางปฏิบัติที่ต้องควบคุมธุรกิจของตนแล้วจะทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดีได้อย่างไร

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาความใน (๑) มีผู้เห็นว่าควรห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งสมาชิกหรือผู้บริหารท้องถิ่น เฉพาะในกรณีที่ได้รับตำแหน่งดังกล่าว หลังจากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วเท่านั้น ผู้ที่เป็นมาก่อนควรให้เป็นต่อจนหมดวาระ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเสริมงานของสภา แต่กรรมการบางท่านเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการทำงาน เพราะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลทั้งสองตำแหน่งได้ ทั้งยังเป็นข้อโต้แย้งเสียเปรียบ และไม่เป็นธรรมกับบุคคลอื่น

คณะกรรมการได้พิจารณาความใน (๒) เกี่ยวกับการห้ามรับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีกรรมการมีความเห็นดังนี้

๑. การดัดความใน (๒) ออกเพราะเป็นการจำกัดสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากเกินไป ผู้ได้รับสัมปทานเป็นผู้กระทำโดยสุจริตแต่ต้องถูกจำกัดสิทธิเมื่อได้รับเลือกตั้งย่อมกระทบกระเทือนกิจการของตน จึงไม่เป็นธรรม แต่ถ้าจำเป็นต้องกำหนดความในวงเล็บนี้ไว้ก็ควรจำกัดถึงสมาชิกวุฒิสภาให้เหมือนกันด้วย

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีช่องทางแสวงหาประโยชน์ได้ไม่ยากนักจึงต้องจำกัดสิทธิบางประการเพื่อให้บริสุทธิ์ในสายตาของคนทั่วไป มิเช่นนั้นอาจมีการใช้อำนาจในทางที่ไม่สุจริตหรือไม่เป็นธรรมกับผู้อื่น

๓. ควรกำหนดเงื่อนไขและยกเว้นเฉพาะสมาชิกที่จะไปรับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐในขณะดำรงตำแหน่งหรือผู้ที่ต่อสัญญาหรือสัมปทานเท่านั้น ไม่ควรห้ามสมาชิกที่มีสัมปทานหรือคู่สัญญาอยู่ก่อนเข้ารับตำแหน่ง

คณะกรรมการเห็นว่าถ้าจำกัดสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ควรจำกัดสมาชิกวุฒิสภาด้วยโดยอาจมีข้อยกเว้นตามข้อเสนอดังข้อ ๓ คณะกรรมการจึงเห็นชอบให้เพิ่มความเป็นวรรคสองว่า “ความใน (๒) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับสัมปทาน หรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับเลือกตั้งทั้งนี้จนกว่าจะหมดอายุสัมปทาน หรือสัญญาดังกล่าว”

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาความในวรรคท้ายนั้น มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. มีกรรมการเสนอว่าการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น แยกไปเพราะกีดกันผู้ที่มีความรู้ความสามารถให้เป็นได้เฉพาะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น ควรเปิดโอกาสให้เป็นกรรมการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดได้ด้วย แต่ก็มีการพิจารณาบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะถ้าเปิดกว้างเกินไปสมาชิกอาจดำรงตำแหน่งกรรมการต่างๆ ได้ จนเกิดความเหลื่อมล้ำทางการเมือง ซึ่งอาจเสียหายต่อตำแหน่งและเกิดการไม่เป็นธรรม

๒. มีผู้ขอแปรญัตติเพิ่มข้อยกเว้นเกี่ยวกับการห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งกรรมการ คือมิให้ใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในขณะเดียวกันได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบางอย่างในการบริหารราชการ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นข้าราชการการเมือง บางครั้งจำเป็นต้องเป็นกรรมการบางเรื่องที่รัฐบาลมอบหมาย ซึ่งคณะกรรมการก็เห็นด้วยกับหลักการของผู้แปรญัตติ แต่คณะกรรมการเห็นว่าไม่ควรให้ยกเว้นถึงการดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะจะเป็นผลให้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้มากเกินไปจนความจำเป็น อันจะก่อให้เกิดความแตกแยกและการแสวงหาประโยชน์ คณะกรรมการจึงเห็นควรให้ยกเว้นเฉพาะกรรมการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

ดังนั้นที่ประชุมคณะกรรมการจึงให้ลงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๗/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๙/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการการได้ชี้แจงว่า ได้เพิ่มเติมความต่อจาก (๓) ว่า “ความใน (๒) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับเลือกตั้ง” โดยขอตัดคำว่า “ทั้งนี้ จนกว่าจะหมดอายุสัมปทานหรือสัญญาดังกล่าว” ออก และได้เพิ่มความในวรรคท้ายตามที่มีผู้ขอแปรญัตติว่า “หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินในกรณีที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง” ซึ่งในการนี้คณะกรรมการการได้ให้เหตุผลในการแก้ไขว่าเพื่อให้ผู้ที่สมควรรับเลือกตั้งมีสิทธิรักษาผลประโยชน์ที่มีอยู่ของตน และเพื่อให้ตรงกับคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา

ในการนี้ ยังมีผู้ขอแปรญัตติขอตัดข้อความบางตอนของ (๑) ก็ขอตัดคำว่า “หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น” ออกโดยให้เหตุผลว่าการกำหนดเช่นนั้นจะเป็นการตัดสินใจของบุคคลบางกลุ่มซึ่งมีเวลาพอที่จะรับใช้ชาติบ้านเมืองได้ ในการนี้คณะกรรมการการได้ชี้แจงว่าการกำหนดไว้เช่นนั้นไม่ได้กีดกันสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นเพราะบุคคลดังกล่าวมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ถ้าได้รับเลือกตั้งแล้วต้องเป็นผู้แทนราษฎรอย่างเดียวจะดำรงตำแหน่งอื่นไม่ได้ เพราะถ้าให้ดำรงตำแหน่งได้ ๒ ตำแหน่ง แล้วจะให้งานด้านใดด้านหนึ่งต้องขาดไปไม่สัมฤทธิ์ผลและถ้าปล่อยให้กันได้ทั้งสองตำแหน่งก็จะเป็นการไม่พัฒนาตัวบุคคล เพราะสมควรที่จะเปิดโอกาสให้คนอื่นได้พัฒนาสร้างความเป็นผู้นำในตัวเองในระดับท้องถิ่น เมื่อได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็ควรสละตำแหน่งในท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นเข้ามารับหน้าที่แทน นอกจากนี้ถ้าปล่อยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ในขณะเดียวกันแล้วจะทำให้การควบคุมท้องถิ่นเกิดความลักลั่น เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ควบคุมรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยในขณะเดียวกัน กระทรวงมหาดไทยก็ควบคุมท้องถิ่นที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

มีผู้เห็นว่าการให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นสมัครรับเลือกตั้ง และเมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วจึงลาออกจากสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะทำให้ผู้สมัครคนอื่นเสียเปรียบเพราะผู้สมัครที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจะมีบทบาทที่

จะให้คนและโทษในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกัน ถ้าให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านั้นก็จะสามารถมีอิทธิพลต่อการบริหารท้องถิ่นที่ตนเป็นสมาชิกสภาหรือผู้บริหารท้องถิ่นอยู่ก็ได้ เพราะเป็นการยากที่ผู้ดำรงตำแหน่งสองฐานะเช่นนั้นจะกระทำตัวเป็นกลาง ซึ่งในกรณีนี้ได้มีผู้ชี้แจงว่าการให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เพราะถ้ายังคับให้ออกก่อนจะเป็นการจำกัดสิทธิมากเกินไป และเห็นว่าการใช้วิธีการเลือกตั้งแบบรวมเขตจังหวัดนั้นจะไม่ทำให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้เปรียบผู้สมัครคนอื่นมากนัก และเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้แต่ต้องลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นก่อนวันเลือกตั้ง

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้คงความเดิมไว้ตามคณะกรรมการการด้วยคะแนนเสียง ๙๙ ต่อ ๔

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๘๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

วิธีการเลือกตั้ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
เลขานุการเสนอว่าตามที่ประชุมประสงค์จะระบุห้ามไว้ในรัฐธรรมนูญมิให้มีการจดทะเบียนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้น ควรจะได้บัญญัติไว้ในมาตรานี้ เพราะการที่กฎหมายเลือกตั้งจัดให้มีบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็อาศัยอำนาจตามมาตรานี้

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะถ้าเขียนระบุไว้ในมาตรานี้ ก็จะต้องเขียนในทำนองเป็นการห้ามมิให้มีการจดทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่เหมาะสม แต่ถ้าจะเขียนกำหนดคุณสมบัติประการอื่นในมาตรา ๘๒ ซึ่งทำให้กฎหมายเลือกตั้งไม่อาจกำหนดให้มีการจดทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้จะเป็นการเหมาะสมกว่า ในการนี้กรรมการเสนอให้บัญญัติข้อความในมาตรา

๕๒ (๓) ที่รอกการพิจารณาไว้โดยใช้ข้อความใหม่ว่า “มีชื่ออยู่ในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งคัดจากทะเบียนสำมะโนครัว” แต่กรรมาธิการบางท่านเห็นว่าอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติทางราชการอาจจะจัดรายชื่อผู้มีสิทธิตามทะเบียนราษฎรลงในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่หมดก็จะทำให้ผู้มีสิทธิไปร้องเรียนต่อใครมิได้ จึงควรให้ถือตามทะเบียนบ้านโดยบัญญัติถ้อยคำว่า “มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง” แต่กรรมาธิการบางท่านเห็นว่าในทางปฏิบัติจะทำให้การใช้สิทธิเลือกตั้งยุ่งยากและอาจประสบปัญหาทุจริตในการเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น

ที่ประชุมเห็นว่า ควรใช้ถ้อยคำในมาตรา ๕๒ (๓) ว่า “มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง” และที่ประชุมมีมติให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ (บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๑ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๕๕ อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

อายุของสภา

ผู้แทนราษฎร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างตามหลักการที่คณะกรรมการกำหนด และคณะกรรมการได้เห็นชอบดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๗/๒๕๖๑ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑ และ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๑ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๑ วาระสองผ่านไม่มีการพิจารณา)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบด้วยกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๐

การเลือกตั้ง

ทั่วไป

เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณามีผู้ขอแปรญัตติแก้ไขกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ นับแต่วันที่อายุของสภาสิ้นสุดลง จาก “หกสิบวัน” เป็น “สามสิบวัน” แต่ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นว่า เป็นการจำกัดเวลาสั้นเกินไปจะเป็นผลเสียแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในบางเขตเพราะภูมิประเทศของเขตต่าง ๆ แตกต่างกันไปจึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกสงวนคำแปรญัตติลดระยะเวลาจากหกสิบวันเป็นสามสิบวันเพื่อเป็นการลดระยะเวลาที่ต้องว่างสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะกรรมการเห็นว่าที่กำหนดไว้ภายในหกสิบวัน

นั้น ทางปฏิบัติถ้าจำเป็นจะกำหนดให้เลือกตั้งภายในสามสิบวันหรือสี่สิบวันก็ได้ เพราะอยู่ในระยะหกสิบวันซึ่งอยู่ในดุลพินิจที่จะออกพระราชกฤษฎีกา

ในที่สัสดถานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมคือ ภายในหกสิบวันด้วย
คะแนนเสียง ๘๕ ต่อ ๑

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้
การยุบสภา มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้อง
กำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายใน
เก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร
การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญโดย
การแสดงความคิดเห็นว่า บทบัญญัติในวรรคสามที่ว่า “การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้ครั้ง
เดียวในเหตุการณ์เดียวกัน” สมควรตัดออกเพราะเป็นปัญหาในการตีความ เนื่องจากเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้น อันเป็นกรณีที่ทำให้ยุบสภามีเพียงครั้งเดียวแม้ในสภาชุดต่อไป จะเกิดเหตุการณ์ที่มี
ลักษณะเช่นนั้นเกิดขึ้นอีกก็ไม่ถือเป็นเหตุการณ์เดียวกัน ถือว่าเป็นเรื่องต่างกรรมต่างวาระ และอาจ
ยุบสภาอีกได้ ฉะนั้น เมื่อไม่มีเหตุการณ์เดียวกันเกิดขึ้นอีก บทบัญญัตินี้ก็ไม่มีความจำเป็นจึงสมควร
ตัดออก

ที่ประชุมเห็นว่าบทบัญญัตินี้มุ่งเน้นเฉพาะในเรื่องการพิจารณาผ่านกฎหมายของสภา
เท่านั้น มิได้มุ่งถึงกรณีอื่นๆ เพราะถ้าสภาไม่ผ่านกฎหมายฉบับหนึ่งจนเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องยุบ
สภาแล้ว ถ้าสภาชุดต่อไปได้เสนอกฎหมายฉบับนั้นขึ้นอีกแล้วสภาไม่ผ่าน ก็จะเข้าลักษณะในวรรค
สามนี้ จะยุบสภามีได้จึงเห็นว่าบทบัญญัตินี้มีประโยชน์สมควรคงไว้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับอำนาจยุบสภาของฝ่ายบริหารว่าจะให้กระทำได้หรือไม่เพียงใด ซึ่งมีการมาธิการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจยุบสภาได้ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยมติของคณะรัฐมนตรีมิใช่อำนาจนายกรัฐมนตรีแต่ผู้เดียว เพราะการยุบสภาเป็นเรื่องสำคัญและกระทบกระเทือนบุคคลหลายฝ่าย การให้อำนาจบุคคลคนเดียวที่จะตัดสินใจอาจไม่รอบคอบและเกิดความไม่เป็นธรรม

๒. ควรกำหนดสาเหตุแห่งการยุบสภาไว้ด้วยว่าจะทำได้ในกรณีใดบ้าง เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินความจำเป็น

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การยุบสภา แม้จะไม่กำหนดให้กระทำโดยมติของคณะรัฐมนตรีแต่ตามข้อเท็จจริงและในทางปฏิบัติ นายกรัฐมนตรีย่อมต้องปรึกษาคณะรัฐมนตรีการไม่เขียนบังคับโดยเปิดกว้างไว้จะเป็นประโยชน์และคล่องตัวมากกว่า เพราะนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ควบคุมนโยบายทุกประการย่อมเป็นผู้ตัดสินใจได้ว่าสมควรเพียงไร หากให้เป็นมติของคณะรัฐมนตรีแล้วอาจไม่สามารถกระทำได้เมื่อถึงคราวจำเป็นที่จะต้องยุบสภา เพราะคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วย อาจไม่ยินยอม ส่วนการที่จะกำหนดสาเหตุแห่งการยุบสภาไว้ย่อมไม่ถูกต้องควรจะเป็นสิทธิของรัฐบาลที่จะพิจารณาดัดสินยุบสภาได้เองเมื่อเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หากกำหนดไว้จะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในการตีความ และเมื่อเกิดกรณีจำเป็นอันอยู่นอกเหนือจากเหตุที่กำหนดไว้ จะไม่สามารถกระทำได้ ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายที่ประชุมจึงให้คงหลักการไว้ตามร่างเดิม

คณะกรรมการได้พิจารณาว่าการกำหนดวันเลือกตั้ง หลังจากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ควรจะกำหนดระยะเวลาอันเป็นเกณฑ์ตั้งไว้หรือไม่ กรรมการบางท่านเห็นว่าระยะเวลาขั้นต่ำที่จะให้มีการเลือกตั้งหลังจากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้นควรกำหนดไว้ด้วย เพื่อป้องกันมิให้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาเร็วเกินไปก่อน ๓๐ วัน เพราะมีกรณีได้เปรียบเสียเปรียบกันอยู่ระหว่างรัฐบาลกับพรรคการเมืองอื่น และมีกรรมการบางท่านเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้เพราะข้อเท็จจริงจะไม่อาจกระทำในเวลารวดเร็วได้ ซึ่งในทางปฏิบัติที่เป็นมาเกิน ๓๐ วัน อยู่แล้วและจะเป็นข้อยุ่งยากสำหรับการออกกฎหมายเลือกตั้งซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการก็มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๐ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๐ และครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๐ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีผู้สงวนคำแปรญัตติข้อัตติมาตรานี้ออกทั้งมาตรา โดยให้เหตุผลว่า อยากให้มีการแบ่งแยกอำนาจอย่างเด็ดขาดโดยไม่มีการยุบสภา ถ้าจะให้มีการยุบสภาได้ก็ต้องกำหนดว่ามีกรณีใดบ้างที่จะยุบสภาได้ การที่กล่าวไว้แต่เพียงว่าการยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกันนั้น เป็นการกำหนดที่ไม่ชัดเจน และเห็นว่าการที่คณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสภาผู้แทนราษฎรด้วยแล้วไม่น่าที่จะให้มีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎร เพราะคณะรัฐมนตรีไม่ได้มีพื้นฐานมาจากประชาชน

เกี่ยวกับเรื่องนี้กรมการได้ชี้แจงว่าที่กำหนดให้มีการยุบสภาเช่นนี้ เพราะสภาได้รับหลักการในโครงสร้างของรัฐธรรมนูญในระบบรัฐสภาตามร่างที่เสนอเข้ามา จึงจำเป็นต้องบัญญัติส่วนอื่นให้สอดคล้องกันโดยให้รัฐบาลมีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎรและให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงได้มีมติให้คงมาตรานี้ไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง

๑๐๓ ต่อ ๒

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๒ สมาชิกสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มแต่วันเลือกตั้ง

การเริ่มสมาชิก

ภาพ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างถามหลักการที่คณะกรรมการกำหนด และคณะกรรมการได้เห็นชอบดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบด้วยกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

- มาตรา ๑๐๓ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ
- การสิ้นสุด
- สมาชิกภาพ
- ผู้แทนราษฎร
- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภา
 - (๒) ตาย
 - (๓) ลาออก
 - (๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) หรือ (๔)
 - (๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ (๑) (๒) (๓) (๖) หรือ (๗)
 - (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๕๗
 - (๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ
 - (๘) สภาผู้แทนราษฎรมิมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๕๒ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรมิมีมติ
 - (๙) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นซึ่งมีสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ภายในหกสิบวันนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ใน

กรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๑) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญในมาตราที่แนบมาซึ่งการพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันมีสาเหตุมาจากการขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ส่วนการพ้นจากสมาชิกภาพอันมาจากสาเหตุอื่นนั้น คณะกรรมการเห็นควรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๗ ทั้งยังให้กำหนดด้วยว่าถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติไล่ออกจากตำแหน่งก็ต้องพ้นจากสมาชิกภาพด้วย

คณะกรรมการเห็นชอบในหลักการ โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากสมาชิกภาพเพราะขาดการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองดังนี้

๑. ในกรณีที่พรรคการเมืองมีมติด้วยคะแนนเสียง ๓ ใน ๕ ของที่ประชุมระหว่างคณะกรรมการบริหารพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้นมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองโดยเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามนโยบายหรือมติของพรรคการเมือง

๒. ขาดจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพราะศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นได้ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีนี้ที่ประชุมคณะกรรมการได้พิจารณาว่าควรให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นเฉพาะพรรคที่ได้จดทะเบียนแล้ว หรือจะให้ตั้งพรรคการเมืองใหม่ได้ด้วย ซึ่งคณะกรรมการก็ได้มีมติเห็นควรให้เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วด้วยคะแนนเสียง ๒๐ ต่อ ๕ และคณะกรรมการมีมติว่าพรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนแล้วนั้นต้องเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกอยู่ด้วยคะแนนเสียง ๑๖ ต่อ ๕

ร่างที่เลขานุการเสนอต่อคณะกรรมการนั้นส่วนใหญ่เหมือนกับความในมาตรา ๑๐๓ ของรัฐธรรมนูญดังปรากฏข้างต้น จะมีต่างกันแต่เฉพาะ (๗) เท่านั้น คณะกรรมการได้เน้นการพิจารณาเฉพาะ (๗) ดังนี้

ความใน (๗) ตามร่างของเลขานุการเป็นดังนี้

“(๗) พรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้นให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ”

ในการพิจารณาความใน (๗) นี้คณะกรรมการเห็นว่ากรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอื่นทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงควรจะได้บัญญัติไว้ใน (๗) นี้ด้วย โดยกำหนดให้ความใน (๗) เป็นดังนี้

“(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนสังกัดเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ”

นอกจากนี้การที่คณะกรรมการเห็นควรให้กำหนดคะแนนเสียงในกรณีที่พรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคนั้น เพราะคณะกรรมการเห็นว่าจะเป็นการควบคุมมิให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคใช้อำนาจบีบบังคับสมาชิกจนเกินขอบเขต ถ้าปล่อยให้พรรคการเมืองใช้อำนาจโดยไม่กำหนดจำนวนคะแนนเสียงบังคับไว้ อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดของพรรคการเมืองเหล่านั้นได้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๑).

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นด้วยกับกรรมการที่เสนอให้พรรคการเมืองมีอำนาจขับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคนั้นที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยของพรรคออกจากพรรคได้ และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอันสิ้นสุดในกรณีที่พรรคขับออกและกรณีลาออกจากพรรคด้วย คณะกรรมการจึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

นอกจากนี้ก็มีกรรมการเสนอความเห็นว่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดหากไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว ควรให้พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย เพื่อจัดการแย่งชิงอำนาจและตำแหน่ง แต่มีกรรมการบางท่านไม่เห็นด้วยโดยให้เหตุผลว่า การให้สมาชิกต้องพ้นจากสมาชิกภาพหากไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจะเป็นการคัดสิทธิสมาชิกภาพ เพราะถ้ารัฐบาลล้มไป สมาชิกซึ่งไปเป็นรัฐมนตรีย่อมต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งสิ้น และอีกประการหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและสมาชิกซึ่งเป็นรัฐมนตรีนั้นย่อมจะขาดจากกัน ซึ่งเป็นการข้ามชั้นตอนและจะเป็นข้อถูกใจมิตมากกว่า ไม่เป็นประชาธิปไตย ในที่สุดที่ประชุมเห็นว่าข้อเสนอดังกล่าวยังไม่สมควรที่จะนำมาบัญญัติไว้ เพราะมีผลเสียมากกว่าและอาจแก้ปัญหไม่ได้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๔

เลือกตั้งซ่อม

เมื่อดำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงร้อยแปดสิบวัน

ในการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่แล้วจากการเลือกตั้งทั่วไป และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนที่นั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

“เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ว่างลงนั้นมีจำนวนไม่ถึงร้อยละห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรจะมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งหรือจำนวนสมาชิกทั้งหมดไม่ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนก็ได้

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นเริ่มแต่วันเลือกตั้งและอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่”

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นที่ว่า ข้อยกเว้นในกรณีที่จะไม่ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น ควรกำหนดเฉพาะกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรเหลือไม่ถึง ๑๘๐ วันเท่านั้น หรือจะให้เพิ่มกรณีที่ศาลลงมติด้วยคะแนนเสียงจำนวนหนึ่งไม่ให้มีการเลือกตั้งซ่อมถ้าตำแหน่งที่ว่างมีไม่ถึง ๕% ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกรรมวิธีการเสนอความเห็น ดังนี้

๑. ควรเพิ่มหลักการให้สภามีมติไม่ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกแทนตำแหน่งที่ว่างถ้าตำแหน่งที่ว่างนั้นมีจำนวนไม่ถึง ๕% เพราะเห็นว่าควรเปิดโอกาสที่จะให้สภาใช้ดุลยพินิจ ถ้าตำแหน่งที่ว่างมีจำนวนไม่มากนักจะไม่ทำให้งานของสภาเสียไป เป็นการตัดปัญหาข้อยุ่งยากทั้งปวง และไม่สิ้นเปลืองงบประมาณด้วย แต่ทั้งนี้มติของสภาที่จะไม่ให้มีการเลือกตั้งซ่อมดังกล่าวควรจะเป็นจำนวน ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ไม่ควรให้มติเพียงกึ่งหนึ่งเพราะน้อยเกินไป จะทำให้พรรคที่มีเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่งแต่รวมกับพรรคอื่นแล้วได้มากกว่ากึ่งหนึ่ง อาจร่วมกันลงมติไม่ให้มีการเลือกตั้งซ่อมได้

๒. การกำหนดข้อยกเว้นเฉพาะกรณีของสภาเหลือไม่ถึง ๑๘๐ วัน เพียงกรณีเดียว เพราะการให้อำนาจสภาที่จะลงมติดังกล่าวอาจไม่เหมาะสม หากเกิดกรณีที่อายุของสภายังมีระยะเวลาอยู่อีกนาน และสภาไปลงมติไม่ให้มีการเลือกตั้งซ่อมก็จะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในบางจังหวัดต้องขาดไปและราษฎรในจังหวัดนั้นจะไม่มีตัวแทนเป็นปากเสียงของเขาซึ่งเป็นผลเสียมากกว่าผลดี

ที่ประชุมเห็นสมควรกำหนดเฉพาะกรณีที่อายุของสภาเหลือไม่ถึง ๑๕๐ วัน เพียงกรณีเดียว และที่ประชุมคณะกรรมการได้แก้ไขเป็นดังนี้

“เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นเริ่มแต่วันเลือกตั้งและอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เรื่องการเลือกตั้งซ่อม คณะกรรมการมีมติให้วางเงื่อนไขว่าในกรณีที่สมาชิกของพรรคใดในเขตหนึ่งตายก่อนมีการเลือกตั้งแล้ว พรรคนั้นได้รับเลือกมาจะไม่มี การเลือกตั้งซ่อม หรือเลื่อนลำดับถัดไปขึ้นแทน ถ้าในเขตนั้นยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหลืออยู่ เว้นแต่ในเขตจังหวัดที่มีสมาชิกคนเดียว และส่งสมัครเพียงพรรคเดียวจึงให้มีการเลือกตั้งซ่อมได้

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาบทบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งซ่อมคณะกรรมการเห็นควรกำหนดการเลือกตั้งซ่อมมิขึ้นได้ก็ต่อเมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง เว้นแต่ตำแหน่งที่ว่างนั้นเป็นตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่าหนึ่งคน และสมาชิกจากเขตนั้นยังมีอยู่ในตำแหน่งเกินหนึ่งคน หรืออายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึง ๑๕๐ วัน

คณะกรรมการได้พิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรเหลืออยู่ในกรณีที่ไม่ต้องเลือกตั้งซ่อมนั้น มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรกำหนดตามร่างเดิมคือ ๑๕๐ วัน เพราะเป็นเวลาเพียงพอแล้ว สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาจะอยู่ในตำแหน่งได้ครบสมัยประชุมหนึ่งสมัย ซึ่งไม่น้อยเกินไป การกำหนดระยะเวลาไว้นานจะทำให้ประชาชนบางจังหวัดต้องขาดผู้แทนราษฎรนานเกินไป ทำให้เกิดความไม่เสมอภาค โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีผู้แทนราษฎรได้ ๑ คน

๒. อาจกำหนดไว้เป็น ๒ ทาง คือ ระยะเวลา ๓๖๐ วัน เว้นแต่จังหวัดที่มีผู้แทนราษฎรเพียง ๑ คน จึงให้ถือ ๑๘๐ วัน

๓. เห็นควรให้เปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาให้มากกว่า ๑๘๐ วัน และที่กำหนดเวลาไว้ ๓๖๐ วันเป็นเวลานานเกินไป ซึ่งเป็นเหตุสิทธิของประชาชนในแต่ละเขตจะไม่เสมอภาคกันจึงควรกำหนดเวลาที่เหมาะสมคือ ๒๗๐ วัน

ที่ประชุมก็ได้ลงมติว่าควรกำหนดเวลา ๓๖๐ วัน หรือ ๒๗๐ วัน ผลปรากฏว่า คณะกรรมการมามีมติเห็นควรกำหนดเวลา ๒๗๐ วัน ด้วยคะแนน ๑๒ ต่อ ๖ และได้มอบให้คณะทำงานไปร่างมาใหม่

เมื่อคณะทำงานร่างมาเสนอใหม่ คณะกรรมการก็เห็นด้วย แต่ได้แก้ไขถ้อยคำเล็กน้อย ความในมาตรา ๑๐๔ ที่คณะกรรมการแก้ไข จึงมีดังนี้

“เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงจนไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ซึ่งมีใช้เป็นการออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นให้ครบจำนวนที่จะถึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน

ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรเหลืออยู่ไม่ถึงสองร้อยเจ็ดสิบวัน ห้ามมิให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าในกรณีใดๆ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง มีสมาชิกภาพเริ่มแต่วันเลือกตั้งและอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๗/๒๔๖๑ วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๖๑ ครั้งที่ ๑๐/๒๔๖๑ วันที่ ๑ กันยายน ๒๔๖๑ ครั้งที่ ๑๔/๒๔๖๑ วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๖๑ ครั้งที่ ๑๕/๒๔๖๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๖๑ และครั้งที่ ๒๒/๒๔๖๑ วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกได้เสนอความเห็นว่า ตามร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมานั้นได้เปลี่ยนแปลงหลักการไปจากร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไปมาก โดยร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีการเลือกตั้งซ่อมเมื่อตำแหน่งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎรว่างลงจนไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งขัดกับหลักการที่ควรจะเป็น และเสนอให้นำร่างมาตราของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นพิจารณา ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบ และได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขถ้อยคำดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ และ ครั้งที่ ๘๘/๒๕๒๑ วันพุธที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๕ ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์
ผู้นำฝ่ายค้าน จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภา
ผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองซึ่งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภา
ผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
แต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติ
ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม ในกรณีเช่นนี้พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภา
ผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องเกี่ยวกับเงินประจำตำแหน่งของ
ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการก็เห็นควรให้มีบทบัญญัติว่าด้วยผู้นำฝ่ายค้านไว้ด้วยเช่น
เดียวกับที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๖ คณะกรรมการจึงมอบหมายให้เลขาธิการไปยกร่าง

มาเสนอซึ่งคณะกรรมการสิทธิการก็ได้เห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบกับร่างเดิม โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบกับคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาพทั้งสอง

มาตรา ๑๐๖ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ ได้พิจารณาร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ มีกรรมการบางคนเห็นว่า เนื่องจากวุฒิสภามีได้มาจากการเลือกตั้ง การบัญญัติว่าเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยอาจจะมิใช่ผู้ยังได้เพื่อความเหมาะสมของถ้อยคำและเป็นผลดีในด้านความรู้สึก ควรใช้ถ้อยคำว่า “สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีฐานะเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย” จะเหมาะสมกว่า

ที่ประชุมมีความเห็นว่าถ้อยคำเดิมเหมาะสมแล้ว เป็นถ้อยคำที่มีน้ำหนักมากกว่า และรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ใช้ถ้อยคำนี้มาตลอด เห็นควรเป็นตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๗ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง
การปฎิญาณตน ปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างเป็นดังนี้

ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

กรรมการได้เสนอความเห็นในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. คำปฏิญาณที่ว่า จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญฯ นั้น คำว่า “รักษาไว้” ควรตัดออก เพราะตามความเป็นจริงรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับที่ผ่านมามิได้มีการรักษาไว้เลย ถูกล้มล้างโดยการปฏิวัติรัฐประหารมาโดยตลอด ถ้อยคำนี้จึงไม่ตรงต่อความเป็นจริง (ข้อนี้ผู้เสนอขอลอง)

๒. ถ้อยคำที่ว่า “ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ” ควรตัดออก เพราะมีกรณี
ที่มีได้กระทำตามความเห็นของตนเองแต่กระทำไปเพราะมติของพรรคซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม
ถ้อยคำดังกล่าวมิได้เน้นถึงประโยชน์ส่วนรวมจึงไม่ตรงต่อเป้าหมายและความเป็นจริง

กรรมวิธีการบางท่านเห็นด้วยที่ให้ตัดถ้อยคำดังกล่าว แต่ควรใช้ถ้อยคำว่า “ด้วยความซื่อ
สัตย์สุจริต” แทน ซึ่งมีความหมายเหมาะสมกว่า

๓. ตามร่างที่เสนอมา เขียนไว้เพื่อให้เกิดความสำนึกและเน้นให้เห็นถึงความรับผิดชอบ
ของสมาชิก การที่จะอ้างเหตุเอาทางปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้องมาแก้ไขในสิ่งที่หลักเกณฑ์ที่กำหนด
ไว้ไม่เป็นการเหมาะสม ถ้อยคำที่ว่า “รักษาไว้” หมายถึงการรักษาระบอบประชาธิปไตยที่มี
รัฐธรรมนูญไว้ ถ้าปฏิญานนี้เป็นเรื่องของสมาชิกไม่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ทำการปฏิวัติ ถ้าตัด
ออกจะเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ได้

ที่ประชุมลงมติควรแก้ไขโดยใช้ถ้อยคำว่า “ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต” แทนถ้อยคำว่า
“ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ” ด้วยมติ ๑๒ ต่อ ๑

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันศุกร์ที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกที่ประชุมมีมติให้ตัดคำว่า “สมาชิกวุฒิสภาและ” ออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติ
ที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามร่างเดิม เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ได้มีมติให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๐๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและ
แต่งตั้งประธาน รองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิก
และรอง แห่งสภานั้นๆ ตามมติของสภา
ประธาน -

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งด้วยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติให้ตัดออกเพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตาม
ร่างเดิมเพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

- มาตรา ๑๐๕ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือก
การดำรง ประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำทุกสองปี
ตำแหน่งของ ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของ
ประธานและ สภา หรือมีการยุบสภา
รองประธาน ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภา-
ผู้แทนราษฎรข้อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามวาระหนึ่งหรือวาระสอง
แล้วแต่กรณี เมื่อ
- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
 - (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
 - (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
 - (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

“ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรอง
ประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำทุกสองปี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่งหรือวาระสอง แล้วแต่กรณีเมื่อ

(๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก

(๒) ลาออกจากตำแหน่ง

(๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

ที่ประชุมได้แก้ไขถ้อยคำร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอ โดยตัดคำว่า "พ้นจากตำแหน่ง" ออก (บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมคณะกรรมการได้มีมติตัดออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังได้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๕๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๑๐ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่ดำเนิน
อำนาจหน้าที่ กิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ทำ
ประธาน กิจการแทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๕๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้มีมติให้ตัดออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติให้มีสภาเดียว ภายหลังได้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอเพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๑ เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภา-
ประธาน ผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเอง
ชั่วคราว เป็นประธานในคราวประชุมนี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอดังล้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติให้ตัดออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๒ การประชุมวุฒิสภาที่ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ต้องมีสมาชิก
องค์ประชุม มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา จึงจะ
เป็นองค์ประชุม

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

“การประชุมวุฒิสภาที่ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ต้องมีสมาชิกละประชุมไม่
น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม”

ที่ประชุมได้พิจารณาร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอซึ่งกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่า “หนึ่งใน
สาม” ซึ่งมีความเห็นดังนี้

๑. ควรกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “หนึ่งในสาม” เพราะการกำหนดองค์ประชุมไว้
สูงจะเป็นข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติ สมาชิกอาจจะมีภารกิจอื่น ๆ จนเป็นเหตุให้ต้องขาดประชุม เมื่อ
ไม่ครบองค์ประชุมก็จะทำให้การประชุมล่าช้าเสียหายได้ การกำหนดองค์ประชุมสูงเกินไปย่อมจะ
เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

๒. ควรกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “กึ่งหนึ่ง” เพราะการประชุมสภาในหลักใหญ่
เป็นเรื่องการพิจารณากฎหมายซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าองค์ประชุมกำหนดเพียงไม่น้อยกว่า “หนึ่งใน
สาม” จะทำให้คะแนนเสียงมติที่ผ่านกฎหมายนั้น ๆ มีจำนวนน้อยเกินไป อีกประการหนึ่ง สมาชิก
จะขาดความรับผิดชอบ เพราะเห็นว่าองค์ประชุมกำหนดไว้เพียงเล็กน้อย สมาชิกสภาควรที่จะอุทิศ
ตนในหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบต่อประชาชน การกำหนดองค์ประชุมไว้สูงจะเป็นข้อเดือนสติของสมาชิก
ให้เกิดความล่าช้าและคำนึงถึงกรณีที่จะไม่ครบองค์ประชุม

ที่ประชุมลงมติให้ถือองค์ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ด้วยคะแนนเสียง ๑๗ ต่อ ๑
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการได้พิจารณาในเรื่ององค์ประชุมดังนี้

๑. ควรกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “หนึ่งในสาม” เนื่องจากการสร้างระบบพรรค
ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่าแม้จำนวนองค์ประชุมจะน้อยก็ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการ

พิจารณาเรื่องในสภาย่อมผ่านการพิจารณาในพรรคมามาก่อน และรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ก็ได้กำหนดองค์ประชุมตามเกณฑ์นี้ เหตุผลอื่นๆ ทำนองเดียวกันกับความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๒. ควรกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “กึ่งหนึ่ง” เหตุผลทำนองเดียวกันกับความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นด้วยกับองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “กึ่งหนึ่ง” ด้วยคะแนนเสียง ๑๖ ต่อ ๕
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาในเรื่ององค์ประชุมดังนี้

๑. ควรกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “หนึ่งในสาม” เหตุผลทำนองเดียวกันกับที่ได้กล่าวในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

๒. ควรกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า “กึ่งหนึ่ง” โดยถือหลักประชาธิปไตยให้เสียงข้างมากมาใช้สิทธิในการพิจารณาออกกฎหมาย ส่วนเหตุผลอื่นทำนองเดียวกันกับความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิมคือกึ่งหนึ่ง ด้วยคะแนนเสียง ๔๑ ต่อ ๒๑
(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๓ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่
การลงมติและ ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้
เสียงข้างมาก สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนน
เสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็น
เสียงชี้ขาด

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการดังนี้

“การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด”

ที่ประชุมให้ตัดคำว่า “ได้” ออก เพราะเห็นว่าบทบัญญัติที่ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด ประธานอาจจะไม่ออกเสียงชี้ขาดก็ได้ ฉะนั้น การตัดคำว่า “ได้” จึงเป็นทางบังคับให้ประธานต้องออกเสียงชี้ขาด

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๔
เอกสิทธิ์ในที่
ประชุม

ในที่ประชุมวุฒิสภาที่ดี ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ดี สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการร่างนี้

“ในที่ประชุมวุฒิสภากิตี ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร กิตี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา กิตี สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย”

มีกรรมการเสนอความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติในวรรคสอง เรื่องผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภา ถ้อยคำที่ว่า “โดยคำสั่งของสภา” เป็นข้อความที่ไม่กระจ่าง อาจเกิดปัญหาในการตีความได้ ถ้าเป็นคำสั่งก็ควรจะใช้กับบุคคลคือ ควรเป็นคำสั่งของประธานสภา แต่ถ้าจะให้เป็นเรื่องของสภาแล้วก็น่าจะใช้ถ้อยคำว่า “มติของสภา” แต่ทั้งนี้ น่าจะเป็นคำสั่งของประธานสภาจะเหมาะสมกว่าเพื่อให้สอดคล้องกับข้อความตอนท้ายที่กล่าวถึงประธานสภา

กรรมการบางท่านเห็นว่า การโฆษณารายงานการประชุมเป็นเรื่องสำคัญควรจะให้ เป็นมติของสภามากกว่าที่จะเป็นคำสั่งของประธานสภา

ที่ประชุมเห็นว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ใช้ข้อความเช่นนั้น และรายงานการประชุมมิใช่คำสั่งของประธานสภา แต่เป็นกลไกและกระบวนการของสภาตามแต่ข้อบังคับการประชุมกำหนดไว้อย่างไร ฉะนั้น เพื่อความเหมาะสมก็ควรที่จะเปลี่ยนแปลงถ้อยคำจาก “คำสั่งของสภา” เป็น “ตามข้อบังคับการประชุม”

ในที่สุดที่ประชุมได้แก้ไขความในวรรคสองเป็นดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้ตัดคำที่เกี่ยวกับ “การประชุมวุฒิสภา” และ “การประชุมร่วมกันของรัฐสภา” ออกเพื่อให้สอดคล้องกับมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

- มาตรา ๑๑๕ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการ
 การเรียก เรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก
 ประชุม ในปีหนึ่งจะให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่งหรือสองสมัย
 และสมัย แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนด
 ประชุม วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญ
 ประจำปี ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีของรัฐสภาสมัยต่อไป
 ให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้ตัดคำว่า “รัฐสภา” ออก และให้ใส่คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๖ สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน
กำหนดเวลา แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้
สมัยประชุม การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวันจะกระทำได้แต่
โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้ตัดคำ “รัฐสภา” ออก และให้ใส่คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เพื่อให้สอดคล้องกับมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๗ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุม
รัฐพิธีเปิด พระมหากษัตริย์ จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัย
ประชุม ประชุมสามัญประจำปีสมัยแรกด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้
รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดคนหนึ่ง เป็นผู้แทนพระองค์มาทำ
รัฐพิธีก็ได้

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการท้วงติงว่า เหตุใดจึงกำหนดให้รัชทายาทต้องเป็นองค์ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว
แต่ผู้แทนพระองค์ไม่ได้กำหนดว่าต้องบรรลุนิติภาวะ ทำให้เน้นความแตกต่าง สมควรแก้ไขโดยมิต้อง

ระบุให้รัชทายาทต้องบรรลุนิติภาวะ หรือไม่กำหนดเรื่องผู้แทนพระองค์ไว้เลย ควรปล่อยให้ไป ตามพระราชอัธยาศัย ในที่สุดที่ประชุมเห็นว่าหากไม่ระบุถึงผู้แทนพระองค์ไว้ด้วย พระมหากษัตริย์ จะต้องเสด็จมาเองโดยที่จะทรงมอบให้ผู้ใดมาแทนมิได้ หรือหากไม่กำหนดให้รัชทายาทผู้เสด็จมา แทนพระองค์ ต้องบรรลุนิติภาวะไว้ด้วย ก็จะก่อให้เกิดปัญหาได้ในกรณีที่ทรงมอบหมายให้บุคคล อื่นมาแทนพระองค์ ในขณะที่ยังมีองค์รัชทายาทซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะอยู่ เพราะจะมีผู้ยกปัญหานี้ ขึ้นมาว่าเหตุใดจึงไม่ทรงมอบหมายให้รัชทายาท จึงคงให้การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงโปรด เกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์ไว้

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้ตัดคำว่า “รัฐสภา” ออก และให้ใส่คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้ เป็นไปตามที่ที่ประชุมสถานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสถานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข แต่ได้มีสมาชิกได้ซักถามความหมายของ คำว่า “ทรงเปิดและปิดประชุม” กรรมการชี้แจงว่า หมายความว่า ทรงออกพระราชกฤษฎีกา

(รายงานการประชุมสถานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๘ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียก
การประชุม รัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้
สมัยวิสามัญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้ตัดคำว่า “รัฐสภา” ออก และให้ใส่คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เพื่อให้สอดคล้องกับมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๕ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกัน หรือ
การขอเปิด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิก
ประชุมสมัย ทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อ
วิสามัญ มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ
ได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรม
ราชโองการ

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

“สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกันหรือสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอ
ให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุม
สมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

- ให้ประธานสภาผู้ได้รับคำร้องขอ นำความกราบบังคมทูล และลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

ที่ประชุมได้แก้ไขถ้อยคำในวรรคท้ายที่เลขานุการเสนอเพื่อความเหมาะสม ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้ตัดคำที่เกี่ยวกับรัฐสภาออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นที่ว่าควรกำหนดเวลาในการปิดประชุมสมัยวิสามัญตามมาตรานี้ไว้ด้วยหรือไม่

มีความเห็นดังนี้

๑. การมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปิดสมัยประชุมไว้ให้ชัดเจน โดยเพิ่มความเป็นวรรคท้ายดังนี้

“การปิดประชุมสมัยวิสามัญตามมาตรานี้จะกระทำต่อเมื่อได้มีการพิจารณาถึงเหตุแห่งการขอให้เปิดประชุมสมัยวิสามัญนั้นแล้ว” ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่ต้องมาตีความกันทีหลังว่าจะปิดสมัยประชุมได้เมื่อใด

๒. ไม่ควรบัญญัติไว้เพราะเป็นกรณีที่ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เมื่อกิจการที่ขอเปิดประชุมสำเร็จลุล่วงไปแล้ว ก็สามารถออกพระราชกฤษฎีกาปิดสมัยประชุมตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๐ อยู่แล้ว ที่ผ่านมาก็ไม่เคยปรากฏในกรณีเกี่ยวกับการปิดไว้ อีกประการหนึ่งในการเปิดสมัยประชุมสมัยวิสามัญไม่จำเป็นแต่เพียงว่าจะพิจารณาเฉพาะญัตติที่เป็นเหตุให้ขอเปิดเท่านั้น อาจมีภาวะเร่งด่วนที่ต้องพิจารณาเรื่องอื่น ๆ ด้วยจึงไม่ควรจำกัดไว้

ที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๘๕ ต่อ ๗

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๒๐ ภายใต้งบบังคับมาตรา ๑๑๕ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และ
ข้อยกเว้น การปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

พระราช

กฤษฎีกา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้ตัดคำว่า “รัฐสภา” ออกและให้ใช้คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๒๑ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิก
การจับกุม วุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิก
สมาชิกใน ผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้น
ระหว่างสมัย เป็นสมาชิกหรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด
ประชุม ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะ
กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน
และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่าง ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีการท้วงติงว่าบทบัญญัติที่ให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันสมาชิกที่จะไม่ต้องถูกจับกุมคุมขังในฐานะผู้ต้องหาเว้นแต่กรณีจับในขณะกระทำความผิด อาจเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะถ้าเปิดโอกาสให้จับในขณะกระทำความผิดได้ อาจเกิดกรณีกลั่นแกล้งขึ้นได้ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าผู้นั้นเป็นสมาชิก และอาจมิได้กระทำความผิดแต่อยู่ในที่เกิดเหตุ ควรระบุในวรรคสองว่าให้เป็นการจับกรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า

ที่ประชุมเห็นว่าการใช้ถ้อยคำนี้ต่างกับประมวลกฎหมายอาญา เป็นการเน้นให้เห็นว่าต้องจับในขณะกระทำความผิด ถ้าใช้คำว่าความผิดซึ่งหน้าจะมีความหมายกว้างมาก อาจไม่ใช่ขณะกระทำความผิดและยังจะมีกรณีกลั่นแกล้งกันได้ง่าย สมควรคงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาคัดคำว่า "สมาชิกรัฐสภา" และถ้อยคำที่เกี่ยวข้องออกเพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๒๒

พิจารณาคัดใน

สมัยประชุม

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีพิจารณาคดีในอาญาไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภา
ใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาคัดคำว่า “สมาชิกวุฒิสภา” และถ้อยคำที่เกี่ยวข้องออกเพื่อให้สอดคล้องกับมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒๓ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบ
การขอให้ สวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุมพนักงานสอบสวน
ปล่อยสมาชิก หรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้
ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาตัดคำว่า "สมาธิวุฒิสภา" และถ้อยคำที่เกี่ยวข้องออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๑ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

"ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้"

มีการตั้งข้อสังเกตว่า การบัญญัติห้ามมิให้มีการประชุมวุฒิสภาในขณะที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือถูกยุบจะขัดต่อหลักการที่ว่า วุฒิสภามีอายุ ๖ ปี ซึ่งจะคาบเกี่ยวกับสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ ที่ประชุมเห็นว่า อายุของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาย่อมคาบเกี่ยวกัน เพื่อให้มีความต่อเนื่องว่ายังมีสมาชิกวุฒิสภาอยู่ เพียงแต่วุฒิสภาจะกระทำการประชุมไปตามลัทธิพิสัยได้ ฉะนั้นบทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดกัน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑)

ต่อมาเมื่อคณะกรรมการฯ ได้พิจารณาในมาตรา ๑๖๑ และเห็นชอบที่จะให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบการประกาศสงครามในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ จึงได้เพิ่มข้อความ "ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๑" เพื่อให้สอดคล้องกัน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการฯ ได้ตัดมาตรานี้ออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒๕ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่ายี่สิบคนรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

(๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รับ รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การกู้เงิน หรือการค้ำประกันหรือการใช้เงินกู้

(๔) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาหลักการของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีความเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาไม่ควรมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติเช่นเดียวกับหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๖ และให้เป็นสิทธิของคณะรัฐมนตรีที่จะเสนอร่างพระราชบัญญัติได้

สำหรับการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น มีความเห็นโดยสรุปดังนี้

๑. เสนอได้โดยอิสระ

ควรให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติได้โดยอิสระ ตามหลักเกณฑ์ที่เคยปฏิบัติมาในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ยกเว้นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินจะเสนอได้ต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี

๒. เสนอได้โดยผ่านการกลั่นกรอง

ก. ให้เสนอผ่านรัฐบาล เพราะรัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารประเทศ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ก็ตาม

ข. การเสนอร่างพระราชบัญญัติประเภท Public bill ให้เสนอได้โดยให้คณะกรรมการธิการสามัญประจำสภาพิจารณาก่อน

ค. ให้เสนอในนามพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองได้พิจารณาก่อน หรือให้ความเห็นชอบก่อนที่จะเสนอต่อสภา

๓. ไม่ให้สิทธิเสนอ

การเสนอร่างพระราชบัญญัติควรเป็นของรัฐบาลเท่านั้น เพราะเป็นผู้คุมเสียงข้างมากในสภา และได้รับความไว้วางใจให้บริหารประเทศ กฎหมายย่อมเป็นเครื่องมือในการบริหารของรัฐบาล โดยยึดหลักการตามรัฐธรรมนูญการปกครองปี ๒๕๒๐

กรรมการธิการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า การให้สิทธิแก่สมาชิกเสนอร่างพระราชบัญญัติได้โดยอิสระมีผลเสียมากกว่าผลดี เพราะมีการใช้สิทธิไปในลักษณะหาเสียงหรือโจมตีรัฐบาลโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้งยังเป็นเหตุให้จำนวนร่างพระราชบัญญัตินี้มีมาก โดยที่ผู้เสนอมิได้มุ่งประสงค์จะให้ผ่านเป็นกฎหมาย ทำให้เสียเวลาการพิจารณาของสภา จึงควรให้มีการพิจารณาก่อนการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเสนอเสียก่อน ซึ่งอาจจะทำได้ในลักษณะต่อไปนี้

๑. ให้พรรคการเมืองเป็นผู้เสนอโดยจะต้องกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งที่สังกัดพรรคนั้นรับรอง พรรคนั้นจึงมีสิทธิเสนอได้

๒. ให้มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งพิจารณาถ่วงถ่วงว่าร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเสนอนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

๓. ให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสังกัดเท่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามข้อ ๑. มีสิทธิเสนอได้สำหรับพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดตามข้อ ๑. ให้เสนอได้โดยผ่านองค์กรตาม ข้อ ๒.

ที่ประชุมเห็นว่าควรแก้ไขหลักการที่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้โดยอิสระ โดยมีเงื่อนไข

เงื่อนไขที่โดยกชั้นพิจารณามีดังนี้

๑. สมาชิกมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้แต่โดยในนามของพรรคการเมืองและมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่า ๒๐ คนเป็นผู้รับรอง (เห็นด้วย ๑๖ คน)

๒. สมาชิกมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้โดยเสนอให้คณะกรรมการธิการสามัญพิจารณาถ่วงถ่วง (เห็นด้วย ๑๓ คน)

๓. สมาชิกมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้โดยผ่านรัฐบาล (ไม่มีผู้ใดเห็นด้วย)
 เลขานุการได้เสนอร่างตามหลักการที่คณะกรรมการกำหนดดังนี้

"ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้แต่โดยในนามของพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัด และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่ายี่สิบคนรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

๑. การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอื่นอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

๒. การจัดสรร รับ รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

๓. การกู้เงิน หรือการค้าประกันหรือการใช้เงินกู้

๔. เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย”

ในการพิจารณาร่างซึ่งเลขานุการเสนอตามหลักการที่คณะกรรมการเห็นชอบนั้นมีการยกบางประเด็นขึ้นพิจารณาดังนี้

๑. ข้อจำกัดให้สมาชิกเสนอกฎหมายได้โดยต้องมีสมาชิกพรรคเดียวกัน ๒๐ คนเป็นผู้รับรอง

กรรมการบางท่านเห็นว่า ข้อจำกัดดังกล่าวเป็นการขัดกับหลักที่ให้พรรคการเมืองมีสมาชิกอยู่ในสภาได้แม้จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง ๒๐ คน เพราะพรรคการเมืองเหล่านั้นจะไม่มีโอกาสได้เสนอกฎหมายเลย เพราะมีสมาชิกในพรรคที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง ๒๐ คน และกฎหมายที่จะเสนอก็คงมิใช่ในเรื่องนโยบายของรัฐเสมอไป อาจจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับท้องถิ่นซึ่งเป็นผลประโยชน์ของราษฎรก็ไม่สามารถเสนอได้ เป็นการบีบบังคับจนเกินไป และทำให้ราษฎรต้องเสียประโยชน์ควรจะได้เปิดโอกาสให้พรรคที่มีเสียงข้างน้อยเสนอกฎหมายได้ โดยไม่ต้องจำกัดให้มีสมาชิกพรรคเดียวกันรับรอง

ที่ประชุมเห็นว่า ที่กำหนดหลักการในการเสนอกฎหมายของสมาชิกเช่นนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการเสนอกฎหมายมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพราะพรรคที่มีเสียงข้างน้อยในสภาส่วนใหญ่มักจะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการเสนอกฎหมายอยู่มาก อีกประการหนึ่ง การเสนอกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นที่มีใช้เป็นนโยบาย ก็อาจก่อให้เกิดความลำบากแก่รัฐบาล เพราะไม่สามารถจะปฏิบัติตามได้ ยังจะทำให้เกิดความปั่นป่วนมากขึ้น ฉะนั้นควรให้การเสนอกฎหมายเป็นเรื่องของพรรคที่จัดตั้งรัฐบาลหรือพรรคที่มีเสียงข้างมากเป็นผู้เสนอจะเหมาะสมกว่า

๒. อำนาจในการวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

บทบัญญัติที่ว่าด้วยร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน กรรมการบางท่าน เห็นว่าเป็นเรื่องที่จะก่อให้เกิดปัญหามาก เพราะการวินิจฉัยของประธานสภาแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ฉะนั้นควรให้อำนาจการวินิจฉัยเป็นของสภาจะเหมาะสมกว่าประธานสภา และอีกกรณีหนึ่งร่างพระราชบัญญัติทุกฉบับถ้าจะพิจารณาจะเห็นว่าเกี่ยวกับการเงินทั้งสิ้น ฉะนั้นควรจะตัดข้อความใน (๒) เกี่ยวกับเรื่องการจัดสรรรักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน จะเหมาะสมหรือไม่ หรือควรที่จะแก้ไขถ้อยคำ ประการใดเพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความได้

ที่ประชุมเห็นว่า การที่จะให้สภาเป็นผู้วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเกี่ยวกับการเงิน ไม่อาจกระทำได้ เพราะการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกย่อมจะต้องยื่นต่อประธานสภา ฉะนั้นประธานสภาควรจะเป็นผู้วินิจฉัยก่อนที่จะนำร่างพระราชบัญญัติจัดเข้าระเบียบวาระประชุม ส่วนกรณีที่จะให้ตัดความใน (๒) นั้น จะเป็นผลเสียอย่างมาก เพราะจะทำให้สมาชิกสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติที่เป็นการจัดสรรหรือจ่ายเงินแผ่นดินได้ถ้าไม่ห้ามไว้ บทบัญญัติใน (๒) มิได้เป็นข้อกีดกันการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกเลย เพราะหากร่างพระราชบัญญัตินั้นมิได้กำหนดให้มีการจ่ายเงินโดยตรงแล้วก็ย่อมจะเสนอได้ การจะบัญญัติกฎหมายโดยไม่ให้มีช่องว่างหรือไม่ทำให้เกิดปัญหาการตีความเลย ย่อมกระทำไม่ได้ ฉะนั้น ควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

ในที่สุดคณะกรรมการฯ ได้เห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอโดยมีการแก้ไขถ้อยคำให้ถูกต้องและชัดเจน ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาประเด็นผู้รับรองของการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑. ผู้รับรองต้องเป็นสมาชิกในพรรคเดียวกัน เหตุผลทำนองเดียวกันกับความเห็นในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๒. ผู้รับรองไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกในพรรคเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับพรรคเสียงข้างน้อยที่มีสมาชิกไม่ถึง ๒๐ คน

ที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นผู้รับรองการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นเดียวกับการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยมีความเห็น ดังนี้

๑. ผู้รับรองต้องเป็นสมาชิกในพรรคเดียวกัน เพราะในการบริหารประเทศโรยมารยาทแล้วพรรคที่มีได้เป็นพรรครัฐบาลไม่ควรเสนอกฎหมาย แต่ทั้งนี้บทบัญญัติในมาตรานี้ก็ไม่ได้ตัดสิทธิเสียทีเดียวยังคงให้พรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนในสังกัดพอสมควรเสนอกฎหมายได้ แต่ในทางการเมืองบทบาทต่าง ๆ ของสมาชิกต้องทำภายใต้พรรคแต่ละพรรค พรรคใดกระทำการใด ๆ ก็รับผิดชอบเป็นพรรค ๆ ไปไม่ปะปนกัน จึงควรให้ผู้รับรองต้องเป็นสมาชิกในพรรคนั้นเท่านั้น

๒. ผู้รับรองไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวกัน เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนควรมีสิทธิทำหน้าที่ได้ครบถ้วนโดยไม่จำกัด การเปิดโอกาสให้ทุกพรรคไม่ว่าจะเป็นพรรคเล็กหรือพรรคใหญ่มีโอกาสเท่ากัน จะทำให้ประชาชนรู้นโยบายของทุกพรรค เพื่อที่พรรคเล็กจะมีโอกาสเติบโตเป็นพรรคใหญ่ต่อไปหากว่าประชาชนเห็นชอบด้วยกับการกระทำของพรรคเล็ก

ที่ประชุมให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๕๘ ต่อ ๓๕

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒๖ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

การเริ่มพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้ตัดข้อความออกทั้งหมด เนื่องจากมีสภาเดียว ภายหลังให้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๒๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชกำหนดเวลาการ บัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๒๖ และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนพิจารณาของ ราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่าง วุฒิสภาและ พระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสัปดาห์ แต่ถ้าร่างพระราช การเสนอร่าง บัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ ทั้งนี้เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไป ด้วยการเงินไป เป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับ ยังวุฒิสภา แล้ววันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๓๐

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใด
เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมิใช่
ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการซึ่งมีเนื้อความดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ
มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. การนับระยะเวลาซึ่งให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา อาจทำ
ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับวันเริ่มนับระยะเวลาและวันครบกำหนด ควรจะระบุให้ชัดเจน

๒. บทบัญญัติในวรรคสุดท้ายไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เพราะในวรรคสี่ระบุไว้ชัดแจ้ง
แล้วว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร
แจ้งไปยังวุฒิสภาด้วย ฉะนั้นร่างใดที่มีได้แจ้งก็ถือว่ามิใช่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินอยู่แล้ว
ที่ประชุมเห็นว่า

๑. ถ้อยคำเกี่ยวกับการนับระยะเวลาเหมาะสมแล้ว ให้คงไว้ตามที่เลขานุการเสนอ

๒. ความในบทบัญญัติวรรคท้ายไม่เป็นบทบัญญัติที่ซ้ำซ้อนกับความในวรรคสี่ที่บัญญัติ
ไว้เพื่อจะได้ไม่ต้องมาตีความกันอีกว่าร่างพระราชบัญญัติที่ไม่ได้แจ้งมาเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยว
ด้วยการเงินหรือไม่ จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการ ฯ ได้ตัดมาตรานี้ออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ต่อมา
ภายหลังที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงให้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการ
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒๘

การพิจารณา

ของวุฒิสภา

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
เสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ดำเนินการต่อไปตาม
มาตรา ๑๓๓

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ยับยั้งร่างพระราช
บัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติม
นั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นนี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่
เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้นๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทน
ราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราช
บัญญัตินั้น แล้วให้คณะกรรมการร่วมกันนั้นรายงานและเสนอร่างพระราช
บัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้ง
สองต่างเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้
พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓๓ ถ้าสภาใดสภาหนึ่ง
ไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใดๆ หรือเรียก
บุคคลใดๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติได้ และเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ นั้น ให้คุ้มครอง
ถึงบุคคลผู้กระทำการที่ตามมาตรา ๑๑๔ ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อย
กว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้
นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการ
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เรื่องอำนาจในการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา ในกรณีที่ไม่เห็นชอบด้วยหรือ
แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ตลอดจนวิธีการดำเนินการนั้น ที่ประชุมได้ยึดถือตามหลักการที่

กำหนดไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๘ โดยเลขานุการได้ยกร่างเสนอต่อคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญยกเว้นความในวรรคสองที่ว่า “คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด...” ซึ่งเลขานุการเสนอว่า “คณะกรรมการร่วมกันย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด...”

มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรตัดถ้อยคำ “ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติไว้ก่อน” ใน (๒) ออก เพราะการที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรก็เท่ากับเป็นการยับยั้งแล้ว ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้อีก ซึ่งจะเป็นการซ้ำซ้อนกับข้อความในตอนท้ายของ (๓)

ที่ประชุมเห็นว่ากรณีการยับยั้งตาม (๒) และ (๓) เป็นเรื่องต่างกรณีกัน ตาม (๒) เป็นกรณีขั้นแรกที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรในหลักการ แต่กรณี (๓) เป็นกรณีภายหลังจากการตั้งคณะกรรมการร่วมกันแล้วสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบ บทบัญญัติใน (๒) จำเป็นต้องระบุให้ยับยั้งไว้ด้วย มิฉะนั้นจะเกิดปัญหา จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

๒. กรณีที่ให้อำนาจคณะกรรมการร่วมกันมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือให้มาแถลงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามวรรคสองนั้น จะมีประโยชน์อย่างไร หากบุคคลนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะมีผลประการใด ควรมีบทลงโทษหรือไม่

ที่ประชุมเห็นว่าเขียนไว้เพื่อให้คณะกรรมการมีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าวได้ซึ่งเป็นประโยชน์และถ้าบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามสมาชิกอาจตั้งกระทู้ถามรัฐบาล เพื่อให้มีการว่ากล่าวผู้ที่ฝ่าฝืนนั้นได้ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในกรณีที่ต่อไปออกกฎหมายโดยเฉพาะเป็นการบังคับและกำหนดโทษไว้ได้ จึงสมควรที่จะต้องบัญญัติไว้จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกถ้อยแถลงของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๑๘ วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ และครั้งที่ ๒๓/๒๕๑๘ วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๘)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการได้ตัดมาตรานี้ออก เนื่องจากได้มีมติให้มีสภาเดียว ต่อมาเมื่อสถานีบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงได้คงไว้ตามหลักการเดิม โดยมีการแก้ไขความในวรรคสองดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๑๘ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๘)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๒๕

ร่าง พ.ร.บ. ที่

ถูกยับยั้ง

ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๒๔ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่ถูกสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร สำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๒๔ (๒) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๒๔ (๓) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๑

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๑

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เรื่องกำหนดเวลาในการยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นที่ประชุมได้เห็นชอบในหลักการที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ โดยเลขานุการ ฯ ได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการ ฯ ดังนี้

“ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๒๔ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่ถูกสภาส่งร่างพระ

ราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๗๗

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรออาจยกร่างพระราชบัญญัติขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๗๗”

มีกรรมการบางท่านเสนอความเห็นดังนี้

๑. กรณีที่จะให้สภาผู้แทนราษฎรยกร่างพระราชบัญญัติที่ยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๒๘ ขึ้นพิจารณาใหม่ได้คือเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปตามวรรคแรกนั้น เห็นว่ากำหนดเวลาดังกล่าวสั้นเกินไปควรจะเปลี่ยนแปลงเป็น ๑ ปี เพื่อที่สภาจะได้ใช้เวลาใคร่ครวญได้พอสมควร

ที่ประชุมเห็นว่ากำหนดเวลา ๑๘๐ วันเหมาะสมแล้ว เป็นระยะเวลาเพียงพอที่สภาจะใช้ดุลยพินิจทบทวนร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ กล่าว หากกำหนดเวลาไว้นานเกินไปอาจมีข้อเสียได้เพราะร่างพระราชบัญญัติบางฉบับเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเร่งออกโดยด่วนและอีกกรณีหนึ่งเป็นการป้องกันมิให้มีการถ่วงเวลาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย จึงเห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิม

๒. บทบัญญัติในวรรคแรกที่กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรยกร่างพระราชบัญญัติที่ยับยั้งขึ้นพิจารณาได้คือเมื่อเวลา ๑๘๐ วันได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่มีมติสภาส่งร่างพระราชบัญญัติไปยังสภาผู้แทนราษฎรนั้น ยังมีช่องว่างอยู่อันจะทำให้เกิดเป็นปัญหาได้ เพราะการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติมี ๒ กรณีตามมาตรา ๑๒๘ (๒) และ (๓) บทบัญญัติในวรรคแรกนี้คลุมเฉพาะกรณีที่วุฒิสภายับยั้งเท่านั้น ฉะนั้นหากเป็นกรณีตามความในมาตรา ๑๒๘ (๓) และสภาผู้แทนราษฎรเป็นฝ่ายยับยั้ง กำหนดเวลา ๑๘๐ วันจะนับตั้งแต่เมื่อใดซึ่งเห็นได้ว่าคลุมไม่ถึงกรณีนี้ จึงน่าจะบัญญัติให้ชัดเจนมิให้เป็นช่องว่างอันจะเป็นปัญหาการตีความได้

เลขานุการชี้แจงว่า เป็นการบัญญัติข้อความตามรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างขึ้นไปยังสภาผู้แทนราษฎรทั้งกรณีตาม (๒) และ (๓) กล่าวคือตาม (๓) ซึ่งเป็นกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขร่างของสภาผู้แทนราษฎรก็ส่งร่างขึ้นไปยังสภาผู้แทนราษฎรเพื่อตั้งคณะกรรมการร่วมกันขึ้นพิจารณาการนับระยะเวลา ๑๕๐ วัน ซึ่งเริ่มนับแต่วันที่ส่งร่างขึ้นไป และได้เสนอความเห็นว่า ถ้าถือการเริ่มนับตามเกณฑ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะคณะกรรมการร่วมกันอาจพิจารณาร่างนั้นเสร็จแล้วส่งให้สภาพิจารณาอาจล่วงเวลา ๑๕๐ วันก็ได้ จึงควรเริ่มนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นด้วย

ในที่สุดที่ประชุมแก้ไขเพิ่มเติมวรรคแรกของมาตรานี้ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ (บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๕๓/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการฯ ได้ตัดมาตรานี้ออกทั้งหมด เนื่องจากได้มีมติให้มีสภาเดียว ต่อมาเมื่อสถานการณ์บัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงได้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๐

การเสนอร่าง

พ.ร.บ. ที่มี

หลักการ

เดียวกัน

ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามบทบัญญัติมาตรา ๑๒๘ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธาน

วุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการได้ดัดมาตรานี้ออกทั้งหมด เนื่องจากได้มีมติให้มีสภาเดียว ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๑ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนออายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาร่าง พ.ร.บ. ร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์หรือเสนาบดีชั้นอายุ ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่าง รัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการได้ตัดคำว่า “รัฐสภา” ออก และใช้คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” แทนเนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงได้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่าง รัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๒ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราช-
 งบประมาณ บัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่
 แผ่นดิน ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
 (บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่าง รัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการพิจารณา ร่าง รัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่าง รัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๓

การพิจารณา

ร่าง พ.ร.บ.

งบประมาณ

และการปร

ญัตติ

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราช-
บัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ
รายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่
วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จภายใน
กำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็น
ชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบ
หรือไม่เห็นชอบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึง
วุฒิสภา ถ้าพ้นกำหนดนั้นให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระ-
ราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนั้นและในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้
ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓๔

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้น วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้นำบท
บัญญัติมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอน
งบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการ
หรือจำนวนในรายการใดมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอน
รายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์ใช้คืนเงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาหลักการในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ สรุปได้
ดังนี้

๑. ในตอนแรกที่ประชุมมีมติว่าในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ นั้นให้เสนอต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพราะร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีและเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็ว

ต่อมาที่ประชุมเห็นควรให้วุฒิสภามีอำนาจร่วมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายกับสภาผู้แทนราษฎรภายในกำหนดเวลา ๖ ปี โดยให้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล

๒. มีกรรมวิธีการเสนอให้บัญญัติหลักการที่ห้ามสมาชิกแปรญัตติเพิ่มรายจ่ายในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยเหตุผลที่ว่า

ก. การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเป็นสิทธิของรัฐบาลแต่ผู้เดียว รัฐบาลเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดินย่อมจะต้องเสนองบประมาณให้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายที่ได้กำหนดไว้ หากปล่อยให้สมาชิกสามารถแปรญัตติทั้งลดและเพิ่มรายจ่ายในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณได้แล้ว สมาชิกทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุนย่อมจะกระทำการให้เป็นประโยชน์แก่งานและท้องถิ่นของตนเอง โดยดึงงบประมาณบางส่วนไปให้กับท้องถิ่นของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายและกระทบกระเทือนเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางไว้

ข. ข้อกำหนดห้ามนี้เดิมเคยบัญญัติไว้ในข้อบังคับการประชุมสภา แต่เนื่องจากข้อบังคับการประชุมมีสภาพซึ่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงง่าย สมาชิกจึงมีสิทธิที่จะเสนอแก้ไขข้อบังคับให้เป็นไปตามความต้องการและประโยชน์ของตน แต่การให้สมาชิกแปรญัตติเพิ่มรายจ่ายเป็นเรื่องสำคัญจึงควรกำหนดห้ามไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้แก้ไขยาก

กรรมวิธีการบางท่านไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ เพราะ

๑. เป็นเรื่องปลีกย่อยเกินไป ไม่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพราะเป็นการนำเหตุการณ์ซึ่งอยู่ภายใต้ระบบหนึ่งมาบัญญัติในอีกระบบหนึ่ง ไม่ควรเขียนในรัฐธรรมนูญ และนอกจากนั้นอาจทำให้กรรมวิธีการคณะนี้ถูกดำเนินได้ว่าไม่เป็นกลางโดยสนับสนุนผู้ที่จะเป็นรัฐบาลมากเกินไป

๒. เหตุการณ์วุ่นวายเช่นนี้เกิดขึ้นเนื่องจากระบบพรรคการเมืองเท่าที่มีมายังไม่เข้มแข็งพอ แต่หลักการที่กำหนดขึ้นใหม่พรรคสามารถคุมสมาชิกได้มากกว่า สมาชิกย่อมอยู่ภายใต้วินัยของพรรคหากกระทำการอันเป็นสิ่งวุ่นวายเช่นนี้น่าจะถือว่าขัดนโยบายของพรรค อาจมีมติให้ขับออกจากพรรคหรือพรรคไล่ออกได้

ที่ประชุมลงมติเห็นสมควรกำหนดหลักการที่ห้ามสมาชิกแปรญัตติเพิ่มรายจ่ายในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ ไว้ในรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังกล่าวตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ยกเว้นวรรคท้ายซึ่งเลขานุการได้เสนอดังนี้

“ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายก็ได้ แต่นำยอดรายจ่ายที่ลดหรือตัดทอนไปเพิ่มในรายการอื่นมิได้”

ในการพิจารณาร่างซึ่งเลขานุการเสนอ กรรมการได้พิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. เกี่ยวกับระยะเวลาที่กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ ให้เสร็จภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ย่างงกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมเพราะการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ในระยะหลังนี้มีรายการที่จะต้องพิจารณามากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาามากแต่กำหนดเวลาไว้ ๙๐ วันเท่าเดิม ฉะนั้น ระยะเวลาดังกล่าวจะไม่เพียงพอ

ที่ประชุมเห็นว่า การกำหนดเวลาที่ยาวนานจะเป็นผลเสียหาย เพราะสภาอาจไม่รับผิดชอบหรือถ่วงพิจารณาให้ล่าช้าซึ่งจะต้องกระทบกระเทือนรัฐบาล เพราะไม่สามารถใช้เงินงบประมาณตามที่ตั้งไว้ให้ได้ กำหนดเวลา ๙๐ วัน เหมาะสมและเพียงพอที่สภาจะพิจารณาได้รอบคอบแล้ว

๒. ในการดำเนินการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ ของวุฒิสภานั้น วุฒิสภาจะกระทำได้เพียงแต่ให้ความเห็นชอบหรือไม่เท่านั้น ไม่มีอำนาจที่จะกระทำการอื่น ๆ ฉะนั้น เพื่อมิให้เกิดความล่าช้าก็ไม่ควรสั่งให้วุฒิสภาคต้องพิจารณด้วย

ที่ประชุมเห็นว่า การส่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ ให้วุฒิสภาได้พิจารณาก็เป็นวิธีการเช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ แม้จะไม่มีอำนาจเช่นเดียวกันก็ตาม แต่ก็มิมีประโยชน์ในการที่จะยับยั้งและตั้งข้อสังเกตบางประการได้ การบัญญัติไว้เช่นนี้ถูกต้องแล้ว

๓. บทบัญญัติซึ่งเลขานุการเสนอในวรรคท้ายนั้น ได้ห้ามสมาชิกแปรญัตติโดยการนำยอดรายจ่ายที่ลดหรือตัดทอนไปเพิ่มในรายการอื่นเท่านั้น ยังคงคลุมไม่ถึงกรณีที่สมาชิกจะแปรญัตติ

เฉพาะเพิ่มรายจ่ายอย่างเดียว โดยไม่มีการตัดทอน ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาข้อยุ่งยากในภายหลัง เพราะเท่ากับรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเรื่องการแปรรูปนิติโดยเพิ่มรายจ่ายประการเดียวไว้ สมาชิกย่อมแปรรูปนิติเฉพาะการเพิ่มรายจ่ายได้

กรรมการบางท่านเห็นว่า การที่จะบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการห้ามแปรรูปนิติลดรายจ่ายตามข้อผูกพันบางประการไม่เป็นการเหมาะสม ควรจะกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุม และนอกจากนั้นในกรณีที่ยังสงสัยจะต้องตีความว่าการแปรรูปนิติลดรายจ่ายนั้นเป็นรายจ่ายตามข้อผูกพันหรือไม่ ข้อบังคับการประชุมบางฉบับให้อำนาจประธานสภาเป็นผู้ชี้ขาด กรณีเช่นนี้ไม่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หากกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญถ้าเกิดปัญหาจะให้ใครเป็นผู้วินิจฉัย

ที่ประชุมเห็นว่ากรณีที่จะวินิจฉัยชี้ขาดว่าการแปรรูปนิตินั้นเป็นกรณีลดรายจ่ายตามข้อผูกพันหรือไม่ในทางปฏิบัติแล้วจะเป็นอำนาจของคณะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณที่จะเป็นผู้พิจารณา ฉะนั้นจึงไม่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ปล่อยให้เป็นไปตามวิธีทางจะเหมาะสมกว่า ส่วนกรณีที่จะให้เพิ่มบทบัญญัติเพื่อให้คลุมถึงกรณีห้ามแปรรูปนิติเพิ่มรายจ่ายรวมทั้งการแปรรูปนิติลดรายจ่ายตามข้อผูกพันด้วยนั้นที่ประชุมเห็นชอบ นอกจากนั้นยังได้ตัดอำนาจในการแปรรูปนิติของสมาชิกวุฒิสภาในร่างเดิมที่เลขานุการเสนอออกด้วย เนื่องจากเห็นว่าวุฒิสภาไม่มีอำนาจที่จะก้าวล่วงไปพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ ได้

ที่ประชุมได้แก้ไขเพิ่มเติมวรรคท้ายของมาตรานี้ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๑ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๑ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑, ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๑ และครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ ได้พิจารณาคำแปรรูปนิติของสมาชิกซึ่งขอเพิ่มความเป็นวรรคท้ายดังนี้

“ในกรณีที่มีปัญหาว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างหนึ่งอย่างใดตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือไม่ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด”

ที่ประชุมเห็นว่าในทางปฏิบัติการวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องการแปรรูปนิติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายตามข้อผูกพันตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ของมาตรา ๑๓๓ หรือไม่

ควรเป็นอำนาจของคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาไม่ใช่เป็นเรื่องของประธานสภา จึงไม่เห็นด้วยที่จะเพิ่มความดังกล่าว ซึ่งผู้แปรญัตติได้ขอสงวนไว้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นเพิ่มความในวรรคท้าย ตามที่มีสมาชิกสงวนคำแปรญัตติและมีความเห็นดังนี้

๑. ไม่ควรเพิ่มความวรรคท้าย เพราะในทางปฏิบัติการวินิจฉัยว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายตามข้อผูกพันตาม (๑) (๒) และ (๓) นั้น คณะกรรมการย่อมจะเป็นผู้วินิจฉัย หากสมาชิกไม่พอใจก็ขอสงวนมาให้สภาพิจารณา ซึ่งเป็นการเหมาะสมดีกว่าจะให้ประธานสภาเพียงผู้เดียวเป็นผู้วินิจฉัย เสียงส่วนข้างมากในสภาย่อมจะเป็นการเหมาะสมกว่า และอีกประการหนึ่งประเด็นที่กำหนดใน (๑) (๒) และ (๓) เป็นข้อเท็จจริงซึ่งความจริงแล้วไม่ต้องมีการวินิจฉัยและมีได้เป็นเรื่องของความคิดเห็นแต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติดังกล่าวไว้

๒. ควรเพิ่มความวรรคท้าย เพราะอาจจะมีกรณีที่มีปัญหาว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายตามข้อผูกพันตาม (๑) (๒) และ (๓) หรือไม่ และควรให้ประธานสภาเป็นผู้วินิจฉัย เป็นองค์กรกลางซึ่งมีความเหมาะสมและน่าจะยุติธรรมกว่าให้คณะกรรมการวินิจฉัยในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ระหว่างผู้แปรญัตติและคณะกรรมการก็เปรียบเทียบกันดูกรณีจะให้กรณีวินิจฉัยก็อาจจะเสียความยุติธรรมไป และหากผู้แปรญัตติขอสงวนมาสู่สภาเพื่อให้สภาวินิจฉัยว่าเป็นรายจ่ายตาม (๑) (๒) และ (๓) หรือไม่ เป็นการตีความรัฐธรรมนูญ กฎเกณฑ์การตีความรัฐธรรมนูญจะต้องกระทำตามหลักเกณฑ์อีกรูปแบบหนึ่ง

ที่ประชุมได้ลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิม ด้วยคะแนนเสียง ๑๑๒ ต่อ ๑๖

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๔ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำก็ได้ก็เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมาย
การจ่ายเงิน ว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมาย
แผ่นดินในกรณี เกี่ยวด้วยการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ใน
กรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และ

วิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชุดใช้
ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย หรือพระราชบัญญัติงบประมาณ
รายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ถัดไป

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมให้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๓/๒๕๖๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๓๕ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
ควบคุมการ โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
บริหารราชการ
แผ่นดิน

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการ เสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกที่ประชุมให้ตัดคำว่า “วุฒิสภา” ออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลัง

ให้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๖ ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้
การตั้งกระทู้ ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่
ถาม จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับ
ความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกที่ประชุมให้ตัดคำว่า "วุฒิสภา" ออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลังให้
คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก
การเปิด ทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป
อภิปราย เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบ
วาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ
การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกับที่การอภิปรายสิ้นสุด มติ
ไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อ
เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิด
อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะอีก
ตลอดสมัยประชุมนั้น

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาหลักการของการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนี้ คณะกรรมการฯ
ได้พิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. การเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจทั้งคณะหรือรายบุคคลจะกระทำได้หรือไม่และ
ในกรณีที่ให้กระทำได้จะกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาหรือที่ประชุมของสภาผู้แทนราษฎร
กรรมการเสนอความเห็นดังนี้

ก. ควรให้กระทำได้ เพื่อให้สภาได้วินิจฉัยผลการบริหารราชการแผ่นดินของคณะ
รัฐมนตรี และควรจะได้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ข. ไม่ควรให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี หากให้
กระทำได้จะก่อให้เกิดความยุ่งยาก และจะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลสั่นคลอน เพราะเหตุผลใน
การเปิดอภิปรายนั้นบางกรณีกระทำไปโดยมิใช่รัฐบาลบริหารราชการไม่ดี แต่เป็นเหตุผลทางการเมือง
มากกว่าจึงไม่ควรให้อำนาจรัฐสภาที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี

ที่ประชุมลงมติให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะหรือเป็นรายบุคคล โดยให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้บัญญัติไว้เป็นการถาวร เพราะหลักการดังกล่าวไม่ควรให้เห็นถึงลักษณะการใช้บังคับชั่วคราว หากจะมีการแก้ไขหลักการนี้ก็ให้เป็นไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

๒. การเปิดอภิปรายทั่วไป ควรจะให้กระทำได้ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้ดำเนินนโยบายบริหารราชการไปแล้วเป็นเวลาเท่าใดหรือไม่

กรรมวิธีการมีความเห็นดังนี้

ก. ไม่ควรที่จะกำหนดเงื่อนไขในเรื่องเวลาไว้ เพราะมิใช่เป็นประเด็นสำคัญ เมื่อให้สภามีสิทธิที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปได้ก็ย่อมเป็นสิทธิของสภาที่จะใช้สิทธิดังกล่าวในเวลาใดก็ได้ การกำหนดระยะเวลาไว้จะเป็นปัญหาว่า ถ้าคณะรัฐมนตรีดำเนินนโยบายบริหารเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ สภาก็ไม่อาจจะเปิดอภิปรายได้ถ้ายังไม่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

ข. การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลควรให้กระทำได้โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขในเรื่องเวลา แต่การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ควรให้กระทำได้ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้บริหารประเทศไปแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐบาลได้พิสูจน์ความสามารถของตัวเอง

ที่ประชุมเห็นว่าการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ควรให้กระทำได้โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขในเรื่องเวลา

ส่วนการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะได้มีการลงมติให้กระทำได้โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขในเรื่องเวลาเช่นเดียวกัน

เลขานุการได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไปให้สภาผู้แทนลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้มีให้กระทำในวันเดียวกัน

ที่การอภิปรายสิ้นสุดลง มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น"

ในการพิจารณา ร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอ ที่ประชุมพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกผู้ร่วมเสนอญัตติ

กรรมวิธีการมีความเห็นดังนี้

๑. จำนวนสมาชิกผู้ร่วมเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายตามมาตรานี้มีจำนวนเท่ากับกรณีขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ น่าจะกำหนดไว้มากกว่าเพราะการขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจเป็นเรื่องสำคัญกว่า ควรจะให้กระทำได้อย่างเพราะผลของการลงมติเท่ากับเป็นการล้มรัฐบาล และสมาชิกจะขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจแทน ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก ควรจะกำหนดจำนวนผู้ร่วมเสนอให้มากกว่า คือ หนึ่งในสี่

๒. จำนวนสมาชิกผู้ร่วมเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจจำนวนหนึ่งในห้าเหมาะสมแล้ว เพราะเป็นการเสนอเท่านั้น ส่วนการลงมติเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ไม่ควรที่จะให้ต่างกัน กรณีเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ฝ่ายค้านหรือพรรคเสียงข้างน้อยสามารถควบคุมรัฐบาลได้ ซึ่งจะเป็นผลดีที่ทำให้รัฐบาลบริหารประเทศด้วยความระมัดระวังและถูกต้อง หากกำหนดไว้เป็นจำนวนมากย่อมเป็นการยากที่จะเสนอญัตติเช่นนี้ เพราะไม่สามารถรวบรวมเสียงได้ครบตามจำนวนเท่ากับเป็นการดัดสิทธิสมาชิกบางกลุ่มที่ต้องการจะควบคุมการบริหารประเทศของรัฐบาลและไม่สอดคล้องกับบทที่ว่าด้วยผู้นำฝ่ายค้าน ซึ่งถือเกณฑ์ว่าเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคนั้นไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า เช่นกัน

ที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

หมายเหตุ บทบัญญัติในเรื่องการอภิปรายทั่วไปไม่มีการลงมติ ที่ประชุมได้ตัดออกในชั้นคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ เพราะเห็นว่าเป็นผลเสียมากกว่าผลดี จะเป็นช่องทาง

ให้สมาชิกอภิปรายหาเสียงในสภาโดยการโงมตีรัฐบาล ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อการบริหารประเทศอีกประการหนึ่ง หากต้องการจะเปิดโอกาสให้รัฐบาลได้รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อทราบถึงปัญหาต่างๆ และความต้องการของประชาชนแล้ว ก็ยังมีมาตรา ๑๕๓ ตามบันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๑ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ และ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ได้เสนอความเห็นในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. จำนวนผู้ร่วมเสนอญัตติ

ก. จำนวนสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗ มีจำนวนน้อยเกินไป ซึ่งจะทำให้การล้มรัฐบาลกระทำได้ง่าย ซึ่งจะเกิดผลเสียต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ควรกำหนดจำนวนผู้เข้าชื่อเสนอญัตติดังกล่าวให้สูงขึ้นเป็นไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา

ข. จำนวนสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗ จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาเหมาะสมแล้ว

ที่ประชุมเห็นควรกำหนดจำนวนไม่น้อยกว่า “หนึ่งในสาม”

๒. คะแนนเสียงมติไม่ไว้วางใจ

ก. ควรเพิ่มเป็นไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา เพื่อให้การล้มรัฐบาลกระทำได้ยาก และเป็นจำนวนที่ได้สัดส่วนสัมพันธ์จำนวนสมาชิกและการเสนอญัตติ

ข. คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งเหมาะสมแล้วเป็นหลักสากล หากรัฐบาลไม่คิดแล้ว การกำหนดจำนวนมติดีให้สูงเกินไปจะไม่สามารถรวบรวมเสียงพอที่จะล้มรัฐบาลได้ การให้ล้มรัฐบาลได้ยากเกินไปจะไม่สมดุลกับการที่รัฐบาลมีอำนาจยุบสภาได้ง่าย

ที่ประชุมเห็นควรกำหนดคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่ง

๓. กำหนดเวลาลงมติ

ก. การลงมติให้กระทำหลังจากวันอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงไม่น้อยกว่า ๒ วัน เพื่อ

เปิดโอกาสให้รัฐบาลได้ปรึกษาหารือ และแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพราะการล้มรัฐบาลจะกระทบกระเทือนภาวะการณ์ต่าง ๆ หลายประการ จึงควรให้การตัดสินใจเป็นไปด้วยความรอบคอบ

ข. การลงมติมิให้กระทำในวันเดียวกับการเปิดอภิปราย เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมแล้ว

ที่ประชุมเห็นควรมิให้กระทำในวันเดียวกับการเปิดอภิปราย

๔. การเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลกับทั้งคณะ ควรจะแยกจากกัน และมีเงื่อนไขต่างกันหรือไม่

ก. ควรแยกจากกัน และมีเงื่อนไขต่างกัน การลงมติสำหรับบุคคลอาจให้เกินกว่ากึ่งหนึ่ง แต่ถ้ารัฐมนตรีทั้งคณะควรใช้สามในห้าเพื่อให้เหมาะสม

ข. ไม่ควรมีเงื่อนไขต่างกันเพราะจะมีปัญหาในแง่ที่ว่านายกรัฐมนตรี ซึ่งถือว่าเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่ง หากออกจากตำแหน่งไปผลย่อมกระทบถึงรัฐมนตรีทั้งคณะ ต้องหมดสภาพไปด้วย แม้จะมีมาตรการต่างกัน แต่ผลย่อมเหมือนกัน และอีกประการหนึ่งรัฐมนตรีย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งคณะ หากกำหนดมาตรการในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลอยู่ได้ตลอดเวลา รัฐบาลก็จะไม่มีเวลาบริหารราชการแผ่นดิน

ที่ประชุมเห็นควรมิให้มีมาตรการในการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลกับทั้งคณะเหมือนกัน

มีสมาชิกขอแปรญัตติในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสามกรณีที่เจ็ดตติยสมาชิกมิให้เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจไปถึงสมัยประชุมต่อไปอีกสมัยหนึ่ง

ที่ประชุมไม่เห็นด้วย เพราะจะเป็นการเสี่ยงและจำกัดสิทธิมากเกินไป หากรัฐบาลบริหารประเทศไม่ถูกต้อง หรือรัฐมนตรีคนใดทำให้เกิดความเสียหายก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้

๒. เพิ่มความเป็นวรรคสี่ดังนี้

“ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว คณะรัฐมนตรีต้องลาออกจากตำแหน่ง และห้ามมิให้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร”

ที่ประชุมเห็นชอบในหลักการแต่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เพราะในทางปฏิบัติ คณะรัฐมนตรีชุดนั้นไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้ เนื่องจากพ้นตำแหน่งไปแล้ว และเป็นเพียงคณะรัฐมนตรีรักษาการแทนเท่านั้น

ที่ประชุมคงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑ และ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นจำนวนผู้เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปว่าควรจะเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า หรือ “หนึ่งในสาม” โดยมีเหตุผลทำนองเดียวกันกับการพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ และการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมลงมติให้คงใช้ตามร่างเดิม คือ “หนึ่งในห้า” คะแนนเสียง ๖๓ ต่อ ๖๓ เท่ากัน ประธานสภาจึงใช้สิทธิชี้ขาดเป็น “หนึ่งในห้า”

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๘ การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมร่วมกัน
การประชุมลับ ของรัฐสภา บ่อ้มเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ
การประชุมแต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภา
หรือสมาชิกของทั้งสองสภาร่วมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่
กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกที่ประชุมได้ตัดคำว่า “การประชุมวุฒิสภา” “และการประชุมร่วมกันของ
รัฐสภา” และถ้อยคำที่เกี่ยวข้องออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลังได้คงไว้ตามร่างที่คณะ
กรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้
มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๓๕

ตั้งคณะกรรมการ-
พิจารณา

วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้ง
เป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้
เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกิจการหรือพิจารณา
สอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมายแล้วรายงานต่อสภา คณะ
กรรมการที่กล่าวนี้อาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ
มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่
พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำ
หน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

การตั้งกรรมการสามัญต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วน
ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรค
การเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา
๑๕๒ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคสาม

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ยกเว้นความในวรรคแรก ซึ่งเลขานุการเสนอดังนี้

“วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภา ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้”

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. กรณีที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจกระทำการ หรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา

กรรมการเสนอความเห็นดังนี้

ก. บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการตามมาตรานี้สมควรตัดออก เพราะไม่ถูกต้องตามการปกครองในรูปแบบรัฐสภา ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหารหลายกรณีแล้ว เช่น การเปิดอภิปรายทั่วไป หรือตั้งกระทู้ถาม ถ้าให้อำนาจคณะกรรมการเข้าไปสอบสวนหรือศึกษาการทำงานของฝ่ายบริหารด้วยแล้วก็เท่ากับสภาเข้าไปก้าวก่ายอำนาจฝ่ายบริหารมากเกินไป และในทางปฏิบัติเท่าที่ผ่านมาในสภาผู้แทนราษฎรชุดหลัง ๆ คณะกรรมการได้ก้าวก่ายเข้าไปในเรื่องของฝ่ายบริหารมากเกินไปจนขอบเขต ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารประเทศ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการเกี่ยวกับการพิจารณากฎหมายเท่านั้น ซึ่งควรที่จะไปกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมจะเหมาะสมกว่า

ข. การใช้อำนาจคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่สภามอบหมายด้วยมิใช่กระทำโดยลำพัง มิฉะนั้น คณะกรรมการก็อาจจะกระทำการกิจการอะไรก็ได้จนเกินขอบเขตจากประสบการณ์ที่ผ่านมาคณะกรรมการใช้อำนาจที่เข้าไปศึกษาสอบสวนการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งมิใช่เรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ก่อให้เกิดผลเสียหายมาก คณะกรรมการควรกระทำได้เฉพาะเรื่องที่สภามอบหมายเท่านั้น ฉะนั้น ควรจะเพิ่มเติมถ้อยคำตามที่สภามอบหมายด้วย

ก. หลักการที่ให้อำนาจคณะกรรมการตามมาตรฐาน เป็นหลักการที่เหมาะสม ทำให้คณะกรรมการสามัญได้มีบทบาทที่จะกระทำการศึกษาข้อเท็จจริงหรือกระทำการอื่นอันเป็นประโยชน์กับงานของสภาได้ นอกเหนือจากการพิจารณาร่างกฎหมาย ส่วนการกระทำของคณะกรรมการที่แล้วมาอันไม่เหมาะสมและเกินจากอำนาจหน้าที่นั้น เป็นเรื่องของตัวบุคคลเท่านั้น มิได้ทำให้หลักนี้เป็นที่เสียหายอย่างใด จึงไม่ควรถือเอาพฤติกรรมของบุคคลมาเป็นข้ออ้าง ส่วนกรณีที่จะให้เพิ่มถ้อยคำว่า “ตามที่สภามอบหมาย” นั้น ไม่เห็นด้วย เพราะการที่สภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภานั้นเท่ากับมอบหมายให้กระทำการในหน้าที่ต่าง ๆ อยู่แล้ว คณะกรรมการย่อมมีอำนาจที่จะกระทำกิจการต่าง ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาได้ หากจะบัญญัติข้อความดังกล่าวขึ้นอีก คณะกรรมการบางคณะอาจไม่สามารถกระทำการได้เลยถ้าสมาชิกได้มอบหมายเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งเป็นการผิดต่อหลักการตามมาตรฐาน จึงเห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

ที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

๒. เกี่ยวกับการกำหนดอัตราส่วนในการตั้งคณะกรรมการ กรรมการเสนอความเห็นดังนี้

ก. ควรจัดความในวรรคสามและวรรคสี่ ที่เกี่ยวกับการกำหนดอัตราส่วนในการตั้งคณะกรรมการออก เพราะยุ่งยากในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดปัญหามาก เมื่อรัฐธรรมนูญถือระบบพรรคแล้วก็ควรให้พรรคที่มีเสียงข้างมากซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้เลือกสรรคณะกรรมการ ไม่ควรให้ฝ่ายเสียงข้างน้อยเข้าไปเกี่ยวข้อง จึงไม่ควรให้มีสัดส่วนในการตั้งคณะกรรมการ

ข. ไม่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ควรเปิดไว้กว้าง ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสภาที่จะกำหนดว่าควรตั้งคณะกรรมการตามสัดส่วนหรือไม่ หากร่างพระราชบัญญัติใดมีความสำคัญหรือสภาเห็นสมควรก็อาจจะตั้งคณะกรรมการตามอัตราส่วนโดยถือประเพณีที่เคยปฏิบัติก็ได้ จะทำให้เกิดความคล่องตัวในทางปฏิบัติมากกว่าที่จะกำหนดบังคับไว้

ค. การบัญญัติให้มีอัตราส่วนในการตั้งคณะกรรมการเป็นสิ่งที่เหมาะสม เนื่องจากสมาชิกบางพรรคอาจมีเสียงไม่พอที่จะเสนอกฎหมายได้ จึงควรให้สิทธิสมาชิกของพรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะพรรคที่มีเสียงข้างน้อยได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เพราะการพิจารณาของคณะกรรมการเป็นเรื่องรายละเอียดควรจะมีการเฉลี่ยให้พรรคต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมพิจารณา

ถ้าไม่บัญญัติไว้ปล่อยให้อยู่ในดุลยพินิจของสภาอาจไม่มีการกำหนดอัตราส่วนเลย เพราะพรรคที่มีเสียงข้างมากย่อมกระทำการตามความพอใจของตน ซึ่งเป็นการตัดสินใจของสมาชิกพรรคเสียงข้างน้อย และจะก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวาย จึงควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย

ที่ประชุมลงมติให้คงบทบัญญัติในวรรคสามและวรรคสี่ตามร่างที่เลขานุการเสนอ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๑ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกที่ประชุมได้ตัดคำว่า “วุฒิสภา” ออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลังที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา คณะกรรมการ ฯ เห็นว่าอำนาจของคณะกรรมการที่จะกระทำการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ควรให้อยู่ภายในขอบเขตเฉพาะเรื่องที่สภามอบหมายมิฉะนั้นจะมีอำนาจมากเกินไป และจะเป็นการก้าวก่ายฝ่ายบริหาร จึงได้แก้ไขความในวรรคแรกดังนี้

“วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาดังเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกดังเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมายแล้ว รายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้อาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ และ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขดังนี้

๑. การแก้ไขจาก “ให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา” มาเป็น “ตามที่สภามอบหมาย”
ฝ่ายที่เห็นด้วย

เพื่อให้คณะกรรมการมีอำนาจอยู่ในกรอบตามที่สภามอบหมาย การศึกษาโดยที่สภามีได้มอบหมายนั้นสามารถกระทำได้ แต่ว่าจะไปเรียกเอกสารหรือบุคคลมานั้นไม่อยู่ในอาณัติที่สภา

มอบหมาย ควรกำหนดเอาไว้เพื่อที่คณะกรรมการการจะได้ไม่ดำเนินการจนเกินอำนาจ ในรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕, ๒๔๘๔, ๒๔๙๐, ๒๔๙๕ และ พ.ศ. ๒๕๑๑ บัญญัติว่า “อันอยู่ในางงานของสภา” ทุกฉบับเว้นแต่รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๗ มีบัญญัติว่า “อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา” ร่างมาตรานี้ลอกเลียนรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และได้ตัดแปลงมาเป็น “ตามที่สภามอบหมาย” เพราะ “อำนาจหน้าที่ของสภา” ก็มีได้มีบทกำหนดไว้เป็นพิเศษว่ามีอะไรบ้าง

ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย

บทบัญญัติที่แก้ไขเป็นการจำกัดสิทธิของคณะกรรมการการ คณะกรรมการการไม่ควรจะถูกจำกัดเฉพาะเรื่องที่สภามอบหมาย เรื่องใดอยู่ในอำนาจหน้าที่ก็ควรจะได้ทำ แต่ความสำคัญอยู่ที่ทำแล้วให้ครบวงจรคือต้องรายงานต่อสภา การให้สิทธิจะเป็นผลดีแก่การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน มิเช่นนั้นแล้วกรรมการก็จะไม่มีสิทธิทำอะไรเลย

๒. การแก้ไขจาก “มีอำนาจ” เป็น “อาจ”

ฝ่ายที่เห็นด้วย

ในการที่คณะกรรมการเรียกเอกสารจากบุคคลหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาบางกรณีอาจไม่สามารถทำได้ เช่น การขอเอกสารแต่ปรากฏว่าเป็นเอกสารลับเขาก็ไม่สามารถจะให้ได้ ฉะนั้นเมื่อขอไปเขาจะให้หรือไม่ให้ก็ได้และมีได้มีกฎหมายบัญญัติโทษไว้ จึงถือว่าไม่มีอำนาจตามกฎหมายเป็นเรื่องของการประสานผลประโยชน์ในลักษณะที่การขอข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการสอบสวนหรือศึกษาเพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ เขาก็คงจะไม่ขัดข้อง

ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย

บทบัญญัติที่เขียนไว้เดิมเป็นการระบุไว้ชัดเจนว่าสภามีอำนาจทำให้การควบคุมรัฐบาลรัดกุม การแก้ไขจะทำให้สภาไม่มีอำนาจ

ที่ประชุมเห็นควรแก้ไขตามคณะกรรมการ ด้วยคะแนนเสียง ๙๒ ต่อ ๑๗

(รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๔๐

องค์ประชุม

กรรมการ

การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า
กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
กรรมการมีความเห็นดังนี้

๑. ควรกำหนดองค์ประชุมของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า “สองในสาม” เพราะการพิจารณาของคณะกรรมการควรจะได้รับ การกลั่นกรองที่ดี การกำหนดไว้มากจะทำให้คณะกรรมการเกิดการเกิดความรับผิดชอบมาประชุมมากขึ้น อีกประการหนึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลที่มีจำนวนน้อยกว่าสภา หากกำหนดองค์ประชุมกึ่งหนึ่งเท่ากับสภาจะเป็นการไม่เหมาะสม เพราะสภาแม้จะกำหนดไว้กึ่งหนึ่งก็ยังมีสมาชิกร่วมประชุมเป็นจำนวนร้อยละ ๕๐ แต่กรรมการมีเพียงเล็กน้อย ฉะนั้นการที่จะพิจารณากฎหมายที่สำคัญ ๆ โดยคนเพียงกลุ่มน้อยย่อมไม่เหมาะสมควรกำหนดให้มากกว่ากึ่งหนึ่ง

๒. ควรกำหนดองค์ประชุมของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า “กึ่งหนึ่ง” เพราะการกำหนดไว้มากกว่ากึ่งหนึ่งอาจทำให้ไม่ครบองค์ประชุมได้ง่ายซึ่งจะทำให้เกิดการพิจารณาล่าช้าด้วยการกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเหมาะสมแล้ว เป็นหลักเกณฑ์ที่เพียงพอเท่ากับองค์ประชุมของสภา ฉะนั้น ควรถือหลักเดียวกันไม่ควรกำหนดองค์ประชุมให้สูงกว่าการประชุมสภา

ที่ประชุมลงมติให้คงตามร่างที่เลขานุการเสนอด้วยคะแนนเสียง ๑๗ ต่อ ๒

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๓/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๑ ถ้ามีปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับ
ตีความ อำนาจอหน้าที่ของรัฐสภา ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะตีความและให้ถือว่า
รัฐธรรมนูญ การตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

“ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔๑ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะตีความ และให้ถือว่าการตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม”

ที่ประชุมให้ลดความในวรรคสองออกทั้งหมด เพราะองค์ประชุมของรัฐสภาตามมาตรานี้เป็นจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งซึ่งเท่ากับองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งในมาตรา ๑๔๕ บัญญัติไว้ให้นำบทที่ใช้กับการประชุมของสภาทั้งสองมาใช้บังคับแก่การประชุมของรัฐสภาโดยอนุโลม ฉะนั้น จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติองค์ประชุมตามวรรคสองอีก ส่วนความในวรรคแรกที่ประชุมได้แก้ไขข้อความให้ชัดเจนและเหมาะสมขึ้น ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

กรรมการบางท่านเสนอว่าบทบัญญัติในมาตรานี้เป็นเรื่องให้อำนาจรัฐสภาในการตีความรัฐธรรมนูญ สมควรที่จะเพิ่มจำนวนคะแนนเสียงมติในการตีความไว้ให้มากกว่าคะแนนเสียงธรรมดา

ที่ประชุมเห็นว่ามติการตีความควรใช้คะแนนเสียงธรรมดา มิใช่เป็นกรณีพิเศษไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกที่ประชุมได้ตัดคำว่า “รัฐสภา” ออกแล้วให้ใช้ “สภาผู้แทนราษฎร” เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลังได้ลงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๒๑ วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๔๒ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับ
 ตราข้อบังคับ การเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภาและ
 การประชุม กรรมการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การ
 เสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิด
 อภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นเพื่อ
 ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการดังนี้

“วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของสมาชิก
 และข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา
 และกรรมการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การ
 ปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การยื่นข้อความ
 วิจารณ์ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่ง
 รัฐธรรมนูญนี้”

กรรมการบางท่านเสนอให้ตัดเรื่องการตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณ ออก เพราะ
 ไม่มีประโยชน์ที่จะบัญญัติไว้ เนื่องจากสภามีอำนาจลงโทษสมาชิกที่กระทำผิดวินัยได้อยู่แล้ว และ
 การเป็นสมาชิกสภามีใช่เป็นวิชาชีพ เช่น ทนายความหรือแพทย์ อันมีความจำเป็นที่จะต้องมีจรรยา
 บรรณ อีกกรณีหนึ่งหากกำหนดไว้จะเป็นการวางระเบียบแบบแผนแก่สมาชิกให้อยู่ในกรอบมากเกินไป
 ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียและจะมีกรณีเลื่องจรรยาบรรณเกิดขึ้นอีก ควรปล่อยให้เป็นไปตามวิถีทาง
 จะเหมาะสมกว่าที่จะกำหนดไว้

กรรมการบางท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีการตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณด้วย
 เพราะรัฐธรรมนูญ ฯ ปี ๒๕๑๗ ก็มีบัญญัติไว้ ซึ่งเห็นว่าเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย เป็นการเชิดชู
 ศักดิ์ศรีของนักการเมือง และเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องวินัยและการลงโทษสมาชิกที่ได้กำหนดไว้
 แล้วในรัฐธรรมนูญ และอีกประการหนึ่งสภาเป็นสถาบันระดับชาติ ควรจะได้มีข้อบังคับเกี่ยวกับ
 จรรยาบรรณเช่นเดียวกับกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ เหมือนในต่างประเทศด้วย

ที่ประชุมให้ตัดเรื่องการตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณออก ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกที่ประชุมได้ตัดคำว่า “วุฒิสภาและ” ออก เนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ภายหลังได้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เพื่อให้เป็นไปตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีสองสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๓/๒๕๖๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๔๓ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

กรณีมีประชุม (๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตาม
ร่วมกัน มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗

(๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา ตาม
มาตรา ๑๕

(๓) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวด้วยราชการสันติวิธี
พระพุทธศักราช ๒๕๖๗ ตามมาตรา ๒๐

(๔) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๑

(๕) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๗๔

(๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๑๖

(๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๗

- (๔) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๑
- (๕) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๔๑
- (๑๐) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๓
- (๑๑) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๖๑
- (๑๒) การให้ความเห็นชอบแก่หนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๖๒
- (๑๓) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๔
- (๑๔) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๕๔

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณากำหนดกรณีที่จะต้องพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยนำเอาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มาเป็นหลักในการพิจารณาซึ่งคณะกรรมการได้กำหนดกรณีที่สภาทั้งสองจะประชุมร่วมกันดังนี้

- ๑. การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- ๒. การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา
- ๓. การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช

๒๕๖๗

- ๔. การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
- ๕. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติใหม่ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงลงพระ

ปรมาภิไธย

- ๖. การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมก่อนครบกำหนดเวลาที่กำหนดไว้
- ๗. การเปิดประชุมรัฐสภา
- ๘. การตีความรัฐธรรมนูญ
- ๙. การเปิดอภิปรายทั่วไปในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของ

สมาชิกรัฐสภา

- ๑๐. การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
- ๑๑. การให้ความเห็นชอบแก่หนังสือสัญญาและสนธิสัญญา

๑๒. การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ กรณีนี้อยู่ที่เงื่อนไขว่าจะกำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือไม่

๑๓. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

และคณะกรรมการได้พิจารณากำหนดกรณีที่จะต้องพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพิ่มเติมอีก ๓ กรณี คือ การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ

การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการ ฯ ได้พิจารณาว่าในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีก่อนเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินจะต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาหรือไม่ และกรณีต้องได้รับความไว้วางใจจากสภา ควรที่จะต้องได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาหรือเฉพาะสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกรรมวิธีการเสนอความเห็นดังนี้

ก. ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องได้รับความไว้วางใจจากสภา เพื่อเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ หากมีกรณีที่คณะรัฐมนตรีปฏิบัติหน้าที่เป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ สภาก็อาจเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจได้ สำหรับการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ควรกระทำในที่ประชุมรัฐสภาเพื่อให้วุฒิสภารับรู้นโยบายของรัฐบาลด้วย

ข. เห็นว่าคณะรัฐมนตรีควรต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาก่อนที่จะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินเพราะเหตุว่าการแถลงนโยบายเป็นเรื่องสำคัญสภาควรที่จะได้พิจารณาว่านโยบายสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศชาติและประชาชนได้หรือไม่ หากสภาไม่เห็นชอบก็ไมควรที่จะมีการดำเนินการตามนโยบายนั้น และควรถือหลักว่ารัฐบาลอยู่ได้เพราะความไว้วางใจของสภา

สำหรับการแถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจนั้น กรรมการบางท่านเห็นว่าควรกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้วุฒิสภามีส่วนช่วยสนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาลนั้น ในบางกรณีอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ จึงควรกระทำในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพราะคณะรัฐมนตรี

ควรมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ถ้าให้วุฒิสภาเข้ามาร่วมด้วย คณะรัฐมนตรีอาจมีเสียงข้างน้อยในสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ และถ้าวุฒิสภาไม่สนับสนุนก็จะเกิดปัญหา ซึ่งคณะรัฐมนตรีไม่อาจที่จะยุบวุฒิสภาได้

ค. การพิจารณาว่าการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนั้นจะกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร หากกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา คณะรัฐมนตรีควรได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาทั้งนี้เพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคง เพราะมีวุฒิสภาเป็นเสียงสนับสนุนอยู่ แต่ถ้ายกการแถลงนโยบายกระทำในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ไม่ควรต้องได้รับความไว้วางใจจากสภา เพราะจะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคง และจะมีการพยายามล้มรัฐบาลโดยใช้กำลังเงิน ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพในการบริหาร ก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวายขึ้นได้

ในที่สุดคณะกรรมการได้ลงมติให้การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีก่อนที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

คณะกรรมการได้พิจารณาว่าการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ หรือเป็นรายบุคคลกระทำได้หรือไม่ ในกรณีที่ให้กระทำได้จะกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา หรือในที่ประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกรรมการเสนอความเห็น ดังนี้

ก. ควรให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้สภาได้วินิจฉัยผลการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีและควรจะได้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ข. ไม่ควรให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี หากให้กระทำได้จะก่อให้เกิดความยุ่งยาก และจะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลสั่นคลอน เพราะเหตุผลในการเปิดอภิปรายนั้นบางกรณีกระทำไปโดยมิใช่รัฐบาลบริหารราชการไม่ได้ แต่เป็นเหตุผลการเมืองมากกว่า จึงไม่ควรให้อำนาจรัฐสภาที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี

ในที่สุดคณะกรรมการได้ลงมติควรให้มีการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจและควรกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ

คณะกรรมการเห็นว่าในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ ให้เสนอต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพราะร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี และเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑)

ต่อมาคณะกรรมการได้พิจารณาหลักการที่กำหนดให้เป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา
อีก ดังนี้

การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมคณะกรรมการได้เห็นชอบให้ยึดถือหลักการเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นได้กำหนดให้เป็นการประชุมร่วมของรัฐสภา

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๑)

จากนั้นเลขานุการได้เสนอร่างหลักการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญในการประชุมร่วมของรัฐสภาต่อที่ประชุมคณะกรรมการ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการได้พิจารณาเรื่องการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี โดยฝ่ายเลขานุการได้เสนอร่างต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดังนี้ “คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติไม่ไว้วางใจ” ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

ต่อมาที่ประชุมได้พิจารณากรณีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ประชุมได้มีมติให้เพิ่มเรื่องการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีระหว่างอนุมาตราที่ (๘) และ (๑๐) ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ฯ

กรรมวิธีการบางท่านมีความเห็นว่า การที่จะกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจพิจารณาและลงมติร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในกรณีทั้งสองนี้ไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย เพราะวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งซึ่งที่ประชุมคณะกรรมวิธีการได้มีมติให้วุฒิสภามีอำนาจดังกล่าวทั้งสองนี้ในระยะเริ่มแรก ๔ ปีเท่านั้น จึงมิได้นำหลักการนี้มาบัญญัติไว้ในส่วนการประชุมร่วมกันของรัฐสภา แต่ได้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมวิธีการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔๔/๒๔๖๑ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมวิธีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมวิธีการได้จัดทำตราขึ้นออกเนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ต่อมาภายหลังที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงได้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมวิธีการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(รายงานคณะกรรมวิธีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๔๖๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๔๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๒/๒๔๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๑)

มาตรา ๑๔๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา
ข้อบังคับการประชุมร่วมกัน โดยอนุโลม
ของรัฐสภา

การพิจารณาของคณะกรรมวิธีการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมวิธีการ เห็นชอบตามที่เลขานุการได้ยกร่างดังนี้

"ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม"

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมวิธีการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕๔/๒๔๖๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๔๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติมาตรา ๓๓๓ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้ตัดออก เพื่อให้สอดคล้องกับมติที่ไม่มีสภาเดียว

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๑ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑)

โดยที่ที่ประชุมสภามีมติให้มี ๒ สภา และให้คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ นำหมวด ๖ ว่าด้วยรัฐสภาไปพิจารณาบททวนใหม่

ในการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ (เป็นการทบทวน) มีข้อสรุปดังนี้

มีกรรมการบางท่านเสนอว่า เพื่อไม่ให้เกิดการโต้แย้งเสียเปรียบกันระหว่าง ๒ สภา ควรจะตราข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาขึ้นเพื่อใช้บังคับต่างหาก

มีกรรมการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า การจะใช้ข้อบังคับการประชุมฉบับใดบังคับใช้การประชุมร่วมกันของรัฐสภานั้น ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นประธานรัฐสภา เพราะโดยปกติถ้าประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภาก็ย่อมต้องจัดเจนในข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา และถ้าประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภาก็ย่อมต้องจัดเจนในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร อนึ่ง ข้อบังคับการประชุมทั้งสองสภาก็มีสาระสำคัญคล้ายคลึงกันไม่ต่างกันมากนัก

ในที่สัดกรรมการส่วนใหญ่มีมติให้เป็นไปตามร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แต่ก็มีกรรมการขอสงวนความคิดเห็นและสมาชิกขอสงวนคำแปรญัตติไว้

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

โดยที่ที่ประชุมสภาได้มีมติในมาตรา ๒๕ ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานคณะกรรมการจึงได้แถลงว่าคณะกรรมการจึงยินยอมให้เป็นไปตามที่มีผู้แปรญัตติ และผู้สงวนความเห็นไว้ กล่าวคือ ให้แก้เป็น “ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาโดยอนุโลม”

มีกรรมการบางท่านได้เสนอความเห็นว่า โดยที่ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาใช้บังคับในการประชุมของแต่ละสภา เพื่อความเป็นกลางจึงน่าจะตั้งกรรมการส่วนหนึ่งมาจากสภาผู้แทนราษฎรและกรรมการอีกส่วนหนึ่งมาจากวุฒิสภา เพื่อร่วมกันทำหน้าที่ยกร่างข้อบังคับการประชุมร่วมกันของรัฐสภาขึ้น เพื่อใช้บังคับใหม่

แต่ก็มีกรรมการบางท่านได้เสนอความเห็นว่า โดยปกติข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาก็มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกันอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ การที่จะร่างข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาขึ้นใช้บังคับใหม่ อาจเพิ่มความสับสนแก่ผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ และเมื่อพิจารณาถึงตัวประธานรัฐสภามาจากประธานวุฒิสภา ก็ย่อมจะถนัดในข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภามากกว่าถนัดในข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร อนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ พ.ศ. ๒๔๙๐ พ.ศ. ๒๔๙๒ และ พ.ศ. ๒๕๑๑ ทั้ง ๔ ฉบับนี้ ได้กำหนดให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา และได้กำหนดด้วยว่าในกรณีที่มีการประชุมร่วมกันนั้นให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาโดยอนุโลม และตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งได้กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ก็ได้กำหนดด้วยว่าให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม ซึ่งก็เป็นแนวทางที่ได้ยึดถือกันมา

ในที่สุดที่ประชุมสภาก็ได้มีมติให้แก้เป็นว่า “ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาโดยอนุโลม”

(รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๗๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๔๕ ภายใต้อำนาจมาตรา ๒๐ มาตรา ๓๔ มาตรา ๑๖๑ วรรคสอง และมาตรา
อัตราส่วน ๑๕๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้
กรรมวิธีการ บังคับโดยอนุโลม แต่เฉพาะการตั้งคณะกรรมการ การจัดการที่ตั้งจาก
ผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วน
ของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ มีความเห็นให้ยึดหลักการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ แต่ให้แก้ไขข้อความเกี่ยวกับการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา ซึ่งเป็นเรื่องอัตราส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับวุฒิสภาให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้ัดมาตรานี้ออกเนื่องจากมีมติให้มีสภาเดียว ต่อมาภายหลังที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงได้คงไว้ตามร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

(รายงานคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน
แต่งตั้งคณะ สิบสี่คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน
รัฐมนตรี ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายก
รัฐมนตรี

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ ได้พิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

มีกรรมสิทธิ์การเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าไม่บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอาจมาจากบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา การบัญญัติไว้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับราษฎร เท่ากับราษฎรได้เลือกตั้งผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยทางอ้อมทำให้การเลือกตั้งทั่วไปมีความหมาย คนที่มีความรู้ความสามารถก็จะสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น และประชาชนก็จะไปใช้สิทธิของตนมากขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะได้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง เป็นบุคคลที่เหมาะสมและมีความมั่นคงและมั่นใจในตัวเองสามารถที่จะเป็นหัวหน้ารัฐบาลได้ อีกประการหนึ่งอาจเกิดกรณีวุฒิสภาให้ความสนับสนุนบุคคลที่มีได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยสนับสนุนให้เสียงข้างน้อยในสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลแทนที่เสียงข้างมากจะได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชน

๒. ไม่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือบุคคลอื่น เพราะแม้ทุกฝ่ายจะเห็นพ้องต้องกันว่านายกรัฐมนตรีควรมา

จากผู้แทนราษฎร แต่การเขียนบังคับให้ต้องมาจากผู้แทนราษฎรฝ่ายเดียว จะเป็นการจำกัดมากไป ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้นำของฝ่ายบริหารซึ่งประชาชนต้องการได้ ผู้นำที่ดี บางกรณีอาจเกิดปัญหาซึ่งไม่อาจจะหาผู้ที่มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสภาผู้แทนราษฎรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะเหตุการณ์ของประเทศได้ จึงไม่ควรเขียนบังคับไว้ และเมื่อไม่เขียนบังคับไว้เช่นนี้ก็มิได้หมายความว่านายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้แทนราษฎร เพราะในทางปฏิบัติแล้วพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากย่อมเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลและเลือกตัวบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งก็ย่อมมีสิทธิเลือกนายกรัฐมนตรีจากผู้แทนราษฎรได้อยู่แล้ว

๓. การปกครองซึ่งเป็นประชาธิปไตยนั้นรัฐบาลต้องมาจากปวงชน ต้องเป็นรัฐบาลที่ประชาชนมีส่วนในการเลือกตั้งซึ่งจะทำได้ ๒ ทาง คือ ให้ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและให้รัฐบาลมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกทางหนึ่งให้ประชาชนเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งคณะโดยตรง ซึ่งจะมีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า ราษฎรจะได้พิจารณาว่าคณะรัฐมนตรีควรจะเป็นใคร มีนโยบายอย่างไร และเชื่อมั่นว่าประชาชนจะต้องสนใจมากและจะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งสามารถต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามได้ และคณะรัฐมนตรีที่ได้รับเลือกตั้งจะเป็นคณะรัฐมนตรีที่มั่นคง สามารถบริหารประเทศได้ดีกว่า เพราะรู้แน่ชัดว่าประชาชนสนับสนุน และสามารถสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นได้

ที่ประชุมได้มีมติว่าไม่ควรเขียนบังคับให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยคะแนนเสียง ๑๔ ต่อ ๑๑

นอกจากนี้ที่ประชุมได้พิจารณาว่าควรให้ใช้หลักการที่ว่า นายกรัฐมนตรีจะมาจากใครก็ได้เป็นการชั่วคราวภายในกำหนดระยะเวลา หรือควรให้ใช้หลักการนี้ตลอดไปโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา กรรมการฝ่ายที่เห็นว่าควรให้ใช้เป็นการชั่วคราวนั้นเห็นควรกำหนดระยะเวลาไว้ให้ใช้ภายใน ๕ ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้ลงมติว่าไม่ควรกำหนดระยะเวลาด้วยคะแนนเสียง ๑๓ ต่อ ๕

ข. คุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

ที่ประชุมเห็นว่ารัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด

ก. จำนวนคณะรัฐมนตรี

มีกรรมวิธีการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรกำหนดจำนวนรัฐมนตรี ให้มีจำนวนไม่เกิน ๓๕ คน รวมทั้งนายกรัฐมนตรีด้วย โดยกำหนดขั้นสูงไว้เพียงประการเดียว ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากกระทรวงที่มีอยู่ในปัจจุบันและงานของแต่ละกระทรวงว่าพึงจะมีรัฐมนตรีว่าการหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการเป็นจำนวนเท่าใด โดยเฉพาะงานของคณะรัฐมนตรีนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า คณะรัฐมนตรีมีงานดังนี้

- (๑) งานประจำ เป็นงานที่กฎหมายต่าง ๆ ระบุไว้ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรี มีลักษณะเป็นงานบริหาร
- (๒) งานด้านนโยบาย โดยความร่วมมือพิจารณาในคณะรัฐมนตรี
- (๓) งานด้านสภา เข้าร่วมประชุมกับสภาเพื่อชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ต่อสมาชิกสภา
- (๔) งานในด้านสังคม

ดังนั้น จึงเห็นว่าการกำหนดจำนวนไว้ดังกล่าว จึงเป็นการเหมาะสมและกระทรวงต่าง ๆ ควรมิรัฐมนตรีช่วยว่าการประกอบอยู่ในคณะรัฐมนตรีด้วย

๒. ควรให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ามาบริหารประเทศเป็นผู้กำหนดว่าควรจะมีรัฐมนตรีเท่าใด จะเป็นการเหมาะสมกว่า และควรพิจารณาว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการ ควรอยู่ในคณะรัฐมนตรีหรือไม่ บางประเทศถือว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการเป็นเพียงปลัดกระทรวงฝ่ายการเมือง ไม่มีสิทธิประชุมคณะรัฐมนตรี หากถือหลักนี้จะตั้งรัฐมนตรีช่วยว่าการจำนวนเท่าใดก็ได้ เพื่อแก้ปัญหที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคที่เป็นรัฐบาลต้องการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปรารถนา ทั้งนี้เพื่อเสถียรภาพของรัฐบาล

๓. รัฐมนตรีควรมีจำนวนเท่ากับกระทรวงที่มีอยู่ ไม่ควรมิรัฐมนตรีช่วยว่าการ เพราะในทางปฏิบัติรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการมักจะมีความเห็นต่างกัน และทำให้กระทรวงหนึ่งมีนายหลายคน ควรพิจารณาถึงตำแหน่งในทางการเมืองอื่น ๆ ของฝ่ายบริหาร เพราะเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นความสำคัญที่จะเป็นเครื่องค้ำจุนเสถียรภาพของรัฐบาลในรัฐสภา โดยกำหนดจำนวนตำแหน่งในทางการเมืองของฝ่ายบริหารให้มากพอเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้มีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งเหล่านั้น โดยทั่วถึงเพียงพอแก่ความคงอยู่ของรัฐบาล

ที่ประชุมเห็นว่า ควรกำหนดจำนวนรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีไม่เกิน ๓๕ คน รวมทั้งนายกรัฐมนตรี

เลขานุการ ฯ ได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการการดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกไม่เกินสามสิบสี่คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

รัฐมนตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด จะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี”

มีกรรมการเสนอให้บัญญัติความในวรรคแรกให้ชัดว่า “พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีตามมติของสภาผู้แทนราษฎร” มิฉะนั้น วุฒิสภาอาจเข้าไปเกี่ยวข้องในการตั้งนายกรัฐมนตรี หรือสภาอาจไม่มีการชาวเสียงเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีก็ได้ จึงควรเขียนให้ชัดเจน แต่ที่ประชุมเห็นว่าการเพิ่มถ้อยคำดังกล่าวไม่เหมาะสม เพราะในทางปฏิบัติก็ต้องเป็นมติของสภาผู้แทนราษฎรอยู่แล้ว อีกกรณีหนึ่งจะดูเหมือนเป็นการบังคับองค์พระมหากษัตริย์ ควรเขียนให้เห็นว่าเป็นพระราชอำนาจเพื่อเขตขององค์พระมหากษัตริย์ แต่ถ้ามองว่าวุฒิสภาจะเข้ามาร่วมด้วย ที่ประชุมจึงเห็นควรให้เปลี่ยนผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากประธานรัฐสภามาเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร

(วันที่การประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอหลักการจัดโครงสร้างของอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารในรูปที่จะยังให้เกิดเสถียรภาพในการปกครองแผ่นดินระบอบประชาธิปไตยโดยแยกอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารให้เป็นอิสระจากกัน โดยรัฐบาลไม่มีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรไม่มีอำนาจล้มรัฐบาล และให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎรทั้งประเทศ พร้อมกับการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมคณะกรรมการไม่เห็นด้วยกับผู้เสนอ และคณะกรรมการเห็นว่าควรใช้ระบบรัฐสภาตามเค้าโครงเดิม เพราะการแยกอำนาจให้เป็นอิสระโดยไม่คำนึงกันนั้นจะเป็นการขัดหลักเกณฑ์ที่ประชาชนเลือกผู้แทนเข้ามาควบคุมรัฐบาล

นอกจากนี้กรรมการเสนอให้มีองค์กรที่สาม ซึ่งควรจะเป็นองค์กรที่รวมอยู่กับตุลาการรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อร้องเรียนจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยให้มีอำนาจวินิจฉัย

คำร้องเรียน และถ้าเห็นด้วยก็ให้มีอำนาจสั่งการตามข้อร้องเรียนที่จะให้ยุบสภาหรือล้มรัฐบาลได้ ซึ่งในเรื่องนี้คณะกรรมการไม่เห็นด้วย เพราะยังไม่สมควรนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอันจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

จำนวนคณะรัฐมนตรีตามร่างเดิมนั้นกำหนดไว้ ๓๔ คน มีกรรมการเสนอให้มีจำนวนรัฐมนตรี เพิ่มขึ้นเพื่อรับกับสถานการณ์ข้างหน้า ซึ่งอาจมีกระทรวงหรือทบวงที่สำคัญ ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการเห็นชอบที่จะกำหนดจำนวนรัฐมนตรีให้สูงขึ้น

ตามร่างเดิมนั้นมีความในวรรคสองว่า “รัฐมนตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด จะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งความในวรรคนี้มีกรรมการเสนอให้ตัดออก เพื่อให้โอกาสนายกรัฐมนตรีสามารถเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นรัฐมนตรีได้ และในขณะเดียวกันก็เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ด้วย แต่ก็มีกรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะการกำหนดให้รัฐมนตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งต้องเป็นผู้แทนราษฎรนั้นเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ฝ่ายบริหารมาจากผู้แทนราษฎร จึงควรกำหนดไว้เช่นเดิม ในประเด็นนี้ที่ประชุมคณะกรรมการได้ลงมติให้ตัดความในวรรคสองของร่างเดิมออกด้วยคะแนนเสียง ๑๕ ต่อ ๑

คณะกรรมการได้พิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับจำนวนรัฐมนตรีว่าสมควรจะกำหนดจำนวนอันเป็นเกณฑ์ที่สูงไว้ อย่างไร หรือไม่ ซึ่งมีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรกำหนดจำนวนเกณฑ์สูงที่จะตั้งรัฐมนตรีไว้ ๔๔ คน นอกเหนือจากนายกรัฐมนตรี เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ และเพื่อประโยชน์ในการขยายหน่วยงานในเวลาต่อไป

๒. จำนวน ๔๔ คน มากเกินไปควรกำหนดเพียง ๔๐ คน จะเหมาะสมกว่า

๓. ไม่ควรกำหนดจำนวนไว้มากเกินไป หรืออาจไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ก็ได้ แต่ควรพิจารณาในหลักการให้แบ่งรัฐมนตรีเป็น ๒ ประเภท คือ รัฐมนตรีวงใน ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ ร่วมเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่ในการเข้าประชุม กำหนดนโยบาย และอีกประเภทหนึ่งคือรัฐมนตรีวงนอก ซึ่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมกำหนดนโยบาย ซึ่งจะแก้ไขปัญหาความวุ่นวายและแย้งซึ่งกันและกันแสวงหาอำนาจและตำแหน่งได้

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะจะก่อให้เกิดความแตกแยกและล่าช้าในการงาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีต้องรับรู้งานทุกประเภท ซึ่งไม่อาจแบ่งภาระไปได้ อีกประการหนึ่ง เรื่องนี้เป็นโครงสร้างภายในของฝ่ายบริหารเองไม่ควรจะเข้าไปก้าวก่าย

๔. เห็นควรกำหนดจำนวนไว้ตามร่างเดิม คือไม่เกิน ๓๔ คน เพราะเป็นจำนวนที่เหมาะสม และเพียงพอแล้ว

ที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าควรให้คงไว้ตามร่างเดิม หรือควรแก้ไข

เห็นควรแก้ไข ๑๒ ท่าน

เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม ๔ ท่าน

และที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าจะระบุจำนวนรัฐมนตรีไว้หรือไม่

เห็นควรระบุจำนวน ๑๒ ท่าน

ไม่เห็นด้วย ๕ ท่าน

ต่อจากนั้นที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าจะกำหนดจำนวนรัฐมนตรี ๔๔ คน หรือ ๕๐ คน

เห็นด้วยกับจำนวน ๕๐ คน ๗ ท่าน

เห็นด้วยกับจำนวน ๔๔ คน ๕ ท่าน

ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการได้แก้ไขให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๗/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑ และรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ (เป็นการทบทวน) วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอแปรญัตติความในมาตรานี้ให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง โดยให้เหตุผลว่า การที่กรรมการและสมาชิกมีความเห็นตรงกันที่ให้รัฐธรรมนูญนี้ได้สร้างระบบพรรคการเมืองให้มั่นคง แล้วให้พรรคการเมืองเป็นผู้เลือกหาตัวนายกรัฐมนตรี โดยไม่ควรจำกัดว่าจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยหรือไม่ ผู้แปรญัตติไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการเพราะไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าจะได้ตัวหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากมาเป็นนายกรัฐมนตรี ในกรณีเช่นนี้เคยเกิดมาแล้วในอดีตสมัยพรรคสหประชาไทย การสรรหาตัวนายกรัฐมนตรีมิได้ทำในสภา โดยไปดำเนินการสรรหาตัวนายกรัฐมนตรีกันภายนอก ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็เช่นกัน มิได้มีบทบัญญัติไว้ว่าการเลือกตัวนายกรัฐมนตรีจะต้องกระทำโดยวิธีใด ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องกระทำใน

สภาผู้แทนราษฎรหรือในรัฐสภา ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ที่นายกรัฐมนตรีจะมาจากสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก และผู้แปรญัตติได้เสนอว่าอย่างน้อยที่สุดก็ควรกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมาจากสภาผู้แทนราษฎรไว้ในบทเฉพาะกาล

คณะกรรมการได้ชี้แจงว่า คณะกรรมการได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้สร้างระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง เพราะเมื่อพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเข้ามา มีเสียงข้างมากจึงอยู่ในดุลพินิจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าจะให้ใครดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยไม่ควรจำกัดให้เลือกแต่เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินจึงมีอำนาจที่จะเลือกนายกรัฐมนตรีซึ่งคนที่ได้รับเลือกจะต้องเป็นกณดี

ในเรื่องจำนวนรัฐมนตรีนั้นคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นควรให้เพิ่มจาก ๓๔ คน เป็น ๔๔ คน เพราะบ้านเมืองได้พัฒนามาตลอด จำนวนรัฐมนตรีจึงเพิ่มขึ้นมาก แต่รัฐบาลไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งให้ครบ ๔๔ คน รัฐบาลควรแต่งตั้งตามความจำเป็นภายใต้การควบคุมของสภาผู้แทนราษฎร ถ้ารัฐบาลแต่งตั้งรัฐมนตรีมากเกินไปอาจถูกตั้งกระทู้ถามหรืออาจถูกไม่ไว้วางใจได้ ดังนั้นจำนวน ๔๔ คน จึงเปิดไว้สำหรับวันข้างหน้า

ส่วนเรื่องรัฐมนตรีอย่างน้อยก็หนึ่งนั้นจะต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ คณะกรรมการเห็นว่าควรปล่อยให้ดุลพินิจของผู้ที่จะเป็นหัวหน้ารัฐบาล ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากสภาว่าจะเลือกใคร ซึ่งคงจะคำนึงถึงคนในพรรคตน จึงไม่ควรบังคับว่าต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เราต้องยอมรับว่าในอีก ๔ ปีข้างหน้าพรรคการเมืองจะมีความเข้มแข็ง มีความสามารถพอที่จะเลือกรัฐมนตรีได้ ถ้าเขียนกำหนดไว้เช่นนั้นจะเป็นเกราะป้องกันอันเป็นการดูถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการจึงเห็นว่าไม่เขียนไว้จะเป็นประโยชน์ทั้งยังเป็นการยกย่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเห็นควรแก้ไขความในวรรคหนึ่งตามคณะกรรมการโดยให้มีรัฐมนตรีไม่เกิน ๔๔ คน ด้วยคะแนนเสียง ๘๘ ต่อ ๕๓ และมีมติไม่ให้กำหนดว่า "นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" ไว้ในวรรคสองด้วยคะแนนเสียง ๑๑๘ ต่อ

นอกจากนี้สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้ตัดความในวรรคสองของร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดว่า “รัฐมนตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมดจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ออกทั้งวรรค ด้วยคะแนนเสียง ๑๒๖ ต่อ ๒๖

ส่วนความในวรรคท้ายตามร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการขอแก้ไขให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็มีมติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการด้วยคะแนนเสียง ๑๕๕ ต่อ ๒

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๔๗ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์
ถวายสัตย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

ปฏิญาณ “ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอให้เดิมคำว่า “นายกรัฐมนตรี” ไว้ในวรรคแรกด้วย เพราะว่าการกำหนดไว้เฉพาะรัฐมนตรีอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ เนื่องจากนายกรัฐมนตรีได้รับแต่งตั้งก่อนและเป็นที่ตำแหน่งโดยเฉพาะ น่าจะต่างกับตำแหน่งรัฐมนตรี จึงควรเดิมให้ชัดเจน แต่ที่ประชุมเห็นว่าคำว่ารัฐมนตรีครอบคลุมถึงนายกรัฐมนตรีด้วยแล้ว เพราะนายกรัฐมนตรีก็เป็นรัฐมนตรีคนหนึ่ง ถ้าจะเพิ่มตามข้อเสนอดังกล่าว จะต้องไปบัญญัติทุกมาตราที่กล่าวถึงรัฐมนตรี ซึ่งจะเป็นข้อยุ่งยากและเกินความจำเป็น จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการ ฯ เสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างเดิม

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๔๔ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจาก
คุณสมบัติ ข้าราชการการเมืองมิได้
ต้องห้ามชอง
รัฐมนตรี

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาหลักการของมาตรานี้ มีกรรมการเสนอว่า รัฐมนตรีไม่ควรเป็นข้าราชการประจำในขณะเดียวกันควรแยกจากกัน เพราะจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก ข้าราชการประจำมีงานที่อยู่ในความรับผิดชอบมากอยู่แล้ว ถ้าให้เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีด้วยจะทำให้ราชการประจำเสียหาย นอกจากนี้ยังอาจก่อให้เกิดความแตกแยกในวงราชการอีกด้วย ที่ประชุมเห็นชอบด้วย

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอว่า

๑. บทบัญญัติในมาตรา ๑๔๔ บัญญัติคลุมถึงการห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำอยู่แล้ว ฉะนั้นมาตรานี้ที่กำหนดว่า "รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง" ก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ น่าจะเขียนรวมกันได้

๒. การแยกข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำออกจากกันโดยเด็ดขาดจะเกิดปัญหาในด้านการแบ่งแยกและแตกความสามัคคี บทบัญญัติในมาตราที่เขียนในลักษณะที่เห็นเด่นชัดว่าเป็นการกีดกันข้าราชการประจำ ควรจะกำหนดข้อยกเว้นให้ข้าราชการประจำมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีบางตำแหน่งที่จำเป็นได้โดยความเห็นชอบของรัฐสภา เพราะการบริหารประเทศควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ส่วนถ้อยคำในร่างเดิม ควรจะใช้คำว่า “ข้าราชการประจำ” โดยไม่ต้องระบุว่า “นอกจากข้าราชการการเมือง” จะเหมาะสมกว่า

ที่ประชุมเห็นว่าการคงความในมาตรานี้ไว้เพื่อเน้นให้เห็นชัดว่าข้าราชการประจำต้องแยกจากข้าราชการการเมือง ซึ่งเป็นการสร้างระบบที่ถูกต้อง มิเช่นนั้นจะเกิดความขัดแย้งในการใช้อำนาจหน้าที่ แต่ทั้งนี้ก็มีกฎหมายเปิดช่องให้ข้าราชการประจำที่ลาออกมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองกลับเข้ารับราชการในภายหลังได้ แต่ต้องไม่ดำรงตำแหน่งทั้งสองในขณะเดียวกัน ส่วนเรื่องการใช้ถ้อยคำในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ และกฎหมายฉบับที่ออกมาหลังจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ก็ใช้ถ้อยคำนี้มาตลอด ส่วนคำว่า “ข้าราชการประจำ” นั้นไม่ใช่ถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๐ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๕/๒๕๒๐ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

มาตรา ๑๔๕

คุณสมบัติที่
ยกเว้นของ
รัฐมนตรี

รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงหรือกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๘๗ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็นผู้จัดการกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไรก็ได้ด้วย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาหลักการของมาตรานี้ที่ประชุมเห็นควรบัญญัติห้ามไม่ให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ ที่ห้ามไว้ในมาตรา ๘๗ ทำนองเดียวกับที่เคยห้ามไว้ในมาตรา ๑๐๓

ไม่ให้ได้รับประโยชน์ตอบแทนใด ๆ แต่กรรมการบางท่านเห็นว่าการให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่ง
เช่นว่านั้นได้ก็ควรให้ได้รับประโยชน์ตอบแทนตามกฎหมายบัญญัติ

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นที่ว่า ไม่ควรให้รัฐมนตรีเป็นประธานหรือกรรมการของ
รัฐวิสาหกิจ หรือควรให้เป็นได้โดยได้รับประโยชน์ตอบแทนตามกฎหมายหรือให้เป็นได้โดยไม่
ได้รับประโยชน์ตอบแทน แล้วมีมติดังนี้

ไม่ควรให้รัฐมนตรีเป็นประธานหรือกรรมการของรัฐวิสาหกิจ ๔ ท่าน

ควรให้เป็นได้โดยได้รับประโยชน์ตอบแทน ๑๓ ท่าน

ควรให้เป็นได้โดยไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทน ๘ ท่าน

ในที่สุดที่ประชุมเห็นว่ารัฐมนตรีไม่ควรจะดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ
หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรง ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้
ในรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการร่างพรกฏในรัฐธรรมนูญ มีกรรมการเสนอ
ความเห็นเรื่องการดำรงตำแหน่งตามกฎหมายนั้นว่าจะมีปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น
กรณีการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจบางอย่างตามประมวลกฎหมายแพ่ง ๆ ซึ่งงานนั้นมีความจำเป็นและ
สมควรที่รัฐมนตรีจะต้องเข้าไปร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย แต่ก็ไม่สามารถทำได้เพราะมาตราห้ามไว้
และไม่มีความหมายบัญญัติให้กระทำได้ ก็จะก่อให้เกิดผลเสียจึงน่าจะเปิดโอกาสให้บ้าง โดยเพิ่ม
ข้อยกเว้นเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจลงไปด้วย แต่ที่ประชุมเห็นว่าบทบัญญัติมาตราห้ามเหมาะสมอยู่แล้ว
ถ้ามีกฎหมายอนุญาติไว้ก็กระทำได้ แต่ถ้ารัฐวิสาหกิจใดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายอื่นซึ่งมิได้ให้อำนาจ
รัฐมนตรีดังกล่าว หากอนุญาติให้ดำรงตำแหน่งได้จะเป็นข้อยุ่งยาก เพราะบางกรณีอาจมีรัฐมนตรี
บางคนอาศัยฐานะและหน้าที่เข้าไปดำรงตำแหน่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดข้อครหาได้ ฉะนั้น จึงไม่ควร
เปิดทางไว้ ที่ประชุมได้ลงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

ส่วนปัญหาที่ว่าควรจะมีบทบัญญัติให้รัฐมนตรีต้องแสดงทรัพย์สินและหนี้สินหรือไม่
มีกรรมการเสนอความเห็นว่าจะไม่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะตำแหน่งรัฐมนตรีเป็น
ตำแหน่งที่มีเกียรติ อีกประการหนึ่งเห็นว่าไม่มีประโยชน์ ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าไม่ควรมีบทบัญญัติ
ดังกล่าว

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๖ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๖ และครั้งที่
๑๕/๒๕๒๖ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการ ฯ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๐ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการ ฯ โดยไม่มีการแก้ไข ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการ ฯ ในตอนแรกนั้นเห็นว่าควรให้แก้ไขความในวรรคแรก เป็นต้นนี้

“รัฐมนตรีซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน”

ที่คณะกรรมการ ฯ แก้ไขเช่นนั้นเพราะในตอนแรกนั้นคณะกรรมการ ฯ มีมติให้มีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว แต่เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติให้มีสองสภาและส่งร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการกลับมาพิจารณาใหม่ คณะกรรมการ ฯ ก็เห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

และมาตรา ๑๘๐ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ยกเว้นกรณีที่มีบัญญัติห้ามไม่ให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ประชุมได้หยิบยกกรณีนี้ขึ้นพิจารณาว่าควรจะมีบทบัญญัติเช่นนี้หรือไม่ ซึ่งมีกรรมวิธีการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ไม่ควรมีบทบัญญัติเช่นนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ ... ควรให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ในฐานะประธานหรือกรรมการของรัฐวิสาหกิจได้ เพราะลักษณะงานของรัฐวิสาหกิจมีลักษณะเป็นบริการสาธารณะ รัฐมนตรีควรเข้าไปมีส่วนในการบริหารงานเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล อีกประการหนึ่งรัฐวิสาหกิจมีช่องรั่วรั่วสระเบียด แต่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรี และใช้เงินงบประมาณแผ่นดินซึ่งรัฐสภาอนุมัติ การให้รัฐมนตรีเข้าไปเป็นประธานหรือกรรมการได้จะทำให้รู้ข้อมูลและปัญหาได้อย่างถูกต้องแท้จริงสามารถที่จะชี้แจงตอบข้อซักถามของสมาชิกสภาได้ ถ้าห้ามไว้ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐมนตรีบิดความรับผิดชอบต่อสภา และในทางปฏิบัติการมีบทบัญญัติเช่นนี้ไว้ไม่บังเกิดผลเพราะสามารถที่จะแก้ไขกฎหมายให้รัฐมนตรีเป็นประธานหรือกรรมการของรัฐวิสาหกิจได้ ดังนั้นจึงไม่ควรบัญญัติห้ามในเรื่องนี้ไว้

๒. ควรมีบทบัญญัติเช่นนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในรัฐวิสาหกิจ ควรให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานและกรรมการบริหารของรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐ โดยมีรัฐมนตรีเป็นผู้ควบคุมไม่ควรมีส่วนเข้าไปบริหารงาน เพราะจะทำให้ไม่รู้ปัญหาที่แท้จริง หากเข้าไปเป็นได้แล้วผลประโยชน์ที่ได้รับจะทำให้รัฐมนตรีไม่อาจตัดสินใจได้ว่า รัฐวิสาหกิจนั้นควรให้ดำเนินต่อไปหรือควรล้มเลิก อีกประการหนึ่งเป็นการนำอำนาจทางการเมืองเข้าไปแทรกแซงกิจการของรัฐวิสาหกิจซึ่งอาจทำให้เสียหายได้ และเป็นการผิดหลักการบริหาร ตามกฎหมายกรรมการบริหารก็เป็นบุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของรัฐมนตรีอยู่ในฐานะที่จะรายงานต่อรัฐมนตรีได้ และรัฐมนตรียังมีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนอยู่แล้ว จึงไม่ควรเป็นผู้บริหารเอง

๓. เห็นด้วยที่จะให้รัฐมนตรีเป็นประธานหรือกรรมการในรัฐวิสาหกิจได้ แต่ไม่ควรได้รับผลประโยชน์ตอบแทนใด ๆ จากรัฐวิสาหกิจนั้น เพราะการได้รับประโยชน์เป็นข้อที่น่าจะทำให้เกิดความลำเอียงและเกิดข้อครหาขึ้นมาได้ ไม่เป็นผลดีในการที่จะเข้าไปควบคุม จึงควรกำหนดไว้

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๖๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๕๑ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา
แถลงนโยบาย โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาว่าในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดินนั้นจะต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาหรือไม่ และถ้าต้องได้รับความไว้วางใจจากสภา ควรที่จะต้องได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาหรือเฉพาะสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีกรรมวิธีการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องได้รับความไว้วางใจจากสภา เพื่อเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ หากมีกรณีที่คณะรัฐมนตรีปฏิบัติหน้าที่เป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ สภาก็อาจเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจได้ สำหรับการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีควรกระทำในที่ประชุมรัฐสภาเพื่อให้วุฒิสภาได้รับรู้นโยบายของรัฐบาลด้วย

๒. เห็นว่าคณะรัฐมนตรีควรต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาก่อนที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน เพราะเหตุว่าการแถลงนโยบายเป็นเรื่องสำคัญสภาควรที่จะได้พิจารณาว่านโยบายนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศชาติ และประชาชนได้หรือไม่ หากสภาไม่เห็นชอบก็ไมควรที่จะมีการดำเนินการตามนโยบายนั้น และการถือหลักว่ารัฐบาลอยู่ได้เพราะความไว้วางใจของสภา

สำหรับการแถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจนั้น กรรมการบางท่านเห็นว่าควรกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้วุฒิสภามีส่วนช่วยสนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาล

แต่มีกรรมวิธีการบางท่านเห็นว่าโดยที่เชื่อกันว่าวุฒิสภามีส่วนช่วยค้ำจุนเสถียรภาพของรัฐบาลนั้น ในบางกรณีอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ จึงควรกระทำในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพราะคณะรัฐมนตรีควรมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ถ้าให้วุฒิสภาเข้ามาร่วมด้วย คณะรัฐมนตรีอาจมีเสียงข้างน้อยในสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ และถ้าวุฒิสภาไม่สนับสนุนก็จะเกิดปัญหา ซึ่งคณะรัฐมนตรีไม่อาจที่จะยุบวุฒิสภาได้

๓. การพิจารณาว่าการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนั้นจะกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร หากกระทำในที่ประชุมรัฐสภาคณะรัฐมนตรีควรได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา ทั้งนี้เพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคงเพราะมีวุฒิสภาเป็นเสียงสนับสนุนอยู่ แต่ถ้าการแถลงนโยบายกระทำในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ไม่ควรต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร เพราะจะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคง และจะมีการพยายามล้มรัฐบาลโดยใช้กำลังเงิน ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพในการบริหาร ก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวายขึ้นได้

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างที่เลขานุการเสนอ คณะกรรมการก็เห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการโดยไม่มีการแก้ไข ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาว่าก่อนจะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีจะต้องแถลงนโยบายหรือไม่และจะต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการก็เห็นควรให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อสภาก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ เพราะการเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีได้บริหารประเทศไประยะหนึ่งก่อนหากเวลาต่อมาฝ่ายบริหารดำเนินการบกพร่องก็สามารถเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจได้ นอกจากนี้การส่งเสริมระบบพรรคการเมืองยังทำให้ฝ่ายรัฐบาลมั่นคง จึงไม่จำเป็นต้องมีการลงมติความไว้วางใจก่อนเข้าบริหารประเทศ

ความในมาตราที่คณะกรรมการลงมติด้วยคะแนนเสียง ๑๑ ต่อ ๕ ให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณามีสมาชิกขอแปรญัตติว่าคณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเพื่อขอความไว้วางใจ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาก่อนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ให้อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนเมื่อคณะรัฐมนตรีอาจจะเป็นผู้ใดก็ได้ ฉะนั้นบุคคลทั้งคณะนี้เมื่อจะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินก็ควรได้รับการลงมติไว้วางใจ

ในประเด็นนี้คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้ชี้แจงว่าคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลว่าการที่ให้คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจนั้นไม่เป็นการผิดหลักประชาธิปไตยแต่อย่างใด อีกทั้งช่วงเวลานับแต่ได้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีจนกระทั่งมาแถลงนโยบายนี้เป็นช่วงเวลาเพียงไม่กี่วัน และการแต่งตั้งรัฐบาลในทางปฏิบัติจะต้องชาวเสี่ยงกันในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องดูไปถึงโครงสร้างทางการเมืองของผู้สนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญจึงควรเปิดโอกาสให้รัฐบาลบริหารประเทศไปก่อนโดยไม่ต้องลงมติความไว้วางใจในคอนแถลงนโยบาย ต่อไปถ้ารัฐบาลบริหารประเทศผิดพลาดก็สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจได้

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม ด้วยคะแนนเสียง ๔๔ ต่อ ๘ (รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๒ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบ
การรับผิดชอบ คือสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อสภา
ผู้แทนราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้ เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกวางมาดังนี้

"ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของ
สภาผู้แทนราษฎร"

รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อสภาผู้แทนราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี”

มีกรรมการเสนอความเห็นว่าการในวรรคแรกไม่ควรจะบัญญัติไว้ เพราะในมาตรา ๑๓๗ ได้บัญญัติถึงสิทธิและวิธีการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีแล้ว ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าหลังจากแถลงนโยบายแล้ว สภาอาจเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจได้ และอีกประการหนึ่งจะทำให้ดูสับสนได้ เนื่องจากมาตรา ๑๕๑ บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติไว้วางใจ ซึ่งมีกรรมการบางท่านเห็นด้วยแต่เห็นว่าไม่ควรตัดออกทั้งหมด ควรเติมข้อยกเว้นว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๑” ไว้ก่อนต้นของมาตรานี้ หรืออาจจะแก้ไขโดยนำความในวรรคแรกขึ้นบัญญัติก่อนมาตรา ๑๕๑ หรือบัญญัติไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ จะเหมาะสมกว่า

ที่ประชุมเห็นว่าการบัญญัติมาตรา ๑๕๒ วรรคแรก เป็นการวางหลักไว้ว่า คณะรัฐมนตรีจะบริหารราชการแผ่นดินต้องได้รับความไว้วางใจ ถ้าไม่บัญญัติไว้สภาจะลงมติไม่ไว้วางใจได้ ส่วนการที่จะบัญญัติข้อความเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ นั้นไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ กระทำในที่ประชุมของรัฐสภา เนื่องจากอำนาจของวุฒิสภาต่างกับในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่เพื่อความเหมาะสมจึงให้แก้ไขความในมาตรา ๑๕๒ เป็นดังนี้

“ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อสภาผู้แทนราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบด้วยกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๕๑ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๕๓ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร
 เบื่ออภิปราย จะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายก-
 ทั่วไป รัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเบ็ดอภิปรายทั่วไปในที่ประ-
 ชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ร่างเสนอต่อคณะกรรมการ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมวิธีการเสนอความเห็นว่าการที่คณะรัฐมนตรีขอให้เบ็ดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุม
 รัฐสภาเพื่อฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับปัญหาในการ
 บริหารราชการแผ่นดินนั้น ไม่น่าจะมีประโยชน์อะไร ไม่สมควรที่จะให้วุฒิสภาเข้ามาร่วมด้วย ควร
 จะกระทำเฉพาะในที่ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น เพราะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งมาจากประ-
 ชาชน ส่วนวุฒิสภาเป็นสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งและเป็นฝ่ายรัฐบาลอยู่แล้วจึงไม่ควรมีสิทธิดังกล่าว

ที่ประชุมเห็นว่าควรกำหนดให้วุฒิสภาเข้ามาร่วมด้วย เพื่อจะได้รับฟังความคิดเห็นได้มาก
 และกว้างขวางขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์มาก จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการได้มีมติให้มีสภาเดียว ได้แก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับมติ
 ให้มีสภาเดียว ต่อมาเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการ
 ได้เห็นชอบตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติ
 บัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

- มาตรา ๑๕๔ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
- การพ้นตำแหน่ง (๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗
- ของคณะ (๒) สภาผู้แทนราษฎรเสนออายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- รัฐมนตรี (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๔) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๕๔
- คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างความในวรรคแรกดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ ส่วนความในวรรคสองเป็นดังนี้

“คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่”

ที่ประชุมเห็นควรให้แก้ความในวรรคสองใหม่ เพราะการให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องดำเนินงานต่อไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ ทำให้เกิดช่องว่าง เนื่องจากการที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ได้รับแต่งตั้งแล้ว ตามข้อเท็จจริงก็ยังปฏิบัติหน้าที่มิได้จนกว่าจะมีการปฏิญาณตนเสียก่อน ฉะนั้น การส่งมอบตามบทบัญญัติดังกล่าวย่อมไม่สมบูรณ์และไม่ถูกต้อง จึงให้แก้ไขเป็นดังนี้

“คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๕ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ
การสิ้นสุดของ (๑) ลาข
รัฐมนตรี (๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) หรือ (๔) ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็นสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร หรือตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ในกรณีที่รัฐมนตรี
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๕๖ (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๕

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๕๖

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๓ มาใช้บังคับแก่
การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญในรัฐธรรมนูญยกเว้นใน (๓)

ดังนี้

(๓)

.....หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๕๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ความใน (๔) ซึ่งกำหนดให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อต้อง
คำพิพากษาให้จำคุกนั้น เป็นกรณีซึ่งกว้างขวางเกินไป เพราะจะรวมทั้งกรณีที่ให้จำคุกโดยประมาท
และลหุโทษด้วย รวมทั้งกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก แต่ให้รอการลงอาญาไว้ก่อน ก็จะทำให้
หลักเกณฑ์มาตรานี้กว้าง ซึ่งเป็นการไม่สมควร น่าจะเปลี่ยนให้เป็นเฉพาะกรณีถูกลงโทษจำคุกเท่า

นั้นเพื่อให้แคลง มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม แต่กรรมการบางท่านเห็นว่ากรณีจำคุก มิใช่มีแต่เฉพาะคำพิพากษาเท่านั้น อาจมีกรณีอื่น ๆ เช่น คำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๗ ของธรรมนูญการปกครองได้ด้วย ถ้าบัญญัติไว้เฉพาะกรณีจำคุกตามคำพิพากษาเท่านั้น ย่อมไม่ ครอบคลุมถึงกรณีตามมาตรา ๒๗

ที่ประชุมเห็นว่าที่กำหนดไว้ตาม (๔) เหมาะสมแล้ว ไม่ควรจะมีข้อยกเว้นในเรื่องการรอลงอาญา เพราะตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งที่สำคัญและมีเกียรติ การกระทำความผิดจนถูกศาล พิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่ให้รอลงอาญาไว้ ก็เป็นมลทินต่อตำแหน่งหน้าที่อยู่แล้ว ส่วนกรณี ที่จะให้บัญญัติครอบคลุมถึงการลงโทษจำคุกอื่นที่มีใช้คำพิพากษาก็ไม่สมควร และโอกาสที่จะมีกรณี เช่นนั้นเกิดขึ้นอาจไม่มีก็ได้ เพราะในเวลาที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ ย่อมไม่มีกรณีคำสั่งตามมาตรา ๒๗ ดังกล่าวเกิดขึ้น จึงเห็นควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

๒. ความใน (๖) ที่กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๔ เห็นได้ว่าจะก่อให้เกิด ปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การห้ามดำรงตำแหน่งหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจและ กรณีอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะต้องห้ามนั้นย่อมไม่สามารถชี้ให้ชัดได้ว่าการกระทำนั้น จะเข้าเงื่อนไข ดังกล่าวตั้งแต่เมื่อใด และใครจะเป็นผู้วินิจฉัยว่ารัฐมนตรีได้กระทำการต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๔ ดังกล่าว ฉะนั้น จะมีวิธีการบัญญัติประการใดเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

ที่ประชุมเห็นว่าวิธีดำเนินการตาม (๖) นั้น มีบัญญัติไว้แล้วในมาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๓ ซึ่งความในวรรคสองให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นย่อมอยู่ในอำนาจ ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาและลงมติเห็นชอบ ให้รัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทน-
ราษฎรในขณะเดียวกันได้ และเห็นว่าลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรีควรเป็นเช่นเดียวกับสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรโดยนำมาปรับใช้และให้คลุมถึงกรณีถูกจำคุกตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามธรรมนูญ
การปกครองด้วย จึงได้เพิ่ม (๕) ของมาตรา ๘๖ ลงไป ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมาธิการเสนอให้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของรัฐมนตรีไว้ในรัฐธรรมนูญโดยถือเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า ม.ศ. ๕ เพราะตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งที่สูง มีความสำคัญระดับประเทศ มิเช่นนั้นจะไม่ได้รัฐมนตรีที่มีมาตรฐาน แต่ที่ประชุมเห็นว่าการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของรัฐมนตรี ไม่สามารถแก้ปัญหาความประพฤติของบุคคลได้แม้จะมีความรู้สูง ควรให้เป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองที่จะกลั่นกรองและให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้วินิจฉัยจะดีกว่า หากกำหนดจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ว่าทำเพื่อคนกลุ่มน้อย ซึ่งผลของการกำหนดไว้หรือไม่จะไม่ต่างกัน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีพ้นจาก เป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ
ตำแหน่ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างของเลขานุการโดยไม่มีการแก้ไข ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๗
การตราพระ
ราชกำหนด

ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแล้ววุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยื่นขึ้นการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ถ้าวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยื่นขึ้นการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎร ในกรณียื่นขึ้นการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้นๆ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการโดยไม่มีการแก้ไข ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ (บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในตอนแรกคณะกรรมการมีมติให้มีสภาเดี่ยว จึงได้แก้ไขความในวรรคสองของมาตรา ๕ เป็นดังนี้

“ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนดนั้น ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น”

และคณะกรรมการการ ๖ ได้จัดความในวรรคสามและวรรคห้าออกทั้งหมดด้วย

ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการการ ๖ มีมติเห็นชอบกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบกับคณะกรรมการการ ๖ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๕ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการพระราชกำหนด ภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาเกี่ยวกับภาษี ประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้

อากร บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกถึงความในวรรคแรกดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ ส่วนวรรคสองได้ร่วมเสนอต่อคณะกรรมการการ ๖

“พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสองวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มีกรรมวิธีการเสนอแก้ไขจำนวนวันในวรรคสองเป็นภายในสามวันเพราะการกำหนดให้เสนอพระราชกำหนดต่อสภาภายในสองวันอาจเรียกประชุมไม่ทัน เนื่องจากอาจไปตรงกับวันหยุดราชการ ฉะนั้น เพื่อป้องกันความผิดพลาดและเสียหาย จึงควรเพิ่มเวลาเป็นสามวัน แต่กรรมวิธีการบางท่านเห็นว่ากำหนดเวลาสองวันนี้ ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ใช้ระยะเวลานี้ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสมและไม่มีข้อเสียอันใด และอีกกรณีหนึ่งการนับเวลานั้นมิได้รวมถึงวันหยุดราชการด้วย จึงไม่ควรเพิ่มจำนวนวันตามข้อเสนอดังกล่าว

ที่ประชุมลงมติด้วยคะแนนเสียง ๑๐ ต่อ ๖ ให้แก้ไขเป็นสามวัน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยพระราช
ไม่ขัดต่อกฎหมาย
กฤษฎีกา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการ ฯ โดยไม่มีการแก้ไข ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ มีมติเห็นชอบด้วยกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้

กฎอัยการศึก กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการ
รีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่เลขานุการเสนอ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอว่าอำนาจเกี่ยวกับการประกาศใช้กฎอัยการศึกตามมาตรา ๑๖๐ นี้ มิได้มีระบุถึงกรณีที่ว่าหากใช้บังคับเกิน ๓๐ วัน ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งกรณีนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ และควรพิจารณาด้วยว่าสมควรต้องควบคุมการประกาศใช้กฎอัยการศึกให้มีขอบเขตหรือไม่

ที่ประชุมเห็นว่ากรณีที่ไม่มีบัญญัติไว้เช่นเดียวกับร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ เพราะเห็นว่าในทางปฏิบัติการที่จะมาขอรับความเห็นชอบจากสภาไม่สะดวก ควรให้รัฐบาลมีอำนาจที่จะกระทำได้เลยเพราะเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารประเทศก็ควรจะให้ใช้เครื่องมือในการบริหารได้คล่องตัว ถ้ามีข้อกำหนดดังกล่าวแล้วจะเป็นข้ออ้างได้ว่าความเสียหายหรือล่าช้าเนื่องมาจากสภา จึงควรปล่อยให้ฝ่ายบริหารกระทำได้เลย และเนื่องจากฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบต่อสภา หากกระทำการเกินขอบเขตสภาก็อาจจะเปิดอภิปรายซักฟอกได้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

- มีผู้แปรญัตติขอเพิ่มความเป็นวรรคสามและวรรคสี่ ดังนี้

"กฎอัยการศึกตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะมีผลใช้บังคับเกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ในระหว่างเวลาที่สภาผู้แทนราษฎร สันอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา ในการให้ความเห็นชอบตามวรรคสาม"

โดยให้เหตุผลว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การขยายเวลาประกาศใช้กฎอัยการศึกควรให้ประชาชนรับทราบและผ่านความเห็นชอบจากสภาซึ่งเป็นผู้แทนของปวงชนด้วย

ในเรื่องนี้ มีกรรมวิธีการเสนอความเห็นดังนี้

๑. เห็นด้วยกับผู้แปรญัตติ เพราะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการของประชาชน จึงควรให้ผู้แทนของประชาชนรับทราบ และเห็นชอบด้วยซึ่งมิได้เสียหายอะไร

๒. เห็นด้วยในหลักการของผู้เสนอ แต่ควรยืดเวลาอันเป็นเงื่อนไขให้มากกว่า ๑๘๐ วัน ซึ่งอาจเป็น ๑ ปี จะเหมาะสมกว่า

๓. ไม่เห็นด้วยกับผู้แปรญัตติ เพราะในทางปฏิบัติอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่รัฐบาลได้ จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเกินกำหนด ฝ่ายทหารย่อมทราบถึงความสมควรหรือไม่อยู่แล้วและบางกรณีเป็นความลับอันไม่ควรเปิดเผย การขอความเห็นชอบจากสภาจะทำให้เกิดข้อยุ่งยากได้ ควรปล่อยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึกและให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะรับผิดชอบ

ในที่ที่สุดที่ประชุมลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๑๓ ต่อ ๕

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๐ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณามติสมาชิกขอแปรญัตติ เพิ่มความเป็นวรรคสองและวรรคสี่ ว่ากฎอัยการศึกจะมีผลใช้บังคับเกินหนึ่งปีได้อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎร สันอายุหรือถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบ โดยให้เหตุผลว่าถ้าไม่กำหนดเช่นนั้นแล้วจะทำให้กฎอัยการศึกสามารถประกาศใช้ได้ตลอดไป เพราะกฎ

อัยการศึกษานั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม ด้านหนึ่งเป็นประโยชน์กับความมั่นคง แต่อีกด้านหนึ่งประชาชนจะมองว่าเป็นการรักษาอำนาจทางการเมืองที่เป็นการวิตรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น เมื่อกฎอัยการศึกษาคงจำเป็นต้องใช้ต่อไปก็ควรต้องให้อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล ประชาชนจะได้รับทราบข้อเท็จจริงถึงความจำเป็นด้วย

คณะกรรมการได้ชี้แจงว่า มาตรการนี้ได้กำหนดว่า “ตามลักษณะ และวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก” ซึ่งจะต้องมีกฎหมายรองรับอีกครั้งหนึ่ง และกฎหมายนี้ก็อาจจะออกมาเปลี่ยนแปลงตามลักษณะเหตุการณ์ซึ่งสภาอาจพิจารณาออกใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนั้น ระยะเวลาเท่าไรอย่างไรนั้นย่อมอ่อนตัวตามกฎหมายอยู่แล้ว และการประกาศกฎอัยการศึกก็มักจะเป็นความลับเกี่ยวกับความมั่นคงซึ่งไม่ควรเปิดเผย

ในประเด็นนี้มีสมาชิกเสนอความเห็นว่าการให้รัฐสภาได้มีโอกาสพิจารณาว่า เหตุผลที่รัฐบาลขอขยายเวลาการใช้กฎอัยการศึกษานั้นเป็นเรื่องที่สมควรหรือไม่ ถ้าปล่อยให้รัฐบาลมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้โดยไม่มีกำหนดก็อาจจะเป็นอย่างบางประเทศที่ดูเผินๆ แล้วจะเห็นว่าสงบดี แต่ที่จริงแล้วกับปัญหาอะไรไม่ได้

ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ลงมติเห็นชอบด้วยกับกรรมวิธีการที่ให้คงไว้ตามร่างเดิม ด้วยคะแนนเสียง ๔๖ ต่อ ๓๓

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม เมื่อได้
ประกาศ รับความเห็นชอบของรัฐสภา

สงคราม มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองใน
สามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้
วุฒิสภากำหนดให้รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการ ฯ ได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม เมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา”

มีกรรมการเสนอว่า ข้อความในวรรคแรกควรจะแก้ไขเพื่อให้เห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ต้องไปรับความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งดูแล้วไม่เหมาะสม

ที่ประชุมเห็นว่าควรจะถือหลักที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงกระทำการโดยผ่านสามอำนาจ และคำว่าพระมหากษัตริย์ในมาตรานี้หมายถึงฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นเรื่องของถ้อยคำเท่านั้น ในมาตราอื่นๆ และรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่บัญญัติเช่นนั้น ไม่เป็นข้อเสียหายประการใด

และมีกรรมการได้เสนอให้เพิ่มความในวรรคสามในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ให้วุฒิสภากำหนดที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบกรณีประกาศสงครามด้วย เพราะบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปี ๒๔๘๗ ก็ได้บัญญัติไว้ ที่ประชุมเห็นชอบและมอบหมายให้เลขานุการไปยกร่างซึ่งเลขานุการได้ยกร่างวรรคสามโดยมีข้อความดังนี้

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภากำหนดที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง”

สำหรับความในวรรคสามนี้มีกรรมการเสนอว่า การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งเดียวและหมดไป ไม่มีสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่ใช่ในระหว่างระยะเวลา ฉะนั้น เพื่อความถูกต้องและเหมาะสมน่าจะใช้ถ้อยคำว่า “ในระหว่างไม่มีสภาผู้แทนราษฎร”

ที่ประชุมเห็นว่า การใช้ถ้อยคำที่เลขานุการยกร่างมาเหมาะสมแล้วเพราะการสิ้นสุดสภาพของสภาผู้แทนราษฎรที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแบ่งเป็นสองกรณี คือการสิ้นอายุตามวาระ และการที่สภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ซึ่งในขณะที่ยังไม่มีการเลือกตั้งเข้ามาใหม่ก็ถือว่าอยู่ในระหว่าง จึงต้องเขียนให้รับกับมาตรา ๑๒๔ และมาตราอื่นๆ ด้วย ส่วนการที่จะใช้ถ้อยคำว่า “ในระหว่างไม่มีสภาผู้แทนราษฎร” นั้นไม่ถูกต้อง เพราะแม้สภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นอายุหรือถูกยุบ ก็ต้องถือว่ามี

สภาผู้แทนราษฎร เป็นแต่เพียงยังมีได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาเท่านั้น จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขาธิการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาว่าในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ หากจำเป็นต้องมีการประกาศสงคราม จะต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์กรใดหรือไม่ มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้การประกาศสงครามได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ดังนั้นในกรณีที่ไม่มีสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำไปก่อนได้ และมาขออนุมัติภายหลังที่มีสภาแล้ว เช่นเดียวกับการอนุมัติพระราชกำหนด

๒. หากใช้วิธีเช่นเดียวกับพระราชกำหนด อาจไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม เพราะถ้าสภาไม่เห็นชอบจะเกิดปัญหา ควรรอไว้ก่อนจนกว่าจะมีสภาโดยไม่จำเป็นต้องประกาศสงคราม

๓. การประกาศสงครามเป็นภาวะการณ์ที่จะรอไม่ได้ ถ้าไม่มีสภาจะต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบ ซึ่งควรเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร หากปล่อยให้มีการประกาศ จะเสียเปรียบในด้านทหาร และอาจกลายเป็นอาชญากรรมสงคราม แต่มีกรรมการบางท่านไม่เห็นด้วยที่จะให้อำนาจคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเพราะเป็นการผูกพันรัฐบาลและอาจเสียเปรียบในแง่กฎหมายระหว่างประเทศ

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง จึงเห็นว่าในขณะที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์กรใด ควรให้เป็นเรื่องของฝ่ายบริหารที่จะดำเนินการ จึงเห็นควรให้ตัดสินใจในวาระสุดท้ายออก และแก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับที่มีมติให้มีสภาเดียว

ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการได้มีมติเห็นชอบกับร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๑๐/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑ และรายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการธิการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๔๒๐ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๒๐)

มาตรา ๑๖๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติ-
หนังสือสัญญา ภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่าง
สันติภาพ ประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอธิปไตย
แห่งชาติ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้อง
ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการธิการดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึก และ
หนังสือสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรืออธิปไตยแห่งชาติ หรือจะต้องออก
พระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หรือสนธิสัญญาพันธมิตรทางทหาร ต้องได้รับความ
เห็นชอบของรัฐสภา”

มีกรรมการธิการเสนอว่าสัญญาสงบศึก ตามปกติเป็นเรื่องของทางฝ่ายทหาร มิใช่องค์พระ
มหากษัตริย์เป็นผู้กระทำ และสัญญาสงบศึกต้องมาในลำดับก่อนสัญญาสันติภาพ ถ้าจะบัญญัติไว้
ในมาตรานี้ควรเรียงลำดับก่อนหลังให้ถูกต้องแต่ที่ประชุมเห็นว่าการทำสัญญาสงบศึกเป็นเรื่องที่ทาง
ฝ่ายบริหารเป็นผู้กระทำในนามของพระมหากษัตริย์ และการบัญญัติในมาตรานี้มิได้ถือลำดับก่อน
หลัง แต่ถือลำดับความสำคัญเอาไว้ก่อน

นอกจากนี้กรรมการธิการเสนอว่า การทำหนังสือสัญญาสันติภาพสัญญาสงบศึกฝ่ายบริหาร
ควรขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน อันเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารดำเนินการได้เองโดย
พลการ โดยมีได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ อาจกระทำไปในลักษณะเป็นการขายชาติได้

แต่กรรมการบางท่านเห็นว่าฝ่ายบริหารควรมีอำนาจเช่นนั้น โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา เพื่อดำเนินการให้ได้ทันทั่วทั้ง เพราะการสงบศึกเป็นเรื่องของการสงวนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยส่วนรวม ผิดกับกรณีการประกาศสงครามซึ่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณและกำลังทหาร จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน อีกประการหนึ่งหากการสงบศึกนั้นมีกรณีต้องสละดินแดนให้แก่ฝ่ายตรงข้ามด้วยความในวาระสองก็ระบุไว้แล้วว่าจะต้องมาขอความเห็นจากรัฐสภาทบทวนญัตติดังกล่าวจึงเหมาะสมแล้ว

ที่ประชุมให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการ ฯ ได้พิจารณาความในวาระสอง ในเรื่องหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ฝ่ายบริหารจะดำเนินการได้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อน กรรมการบางท่านเห็นว่า สนธิสัญญาพันธมิตรทางทหารนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เพราะหากเกิดภาวะคับขันแล้วจะไม่ทันต่อเหตุการณ์และบางเรื่องอาจเกี่ยวกับความลับ ถ้าต้องมาขอความเห็นชอบจะไม่เป็นความลับและไม่สามารถดำเนินการได้ ควรปล่อยให้ เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารจะเหมาะสมกว่า ซึ่งที่ประชุมก็เห็นชอบด้วยจึงให้ตัดคำว่า “สนธิสัญญาพันธมิตรทางทหาร” ตามร่างเดิมออก

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑)

และคณะกรรมการได้แก้ไขถ้อยคำให้เหมาะสม ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับร่างที่คณะกรรมการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๓

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

พระราชทาน

อภัยโทษ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการโดยไม่มีการแก้ไข ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นชอบด้วยกับร่างเดิม โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์
การถอดถอน และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ฐานันดรศักดิ์

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอความเห็นว่าการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ควรจะไปกำหนดไว้รวมกับกรณีสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในมาตรา ๙ เพราะในเรื่องที่เกี่ยวกับองค์มนตรีก็ยังมีบัญญัติไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์ทั้งการแต่งตั้งและถอดถอน

ที่ประชุมเห็นว่าในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ได้มีการหยิบยกปัญหาขึ้นพิจารณาและสรุปได้ว่ากรณีแต่งตั้งและพระราชทานควรแยกจากกรณีถอดถอนเพราะการแต่งตั้งเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ทรงให้พระคุณ แต่กรณีถอดถอนเป็นเรื่องฝ่ายบริหารที่จะกราบบังคมทูล

เสนอต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งจะต้องแยกบัญญัติไว้ต่างหาก ต่างกับเรื่ององค์มนตรีที่รวมไว้ในเรื่องเดียวกันนั้น เพราะเป็นเรื่องตามพระราชอัธยาศัยของพระมหากษัตริย์ จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเห็นชอบด้วยกับร่างเดิม โดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๕ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน
การแต่งตั้งและ ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดีและเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง
พ้นตำแหน่ง
ข้าราชการ
ระดับสูง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอให้ตัดคำว่า “ฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน” ออก เพื่อเป็นการตัดปัญหา
ที่จะไม่ต้องระบุข้าราชการอื่น ๆ ลงไปด้วย การใช้ถ้อยคำว่า “ข้าราชการตำแหน่งปลัดกระทรวง
อธิบดีและเทียบเท่า” ก็ชัดเจนแล้ว และข้าราชการทหารก็มีกฎหมายเทียบตำแหน่งอยู่แล้ว

ที่ประชุมเห็นว่าควรบัญญัติให้ชัดเจนเพราะมีประโยชน์มากกว่า ถัดออกจะก่อให้เกิด
ปัญหาในการตีความได้ จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณานั้นมีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มความเป็นวรรคสองดังนี้ “ในบางกรณี หรือเป็นการชั่วคราว ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

โดยให้เหตุผลว่าพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดีและเทียบเท่า พ้นจากตำแหน่ง ในทางปฏิบัติมีบางกรณีที่จำเป็นต้องตั้งผู้รักษาราชการแทน ในตำแหน่งดังกล่าวซึ่งมิได้มีการโปรดเกล้าฯ อาจจะเป็นโมฆะได้ จึงต้องกำหนดความดังกล่าวเป็น วรรคสองเพื่อป้องกันในทางปฏิบัติ แต่มีกรรมการบางท่านไม่เห็นด้วยเพราะคำแปรญัตตินั้นกว้างเกินไปและความในมาตรา ๑๖๖ กับบัญญัติเป็นข้อยกเว้นจากมาตรา ๑๖๕ แล้ว คือให้เป็นไปตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายจึงไม่ควรนำมากำหนดไว้

ที่ประชุมได้ลงมติให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๑๒ ต่อ ๑

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณามีสมาชิกขอแปรญัตติเพิ่มความเป็นวรรคสองว่า “ในบางกรณีหรือเป็นการชั่วคราว ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” โดยให้เหตุผลว่าในทางปฏิบัติมีหลายกรณีไม่ปฏิบัติ ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นเมื่อต้องการให้ปฏิบัติอย่างถูกต้องจำเป็นต้องกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ในทางปฏิบัตินั้นการแต่งตั้งข้าราชการที่เห็นสมควรให้รักษาราชการในตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดีหรือเทียบเท่าเป็นการชั่วคราว รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่ทางปฏิบัติรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงเป็นผู้แต่งตั้งจึงขัดกับรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ปลัดกระทรวง อธิบดี หรือเทียบเท่าไม่อยู่ หรือพ้นจากตำแหน่งหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้จะมีการรักษาราชการแทนได้ โดยไม่มีกฎหมายรองรับไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งการดำรงตำแหน่งในกรณีเช่นนี้เป็นการชั่วคราว และมีบางกรณีที่ ดาย ลาออก ต่าง ๆ เหล่านี้ก็ขัดกับรัฐธรรมนูญ จึงควรกำหนดว่าในบางกรณีหรือ เป็นการชั่วคราว ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้ครอบคลุมได้ทั้งหมด

คณะกรรมการชี้แจงว่าในทางปฏิบัติได้ปฏิบัติกันมาอย่างถูกต้อง การเขียนกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเขียนแต่หลักใหญ่ ๆ เป็นบทหลักโดยมุ่งหมายให้ฝ่ายบริหารที่จะแต่งตั้งข้าราชการใน ตำแหน่งสำคัญ ๆ ควรทราบบังคับมทูลให้ทรงทราบและทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

เพื่อรัฐบาลจะได้ไตร่ตรองโดยรอบคอบ นอกจากนั้นยังมีกฎหมายเฉพาะเรื่องที่มีบทบัญญัติกำหนดไว้รัฐบาลก็ต้องการกระทำตามกฎหมายเฉพาะเรื่องเหล่านั้นโดยไม่จำเป็นต้องมาเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการแต่งตั้งชั่วคราวหรือรักษาการแทนจึงเป็นไปตามกฎหมายโดยผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายเป็นผู้แต่งตั้งให้ทำการแทนหรือรักษาการในตำแหน่งย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง ดังนั้นคณะกรรมการจึงไม่เห็นชอบด้วยกับผู้แปรญัตติ และผู้เห็นว่าการรักษาการตามตำแหน่งนั้นให้ถือว่าเป็นการแต่งตั้ง

ในที่สุดที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติเห็นสมควรให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง

๕๕ ต่อ ๑๑

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๖๖ ภายใต้งบกับมาตรา ๑๖๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง
การบริหาร การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการ
บุคคลของ ของข้าราชการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ข้าราชการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอให้ตัดมาตรานี้ออกเพราะเห็นว่าในกฎหมายข้าราชการต่าง ๆ มีกำหนดไว้ชัดเจนแล้ว ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอีก

ที่ประชุมเห็นว่าบทบัญญัตินี้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็กำหนดไว้เพราะมีความจำเป็นเพื่อที่จะยับยั้งไม่ให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจเกินขอบเขต และเพื่อเป็นหลักประกันแก่ข้าราชการด้วย จึงสมควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๖๑ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นชอบด้วยกับร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๖๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบตามคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๕/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๖๗ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง
ข้อห้ามของ จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้
ข้าราชการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการ โดยไม่มีการแก้ไข ดังถ้อยคำที่ปรากฏใน
รัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นว่าข้าราชการประจำและข้าราชการการเมืองต้องแยกออกจากกัน
มิเช่นนั้นจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ จึงเห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๖๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๕/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๖๘ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยว
การรับสนอง กับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการไว้
พระบรมราช แต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้
โองการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างของเลขานุการ โดยไม่มีการแก้ไข ดังถ้อยคำที่ปรากฏใน
รัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณานั้นมีผู้ขอแปรญัตติ ความในมาตรานี้เป็นดังนี้

“บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยวกับราชการ
แผ่นดิน ต้องมี นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอย่างน้อยอีกหนึ่งคน^๕ ลงนาม
รับสนองพระบรมราชโองการ เป็นผู้รับผิดชอบ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้”

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วไม่เห็นด้วยกับผู้แปรญัตติ จึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

หมวด ๘ ศาล

มาตรา ๑๖๕ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งจะต้องดำเนินการ
อำนาจศาล ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอตั้งถ้อยคำ
ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๗๐ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การตั้งศาล

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ตั้งถ้อย
คำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกผู้ขอแปรญัตติขอเพิ่มความเป็นวาระสองดังนี้

“ในบางกรณี หรือเป็นการชั่วคราว ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ผู้ขอแปรญัตติชี้แจงเหตุผลว่าเป็นทำนองเดียวกับที่ขอแปรญัตติไว้ในมาตรา ๑๕๕

ที่ประชุมมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๔๔ ต่อ ๑๐

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

นอกจากนี้ ได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติขอแปรญัตติเพิ่มความเป็นอีกมาตราหนึ่ง ดังนี้

“ภายในเวลาสี่ปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ให้มีการจัดตั้งศาลปกครองพร้อมด้วยการประกาศใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับศาลปกครองให้เสร็จสิ้น

ให้มีศาลผสมเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยในกรณีที่ มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่าง ศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง

ศาลผสม ประกอบด้วยตุลาการที่รัฐสภาเป็นผู้แต่งตั้งจากศาลยุติธรรมสูงสุดสามคน และจากศาลปกครองสูงสุดอีกสามคน ตุลาการแต่ละคนในศาลผสมนี้จะอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และจะรับแต่งตั้งซ้ำอีกไม่ได้ หากมีตำแหน่งตุลาการศาลผสมว่างลง ก็ให้รัฐสภาเป็นผู้แต่งตั้งขึ้น ให้ครบภายในเวลาสามสิบวัน”

เหตุผลในการขอแปรญัตติ คือ ผู้แปรญัตติเห็นว่าศาลปกครองนี้ทางรัฐสภาได้กล่าวถึงมานานแล้วนับแต่ได้เข้ารับตำแหน่งและได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนี้ ผู้แปรญัตติเห็นว่าน่าจะได้กำหนดระยะเวลาแน่นอนว่าศาลปกครองจะตั้งขึ้นได้เมื่อใด โดยกำหนดไว้ ๔ ปี เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ ผู้แปรญัตติเห็นว่าศาลปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการปกครองประเทศ

กรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่า การที่บัญญัติผูกมัดไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้ตั้งศาลปกครอง ภายในเวลา ๔ ปี น่าจะไม่เหมาะสมเป็นการบีบบังคับรัฐบาล เพราะการจัดตั้งองค์กรดังกล่าวต้องมียกประกอบหลายประการ คือ การเตรียมการด้านบุคคล สถานที่ตลอดจนเงินงบประมาณ และหากจะเขียนไว้เช่นนั้น ก็ควรเอาไปไว้ในบทเฉพาะกาล เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ ในมาตราหนึ่งของรัฐธรรมนูญนี้กระบุไว้แล้วว่าศาลจะตั้งได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ถ้าเขียนไว้

เช่นนี้ก็มีข้อสงสัยว่าทำไมเขียนเฉพาะศาลปกครอง แต่ศาลแรงงาน ศาลเกษตร ฯ ทำไมไม่เขียนไว้ ทั้งนี้ การจะตั้งศาลใดหรือไม่ เป็นนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุด เมื่อเห็นมีความจำเป็นและความพร้อมรัฐบาลก็จะเสนอกฎหมายจัดตั้งศาลต่อสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

คณะกรรมการ ฯ พิจารณาแล้ว ไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน แต่ต่อมาผู้แปรญัตติได้ทำหนังสือขออนุญาตแปรญัตติต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๐ วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๐)

มาตรา ๑๑๑ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือคดีที่มีข้อหาข้อห้ามในการฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับตั้งศาล พิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๐ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ ไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๑๒ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก้คดีใดคดีหนึ่งโดยแปลงกฎหมาย เฉพาะ จะกระทำมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดัง
ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๓ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไป
การพิจารณา ตามกฎหมาย
พิพากษา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังถ้อย
คำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการบางท่านเสนอความเห็นว่ เกี่ยวกับการดำเนินงานของศาลควรกำหนด
ระยะเวลาไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้ศาลต้องพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
ด้วย โดยให้เหตุผลว่าปัจจุบันการพิจารณาคดีในศาลเป็นไปด้วยความล่าช้า

กรรมวิธีการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เพราะสาเหตุการล่าช้าในการดำเนินคดีมีได้จากผู้พิพากษาแต่มาจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น พยานไม่มาศาล หรือมีการประวิงคดี เป็นต้น อีกประการหนึ่งในแนวนโยบายของรัฐก็ได้เพิ่มบทบัญญัติให้รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปโดยรวดเร็วอยู่แล้ว

ที่ประชุม ฯ พิจารณาแล้วเห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๗๔ ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

ข้อห้ามของ

ผู้พิพากษา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มีกรรมวิธีการเสนอความเห็นดังนี้

๑. เนื่องจากหลักใหญ่ของรัฐธรรมนูญ ให้แบ่งแยกอำนาจทั้ง ๓ ออกจากกันเป็นอิสระ ไม่มาเกี่ยวข้องกัน และอำนาจตุลาการเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับความยุติธรรม ต้องให้มีอิสระในการพิพากษาคดี และไม่ควรที่จะมาเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียและถูกอิทธิพลทางการเมืองครอบงำจนไม่มีอิสระในการทำหน้าที่ ซึ่งจะไปกระทบหลักตามมาตรา ๑๗๓ ซึ่งให้ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ฉะนั้น นอกเหนือจากการห้ามผู้พิพากษาและตุลาการเป็นข้าราชการการเมืองแล้ว ควรกำหนดในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นหลักประกัน โดยห้ามเป็นสมาชิกรัฐสภาด้วย

๒. คำว่า “ตุลาการ” ในมาตรานี้ หมายถึงตุลาการศาลทหาร บุคคลผู้ทำหน้าที่ตุลาการศาลทหารบางคนมิได้มีหน้าที่โดยตรง แต่เพื่อความจำเป็นจะต้องได้รับตำแหน่งด้วย เช่น ผู้บัญชาการทหารและรองผู้บัญชาการทหารทั้ง ๓ เหล่าทัพ ซึ่งถือว่าเป็นตุลาการทหารสูงสุด ถ้าเพิ่มข้อ

กำหนดห้ามผู้พิพากษาและตุลาการเป็นสมาชิกรัฐสภาด้วย บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นตุลาการทหารสูงสุดย่อมถูกจำกัดสิทธิไปด้วยและไม่มีโอกาสที่จะได้เป็นสมาชิกวุฒิสภา เพราะจะขัดรัฐธรรมนูญซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะข้าราชการประจำอื่น ๆ ก็ยังสามารถดำรงตำแหน่งวุฒิสมาชิกได้ ฉะนั้นจึงน่าจะตัดคำว่า “ตุลาการ” ในมาตรานี้ออกเพื่อมิให้ครอบคลุมถึง

๓. ควรบัญญัติไว้ตามเดิม แต่เพื่อความเหมาะสมของระยะเวลาในขณะนี้ควรจะนำไปบัญญัติเพิ่มเป็นบทเฉพาะกาล ให้ผู้พิพากษาและตุลาการเป็นข้าราชการการเมืองและสมาชิกวุฒิสภาได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และข้าราชการประจำก็ควรจะต้องถือหลักนี้ด้วย

๔. ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดในรัฐธรรมนูญห้ามผู้พิพากษาและตุลาการเป็นสมาชิกรัฐสภา เพราะจะทำให้เกิดความไม่เสมอภาคกับข้าราชการประจำอื่น ๆ ที่ไม่ห้ามในการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ควรปล่อยให้ไปเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะเรื่องที่จะบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นการเหมาะสมกว่า อีกประการหนึ่งถ้าบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหากมีกรณีจำเป็นก็ไม่สามารถออกกฎหมายพิเศษให้บุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ ส่วนที่ต้องการให้ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาคดี ไม่ให้มาข้องเกี่ยวกับการเมือง ในกฎหมายระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการมีข้อกำหนดห้ามไว้แล้ว ฉะนั้น จึงไม่ควรเพิ่มข้อห้ามเป็นสมาชิกรัฐสภา และไม่ควรตัดคำว่าตุลาการออก บทบัญญัติตามร่างนี้เหมาะสมแล้ว

ที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าสมควรกำหนดห้ามผู้พิพากษาและตุลาการเป็นสมาชิกรัฐสภาโดยบัญญัติเพิ่ม คำว่า “สมาชิกรัฐสภา” หรือควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

เห็นควรให้เพิ่มคำว่า “สมาชิกรัฐสภา” ๗ คน

เห็นควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ ๑๒ คน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกขอแปรญัตติดังนี้

“ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมือง หรือมีหน้าที่ใด ๆ ในพรรคการเมืองมิได้”

ผู้ขอแปรญัตติได้ชี้แจงเหตุผลประกอบคำแปรญัตติว่า เพื่อให้ผู้พิพากษาและตุลาการไม่มีมลทินเกี่ยวข้อกับการเมือง ให้เป็นกลางโดยแท้จริง มิฉะนั้น จะเสียความยุติธรรม แม้จะมีเขียนห้ามไว้ในกฎหมายเฉพาะก็อาจแก้ไขได้ง่าย การเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญจะเป็นการป้องกันให้แก้ไขได้ยาก

กรรมการชี้แจงเหตุผลว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๔๒๑ มาตรา ๕๑ ได้บัญญัติห้ามข้าราชการเป็นกรรมการพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กว้างกว่าที่สมาชิกขอแปรญัตติไว้

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้คงไว้ตามร่างเดิม ด้วยคะแนนเสียง ๑๐๑ ต่อ ๑๑
(รายงานการประชุมคณะกิตติมศักดิ์แห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๔๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๒๑)

มาตรา ๑๗๕ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากการแต่งตั้งและ ตำแหน่ง

พันตำแหน่ง ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระผู้พิพากษา มหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการกำหนด

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๔๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๔๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๔๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมคณะกิตติมศักดิ์แห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๔๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๒๑)

มาตรา ๑๗๖ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งจะต้อง
 ขั้นตอนการ ได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ
 แต่งตั้งและพ้น ข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล
 จากตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาใน
 ของผู้พิพากษา ศาลยุติธรรม จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตาม
 กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดัง
 ถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๕/๒๕๖๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๗๗ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ

ศาลทหาร การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตาม
 ที่กฎหมายบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้ เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมิได้ยกร่างมา แต่มีกรรมมา
 ธิการร่างรัฐธรรมนูญเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งตลอดจน
 การพิจารณาพิพากษาคดีของตุลาการศาลทหารด้วยเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๑ เพื่อให้เด่น
 ชัดขึ้น และศาลทหารควรมีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
 พิจารณาแล้วเห็นชอบให้บัญญัติมาตรานี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๖๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๗๘ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลอื่น นอกจากศาล
ศาลอื่น บุติธรรมและศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนอำนาจพิพากษาคดีและวิธี
พิจารณาของศาลดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้ เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ยกถามา ดังนี้

“การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลอื่นนอกจากศาลยุติธรรมพ้นจาก
ตำแหน่งตลอดจนอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและวิธีพิจารณาของศาลดังกล่าวให้เป็นไปตามกฎหมาย
ว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น”

ที่ประชุม ฯ พิจารณาแล้วเห็นควรให้เพิ่มคำว่า “และศาลทหาร” ท้ายคำว่า ศาลยุติธรรม
เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา ๑๗๗

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๖๕ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น คณะกรรมการ หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย
ตุลาการรัฐ
ธรรมนูญวินิจฉัย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบตามร่างที่เลขานุการคณะกรรมการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

มีกรรมการเสนอว่ามาตรานี้ควรจะเพิ่มศาลทหารลงไปด้วยว่า “ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลทหาร หรือศาลอื่น” เพราะถ้าใช้คำว่าศาลอื่น โดยให้คลุมถึงศาลทหารด้วยจะไม่ถูกต้อง เนื่องจากกรณีพิพาทระหว่างศาลยุติธรรมและศาลทหารเป็นไปได้ยาก ไม่ค่อยมีการขัดแย้งกัน เพราะในธรรมนูญศาลทหารระบุไว้ชัดว่าถ้าคดีมีให้อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้วให้ยกฟ้อง และให้เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมโดยไม่มีข้อคัดค้าน แต่ทั้งนี้ถ้าจะเกิดกรณีขัดแย้งขึ้นบ้างก็สามารถตกลงกันระหว่างศาลได้ โดยมีต้องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

กรรมการบางท่านเห็นว่า ข้อขัดแย้งระหว่างศาลยุติธรรมและศาลทหารอาจมีขึ้นได้ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องทั้ง ๒ ศาล และแต่ละศาลก็เห็นว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจของตน ซึ่งหากเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นย่อมจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก จึงไม่เห็นด้วยที่จะให้เพิ่มคำว่าศาลทหาร

ที่ประชุมเห็นว่า ตามบทบัญญัติที่ใช้ถ้อยคำว่า “ศาลอื่น” ก็ครอบคลุมอยู่แล้วและในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ก็ใช้ถ้อยคำเช่นนี้ ไม่น่าจะมีปัญหาอันใด จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุม ฯ เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

หมวด ๕ การปกครองส่วนท้องถิ่น

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีกรรมการเสนอให้ตัดหมวดว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นออกทั้งหมด และให้นำไปบัญญัติไว้ในแนวนโยบายของรัฐ เนื่องจากการบัญญัติรัฐธรรมนูญควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการเท่านั้น ไม่ควรมีเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเป็นอีกหมวดหนึ่ง เพราะเท่าที่เป็นมาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ ที่ให้มีการปกครองท้องถิ่นโดยกำหนดในบทเฉพาะกาลให้กระทำภายในเวลา ๒ ปี นั้น ก่อให้เกิดผลเสียหายเนื่องจากเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเอง เพราะไม่สามารถหารายได้ของตนเองให้เพียงพอได้ การเขียนรัฐธรรมนูญควรจะคำนึงถึงทางปฏิบัติด้วยว่ากระทำได้แค่ไหนเพียงไร มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาในภายหลัง แต่เห็นด้วยที่จะให้ประเทศไทยได้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วถึงแต่ควรจะค่อย ๆ กระทำให้เป็นเรื่องนโยบายของรัฐบาลในอนาคตจะเหมาะสมกว่า ฉะนั้นนำบัญญัติไว้ในหมวดแนวนโยบายของรัฐ

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย ที่จะไปบัญญัติไว้ในแนวนโยบายของรัฐ เพราะรัฐบาลอาจไม่ดำเนินการก็ได้ เนื่องจากการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงควรกำหนดไว้เป็นอีกหมวดหนึ่งต่างหากเพื่อเป็นแนวทางและชี้ให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน ซึ่งบทบัญญัติตามที่เสนอนี้ก็เป็นเพียงกำหนดหลักการกว้าง ๆ มิได้ระบุในรายละเอียดหรือกำหนดระยะเวลาดังเช่นรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ แต่เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะตราขึ้นภายหลัง จึงไม่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติแต่ประการใด กลับจะทำให้เป็นความก้าวหน้าของประเทศซึ่งประชาชนสามารถปกครองตนเองได้โดยไม่ต้องเกรงว่าจะตกอยู่ใต้อำนาจ หรือเป็นเครื่องมือของลัทธิการเมืองอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในแง่การเมือง

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติด้วยคะแนนเสียง ๑๔ ต่อ ๖ ให้คงแยกไว้เป็นหมวดหนึ่งต่างหากตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๐ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่หนึ่งของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แสดงความคิดเห็นในหมวด ๕ การปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

๑. เห็นด้วยที่ให้มีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์

๒. ควรให้มีบทบัญญัติเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๖ ในเรื่องให้ท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองของตน การเงินและการภาษีอากร รวมทั้งข้อกำหนดที่ว่า "ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง" เพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนั้นสามารถปรับปรุงและยกฐานะของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นข้อแก้ปัญหและอุปสรรคทั้งปวงที่มีอยู่ในท้องถิ่นขณะนี้

กรรมการร่างรัฐธรรมนูญชี้แจงว่า การที่ร่างรัฐธรรมนูญนี้ดัดบทบัญญัติในเรื่องให้อิสระแก่ท้องถิ่นในด้านการเงินและภาษีอากร เพราะท้องถิ่นยังต้องอาศัยงบประมาณจากส่วนกลางอยู่และระบบการจัดเก็บภาษีเป็นการที่รัฐบาลกลางเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง เพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการกระจายรายได้และเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐไว้บางส่วน การที่จะให้อิสระดังกล่าวจะมีปัญหาข้อยุ่งยากจึงยังไม่อาจให้กระทำได้

๓. ควรจะสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง โดยมีอัตรากำลังของงบประมาณจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นข้อขัดข้องในการดำเนินงาน

๔. ควรจะเพิ่มบทบัญญัติให้มีการพิจารณาจัดเงินงบประมาณให้แก่ท้องถิ่นในรูปเงินอุดหนุนหรือเงินส่วนอื่น ๆ ที่จะกระทำได้ เพราะเงินงบประมาณที่ได้จากส่วนกลางเป็นจำนวนน้อยมาก ซึ่งหากไม่กำหนดไว้จะทำให้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญไม่มีผลเลย เนื่องจากขาดงบประมาณอันเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารและดำเนินงาน

๕. บทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการวางหลักใหญ่ที่สำคัญ ๆ และเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง โดยเน้นเรื่องการปกครองตนเอง มิได้จะมากำหนดในรายละเอียดซึ่งไม่จำเป็นและไม่ถูกต้อง เนื่องจากระดับของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันมาก ควรจะปล่อยให้เป็นเรื่องของกฎหมายเฉพาะเรื่องที่จะไปกำหนดในรายละเอียดเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้น ๆ ดีกว่าที่จะมากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่ประชุมได้พิจารณาหมวดว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดโดยได้พิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. บทบัญญัติในหมวดนี้ควรระบุถึงนครหลวงด้วยหรือไม่

มีกรรมการเสนอว่าในหมวด ๔ ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเขียนแยกให้ชัดว่า “การปกครองส่วนท้องถิ่นและนครหลวง” เพราะกรุงเทพมหานครมีลักษณะพิเศษและสภาพแตกต่างจากส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในภูมิภาค มีปัญหาซับซ้อนมากจะต้องมีกฎหมายออกมาบังคับเป็นพิเศษ หากไม่ระบุถึงนครหลวงไว้ในหมวดนี้จะมีปัญหาการตีความเกิดขึ้นว่านครหลวงอยู่ในความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ ซึ่งทางกระทรวงมหาดไทยถือว่าเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นเต็มรูปที่ต้องขึ้นอยู่กับการทรงมหาดไทย ฉะนั้นการออกกฎหมายพิเศษมาบังคับย่อมเป็นเรื่องทำได้ยาก จึงควรเน้นให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครแยกจากส่วนท้องถิ่นทั่วไป มิฉะนั้นจะเป็นปัญหาในภายหลัง

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วยที่จะให้ระบุถึงนครหลวงในหมวดว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะถ้าจะตีความว่านครหลวงเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น บทบัญญัติในร่างมาตรา ๑๘๐ ย่อมคลุมถึงอยู่แล้ว และการออกกฎหมายพิเศษเพื่อให้ต่างจากลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ย่อมกระทำได้ เพราะกรุงเทพมหานครเป็นส่วนกลางซึ่งมีความผูกพันกับรัฐบาลและต้องดำเนินการไปตามนโยบายของรัฐบาล แต่ถ้าเห็นว่ากรุงเทพมหานครไม่ใช่เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เป็นการจัดการปกครองในรูปแบบพิเศษแล้วก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ การที่จะบัญญัติไว้จะเป็นผลเสียในทางจิตวิทยามากกว่าผลดี

๒. ควรจัดหมวดว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นออก และนำไปบัญญัติไว้เป็นแนวนโยบายของรัฐหรือไม่

มีกรรมการเสนอว่าในเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ควรจะให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดไว้ในแนวนโยบายของรัฐจะเหมาะสมกว่า แม้หลักการที่ให้ปกครองตนเองจะเป็นสิ่งที่ดีแต่เราพร้อมหรือไม่ที่จะให้มีการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นปัญหามากถ้าประชาชนยังไม่พร้อมควรให้เป็นไปตามขั้นตอน แล้วแต่รัฐบาลจะออกกฎหมายบังคับ

กรรมวิธีการบางท่านไม่เห็นด้วยที่จะให้ตัดหมวดนี้ออก แล้วนำไปบัญญัติในแนวนโยบายของรัฐเพราะการปกครองตนเองเป็นพื้นฐานและเป็นสาระสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งจะต้องส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นโดยเน้นให้เด่นชัด การตัดออกจะถูกโจมตีจากทุกฝ่ายว่าไม่เป็นประชาธิปไตยและหากไปกำหนดไว้ในแนวนโยบายของรัฐ รัฐบาลอาจไม่ดำเนินการก็ได้

มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอแปรญัตติให้ตัดหมวดนี้ออกทั้งหมด โดยชี้แจงเหตุผลว่า

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่บัญญัติถึงโครงสร้างในการปกครองประเทศในส่วนใหญ่เป็นสาระสำคัญและจำเป็น การปกครองท้องถิ่นเป็นเรื่องรายละเอียดปลีกย่อยไม่จำเป็นต้องนำมาบัญญัติไว้เป็นหมวดพิเศษในรัฐธรรมนูญ และในปัจจุบันอาจยังไม่พร้อมที่จะให้มีการดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าวที่บังคับให้ท้องถิ่นมีการเลือกตั้งซึ่งอาจมีผลเสียมากกว่า ทั้งในแง่ความเหมาะสมและด้านงบประมาณ ควรปล่อยให้เป็นเรื่องตามกฎหมายที่จะกำหนดรายละเอียด แต่ถ้าต้องการจะบัญญัติไว้เป็นหลักการในรัฐธรรมนูญก็อาจบัญญัติไว้ในแนวนโยบายแห่งรัฐจะเป็นการเหมาะสมกว่า

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยที่จะตัดหมวดนี้ออก เพราะเป็นการปูพื้นฐานการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รู้และเข้าใจถึงประชาธิปไตย รู้ถึงสิทธิและหน้าที่การที่ประชาธิปไตยในระดับชาติจะเจริญก้าวหน้าได้ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องรู้ ซึ่งและฝึกฝนตนเองเสียก่อนซึ่งเป็นความพยายามที่ได้ทำกันมานานแล้วแต่ยังไม่ได้เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ เพิ่งจะมีการเขียนไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ และที่ได้เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการผ่อนปรนที่สุด ไม่ได้บังคับเหมือนรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งภายใน ๒ ปี ถ้าไปตัดส่วนนี้ออกจะเป็นการแสดงว่าเราไม่ต้องการให้ประชาธิปไตยเริ่มต้นมาจากเบื้องล่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญไม่มีเจตนารมณ์อย่างนั้น

ในประเด็นนี้ผู้แปรญัตติได้ขอสงวนไว้อภิปราย

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๕/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เนื่องจากผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุมคำแปรญัตติจึงตกไปตามข้อบังคับการประชุมสภา

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๐ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

มาตรา ๑๕๐ การจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครอง
การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่ง
ท้องถิ่น กฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้ เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างมาดังนี้

“การจัดระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเอง
ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๐ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้แก้ไขโดย
ตัดคำว่า “ระบียบ” ออก เพื่อความเหมาะสม

ความในมาตรานี้มีสมาชิกสภาฯ ขอแปรญัตติดังนี้

(๑) ขอเพิ่มความเป็นวรรคสอง ดังนี้

“ท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองท้องถิ่นของตนและมี
อิสระในทางการบริหาร และการเงินแห่งท้องถิ่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

(๒) “หลักการปกครอง และบริหารท้องถิ่นและนครหลวง พึงกำหนดด้วยบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย โดยมีหลักการแห่งการปกครองตนเอง”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๐ วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สมาชิกผู้สงวนคำแปรญัตติได้ชี้แจงเหตุผล ประกอบคำแปรญัตติดังนี้

(๑) การปกครองท้องถิ่นเท่าที่เป็นมาประสบความล้มเหลว และไม่ตรงจุดประสงค์ เนื่องจากท้องถิ่นไม่มีอิสระเพียงพอในการกำหนดนโยบาย ด้านการเงินและการภาษีอากร งบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้จากรัฐเป็นเพียงเงินอุดหนุน ซึ่งไม่เพียงพอกับรายจ่ายและการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ ข้อความที่ได้แปรญัตติไว้จะเป็นทางแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคดังกล่าวได้

(๒) การปกครองท้องถิ่นแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ การปกครองอย่างหนึ่งและการบริหารอีกอย่างหนึ่ง ทั้ง ๒ ประการนี้ต้องกำหนดไว้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายในความหมายและเนื้อหาที่เป็นอย่างเดียวกับร่างของคณะกรรมการธิการ เพียงแต่เขียนให้เข้าใจง่าย และไม่สับสน ส่วนคำว่า “นครหลวง” นั้นไม่ติดใจหากว่าจะตัดออกไป

คณะกรรมการฯ ไม่เห็นด้วยกับคำแปรญัตติ โดยให้เหตุผลว่า หลักการมีอยู่ในท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง และต้องเป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย ซึ่งกฎหมายจะกำหนดรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวกับรูปแบบการปกครอง อำนาจในการจัดเก็บภาษีมีอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารเป็นการเขียนไว้ให้อ่อนตัว หากว่าฝ่ายรัฐบาลกลางเห็นว่าท้องถิ่นใดควรให้มีการปกครองในรูปแบบใด ก็พิจารณาเสนอกฎหมายกำหนดการปกครองแบบนั้น เช่น การปกครองเมืองพัทยา เป็นต้น นอกจากนี้ถ้าหากเราจะให้มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแล้ว พื้นฐานสำคัญต้องอยู่ที่ท้องถิ่นแล้วจึงกระจายมาถึงระดับชาติ ที่เขียนไว้เป็นหลักการใหญ่ ๆ โดยให้ถือเอาเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาแล้ว เห็นควรให้คงไว้ตามร่างของคณะกรรมการด้วยคะแนนเสียง ๕๓ ต่อ ๓

นอกจากนี้มีสมาชิกสภาฯ ขอแปรญัตติขอเพิ่มความเป็นอีกมาตราหนึ่งต่อจากมาตรานี้

“ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง”

สมาชิกผู้สงวนคำแปรญัตติได้ชี้แจงเหตุผลประกอบว่า เป็นการเน้น และเป็นการผูกมัดรัฐบาลที่จะต้องกระทำการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นการเสริมบทบัญญัติในมาตราก่อน

คณะกรรมการการไม่เห็นด้วยโดยชี้แจงเหตุผลว่า ความประสงค์ของผู้แปรญัตติกับของ
คณะกรรมการการตรงกันที่ว่า อยากจะส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยโดยมีการปกครองท้องถิ่นเป็น
พื้นฐาน แต่มีปัญหาที่ใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน

ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ลงมติด้วยคะแนนเสียง ๕๔ ต่อ ๒๓ ไม่เพิ่มความตาม
คำแปรญัตติ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๘๑ การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่น
สภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
และอำนาจหน้าที่ อำนาจหน้าที่ของสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้กว้างมา ดังนี้

"การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในทุกจังหวัด ให้มีสภาท้องถิ่นและหัวหน้าผู้บริหาร
ท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นและต้องมีการเลือกตั้ง
ตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย"

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีความเห็นดังนี้

๑. บทบัญญัติในมาตรานี้ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับมีผลทำให้องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นท้องถิ่นต้องมีการเลือกตั้งหัวหน้าผู้บริหาร ซึ่งปัจจุบันคือผู้ว่าราชการ
จังหวัดตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งจะทำให้กฎหมายนั้นไปขัดรัฐธรรมนูญ จะก่อให้เกิดปัญหาได้
ฉะนั้นจะแก้ไขประการใด

กรรมการบางท่านเห็นว่า ไม่ควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าผู้บริหาร
ท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง จึงควรตัดมาตรานี้ออกเพื่อมิให้เกิดปัญหา

๒. ตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แบ่งรูปการปกครองเป็น ๓ ส่วน คือ
ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นก็เป็นที่ทราบดีว่าไม่รวมถึง

การปกครองส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัด ฉะนั้น ตามมาตรานี้ก็มิใช่ว่าจะทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งหลักเกณฑ์จะเป็นเช่นไรอยู่ที่กฎหมายนั้น ๆ จะกำหนดและมาตรานี้ไม่สมควรจะตัดออกเพราะเป็นหลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องบัญญัติไว้

๓. ข้อกำหนดที่จะต้องมีการเลือกตั้ง ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดจะก่อให้เกิดปัญหา เพราะ “ระยะเวลา” ดังกล่าว หมายถึงเวลาที่อยู่ในตำแหน่งมิใช่เวลาที่จะให้มีการเลือกตั้งเมื่อใด ฉะนั้นบทบัญญัตินี้จะไปกระทบกระเทือนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นบางประเภท เช่น สุขาภิบาลซึ่งไม่มีสภาท้องถิ่น และหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่น แต่มีเฉพาะคณะผู้บริหารท้องถิ่นคือคณะกรรมการสุขาภิบาลเท่านั้นซึ่งเป็นองค์กรเดียวแต่ทำหน้าที่ ๒ ประการและในกฎหมายสุขาภิบาลกำหนดระยะเวลาให้อยู่ในตำแหน่ง ๒ ปี ฉะนั้น ถ้าใช้บทบัญญัติตามมาตรานี้ ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารของสุขาภิบาลทันที ซึ่งอาจเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติเพราะจะมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณและรายได้ที่จะมาบริหารท้องถิ่น ฉะนั้นควรแก้ไขถ้อยคำตอนท้ายของมาตรานี้ให้เหมาะสม

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติในประเด็นที่ว่าควรตัดมาตรานี้ออกหรือควรคงไว้แต่ให้มีการแก้ไข

เห็นควรตัดออก ๗ คน

เห็นควรคงไว้ ๑๔ คน

ที่ประชุมได้แก้ไขความในมาตรานี้ เพื่อให้เหมาะสมดังนี้

“การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น และต้องจัดให้มีการเลือกตั้งดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนดในกฎหมาย”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาชั้นคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไปพร้อม ๆ กับคำแปรญัตติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งมีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอคำแปรญัตติในมาตรานี้ ดังนี้

“การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประกอบด้วยสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น

ให้สภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งทั้งของประชาชนในท้องถิ่น และต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง
ดังกล่าวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

การเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตาม
กฎหมายว่าด้วยการนั้น”

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เสนอเหตุผลประกอบคำแปรญัตติว่า หลักสำคัญของ
การปกครองท้องถิ่นมี ๓ ประการ คือ

๑. ให้ท้องถิ่นมีอำนาจออกกฎหมาย เพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนในท้องถิ่น
๒. ให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะปกครองตนเอง
๓. ให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองมากที่สุด

การตรากฎหมายต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ การกำหนดให้ทั้งสภาและ
คณะผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งทั้งหมดตามร่างเดิมจะเกิดข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วน
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและสุขาภิบาล กล่าวคือ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรูป
แบบการปกครองที่ฝ่ายบริหารมาจากการแต่งตั้งคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ถ้ากำหนดให้คณะผู้บริหาร
มาจากการเลือกตั้งด้วยจะต้องเขียนแยกฝ่ายบริหารในรูปนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งอาจเกิด
เป็นปัญหาด้านความมั่นคง ส่วนสุขาภิบาลก็ต้องถูกยกเลิกไปด้วยเพราะปัจจุบันสุขาภิบาลเป็นรูป
แบบที่สภาและฝ่ายบริหารรวมกันอยู่ในตัวเป็นคณะกรรมการสุขาภิบาล และมาจากกรแต่งตั้งเป็น
ส่วนใหญ่เพื่อเป็นการประหยัดเงินงบประมาณ ควรเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่น
ได้ในบางโอกาส ในส่วนของสภาการกำหนดให้สมาชิกมาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจะกระทบ
กระเทือนกฎหมายเมืองพัทยา ซึ่งกำหนดให้มีสมาชิก ๒ ประเภท ส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งและ
อีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง

คณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญเห็นด้วยในหลักการ และเหตุผลของผู้แปรญัตติ
โดยได้แก้ไขความในมาตรานี้เป็นดังนี้

“การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
อำนาจหน้าที่ของสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๘๒ สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งสมาชิก
สมาชิกสภา จะกระทำเฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องมี
ท้องถิ่น จำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง
การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรง
และลับ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นอย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติตาม
มาตรา ๕๔ (๑) และ (๒) ด้วย
หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๘๒ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
การนั้น

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมิได้ยกร่างตามในมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรานี้คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาร่างเพิ่มขึ้นใหม่
โดยคณะกรรมการ ฯ ได้พิจารณาแยกบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับสภาท้องถิ่นมาบัญญัติไว้เป็น
อีกมาตราหนึ่งซึ่งในร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญบทบัญญัติในส่วนของสภาท้องถิ่นและ
ผู้บริหารท้องถิ่นรวมอยู่ในมาตราเดียวกัน และได้วางข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกสภา
ท้องถิ่น หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งไว้ด้วย ส่วนหลักการของมาตรานี้เป็นอย่างเดียวกับบท
บัญญัติในส่วนของผู้บริหารท้องถิ่นในมาตราถัดไป

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีกรรมวิธีการขอสงวนความเห็นให้ ตัดมาตรานี้ออก โดยชี้แจงเหตุผลว่า จำเป็นที่จะต้องบัญญัติหมวดว่าด้วยเรื่องการปกครองส่วน ท้องถิ่นไว้ ในขณะที่เดียวกันไม่สามารถที่จะบังคับให้มีการเลือกตั้งทั้งหมดได้ ก็ไม่ควรที่จะเขียน บังคับให้ต้องแต่งตั้ง บทบัญญัติ ๒ มาตราก่อนเป็นการวางโครงสร้างและหลักการปกครองท้องถิ่น ไว้ครบถ้วนแล้ว การจะเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งมิได้มีบังคับไว้ทั้ง ๒ มาตรา กรณีที่จำเป็นต้องมีการ แต่งตั้งก็ต้องเสนอเป็นกฎหมายให้สภาพิจารณา ซึ่งสภาจะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักการปกครอง ตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ซึ่งหลักการดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ของความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น บทบัญญัติสองมาตราก่อนเป็นการวางหลักการและโครงสร้าง การปกครองท้องถิ่นไว้เหมาะสมแล้วไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติมาตรานี้และมาตราถัดไปอีก

คณะกรรมการไม่เห็นด้วยโดยชี้แจงเหตุผลว่า ความประสงค์ของคณะกรรมการต้อง การให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง โดยจัดให้มีการเลือกตั้ง แต่ก็ต้องคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นบางแห่งว่า พร้อมหรือไม่ที่จะปกครองตนเอง ต้องยอมรับความจริงว่าบางแห่งยังไม่พร้อม ถ้าจะตัดมาตรานี้ออก จะเกิดความเสียหาย เพราะในมาตราก่อนได้ตัดข้อความสำคัญที่ว่า “มาจากการเลือกตั้ง” ออกเสีย ทำให้ขาดหลักประกันที่ว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้อง บัญญัติข้อความที่ว่า สมาชิกท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำ ได้ เฉพาะในกรณีที่จำเป็น และจะต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นการวางหลัก ประกันประชาธิปไตยในท้องถิ่นไว้ให้ชัดแจ้ง

ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาแล้วมีมติให้คงไว้ตามร่างของคณะกรรมการ ด้วยคะแนนเสียง ๑๐๓ ต่อ ๒๔

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๘๓ คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้มาจากการเลือกตั้งเป็น
ผู้บริหาร หลัก การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะกระทำได้
ท้องถิ่น เฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่า
ด้วยการนั้น

การพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ

ความในมาตรา ๓๓ เลขานุการได้ยกร่างมาดังนี้

“การเลือกตั้งสมาชิกของสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ หรือจะให้สภาท้องถิ่นเลือกตั้งจากสมาชิกของสภาท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๓๓ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

ที่ประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นควรให้ตัดคำว่า “หัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือ” ออก เพื่อให้สอดคล้องกับความในวรรคแรก

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๖๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้พิจารณา มาตรา ๓๓ ไปพร้อม ๆ กับคำแปรญัตติของสมาชิกท่านหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการเห็นด้วยในหลักการ แต่ได้ขอให้ผู้แปรญัตติยกข้อความมาเสนอที่ประชุมอีกครั้งหนึ่งซึ่งผู้แปรญัตติได้ยกมาดังนี้

“การได้มาซึ่งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะใช้วิธีการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งก็ได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การให้คณะผู้บริหารท้องถิ่น ทำหน้าที่สภาท้องถิ่น หรือการให้สภาท้องถิ่นทำหน้าที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นด้วยในเวลาเดียวกัน ก็ให้กระทำได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๓๓ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

สมาชิกผู้เสนอคำแปรญัตติได้ชี้แจงเหตุผลประกอบว่า การกำหนดให้ทั้งสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จะเกิดข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ แม้ในส่วนเทศบาล จะทำได้ แต่จะมีปัญหาในส่วนของการบริหารส่วนจังหวัดและสุขาภิบาล กล่าวคือปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรูปแบบการปกครองที่ฝ่ายบริหารมาจากการแต่งตั้งคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ถ้ากำหนดให้คณะผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง จะต้องเขียนแยกฝ่ายบริหารอีกส่วนหนึ่ง

ในรูปนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งอาจจะเป็นจุดอ่อนในด้านความมั่นคงและการควบคุมบังคับบัญชาจากส่วนกลาง ส่วนในรูปแบบสุขาภิบาลปัจจุบันเป็นรูปแบบที่สภาและฝ่ายบริหารรวมกันอยู่ในตัวเอง ในลักษณะคณะกรรมการสุขาภิบาล และมาจากการแต่งตั้งเป็นส่วนใหญ่เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ ฉะนั้นความในมาตรานี้ จึงควรกำหนดให้อ่อนตัวในด้านของคณะผู้บริหารท้องถิ่น โดยกำหนดให้มาจากการแต่งตั้งบ้าง ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่ากำหนดไว้ตายตัวให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากกฎหมายเมืองพัทยาเป็นต้น

ที่ประชุมพิจารณาแล้ว เห็นควรแก้ไขถ้อยคำบางส่วนเพื่อความเหมาะสมเป็นดังนี้

“คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะมาจากการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งก็ได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา... ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

ในการพิจารณาตรา... มีกรรมการบางท่านไม่เห็นด้วย และได้ขอสงวนความเห็นไว้ ดังนี้

(๑) ให้แก้ไขความในมาตรา... เป็นดังนี้

“คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้มาจากการเลือกตั้ง การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะกระทำเฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งตามมาตรา... ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

(๒) ขอให้ตัดมาตรา...ออกทั้งมาตรา แต่ต่อมาได้ขอถอนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในการพิจารณาของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กรรมการผู้สงวนความเห็นได้ชี้แจงเหตุผลประกอบ ดังนี้

ตามที่ขอสงวนความเห็นไว้มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นการฝึกฝนประชาชนในท้องถิ่นให้ได้เรียนรู้วิชาการและการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้อง

เน้นในเรื่องการเป็นผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารให้มาจากประชาชนผู้มีสิทธิผลประโยชน์โดยตรงในท้องถิ่นเป็นหลัก แต่เมื่อมีความจำเป็นจะต้องแต่งตั้งผู้เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นในบางกรณีก็ทำได้ แต่จะกระทำได้อีกเมื่อตัวแทนของประชาชนออกกฎหมายให้กระทำได้นั้น มิใช่ฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจตกลงใจแต่ฝ่ายเดียว จุดอ่อนของประเทศเรามาตลอดมาคือ ขาดการฝึกฝนต่อเนื่องในทางการเมือง จึงต้องเร่งเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาได้รับสืบทอดภารกิจในการบริหารตั้งแต่ระดับล่างขึ้นมา เป็นที่ยอมรับกันว่า การแต่งตั้งข้าราชการให้เข้ามาทำหน้าที่บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตลอดมา มีผลดีหลายประการ แต่ควรหลีกเลี่ยงการแต่งตั้งโดยไม่จำเป็น ตามปกติเจ้าพนักงานปกครองก็มีหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ในการให้บริการแก่ประชาชนเหมือนกับที่ระบุไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะต้องทำอะไรบ้าง หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ก็คือ หน้าที่ของเจ้าพนักงานปกครองนั่นเอง ถึงเวลาแล้วที่จะให้พนักงานปกครองทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำแนะนำเป็นผู้คอยติดตามผลงานให้มากที่สุด ยกเว้นแต่ในกรณีจำเป็นเท่านั้น

คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาไต่สวนแล้วเห็นว่ายินยอมและยินดีที่จะแก้ไขตามกรรมวิธีการที่ขอสงวนความเห็นไว้ แต่ไต่สวนให้เป็นแนวเดียวกันกับมาตราก่อน โดยขอเพิ่มคำว่า “เป็นหลัก” ซึ่งจะอ่านได้ความว่า “คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก” ข้อความต่อไปนี้คงเป็นไปตามที่กรรมวิธีการผู้สงวนความเห็นเสนอ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๘๔ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา
คณะตุลาการ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คนซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ
รัฐธรรมนูญ ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาถึงองค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมควรจะยึดถือหลักการตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ ที่ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทน ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลที่รัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมายอีก ๔ คน หรือสมควรจะยึดถือหลักการตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ที่ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยบุคคลที่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการตุลาการเป็นผู้เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายละ ๓ คน

กรรมาธิการส่วนใหญ่เห็นว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ อาจเหมาะสมในแง่หลักการ แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่เป็นไปตามนั้น เพราะการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นการหวังผลในทางการเมืองมากกว่า เป็นการเลือกพรรคพวกของตนเข้ามา ซึ่งบางคนอาจไม่มีคุณวุฒิที่เหมาะสมเพียงพอกับตำแหน่งควรถือตามปี ๒๕๑๑ ซึ่งในทางปฏิบัติรัดกุมกว่าและกรรมการส่วนใหญ่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งเป็นผู้มีคุณวุฒิโดยตำแหน่งอยู่แล้ว

ที่ประชุมเห็นด้วยที่จะให้ยึดถือหลักการตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑ แต่มีกรรมาธิการบางท่านเสนอความเห็นว่าการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะในทางกฎหมายอาจไม่เหมาะสม ควรพิจารณาสภาพของงานที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกระทำด้วย เพราะบางกรณีกฎหมายบางอย่างเกี่ยวกับทางรัฐศาสตร์ และอาจเป็นเรื่องของกฎหมายมหาชน มิใช่กฎหมายเอกชน บุคคลที่จะให้มาดำรงตำแหน่งจึงควรเป็นบุคคลที่เหมาะสม ฉะนั้น จึงไม่ควรกำหนดไว้เฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมาย แต่ควรเปิดไว้กว้างๆ โดยระบุแต่เพียงผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้นก็น่าจะเพียงพอ เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐสภาสามารถเลือกเห็นบุคคลที่เหมาะสมได้ดีกว่า

สรุปแล้วที่ประชุมเห็นว่าควรยึดถือหลักการตามปี ๒๕๑๑ โดยตัดข้อกำหนดที่ว่าจะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย ให้เขียนแต่เพียงว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น แต่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งนั้นจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้

เลขานุการจึงได้ยกร่างเป็นบทบัญญัติว่า

“คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๑)

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาองค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามที่เลขานุการได้ยกร่างมาอีกครั้งหนึ่ง และในครั้งนี้ได้มีกรรมการบางท่านได้เสนอความเห็นว่

๑. หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ คือ การวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งผู้ที่มาทำหน้าที่นี้ควรต้องมีอิสระในการวินิจฉัยและไม่อยู่ใต้อิทธิพลทางการเมือง จึงไม่สมควรที่จะให้ประธานสภาเข้ามาทำหน้าที่นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ เพราะตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรมาจากเสียงสนับสนุนทางด้านพรรคการเมือง มิใช่เพราะเหตุที่เป็นผู้มีความเที่ยงธรรมและอีกประการหนึ่ง ประธานสภาเกี่ยวข้องอยู่กับการพิจารณาออกกฎหมายถ้าเข้ามาร่วมเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และมีการณีที่จะต้องวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ ก็เท่ากับว่าให้ผู้มีส่วนร่วมในการออกกฎหมายนั้นมาเป็นผู้วินิจฉัยซึ่งไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ฉะนั้นจึงควรจัดประธานสภาทั้ง ๒ ซึ่งเป็นตัวแทนทางฝ่ายนิติบัญญัติออก แต่ให้อำนาจอธิปไตยเฉพาะเลือกและแต่งตั้งบุคคลอื่นเข้ามาทำหน้าที่เท่านั้น

๒. หน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญมิได้มีแต่เฉพาะวินิจฉัยการขัดกันของกฎหมายเท่านั้น แต่มีหน้าที่อื่น ๆ เช่น ปัญหาระหว่างอำนาจศาลต่าง ๆ และการวินิจฉัยการขาดคุณสมบัติของสมาชิกสภา เป็นต้น จึงควรให้ผู้มีความรู้ทางรัฐศาสตร์ และการเมืองเข้ามาร่วมด้วย มิใช่ใช้แต่เฉพาะมีกฎหมาย ส่วนทางด้านสภาก็สมควรที่จะให้เข้ามาร่วมบ้าง เพราะเป็นฝ่ายออกกฎหมาย แต่วิธีที่เหมาะสมอย่างยิ่งไม่ควรจะกำหนดตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งมากเช่นนี้ ควรจะกำหนดจำนวนตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งหมด แล้วให้สภาเป็นผู้พิจารณาเลือกสรร โดยไม่ต้องระบุว่าผู้ใดเป็นโดย

ตำแหน่งซึ่งเป็นข้อผูกพันเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่สมควรที่จะให้ฝ่ายศาลเข้ามายุ่งเกี่ยวมากเกินไป น่าจะแก้ไของค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเสียใหม่

๓. ตำแหน่งทางฝ่ายบริหารมีเพียงอธิบดีกรมอัยการผู้เดียว ควรจะเพิ่มให้ทัดเทียมกับทางฝ่ายนิติบัญญัติ และศาลซึ่งมี ๒ คน โดยเพิ่มเจ้ากรมพระธรรมนูญให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญด้วย เพราะเป็นบุคคลทางฝ่ายทหารที่มีความรู้และมีความเหมาะสม

กรรมการบางท่านเห็นว่าการเพิ่มเจ้ากรมพระธรรมนูญก็จะต้องไปเพิ่มบุคคลอื่น ๆ ขึ้นอีก เช่น เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือถ้ามีศาลปกครองต่อไปก็ต้องเพิ่มอธิบดีศาลปกครองอีก เพราะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน ฉะนั้นจึงควรพิจารณาให้รอบคอบ มิฉะนั้นจะมีจำนวนมากเกินไปและเป็นข้อยุ่งยาก

๔. เพื่อลดจำนวนและตัดข้อยุ่งยาก ควรที่จะให้มาจากฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการเพียงฝ่ายละ ๑ คน คือ ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา และอธิบดีกรมอัยการ เพราะทั้ง ๓ ฝ่ายเป็นบุคคลที่เหมาะสม และจำเป็นต้องเข้ามาร่วมด้วย การที่เลือกฝ่ายบริหารจากอธิบดีกรมอัยการนั้นถือตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ซึ่งเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีความ และการตีความบทบัญญัติซึ่งอธิบดีกรมอัยการเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านคดีความทางศาล และผ่านงานมานาน

กรรมการบางท่านเห็นว่า ถ้าจะให้ฝ่ายละ ๑ คน ฝ่ายบริหารควรมาจากเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาดีกว่าที่จะเป็นอธิบดีกรมอัยการ เพราะเป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมายมาก เชี่ยวชาญในการตีความและเป็นผู้ร่วมในการพิจารณากฎหมายทางฝ่ายรัฐบาลย่อมจะทราบเจตนารมณ์ของกฎหมายและที่มาได้ดีกว่า

ในที่สุดที่ประชุมได้พิจารณาเห็นชอบให้ลดจำนวนจากฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการลงเหลือฝ่ายละ ๑ คน คือ ประธานรัฐสภา อธิบดีกรมอัยการและประธานศาลฎีกา

สรุปแล้วที่ประชุมให้ตุลาการรัฐธรรมนูญมีจำนวน ๗ คน โดยแก้ไของค์ประกอบเป็นดังนี้

“คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการกำหนดองค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนั้นเหมาะสมแล้ว จึงลงมติเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘/๒๕๒๐ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบ โดยไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๐ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

มาตรา ๑๔๕ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับร่างที่เลขานุการเสนอดังนี้

“ตุลาการรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาแต่งตั้งจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้”
(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๐ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๐)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับหลักการตามร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แต่มีกรรมาธิการบางท่านเสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า

- ก. คำว่าข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นั้น เป็นคำรวมซึ่งหมายถึงข้าราชการประจำทั่วไป รวมทั้งข้าราชการการเมืองด้วย ส่วนลูกจ้างประจำไม่อยู่ในความหมายนี้ จึงอาจได้รับแต่งตั้งได้
- ข. สภาไม่ควรแต่งตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ เพราะร่างของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติห้ามมิให้พนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงควรห้ามบุคคลดังกล่าวด้วย

แต่ก็มีกรณีการบางท่านเห็นด้วยกับหลักการตามร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีเหตุผลว่า การห้ามมิให้ตั้งจากพนักงานส่วนท้องถิ่นนั้น เพราะว่าพนักงานส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นข้าราชการ และการที่ให้สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นก็เพราะเห็นว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองระดับท้องถิ่น แต่อำนาจตุลาการรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการวินิจฉัยในปัญหาที่เกี่ยวกับการเมืองระดับชาติ การดำรงตำแหน่งดังกล่าวจึงไม่เป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ตุลาการรัฐธรรมนูญต้องเสียไป

เมื่อที่ประชุมได้พิจารณาข้อเสนอของกรรมการแล้วเห็นว่า ควรห้ามมิให้ตุลาการรัฐธรรมนูญที่สภาแต่งตั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นด้วย จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๘๖ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทน
เงินประจำ อย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ตำแหน่ง

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๖๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๘๗ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากแต่งตั้งตุลาการ ผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก รัฐธรรมนูญ กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง รัฐสภาจะแต่งตั้งผู้ที่พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกก็ได้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

แต่ก็มีกรรมการบางท่านเสนอความเห็น ว่า ควรจะมีบทบัญญัติห้ามมิให้แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งแล้วเข้ามาใหม่เกินกว่า ๒ ครั้ง มิฉะนั้นจะกลายเป็นตำแหน่งประจำไป แต่ที่ประชุมเห็นว่าไม่ควรบัญญัติห้าม ควรให้เป็นดุลยพินิจของสภาที่จะเห็นสมควรและหากบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถก็ไม่จำเป็นต้องถูกจำกัด จึงให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๖๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๖๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

- มาตรา ๑๘๘ ตูลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
- การพ้นจาก (๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- ตำแหน่ง (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น
- ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐ
- วิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอดังนี้

“ตูลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงิน

 เดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก”

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้แก้ไขความใน (๔) เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในมาตรา ๑๘๕ โดยเพิ่ม

คำว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น” ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุม

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๔๕

ตำแหน่งว่าง

ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด
นอกจากถึงคราวออกตามาตรา ๑๔๔ (๑) ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐ
ธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๐

ร่าง พ.ร.บ. ที่

ผ่านสภา และ

ร่าง พ.ร.บ.

ที่ขัดต่อรัฐ-

ธรรมนูญ

เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่
นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหา-
กษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๑

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวม
กัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัตดังกล่าวมีข้อความ
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธาน
วุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่ง
สภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
เพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีรับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเห็นชอบด้วยในเรื่องอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นี้ ควรยึดหลักเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ และเมื่อเลขานุการยกยกร่างนำเสนอ คณะกรรมการได้เห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

แต่มีกรรมการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ก่อนที่จะมีการประกาศใช้ อาจจะทำให้สมาชิกฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายนั้น ร่วมกันยับยั้งให้กฎหมายผ่านซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาและข้อยุ่งยาก เนื่องจากการวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญอาจจะใช้เวลานาน และไม่แน่ว่าจะมีมติเป็นประการใด แต่ที่ประชุมเห็นว่า เป็นเรื่องยากที่จะกระทำได้ เพราะจำนวน ๑ ใน ๔ ของทั้ง ๒ สภา เป็นจำนวนที่สูง และอีกประการหนึ่งถ้าเป็นกรณีที่จะแก่งัดยับยั้ง ก็จะทำให้สมาชิกเหล่านั้นต้องเสียผลทางการเมือง จึงเป็นไปได้ยากควรปล่อยให้เป็นการกระบวนกรจะเหมาะสมกว่า เพราะการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นไม่มีข้อยุ่งยากและใช้เวลามากนัก

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๑ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่า
กฎหมายที่ขัด บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๕ และยังไม่มีความ
คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอ
คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอ
การพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ
เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่
กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๒ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้
คำวินิจฉัยของ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ตุลาการ

รัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๓ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่า
วิธีการพิจารณา ด้วยการนั้น

ขอตุลาการ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างที่เลขานุการเสนอตั้งถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๒๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

หมวด ๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๕๔ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำก็ได้แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธี

การแก้ไขเพิ่มเติม การ ดังต่อไปนี้

เดิมรัฐธรรมนูญ (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นับบทบัญญัติมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นที่ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้โดยหลักเกณฑ์ใดและสมควรที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงมติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่ มีกรรมการเสนอความเห็นดังนี้

๑. ควรมิบทบัญญัติให้ประชาชนแสดงประชามติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๙ เพราะเป็นโอกาสที่รัฐจะได้ฟังเสียงประชาชนทั่วไป ซึ่งเหมาะสมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้อิสระส่วนใหญ่ จึงควรมีมาตราให้มีการแสดงประชามติ

๒. ไม่ควรมิบทบัญญัติดังกล่าว เพราะตามสภาพความเป็นจริงในประเทศไทยยังไม่จำเป็นนัก และในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องยากสำหรับประชาชนในการที่จะออกเสียงแสดงประชามติ มากกว่าการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ฉะนั้น จะทำให้ประชาชนไม่มาใช้สิทธิแสดงประชามติ และจะไม่ได้เสียงประชามติที่แท้จริง อีกกรณีหนึ่งหากมีการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยฝ่ายคณะรัฐมนตรี และหากประชาชนแสดงประชามติว่าไม่เห็นด้วยย่อมจะต้องกระทบกระเทือน องค์พระมหากษัตริย์ เพราะเป็นพระราชอำนาจของพระองค์ที่จะทรงเห็นสมควรให้มีการแสดงประชามติ ฉะนั้น จึงไม่สมควรจะนำวิธีการประชามติมาใช้ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีกรรมการบางท่านได้เสนอวิธีการแก้ไขดังนี้

ก. เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสำคัญจึงสมควรให้แก้ไขได้ยาก ควรใช้วิธีการที่ให้สภาม่านร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วยคะแนนเสียง ๓ ใน ๔ แล้วรอไว้สักระยะหนึ่งจนกว่าจะมีสภาชุดต่อไป จึงส่งให้สภาใหม่พิจารณาถ่วงถ่วงและยืนยันด้วยคะแนนเสียง ๓ ใน ๔ เช่นเดียวกัน วิธีการนี้จะเหมาะสมกว่าการให้มีประชามติ เพราะสภาชุดใหม่อาจมีข้อพิจารณาได้กว้างกว่า ถ้าพิจารณาเฉพาะสภาชุดเดียวอาจแคบไปไม่ทันหรือไม่เหมาะสมกับภาวะการณ์บ้านเมือง และหากสภาชุดใหม่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็เท่ากับเป็นการยืนยันมติของสภาชุดเดิมโดยเสียงของประชาชนเช่นเดียวกัน

ข. ควรให้มีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญทุก ๆ ๓ ปี เพื่อจะได้พิจารณาถึงจุดบกพร่องที่จะสมควรแก้ไข เพื่อให้ถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในทุกขณะ และจะได้ช่วยผ่อนคลายความรู้สึกของสมาชิกว่าจะได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เท่ากับเป็นการสร้างประชาธิปไตยในสภา

๓. ควรใช้วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๘ โดยไม่ให้มีการแสดงประชามติ

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติว่า สมควรที่จะให้มีการแสดงประชามติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งปรากฏว่า

เห็นควรให้มีการแสดงประชามติ ๕ ท่าน

ไม่เห็นด้วย ๑๕ ท่าน

ต่อจากนั้นที่ประชุมได้ลงมติว่าจะควรกำหนดวิธีการแก้ไขตามข้อ ก. หรือ ข้อ ข. หรือ ควรใช้วิธีการตามมาตรา ๒๒๘ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๘

ที่ประชุมโดยเสียงข้างมากเห็นว่าควรใช้วิธีการตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๘ โดยให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นที่มีสิทธิเสนอแก้ไขได้

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการการ ดังนี้

“การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ก็แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตราให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้อง มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้วให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๗ และมาตรา ๗๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มีการมาธิการบางท่านเสนอว่า มติเห็นชอบให้ผ่านวาระสาม ตามความใน (๖) ควรจะมีจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่ง เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องสำคัญ จึงควรที่จะกำหนดไม่น้อยกว่าสองในสาม ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าจำนวนนี้เหมาะสมแล้ว เพราะไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีใช้สภาเดียว ซึ่งมีจำนวนมากพอสมควรแล้ว จึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

มีการมาธิการบางท่านเสนอว่าบทบัญญัติใน (๖) เรื่องการพิจารณาในวาระที่ ๓ เป็นเรื่องการลงมติเท่านั้น มิได้ระบุถึงการพิจารณาเลยว่าจะอภิปรายไม่ได้ น่าจะแก้ไขโดยเพิ่มความเป็นวรรคแรกว่า “ในการพิจารณาในวาระที่สาม สมาชิกผู้ใดจะอภิปรายไม่ได้ การพิจารณาในวาระนี้เป็น การลงมติเห็นชอบเท่านั้น” ส่วนวรรคสองก็ใช้ข้อความเดิม แต่ให้ใช้วิธีการลงคะแนนโดยวิธีเรียกชื่อตามลำดับอักษรชื่อเท่านั้น ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็บัญญัติข้อความเช่นนั้น ซึ่งเป็นที่เข้าใจอยู่แล้วว่าในวาระที่สามจะไม่มีอภิปราย จึงให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๑ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๑ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๖๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑ และครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. จำนวนสมาชิกที่จะเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ตามร่างเดิมที่ได้กำหนดจำนวนสมาชิกที่จะเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญไว้ ให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด กรรมการบางท่านแสดงความเห็นว่า การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สมาชิกใช้เป็นกลวิธีในการหาเสียงหรือแสวงหาผลประโยชน์ในทางการเมือง หากกำหนดจำนวนผู้เสนอไว้ดังกล่าว สมาชิกย่อมจะดำเนินการในเรื่องนี้ได้โดยง่าย จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายและการกระทำได้ดังกล่าวไม่มีผลให้มี

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ เพราะไม่มีเสียงสนับสนุนเพียงพอ ทำให้เสียเวลาของสภาโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมกระทำได้โดยยาก จึงควรเพิ่มจำนวนสมาชิกที่ร่วมกันเสนอให้สูงขึ้นกว่าที่กำหนดไว้

ที่ประชุมเห็นว่าควรจะให้การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญกระทำได้โดยยาก จึงกำหนดให้สมาชิกที่จะร่วมกันเสนอ ๖ มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ จึงจะเสนอได้

๑.๒ ตามร่างเดิมที่ได้กำหนดจำนวนคะแนนเสียงเห็นชอบในวาระที่สามไว้ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ซึ่งมีลักษณะเป็นการให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย ในเรื่องนี้กรรมาธิการมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่าย คือ

ฝ่ายที่ ๑ เห็นว่า ควรกำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีลักษณะเป็นการแก้ไขยาก เพราะหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นใช้กับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตราด้วย หากกำหนดให้กระทำได้ง่ายก็เท่ากับเปิดโอกาสให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตราได้โดยง่ายเช่นเดียวกัน อีกประการหนึ่ง หากพรรคการเมืองใดได้เป็นรัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ถ้ากำหนดจำนวนคะแนนเสียงไว้ตามร่างเดิม จะทำให้พรรคการเมืองนั้นสามารถที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่พรรคการเมืองนั้นต้องการได้โดยง่าย

ฝ่ายที่ ๒ เห็นว่าควรกำหนดให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยง่ายเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะที่ประเทศชาติต้องการความมั่นคง เพราะบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎเกณฑ์ในการบริหารประเทศบางประการ อาจจะไม่เหมาะสมหรือเมื่อปฏิบัติแล้วอาจจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติได้ จึงควรกำหนดให้แก้ไขเพิ่มเติมได้โดยง่าย ส่วนในเรื่องที่จะทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตราได้โดยง่ายด้วยนั้น เห็นว่าไม่ควรนำมาเป็นเหตุผลสำคัญ เพราะเหตุว่าการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตราย่อมเป็นไปโดยพระราชประสงค์มากกว่า และสมาชิกสภาหรือสภาเองคงไม่ดำเนินการเช่นนั้น หากมิใช่พระราชประสงค์

สำหรับจำนวนคะแนนเสียงที่เป็นมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ ที่กรรมาธิการเสนอให้เปลี่ยนแปลงไปจากร่างเดิมมีจำนวน ดังนี้

๑. ให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
๒. ให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
๓. ให้มีจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ที่ประชุมได้มีการลงมติเห็นชอบให้จำนวนคะแนนเสียงเห็นชอบในวาระที่ ๓ ต้องมีจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่ง (ด้วยคะแนนเสียง ๑๕ ต่อ ๑) โดยมีเหตุผลเพื่อให้เป็นแนวเดียวกับจำนวนคะแนนเสียงในการลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี

หลังจากนั้นคณะทำงานได้เสนอให้ที่ประชุมเพิ่มเติมหลักการในเรื่องการเสนอญัตติของสมาชิกในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่าควรจะให้พรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ เพราะกรณีนี้ยังขาดอยู่มิได้บัญญัติไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิก

ที่ประชุมเห็นชอบและแก้ไขเพิ่มเติมความใน (๑) เป็นดังนี้

“ญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้”

เมื่อคณะกรรมการการได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้แก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับมติที่มีสภาเดียว ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีสองสภา คณะกรรมการการได้ร่างเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๕/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๒๐/๒๕๒๑ วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๒๑ และรายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกเสนอความเห็นว่า

๑. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ตามหลักแล้วควรแก้ไขเพิ่มเติมได้ยาก หากจะแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่ายโดยใช้มติในวาระที่ ๓ ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ก็จะมีผลกลายเป็นว่ารัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อใดก็ได้ ซึ่งจะเป็นอันตรายแก่รัฐธรรมนูญเอง อีกประการหนึ่ง จำนวนสมาชิกวุฒิสภานั้นได้กำหนดให้มีจำนวนไม่เกิน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา มติเช่นนั้นอาจทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นไปโดยง่าย จึงควรแก้ไขความใน (๖) ที่กำหนดคะแนนเสียงเห็นชอบในวาระที่ ๓ จากจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา เป็นจำนวนสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

๒. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้ร่างขึ้นมานั้นเป็นแต่เพียงคาดการณ์เท่านั้นว่าจะเกิดผลดีที่สุด หากบัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ให้รัดตัวขนาดที่ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกระทำได้โดยยากแล้วความคล่องตัวในการแก้ไขเพิ่มเติมก็จะมี เมื่อมีปัญหาเห็นสมควรให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแต่ไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้แล้วจะกระทำเช่นใด ซึ่งควรจะได้คำนึงถึงด้วย

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้มีสองสภา โดยมีวุฒิสภาคอยช่วยการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปด้วยความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความห่วงใยในข้อที่ว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปในทางที่ไม่สมควรจะเป็นนั้นเป็นเรื่องที่ไม่น่าห่วงใยต่อไป ทั้งนี้ เพราะวุฒิสภาจะช่วยเหลือในการพิจารณาหรือช่วยด้วย

๓. ตามร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการที่เสนอมานั้นมีความเหมาะสมแล้วจะเห็นได้จากใน(๑)ได้บัญญัติไว้ว่า “ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้” ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า แรกเริ่มของบทบัญญัตินี้ตามร่างเดิมได้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร จึงจะมีสิทธิเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเสนอมานั้นก็ได้แก้จำนวนจาก “หนึ่งในห้า” เป็น “หนึ่งในสาม” จะเห็นว่าผู้ที่เข้าชื่อร่วมกันจะต้องเพิ่มจำนวนมากขึ้น

อีกประการหนึ่ง ได้มีการเพิ่มเติมข้อความขึ้นมาว่า ญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ จะเห็นว่า กลไกของรัฐธรรมนูญจะต้องให้พรรคการเมืองให้ความเห็นชอบ มิใช่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะพึงเข้าชื่อกันได้อย่างชนิดที่ว่าต่างคนต่างทำ แต่จะต้องมาจากนโยบายของพรรคการเมืองด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นวิธีการที่เหมาะสมและน่าจะคลายความเป็นห่วงได้เป็นอันมาก ส่วนวาระที่ ๓ ถ้าจะกำหนดคะแนนเสียงเห็นชอบเป็นจำนวนสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภานั้นอาจจะทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ยากมาก จนกระทั่งสิ่งที่ควรแก้ไขเพิ่มเติมกระทำไม่ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายตามมา จึงเห็นว่าตามร่างของคณะกรรมการที่เสนอมานั้นรอบคอบเพียงพอและควรแก่สถานการณ์และสิ่งที่จะเป็นไปได้ในอนาคต

ในที่สุดที่ประชุมได้มีการลงมติในประเด็นนี้ โดยมีสมาชิกเห็นควรให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการแก้ไข และเห็นควรให้ลงไว้ตามร่างเดิม (ด้วยคะแนนเสียง ๑๒๕ ต่อ ๒)

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

นอกจากนี้ในการพิจารณาของคณะกรรมการได้มีสมาชิกเสนอคำแปรญัตติเพิ่มความเป็นมาตรานี้เป็นทวี โดยมีหลักการให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ซึ่งสภาได้ลงมติเห็นชอบแล้ว ออกเสนอแก่ประชาชนเพื่อออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบหรือไม่ หากคณะรัฐมนตรีเห็นสมควร

ที่ประชุมไม่เห็นด้วย เพราะขัดเจตนารมณ์ของธรรมนูญการปกครองที่ให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญกระทำเป็น ๓ วาระ หลังจากสภาเห็นชอบในวาระที่ ๓ แล้วให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ต่อไปตามหลักการของผู้แปรญัตติเป็นกระบวนการนอกเหนือจากที่มีบัญญัติไว้ในธรรมนูญการปกครอง และขัดบังคับการประชุม แต่สมาชิกผู้เสนอคำแปรญัตติก็ได้ขอสงวนไว้ ดังนี้

“ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบและให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้แล้ว หากเห็นสมควรคณะรัฐมนตรีจะกราบบังคมทูลขอให้พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯให้นำร่างรัฐธรรมนูญนี้ออกเสนอแก่ประชาชนเพื่อออกเสียงลงคะแนนเป็นประชามติว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยก็ได้

ในการนี้ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตราพระราชบัญญัติสำหรับการออกเสียงลงคะแนนแสดงประชามตินี้ให้เสร็จสิ้นภายในสามสิบวัน และให้มีการลงคะแนนแสดงประชามติภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้

ในการให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนเป็นประชามตินี้ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้าคะแนนประชามติส่วนข้างมากเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญพระมหากษัตริย์ก็จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญสำหรับการปกครองประเทศชาติภายในเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันประกาศผลประชามติ

ในกรณีนี้ให้มีการเลือกตั้งทั่วไปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญที่ประชาชนได้แสดงประชามติเห็นด้วยแล้ว ภายในเวลาไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ถ้าในการลงคะแนนแสดงประชามตินั้นส่วนข้างมากไม่เห็นด้วย ร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็จะเป็นอันตกไป และในกรณีเช่นนี้คณะรัฐมนตรีจะต้องเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อสภานิติบัญญัติ

แห่งชาติพิจารณาภายในเวลาเก้าสิบวันหลังวันประกาศผลประชามติ และให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาลงมติร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างนั้นจากคณะรัฐมนตรี ส่วนการเลือกตั้งทั่วไปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำต่อจากนั้นไม่เกินเวลาเก้าสิบวัน”

แต่เมื่อเข้าสู่การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปรากฏว่าสมาชิกผู้ขอสงวนคำแปรญัตติได้ขอถอนคำแปรญัตติดังกล่าว

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๑ รายงานของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ และรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๕๕ นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สภานิติบัญญัติ ตามมาตรา ๒๐๒ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๔๘๐ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐ-
ธรรมนูญนี้ แต่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะเสนอร่างพระราชบัญญัติ
ตามมาตรา ๑๒๕ ตั้งกระทู้ถามตามมาตรา ๑๓๖ หรือเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิด
อภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ มิได้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๖ และ
มาตรา ๔๗ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติตามมาตรา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้ตกลงในหลักการที่จะให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาใน
ระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี
๒๔๙๗ เพราะเป็นองค์การตามธรรมนูญการปกครองที่ควรจะทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการ
เลือกตั้ง

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการดังนี้

“นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒
ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๔๘๐ ทำหน้าที่
รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๗ มาใช้บังคับแก่การ
ดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา

ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และ
ครั้งที่ ๔๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการมีความเห็นว่า มาตรา^{๑๕} เป็นการรับรองสภาพของสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงจำเป็นต้องบัญญัติไว้เพื่อความต่อเนื่อง คณะกรรมการจึงมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิม

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๑)

เมื่อคณะกรรมการได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้แก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับมีสภาเดียว

ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการได้ร่างเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังต่อไปนี้

“นับตั้งแต่วันที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะเสนอร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๖๕ ดังกระทำได้ตามตามมาตรา ๑๓๖ หรือเข้าชื่อเสนอญัตติขอเสนอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๖ มิได้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมาตรา^{๑๖}นี้

ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖/๒๕๒๑ วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกเสนอความเห็นว่ เนื่องจากที่ประชุมได้มีมติให้เพิ่มมาตรา ๘๖ ขึ้น และโดยที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมจึงมีมติเห็นชอบมิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ มาบังคับด้วย ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

ส่วนวันนั้นที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับที่คณะกรรมการพิจารณาร่างเพิ่มเติมขึ้น แต่นำไปบัญญัติเป็นมาตรา ๑๔๗

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๖ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๒ และมาตรา ๑๒๓
 บทบัญญัติที่ใช้ มาใช้บังคับแก่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา ๑๕๕ ด้วยโดย
 บังคับแก่สภา อนุโลม
 นิติบัญญัติ
 แห่งชาติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ มิได้ยกร่างความในมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ มิได้ยกร่างความในมาตรานี้

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

บทบัญญัติมาตรานี้ กรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้ขอเพิ่มเติมขึ้นใหม่ในระหว่าง
 การพิจารณาในวาระนี้ เพื่อเป็นหลักประกันในการที่จะคุ้มครองเอกลักษณ์ของสมาชิกสภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติในระหว่างที่ทำหน้าที่อยู่ต่อไปอีกวาระหนึ่ง ที่ประชุมเห็นชอบด้วย

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๗ ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะ
 คณะองคมนตรี องคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ มิได้ยกร่างมาตรานี้

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการฯ เห็นว่าบทบัญญัติในมาตรานี้เป็นการรับรองสถานภาพขององคมนตรีที่มี
 อยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป แต่ถ้านิติบัญญัติถ้อยคำอ้างถึงพระมหากษัตริย์เช่นนี้จะเป็นการบังคับให้พระ-

มหากษัตริย์ต้องทรงแต่งตั้งไปตลอด ซึ่งความจริงเป็นพระราชอำนาจอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องเขียนไว้ให้ชัดเจน ที่ประชุมจึงแก้ไขถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้นดังนี้

“ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มีสมาชิกท่านหนึ่งเสนอว่า การที่กรรมการเพิ่มมาตราชั้นมา เสมือนว่าเป็นการบังคับว่าให้พระมหากษัตริย์ต้องคงคณะองคมนตรีเอาไว้ทั้งชุด ถ้าจะให้สอดคล้องกับการที่รัฐธรรมนูญนี้ออกใช้บังคับ ก็ไม่ควรเพิ่มมาตราชั้นเข้ามา โดยควรให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ที่ประชุมสภาเห็นว่าองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น เป็นองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งตามพระราชอัธยาศัยอยู่ ถ้าหากไม่เขียนบทบัญญัติมาตราชั้นรองรับไว้ องคมนตรีก็ย่อมสิ้นสภาพไป การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแต่ละครั้ง หากมีผลกระทบต่อเรื่องในราชสำนักหรือเรื่องของส่วนพระองค์ย่อมเป็นการไม่เหมาะสม ที่ประชุมสภาจึงเห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๔ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้
การดำรงตำแหน่งของคณะรัฐมนตรี และ
การดำรงตำแหน่งของ
ข้าราชการ

หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมีขึ้นก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม
มาตรา ๒๐๒ เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้
และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๔ มาตรา ๑๕๕ และมาตรา ๑๕๖ มาใช้บังคับ
แก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒ แล้ว ให้
คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อ
ดำเนินงานไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๗ และมาตรา ๑๗๔ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการ
ซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันที่คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะ
เข้ารับหน้าที่

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้มีมติในหลักการให้คณะรัฐมนตรีคงอยู่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่

เลขานุการได้ร่างเสนอเป็นดังนี้

“ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมีขึ้นก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒ เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ และมาตรา ๑๕๑ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งแต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มิให้นำมาตรา ๑๖๗ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันที่คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง”

๑. กรรมการธิการบางท่าน เสนอว่าความในวรรคแรกที่ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมีขึ้นก่อนวันเลือกตั้ง ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ทั้ง ๒ กรณี เพราะเป็นการซ้ำกันน่าจะใช้เพียงว่า “ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้” ก็น่าจะเพียงพอ

ที่ประชุมเห็นว่าควรบัญญัติให้ละเอียด มิฉะนั้นจะเกิดปัญหา เพราะอาจมีกรณีต้องตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ก่อนการเลือกตั้ง จึงคงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

๒. กรรมการธิการบางท่านได้เสนอขอให้แก้ถ้อยคำในวรรคสอง เพราะอ่านแล้วทำให้เกิดการขัดแย้ง ในที่สุดที่ประชุมให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสองและวรรคสามให้ชัดเจนขึ้นเป็นดังนี้

“เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ จะเข้ารับหน้าที่

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๗ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันที่คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๓๐/๒๕๒๑ วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติในมาตรา ๑๖๖ จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เพราะเป็นการรับรองสภาพของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อคณะรัฐมนตรีใหม่เข้ารับหน้าที่แล้ว คณะกรรมการจึงให้คงมาตรา ๑๖๖ ไว้ แต่เพิ่มข้อยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๔ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๖๖ ด้วย เพื่อให้ผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่เดิมแล้วทำหน้าที่ต่อไปได้โดยไม่ต้องลาออกจากตำแหน่ง

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๑ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

กรรมการได้เสนอขอแก้ไขความในวรรคสามบรรทัดสุดท้ายเพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาดังนี้

“มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๗ และมาตรา ๑๖๔ มาบังคับใช้แก่ข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันคณะรัฐมนตรีพ้นตำแหน่งตามวรรคสอง”

เนื่องจากถ้อยคำนี้ทำให้เกิดช่องว่างขึ้นช่วงหนึ่งในระหว่างที่มีการเลือกตั้งจนถึงการตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ซึ่งจะทำให้ข้าราชการการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงขอตัดคำว่า “พ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง” ออก และใช้ถ้อยคำว่า “ที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่” แทน เพื่อว่าข้าราชการการเมืองที่เข้ามาดำรงตำแหน่งควบคู่กับคณะรัฐมนตรีชุดเดิมออกไปพร้อมกัน

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่คณะกรรมการขอแก้ไข และได้แก้ไขถ้อยคำดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

มาตรา ๑๕๕	ให้สภานโยบายแห่งชาติที่กำหนดขึ้นก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ทำหน้าที่
สภานโยบาย	ให้ความคิดเห็นแก่คณะรัฐมนตรีเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไป
แห่งชาติ	ตามแนวนโยบายแห่งรัฐและหน้าที่ตามมาตรา ๒๐๐ ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้ตกลงในหลักการที่จะให้สภานโยบายแห่งชาติคงอยู่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่

เลขานุการได้ร่างเสนอ ดังนี้

“ให้สภานโยบายแห่งชาติทำหน้าที่อยู่ก่อนใช้รัฐธรรมนูญนี้ทำหน้าที่ให้ความคิดเห็นแก่คณะรัฐมนตรีเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ ไปจนกว่าจะมีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ ภายหลังจากที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๐”

ที่ประชุมเห็นชอบ ไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๙/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการได้พิจารณาแก้ไขมาตรา ๒๐๐ และได้เสนอร่างมาตรา ๒๐๐ สภานิติบัญญัติแห่งชาติดังนี้

“ให้สภานโยบายแห่งชาติทำหน้าที่อยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ทำหน้าที่ให้ความคิดเห็นแก่คณะรัฐมนตรีเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐและหน้าที่ตามมาตรา ๒๐๐ ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามมาตรา ๑๕๔ วรรคสอง”

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบและได้แก้ไขถ้อยคำดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐๐ นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เสรมฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน

หรือการกระทำอันเป็นการก่อวินาศกรรมหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพย์สินของประชาชน หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานโยบายแห่งชาติดำเนินการหรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายกรัฐมนตรีรวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้รัฐสภาทราบ

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว บรรดาคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๗ นี้ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป และการยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการมีได้ยกร่างมาตราชั้น

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้พิจารณาถึงหลักการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช ๒๕๒๐ ว่าในช่วงเวลาดังตั้งแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญจนถึงวันเลือกตั้งและต่อไปอีก ๔ ปี ควรให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีดำเนินการได้ตามมาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครอง ฯ นั้น เพื่อมิให้เป็นการขาดตอน ที่ประชุมจึงได้มอบหมายให้กรรมการท่านหนึ่งเป็นผู้ร่างและได้เสนอต่อคณะกรรมการดังนี้

“นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญจนกว่าจะพ้นกำหนดระยะเวลาสี่ปีตามมาตรา ๑๙๒* ในกรณี
ที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำอัน

หมายเหตุ มาตรา ๑๙๒* นั้นเป็นมาตราที่คณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างขึ้นหลังจากได้มีมติให้มีสภาเดียว ซึ่งไม่มีในหลักการของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน

เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานโยบายแห่งชาติมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภาผู้แทนราษฎรทราบ

บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๔ หรือตาม มาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ บรรดาที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าเป็นคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว บรรดาคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา

ที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป และการยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ”

ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา ได้ร่างเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังนี้

“นับแต่วันที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานโยบายแห่งชาติมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือ

การกระทำของนายกรัฐมนตรีรวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือการกระทำใดไปตามวรรคหนึ่งแล้วให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้รัฐสภาทราบ

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว บรรดาคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๐๑ ที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป และการยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ"

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๐ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมได้เห็นชอบตามที่คณะกรรมการเสนอ และได้แก้ไขถ้อยคำดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๐ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

มาตรา ๒๐๑ ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามแต่งตั้งสมาชิก บกบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวุฒิสภา มาตรา ๒๐๒

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้ตกลงในหลักการให้มีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ และกำหนดหลักเกณฑ์การรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา คือในวาระเริ่มแรกให้เป็นอำนาจของประธานสภานโยบาย ฯ

เลขานุการได้ร่างเสนอ ดังนี้

"ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒ ซึ่งเมื่อรวมกับจำนวนสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๔๗* แล้ว ต้องไม่เกินจำนวนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔

หมายเหตุ มาตรา ๑๔๗* เป็นมาตราที่คณะกรรมการได้ร่างขึ้นในขั้นแรก ซึ่งบัญญัติว่า

"ในวาระเริ่มแรก ให้สมาชิกสภานโยบายแห่งชาติทำหน้าที่อยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้บันทึกติดออกไป

การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานสภานโยบายแห่งชาติดลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

ที่ประชุมได้แก้ไขความในวรรคแรกโดยตัด “ซึ่งเมื่อรวมกับจำนวนสมาชิกวุฒิสภาตาม มาตรา ๑๔๗ แล้ว ต้องไม่เกินจำนวนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔” ออก เพราะมีมติตัดมาตรา ๑๔๗ ไปแล้ว

ที่ประชุมได้พิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่งโดยให้เพิ่มเติมถ้อยคำในวรรคสองดังนี้

“การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานสภานโยบายแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

ในการพิจารณาหลักการของบทเฉพาะกาลได้มีการมีการอภิปรายบางท่านเสนอความเห็นเกี่ยวกับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่าควรกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลว่าให้สมาชิกสภานโยบายแห่งชาติทั้งหมดเป็นสมาชิกวุฒิสภาด้วยเหตุผลดังนี้

๑. สภานโยบายแห่งชาติซึ่งมาจากคณะปฏิวัติควรจะมีหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมเหตุการณ์เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติต่อไปสักระยะหนึ่ง เพื่อเป็นกำลังและหลักประกันมิให้เกิดการล้มล้างรัฐธรรมนูญได้ง่าย

๒. เป็นที่ยอมรับว่าสภานโยบายแห่งชาติจะยังคงอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งหรือตั้งคณะรัฐมนตรี และที่ประชุมได้ลงมติไปแล้วให้ประธานสภานโยบายแห่งชาติเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรก ฉะนั้นหากมิได้กำหนดข้อเสนอดังกล่าว การที่ประธานสภานโยบายแห่งชาติจะเสนอสมาชิกสภานโยบายแห่งชาติขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภา ย่อมเป็นที่ลำบากใจและอาจไม่เหมาะสมในความรู้สึกของบุคคลภายนอก จึงควรกำหนดหลักการนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ จะเป็นทางออกที่ดีกว่าการใช้สภานโยบายเป็นองค์กรที่สาม

กรรมการบางท่านไม่เห็นด้วยที่จะกำหนดชัดแจ้งด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นการผิดหลักเกณฑ์ของการบัญญัติกฎหมาย ที่จะต้องกระทำเป็นการทั่วไป ไม่มีลักษณะเป็นการเฉพาะเจาะจง โดยให้อำนาจหรือประโยชน์แก่บุคคลเป็นส่วนตัว การเขียนรัฐธรรมนูญโดยนำเรื่องของตัวบุคคลเข้าไปบัญญัติไว้ให้มีสิทธิพิเศษจากบุคคลทั่วไป ย่อมเป็นการขัดกับมาตราที่ว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคล ซึ่งจะเป็นผลเสียหายและก่อให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ได้จึงควรปล่อยให้ไปตามวิถีทาง เพราะแม้จะไม่กำหนดไว้ในทางปฏิบัติก็ต้องแต่งตั้งสมาชิกสภานโยบายแห่งชาติเป็นสมาชิกวุฒิสภา

สถาแน่นอนแล้ว หากเกรงว่าจะเป็นการแต่งตั้งตนเองก็น่าจะกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยความเห็นชอบของสภานโยบายแห่งชาติ

ตอนแรกที่ประชุมมีมติให้กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลเพื่อให้สมาชิกสภานโยบายทั้งหมดเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต่อมาได้มีการพิจารณาทบทวนและคัดหลักการดังกล่าวออกมิให้บัญญัติในรัฐธรรมนูญ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และ ครั้งที่ ๒๙/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการได้มีมติให้มีสภาเดียว จึงได้ตัดมาตรานี้ออก ต่อมาเมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา คณะกรรมการได้พิจารณาแก้ไขและเสนอร่างมาตรานี้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังนี้

“ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒”

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การพิจารณามาตรานี้มีแนวทางการพิจารณาอยู่ ๒ ประเด็น

ประเด็นแรก มีสมาชิกบางท่านขอแปรญัตติให้เพิ่มสมาชิกวุฒิสภาให้เท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวาระแรกโดยมุ่งถึงเสถียรภาพของรัฐบาลที่จะเข้ามาบริหารประเทศ แต่กรรมการเห็นว่า ในบทมาตราราวนี้ได้กำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๕ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นเหมาะสมดีอยู่แล้ว ซึ่งที่ประชุมสภาเห็นชอบให้คงไว้ตามร่างเดิม

ประเด็นที่สอง ตามร่างเดิมในวาระที่สองได้กำหนดให้การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวาระหนึ่งให้ประธานสภานโยบายแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่กรรมการได้ตัดวาระสองออก โดยมีเหตุผลว่าตามบททั่วไป ได้กำหนดว่าในกิจการต่าง ๆ พระราชหัตถเลขาพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินจะต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษอีก ซึ่งได้มีสมาชิกบางท่านได้เสนอความ

เห็นว่าการแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภาควรให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งซึ่งเป็นกลางในการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมเป็นสมาชิกรัฐสภา โดยให้ได้รับความเห็นชอบจากสภานโยบายแห่งชาติ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เกี่ยวกับประเด็นนี้คณะกรรมการการได้ยินยอมตามที่สมาชิกขอแก้ไขโดยมีข้อความดังนี้ “การแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภาตามวรรคหนึ่งให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อบุคคลที่สภานโยบายแห่งชาติมีมติเห็นสมควรให้เป็นสมาชิกรัฐสภาขึ้นกราบบังคมทูลต่อพระมหากษัตริย์เพื่อจะได้ทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง” และที่ประชุมก็เห็นชอบด้วย

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

ต่อมาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่งนั้น ที่ประชุมได้มีมติให้ทบทวนเนื้อความในวรรคสองมาตรา ๒๐๑ โดยมีเหตุผลว่า ตามความในวรรคสองที่สภาได้ลงมติไป ในครั้งก่อนจะได้ความว่า สภานโยบายแห่งชาติเป็นผู้มีมติและรับผิดชอบและความวินิจัยในการแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา ส่วนนายกรัฐมนตรีเป็นเพียงผู้นำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ซึ่งความดังกล่าวน่าจะขัดกันในถ้อยคำของคำว่า “มีมติ” ที่สภานโยบายแห่งชาติมีมติ กับ หลักเรื่องความรับผิดชอบของรัฐมนตรีผู้ซึ่งจะต้องรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินโดยการลงนามรับสนองพระบรมราชโองการจึงเป็นเรื่องของถ้อยคำซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของการอภิปรายในสภาซึ่งนำไปสู่ประเด็นการเขียนวรรคสองตามร่างที่ปรากฏ ทั้งที่จริง ๆ แล้วการไม่เขียนวรรคสองไว้เลยโดยให้เป็นไปตามร่างเดิมกระบวนการก็ยังคงต้องเป็นไปตามนั้น เพราะตามธรรมนูญการปกครองฯ สภานโยบายแห่งชาติเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเห็นชอบในกิจการที่นายกรัฐมนตรีจะต้องกระทำในระหว่างบทเฉพาะกาล และในที่สุดที่ประชุมสภาได้ลงมติให้ตัดวรรคสองออก

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๗๘/๒๕๒๑ วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐๒ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้เสร็จสิ้นภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ แต่ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการเลือกตั้งภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้ ก็ให้ขยายกำหนดเวลาการดำเนินการเลือกตั้งออกไปได้ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีพุทธศักราช ๒๕๒๑

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องเวลาในการกำหนดวันเลือกตั้ง โดยควรให้เป็นไปตามเป้าหมายของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ที่ให้มีการเลือกตั้งภายในปี ๒๕๒๑ และในกรณีที่การจัดทำรัฐธรรมนูญไม่เสร็จให้ขยายเวลาออกไปอีก ๑๒๐ วันนับแต่วันสิ้นปี ๒๕๒๑ จึงได้มีมติว่าควรเขียนบทเฉพาะกาลให้สอดคล้องกับหลักการในมาตรา ๑๑ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐

เลขานุการได้ร่างเสนอต่อคณะกรรมการ ฯ ดังถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

กรรมการบางท่านเสนอว่าบทบัญญัติในมาตรานี้จะต้องเขียนให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญการปกครอง ซึ่งต้องการให้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จและให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในปี ๒๕๒๑ การขยายเวลาการเลือกตั้งออกไปอีกแค่ไม่เกิน ๑๒๐ วันจะต้องเป็นกรณีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้คะแนนเสียงเห็นชอบในการประกาศใช้ตามเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรา ๑๐ จนต้องมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ซึ่งการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่มีผลให้ไม่อาจจัดให้มีการเลือกตั้งภายในปี ๒๕๒๑ ได้ บทบัญญัติในที่ให้มีการขยายเวลาการเลือกตั้งออกไปได้ย่อมไม่ถูกต้องเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของธรรมนูญการปกครอง สมควรตัดออกและคงไว้เฉพาะกรณีให้ดำเนินการเลือกตั้งให้เสร็จภายในปี ๒๕๒๑ เท่านั้น โดยไม่มีข้อยกเว้น เพราะการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๑๑ แห่งธรรมนูญการปกครองที่จะเลื่อนได้ต่อเมื่อสภาไม่เห็นชอบในการประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญนี้และให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เท่านั้นจึงไม่สมควรบัญญัติข้อยกเว้นไว้ในบทเฉพาะกาลนี้

กรรมการส่วนใหญ่เห็นว่า หากจะตีความตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญการปกครองโดยเคร่งครัดแล้ว ก็ถูกต้องตามความเห็นของผู้เสนอ แต่โดยผลของกฎหมายแล้ว ธรรมนูญการปกครองฉบับปัจจุบัน จะถูกยกเลิกไปเมื่อใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ฉะนั้น จึงไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อธรรมนูญการปกครอง การบัญญัติให้มีการขยายเวลาการเลือกตั้งนั้น เพราะเห็นประโยชน์และความจำเป็นที่จะมีขึ้นในเวลาข้างหน้า ซึ่งอาจเกิดกรณีที่มีเหตุล่าช้า จนมีผลให้ไม่อาจจัดให้มีการเลือกตั้งได้ตามกำหนด แต่ทั้งนี้ถามว่าร่างรัฐธรรมนูญมาตรานี้ก็ยังเคารพในเจตนารมณ์ของธรรมนูญการปกครอง การขยายกำหนดเวลาก็กระทำอยู่ในกรอบคือ ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๑๒๐ วัน อีกกรณีหนึ่งแม้จะไม่บัญญัติไว้ในขณะนี้ เมื่ออยู่ในขั้นที่สภาพิจารณาแล้วเห็นว่าอาจไม่ทันตามกำหนด ก็จะต้องให้บัญญัติไว้อีก

ที่ประชุมเห็นควรให้คงไว้ตามร่างที่เลขานุการเสนอ

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๘/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

เพื่อให้คงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญการปกครอง ฯ ที่จะให้มีการเลือกตั้งภายในสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะกรรมการจึงให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๒๑ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ไม่มีการแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐๓ ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว นอกจากกรณีที่มีบัญญัติไว้ใน การประชุมร่วม มาตรา ๑๕๓ การดำเนินการดังต่อไปนี้ ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของ รัฐสภาด้วย

(๑) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

(๒) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗

(๓) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอันเกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ หรือเศรษฐกิจของประเทศ และประธานรัฐสภาเห็นชอบด้วย

(๔) การพิจารณาพระราชกำหนดตามมาตรา ๑๕๓ และมาตรา ๑๕๔

ทั้งนี้ โดยให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่จะเข้าชื่อหรือร่วมเข้าชื่อในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ ไม่ได้ และคำว่าสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภานี้ระบุไว้ใน มาตรา ๑๓๓ มาตรา ๑๓๗ ววรรคสอง และวรรคสาม มาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘ ให้หมายถึง รัฐสภา

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมได้พิจารณาลักษณะที่ควรกำหนดเกี่ยวกับอำนาจของวุฒิสภาในการร่วมพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณและการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะควรจะมีระยะเวลานานเท่าใด

กรรมาธิการมีความเห็นว่าการที่กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจพิจารณาและลงมติร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในกรณีดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย เพราะวุฒิสภามีได้มาจากการเลือกตั้ง จึงควรกำหนดเวลาภายในช่วงระยะเวลาแรกเท่านั้น เมื่อพ้นช่วงเวลาดังกล่าวแล้วก็ให้เป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรแต่เพียงสภาเดียว

มีการเสนอความเห็นให้กำหนดระยะเวลาดังนี้

๑. ควรกำหนด ๖ ปี เพราะต้องการให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีเสถียรภาพมั่นคง โดยให้วุฒิสภาได้เข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาลและเสถียรภาพทางการเมืองและเป็นการเปิดโอกาสที่จะให้รัฐบาลดำเนินนโยบายบริหารเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ระยะเวลา ๔ ปี ของการเลือกตั้งและต่อเนื่องไปถึงรัฐบาลชุดใหม่อีก ๒ ปี เนื่องจากอายุของวุฒิสภาชุดแรกมีกำหนด ๖ ปี ก็ควรจะให้อำนาจนี้ตลอดอายุของวุฒิสภาชุดแรก

๒. ควรกำหนด ๔ ปี เพราะเป็นเวลาที่เหมาะสมกับอายุของรัฐบาล และสถานการณ์น่าจะดีขึ้นโดยมีต้องอาศัยอำนาจวุฒิสภาดังกล่าว ระยะเวลา ๖ ปีนานเกินไป ไม่จำเป็นที่จะให้อำนาจต่อเนื่องไปถึงรัฐบาลอีกชุดหนึ่ง

๓. ควรกำหนด ๒ ปี เพราะการที่วุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งมีอำนาจเช่นนั้นนานเกินไป คณะรัฐมนตรีควรเกิดขึ้นและอยู่ได้ด้วยความนิยมของประชาชนซึ่งจะเป็นไปได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว วุฒิสภาควรมีอำนาจเพียงยับยั้งกฎหมายเท่านั้น

ที่ประชุมลงมติให้วุฒิสภามีอำนาจดังกล่าวในระยะเวลา ๔ ปี

ร่างที่เลขานุการเสนอเป็นดังนี้

“ในวาระเริ่มแรกภายในสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๔๔* การดำเนินการดังต่อไปนี้ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

(๑) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

(๒) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗

ทั้งนี้ โดยให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่จะเข้าชื่อหรือร่วมเข้าชื่อในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ ไม่ได้”

กรรมการธิการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า การให้อำนาจวุฒิสภาได้เข้ามาร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ แล้ว แต่เหตุใดในวาระสามจึงห้ามวุฒิสภาในการเข้าชื่อหรือร่วมเสนอขอเปิดอภิปรายทั่วไปด้วย

ที่ประชุมเห็นว่า ควรให้วุฒิสภามีอำนาจเพียงอภิปรายและลงมติได้เท่านั้น เพื่อมาช่วยควบคุมและเป็นทั้งเสถียรภาพของรัฐบาล แต่ไม่ควรให้เข้ามาร่วมเสนอขอเปิดอภิปรายด้วยเพราะเรื่องนี้ควรเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายเดียวเป็นการป้องกันมิให้วุฒิสภามีอำนาจมากเกินไป

ที่ประชุมให้แก้ความในวาระแรกเพื่อนำถ้อยคำให้เห็นเด่นชัดขึ้น ดังนี้

“เฉพาะในวาระเริ่มแรก เป็นเวลาสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๔๔ การดำเนินการดังต่อไปนี้ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๑ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑, ครั้งที่ ๒๗/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้ร่างมาตราชั้นเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังนี้

“ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว การดำเนินการดังต่อไปนี้ ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

หมายเหตุ มาตรา ๑๔๔* เป็นเลขมาตราที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างขึ้น ซึ่งมีถ้อยคำดังนี้

“ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒

การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวาระหนึ่ง ให้ประธานสภานิติบาบแห่งชาติลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

ซึ่งความในมาตรานี้ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเป็นมาตรา ๒๐๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

(๑) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

(๒) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗

(๓) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะมนตรีแจ้งว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอันเกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ หรือเศรษฐกิจของประเทศ

(๔) การพิจารณาพระราชกำหนดตามมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘

ทั้งนี้ โดยให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่จะเข้าชื่อในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ ไม่ได้”

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๒๑ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

กรรมการได้ขอแก้ไขถ้อยคำเพื่อให้ชัดเจนขึ้น โดยมีข้อความในวรรคแรกดังต่อไปนี้ “ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว นอกจากกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๓ การดำเนินการต่อไปนี ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาด้วย”

มีสมาชิกขอให้เพิ่มเติมข้อความเพื่อให้รัดกุมขึ้นใน(๓) โดยให้เดิม “และประธานรัฐสภาเห็นชอบ” ต่อท้ายความตามที่กรรมการเพิ่มขึ้นใหม่และตามที่สมาชิกขอแก้ไข

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐๔ ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว

การเลือกตั้ง (๑) มิให้นับบทบัญญัติมาตรา ๕๐ วรรคสอง มาตรา ๕๑ วรรค ๑ มาตรา ๕๔ (๓) มาตรา ๕๕ และมาตรา ๑๐๓ (๑) และ (๕) มาใช้บังคับแก่การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร การดำรงตำแหน่งและการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

ที่ยกเว้นในวาระ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำโดยวิธีรวมเขตหรือแบ่งเขตให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

(๒) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๕ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๓๕ วรรคสาม มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และการตั้งกรรมาธิการสามัญ

(๓) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ เฉพาะการห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ (๑) และ (๓) และมาตรา ๑๖๗ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่น

(๔) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๔๔ (๑) เฉพาะที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองมาใช้บังคับในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ และการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.

(๕) การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของคณะกรรมการวิสามัญวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีจำนวนสิบเจ็ดคน โดยคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งสามคน วุฒิสภาแต่งตั้งหกคน และสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งแปดคน

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตาม (๕) ด้วย

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีได้ร่างมาดรา

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในชั้นแรกคณะกรรมการมิได้ร่างมาดรา แต่เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้มีสองสภา จึงได้ร่างมาดราเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังนี้

“ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว

(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๔ (๓) มาตรา ๔๕ และมาตรา ๑๐๓ (๗) และ (๘) เฉพาะที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองมาใช้บังคับแก่การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง และการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนี้

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

(๒) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๔ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๓๔ วรรคสามมาบังคับใช้แก่การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่งและการพ้นตำแหน่งของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และการตั้งกรรมการสามัญ

(๓) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ เฉพาะการห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๗ (๑) และ (๓) และมาตรา ๑๖๗ มาบังคับใช้แก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่น

(๔) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๔๔ (๑) เฉพาะที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง มาบังคับใช้ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติและการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

(๕) การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของคณะกรรมการวิสามัญวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีจำนวนสิบเจ็ดคน โดยคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งสามคน วุฒิสภาแต่งตั้งหกคน และสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งแปดคน

รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๖๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการการได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

๑. มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๐ วรรคสอง มาใช้บังคับใน (๑) ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

๒. เพิ่มเติมคำว่า “จะกระทำโดยวิธีรวมเขตหรือแบ่งเขตให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ต่อท้ายคำว่า “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ในวรรคสองของ (๑) ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

๓. เพิ่มเติมในวรรคสองของ (๕) ความว่า “เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตาม (๕) ด้วย” เนื่องจากคณะกรรมการวิสามัญร่างพระราช

บัญญัตินั้น ในการทำงานอาจจะมีการพาดพิงไปถึงบุคคลภายนอก และในฐานะที่เป็นกรรมวิธีการ ก็ควรจะได้รับเอกสิทธิ์เช่นเดียวกับคณะกรรมการวิธีการที่สภาตั้ง

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่คณะกรรมการวิธีการขอแก้ไขเพิ่มเติม

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ และครั้งที่ ๘๘/๒๕๒๑ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐๕ เมื่อครบกำหนดสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๒๐๑
กำหนดเวลา แล้ว ให้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๓ และมาตรา ๒๐๔ เป็นอันยกเลิก เว้น
เฉพาะกาล แต่มาตรา ๒๐๔ (๓) ให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้น
ใหม่ภายหลังจากนั้นจะเข้ารับหน้าที่

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการวิธีการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างมาตราชั้น

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการมิได้ยกร่างมาตราชั้นไว้ เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้
มีสองสภา คณะกรรมการจึงได้ร่างมาตราชั้นเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังนี้

“เมื่อครบกำหนดสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๒๐๑ แล้ว ให้บทบัญญัติ
แห่งมาตรา ๒๐๓ และมาตรา ๒๐๔ เป็นอันยกเลิก”

(รายงานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุมสภา
นิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๕๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการได้เสนอขอเพิ่มถ้อยคำในตอนท้ายของมาตราชั้นดังนี้

“เว้นแต่มาตรา ๒๐๔ (๓) ให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังจาก
นั้นจะเข้ารับหน้าที่”

เนื่องจากว่า มาตรา ๒๐๓ และ ๒๐๔ เป็นเรื่องการยกเว้นคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้ามาเป็นข้าราชการการเมือง ดังนั้นเมื่อครบกำหนด ๔ ปีแล้ว จะต้องมีการเลือกตั้งขึ้น ซึ่งในระหว่างที่มีการเลือกตั้งจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ขึ้นมานั้น คณะรัฐมนตรีเดิมจะต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อรักษาการต่อไปก่อน ถ้ายกเลิกทันทีใน ๔ ปี จะเกิดปัญหาว่ารัฐมนตรีในขณะนั้นเกิดเป็นข้าราชการประจำหรือมีคุณสมบัติไม่ถูกต้องตามที่ระบุไว้ก็จะทำให้บริหารงานไม่ได้

ที่ประชุมเห็นชอบตามที่คณะกรรมการการขอเพิ่มเติมดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๔/๒๕๒๑ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

มาตรา ๒๐๖ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามความใน
การยกเลิก มาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๕ หรือ
คำสั่งของนายก ความความในมาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช
รัฐมนตรี ๒๕๒๐ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป
การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ร่างที่เลขานุการเสนอเป็นดังนี้

“บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ”

กรรมการบางท่านเสนอให้เพิ่มความในวรรคสองในทำนองให้นายกรัฐมนตรีตาม มาตรา ๑๙๘ ยังคงมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใดๆ ได้ตามมาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองตั้งแต่วันที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์ในการที่จะป้องกันและแก้ไข ภาวะอันไม่สงบที่จะมีขึ้น นอกเหนือจากอำนาจทางศาล และอีกประการหนึ่ง มาตรการต่างๆ ที่ รัฐบาลได้ดำเนินการอยู่อาจใช้ไม่ทันจนเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องหลุดพ้นไปได้ อันจะเป็น ภัยต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงควรให้นายกรัฐมนตรีได้ใช้อำนาจนี้ต่อไปอีกระยะหนึ่ง เป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง

กรรมการบางท่านเห็นด้วย เพราะจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ง่าย แต่ไม่เห็นด้วยที่จะให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพราะผิดหลักในการบัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะไม่เป็นประชาธิปไตย

ที่ประชุมเห็นว่า การที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้วยังคงให้อำนาจตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญใช้บังคับอยู่อีก แม้จะชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะมีผลเสียหลายประการคือ

๑. ไม่ถูกต้องกับหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการใช้อำนาจวินิจฉัยหรือตัดสินปัญหาควรเป็นอำนาจของศาลยุติธรรมไม่ควรให้คนกลุ่มน้อยเป็นผู้ตัดสินด้วยเวลารวดเร็วและมิได้มีการพิจารณาให้รอบคอบ อันจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา

๒. เป็นช่องทางให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ และถูกโจมตีจากฝ่ายตรงข้ามจนเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกและความไม่สงบขึ้น

๓. ทางออกที่รัฐบาลจะทำได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจดังกล่าว ก็มีกฎหมายบังคับใช้อยู่แล้วคือกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

๔. การให้อำนาจดังกล่าวชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ จนทำให้สถานการณ์ดีขึ้นได้ เพราะหลังการเลือกตั้งอำนาจนี้ย่อมหมดไป ฉะนั้น ในระหว่างใช้รัฐธรรมนูญจนถึงวันเลือกตั้งก็ไม่จำเป็นจะต้องมีการใช้อำนาจนี้

ในที่สุดผู้เสนอได้ขอถอนข้อเสนอดังกล่าว

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นแรกคณะกรรมการได้ร่างมาตรานี้ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างมาตรา ๒๐๒) เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังนี้

“บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๔ หรือตามมาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๐ บรรดาคำสั่งที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าเป็นคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา”

(บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๒๑)

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติให้มีสองสภา คณะกรรมาธิการได้ร่างเสนอต่อสภานิติ-
บัญญัติแห่งชาติดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ

(รายงานรองคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รายงานการประชุม
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๒๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การพิจารณาในวาระที่สองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่คณะกรรมาธิการเสนอ

(รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๖/๒๕๒๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติที่ผู้ซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติร่างขึ้น ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความจำเป็นและสมควรแล้ว สมควรที่จะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ได้ สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม

ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร และญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ (ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๒๑ กล่าวคือ ในระยะสี่ปีแรกนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๐๑ แล้ว การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องมีมติของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ให้เสนอ เนื่องจาก ในมาตรา ๒๐๔ (๔) ได้บัญญัติมิให้นำมาตรา ๑๔๔ (๑) เฉพาะที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองมาใช้บังคับในการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งบทบัญญัตินี้ได้ถูกยกเลิกตามบทเฉพาะกาลแล้ว)

วิธีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ต้องมีสมาชิกรับรอง

การพิจารณาของรัฐสภา

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น จะต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

วาระที่หนึ่ง การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

วาระที่สอง การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

วาระที่สาม การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา และการพิจารณาในวาระที่สามนี้ จะต้องพิจารณาหลังจากเมื่อพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว แล้วรอไว้สิบห้าวัน ซึ่งเมื่อพ้นกำหนดสิบห้าวันแล้วจึงจะพิจารณาในวาระที่สามได้

การประกาศใช้บังคับ

เมื่อการลงมติเป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

การยับยั้ง

ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นใหม่ ถ้ารัฐสกาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

นอกจากนั้น ในปัจจุบันข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้กำหนดวิธีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไว้ด้วยดังนี้

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ เว้นแต่การพิจารณา การออกเสียง และการลงมติต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ (ข้อ ๑๐๗)

การพิจารณาในวาระที่สอง ให้ที่ประชุมตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณามีจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน และกรรมการในแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา (ข้อ ๑๐๘)

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถที่จะกระทำได้ ถ้าได้กระทำอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ ซึ่งการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นไปในทำนองเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นเอง กล่าวคือแบ่งการพิจารณาออกเป็นสามวาระโดยจะแตกต่างกันในวิธีการออกเสียงลงคะแนนและจำนวนคะแนนเสียงที่เห็นชอบ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งและวาระที่สามจะต้องใช้วิธีการเรียกชื่อ ส่วนจำนวนคะแนนเสียงนั้นจะต้องมีสมาชิกเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาในวาระที่หนึ่ง และจะต้องมีสมาชิกเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาในวาระที่สาม

นอกจากนี้ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติยังแตกต่างกัน โดยการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ส่วนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นกระทำในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้วจึงจะส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ประกาศใช้บังคับแล้ว ได้มีการเคลื่อนไหวและมีความพยายามในอันที่จะเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ริเริ่มและเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้รัฐสภาพิจารณาแล้วปรากฏว่า คณะรัฐมนตรีก็เป็นผู้ริเริ่มและเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้รัฐสภา

พิจารณาเช่นเดียวกัน ซึ่งการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเท่าที่ผ่านมาได้เข้าสู่วิธีการพิจารณาของรัฐสภา รวมทั้งสิ้น ๖ ครั้ง เป็นรัฐธรรมนูญที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน ๘ ฉบับ โดยเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมที่ประสบผลสำเร็จโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเพียงฉบับเดียวเท่านั้น คือ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... (หม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ซึ่งได้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๔

ในส่วนของการประเด็นหรือสาระสำคัญที่ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรวมถึงการพิจารณาของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาแต่ละครั้ง พอจะสรุปได้โดยสังเขป ดังนี้

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๑

ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๒ ฉบับ คือ

๑. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช....

ผู้เสนอ คณะรัฐมนตรี

เสนอเมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๔

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๙๐ มาตรา ๙๑ มาตรา ๙๕ และเพิ่มมาตรา ๙๐ ทวิ เพื่อแก้ไขวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. แก้ไขเพิ่มเติมวรรคสามของมาตรา ๑๓๕ และยกเลิก (๑) และ (๒) ของมาตรา ๒๐๔ เพื่อกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง

ก. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ สภาผู้แทนราษฎร

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๐ เดิมบัญญัติว่า จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้กำหนดตามเกณฑ์จำนวนราษฎร หนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน และการเลือกตั้งให้ถือเอาเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ให้แบ่งเขตเลือกตั้งเป็นสามเขต ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๐ โดยให้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม

เกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง และการเลือกตั้งนั้น จังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินสามคน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งเขตละสามคน และเขตที่น้อยที่สุดต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

(๒) เพิ่มมาตรา ๔๕ ทวิ โดยขอเพิ่มว่า การแบ่งเขตเลือกตั้งต้องแบ่งพื้นที่ให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๑ เดิมบัญญัติว่า การเลือกตั้งให้เลือกเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๑ โดยให้เลือกตั้งได้เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตนั้น

(๔) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๕ เดิมบัญญัติว่า พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิก เข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง และต้องส่งเป็นคณะในแต่ละเขตเลือกตั้ง ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยตัดข้อความที่ให้ส่งเป็นคณะในแต่ละเขตเลือกตั้งออก

ข. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

แก้ไขเพิ่มเติมวรรคสามของมาตรา ๑๓๔ เพื่อกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง โดยมาตรา ๑๓๔ วรรคสาม ได้บัญญัติไว้ว่า “การตั้งกรรมการสามัญต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร” ในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมได้คงความเดิมของรัฐธรรมนูญไว้ โดยเพียงแต่ตัดข้อความว่า “กลุ่มพรรคการเมือง” ออกเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง

ก. บทเฉพาะกาล

ให้ยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๑) และ (๒) เดิมเป็นบทเฉพาะกาล บัญญัติว่า ในวาระเริ่มแรก มิให้นำเรื่องพรรคการเมืองมาใช้กับวิธีการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญส่วนถาวร วิธีการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้าน และการตั้งกรรมการสามัญ จึงเสนอขอยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๑) และ (๒)

ง. บทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญ ฯ ที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

เดิมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองจนกว่าจะถึงการเลือกตั้งทั่วไปปี ๒๕๒๖ จึงจะจำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง ได้เสนอขอเพิ่มเติมเป็นบทเฉพาะกาลใน

ร่างรัฐธรรมนูญ ฯ เป็นมาตราขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง ภายใน ๑๘๐ วัน

๒. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

ผู้เสนอ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๒๔

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมือง

ก. บทเฉพาะกาล

ให้ยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๑) และ (๒) เดิมเป็นบทเฉพาะกาล บัญญัติว่า ในวาระเริ่มแรกมิให้นำเรื่องพรรคการเมืองมาใช้กับวิธีการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญส่วนการวิธีการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้าน และการตั้งคณะกรรมการสามัญ จึงเสนอขอยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๑) และ (๒)

ข. บทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญ ฯ ที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

เดิมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองจนกว่าจะถึงการเลือกตั้งทั่วไปในปี ๒๕๒๖ จึงจะจำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง ได้เสนอขอเพิ่มเติมเป็นบทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญ ฯ เป็นมาตราขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองภายใน ๓๐ วัน ผู้ไม่สังกัดพรรคการเมืองภายในเวลาดังกล่าวต้องขาดจากสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาของรัฐสภา

การพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ เนื่องด้วยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช (หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ เป็นผู้เสนอ) มีหลักการในลักษณะคล้ายคลึงกัน ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาจึงได้มีมติให้พิจารณารวมกันทั้งสองฉบับในคราวประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๒๕ (สมัยวิสามัญ สมัยที่สอง) วันศุกร์ที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๕ ผลการลงมติปรากฏว่ามีสมาชิกรับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๔๒๓ เสียง ไม่รับหลักการ

ด้วยคะแนนเสียง ๑๔ เสียง งดออกเสียง ๑ เสียง จึงเป็นคะแนนเสียงที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

การพิจารณาในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ได้ผ่านการพิจารณาของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ในคราวประชุม ครั้งที่ ๕/๒๕๒๕ (สมัยสามัญ) วันพุธที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๒๕ เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้ ๑๕ วัน

การพิจารณาในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ได้มีการออกเสียงลงคะแนนในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๗/๒๕๒๕ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๕ ผลการลงมติปรากฏว่า มีสมาชิกเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๒๕๘ เสียง สมาชิกไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๓๓ เสียง และสมาชิกงดออกเสียงด้วยคะแนนเสียง ๑๑๔ เสียง ซึ่งผลการลงมติดังกล่าวนี้อาจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา ดังนั้นจึงถือว่าร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... ทั้งสองฉบับไม่ได้รับความเห็นชอบในวาระที่สามจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ ๒

ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๒ ฉบับ คือ

๑. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช....

ผู้เสนอ หม่อมราชวงศ์ถนัดถนี ปราโมช กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๔

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒๗ วรรคหนึ่ง

หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๕ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒๗ วรรคหนึ่ง โดยประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขยายเวลาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ตามความในมาตรา ๑๒๗ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๒๖ และลงมติเห็นชอบแล้ว

ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภามีอำนาจพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา” สำหรับประเด็นที่ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมระยะเวลาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภาว่า ในการขอขยายเวลาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภานั้น วุฒิสภาก็ต้องขอขยายเวลาการพิจารณาออกไปเป็นพิเศษต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อนระยะเวลาการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นจะสิ้นสุดลง และสภาผู้แทนราษฎรลงมติให้ขยายเวลาออกไปได้

๒. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

ผู้เสนอ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๒๕

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีเหตุผลว่า โดยที่พิจารณาเห็นว่า สภาพทางการเมืองในขณะนี้ เอื้ออำนวยให้สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎร ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการตรากฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยครบถ้วน อันเป็นวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา ซึ่งเป็นหลักการถาวรของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กับทั้งเห็นเป็นการสมควรที่จะให้หลักประกันเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพแก่ราษฎรเพิ่มขึ้น ในการนี้ต้องแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญขึ้น

ก. หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเน้นในการให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น และมีหลักประกันมากขึ้นในวรรคสองของมาตรา ๒๕ เพิ่มวรรคสามวรรคสี่ และวรรคห้าของมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ เพิ่มมาตรา ๒๙ ทวิ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๗

ข. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

แก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่งของมาตรา ๘๔ เดิมบัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็น ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา เป็นรองประธานรัฐสภา

ค. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๒ วุฒิสภา

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๔ เดิมบัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่เกินสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นสมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวนไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบคน

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๖ เดิมบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาดังเช่นคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่มีข้อยกเว้นให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นได้ โดยได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีคุณสมบัติเหมือนกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่ง หรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นไม่ได้

ง. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ สภาผู้แทนราษฎร

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่งของมาตรา ๘๑ เดิมบัญญัติว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็นคณะ ตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๒ เดิมบัญญัติให้ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ เดิมบัญญัติให้ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นผู้มีสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นด้วย ในขณะเดียวกัน ผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย เว้นแต่ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่เกิดในต่างประเทศ ไม่ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว และได้เสนอขอตัด (๔) ออก ซึ่งบัญญัติว่าคุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) แก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่งของมาตรา ๔๕ โดยได้มีการเสนอขอให้ตัดข้อความว่า ในแต่ละเขตเลือกตั้งที่พรรคการเมืองดังกล่าวส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้ง และจะส่งได้คณะเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต ซึ่งเป็นการให้ลงไว้แต่เพียงให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น

(๕) แก้ไขเพิ่มเติม (๔) ของมาตรา ๑๐๓ ในเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เดิมบัญญัติว่า ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๔๔ (๑) (๒) หรือ (๔) โดยเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็น ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๔๔ (๑) หรือ (๒) ซึ่งความใน (๔) ของมาตรา ๔๔ ที่ได้เสนอขอตัดออกนั้นเป็นเรื่องของคุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สอดคล้องกับการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ ซึ่งได้เสนอตัดไปแล้ว

จ. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๕ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒๔ แต่เดิมนั้นในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาไม่ได้ เว้นแต่ การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๖๑ ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม โดยนอกจากให้วุฒิสภาประชุมได้ในการให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามแล้ว ยังให้วุฒิสภาประชุมในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวได้ในกรณีตามมาตรา ๑๖๑ กล่าวคือ ในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึกด้วย

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๒๗ เดิมบัญญัติว่าวุฒิสภาคต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอมานั้นให้เสร็จภายใน ๖๐ วัน แต่ถ้าวางพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องกำหนดเวลา โดยวุฒิสภาคต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จภายใน ๔๕ วัน ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน ๕๐ วัน

ฉ. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

แก้ไขเพิ่มเติม (๙) และ (๑๐) ของมาตรา ๑๔๓ ในเรื่องการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เดิมบัญญัติให้ การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๔๑ และการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๓ ต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยการแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๔๑ ไม่ต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา แต่การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๓ ยังต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพียงแต่เสนอแก้ไขจาก (๑๐) เป็น (๙) และได้เพิ่มเติมเงื่อนไขของการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็น (๑๐) ขึ้นแทน ซึ่งบัญญัติให้การให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้กฎอัยการศึกตามมาตรา ๑๖๐ ต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาด้วย

ช. หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๖ เดิมบัญญัติว่าพระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรี ๑ คน และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน ๔๕ คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมส่วนของรัฐมนตรีจากเดิมเป็นไม่เกิน ๒๙ คน และได้เพิ่มเติมเงื่อนไขในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีด้วย กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

(๒) เพิ่มมาตรา ๑๔๕ ทวิ ขึ้นใหม่ โดยบัญญัติให้ รัฐมนตรีต้องแสดงสินทรัพย์ และหนี้สินต่อประธานรัฐสภาตามรายการ วิธีการและกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๑ เดิมบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็น คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อ

ขอความไว้วางใจ มติให้ความไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

(๔) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๔ โดยเพิ่มเงื่อนไขกรณีรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อไม่ได้รับความไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๑ เพื่อให้สอดคล้องกับการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๑

(๕) แก้ไขเพิ่มเติม (๓) ของมาตรา ๑๕๕ เกี่ยวกับความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว โดยได้เสนอขอแก้ไขโดยตัดมาตรา ๕๔ (๔) ออก ซึ่งเป็นเรื่องของคุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้สอดคล้องกับการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๔ ซึ่งได้เสนอตัดไปแล้ว

(๖) เพิ่มความเป็นวรรคสามและวรรคสี่ของมาตรา ๑๖๐ โดยบัญญัติให้การประกาศใช้กฎอัยการศึกต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งมีข้อความที่เสนอขอเพิ่มคำว่า "กฎอัยการศึกตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะมีผลใช้บังคับเกินสามสิบวันได้อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา"

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคสาม"

ซ. หมวด ๔ ศาล

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๗๐ เดิมบัญญัติว่า บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นศาลยุติธรรม ศาลทหาร ศาลปกครอง ศาลแรงงาน และศาลในสาขาภาษี สาขาสังคม หรือสาขาอื่น จะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

ฉ. หมวด ๕ การปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘๐ โดยเสนอขอให้เพิ่มกรุงเทพมหานครเข้าไปในการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อความชัดเจน

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๘๑ โดยเสนอขอให้เพิ่มกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘๐

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๒ เดิมบัญญัติว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่ทำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นอย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๔๔ (๑) และ (๒) ด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๖ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็น การปกครองท้องถิ่นทุกระดับในทุกจังหวัดรวมทั้งกรุงเทพมหานคร ให้มีสภาท้องถิ่น และหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น และต้องมีการเลือกตั้งตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติให้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น

(๔) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๓ เดิมบัญญัติว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่น ฯ จะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่ทำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๖ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนี้ ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “การเลือกตั้งสมาชิกของสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นจะใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ หรือจะให้สภาท้องถิ่นเลือกตั้งจากสมาชิกของสภาท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๖ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติให้มีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ญ. บทเฉพาะกาล

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๓ เดิมบัญญัติให้ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอันเกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ หรือ

เศรษฐกิจของประเทศ และประธานรัฐสภาเห็นชอบด้วย ต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยได้เสนอขอให้ตัดออก โดยให้คงไว้ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในกรณีของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย และกรณีการพิจารณาพระราชกำหนดตามมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘ เท่านั้น

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๔ เดิมบัญญัติให้ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๔ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๓๔ วรรคสามมาใช้บังคับแก่การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และการตั้ง กรรมการการสามัญ (มาตรา ๒๐๔ (๒)) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ เฉพาะการ ห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๗ (๑) และ (๓) และมาตรา ๑๖๗ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่ง ของรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่น (มาตรา ๒๐๔ (๓)) และการเสนอร่างพระราชบัญญัติ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำได้อีกเมื่อมีคำรับรองของคณะกรรมการวิสามัญวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีจำนวนสิบเจ็ดคน โดยคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งสามคน วุฒิสภาแต่งตั้งหกคน และสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งแปดคน (มาตรา ๒๐๔ (๕)) โดยได้เสนอขอให้ตัดออกทั้งหมด โดย ให้คงไว้เฉพาะกรณีตามมาตรา ๒๐๔ (๑) และ (๔) เท่านั้น

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๕ เดิมบัญญัติว่า เมื่อครบกำหนดสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้ง สมาชิกวุฒิสภามาตรา ๒๐๑ แล้ว ให้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๓ และมาตรา ๒๐๔ เป็นอัน ยกเลิก เว้นแต่มาตรา ๒๐๔ (๓) ให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลัง จากนั้นจะเข้ารับหน้าที่ ได้มีการเสนอขอให้ตัดข้อความว่า “เว้นแต่ มาตรา ๒๐๔ (๓) ให้มีผลใช้ บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังจากนั้นจะเข้ารับหน้าที่” ออก เพื่อให้สอดคล้องกับการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๔

ฉ. บทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญ ฯ ที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

(๑) บทบัญญัติในมาตรา ๗๔ มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๖ ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็น

อันสิ้นสุดลง กับให้ดำเนินการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีที่จะตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปดังกล่าวจะเข้ารับหน้าที่

(๒) บทบัญญัติตามมาตรา ๑๔๖ และมาตรา ๑๕๑ ของรัฐธรรมนูญนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๖ มาใช้บังคับแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งแต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่จะตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปดังกล่าวจะเข้ารับหน้าที่

(๓) ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือบทบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามมาตรา ๑๔๑ มาตรา ๑๔๒ และมาตรา ๑๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ มิให้นำบทบัญญัติทั้ง ๓ มาตราดังกล่าวมาใช้บังคับ

การพิจารณาของรัฐสภา

การพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ เนื่องด้วยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... (หม่อมราชวงศ์กึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ทั้งสองฉบับ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาเห็นว่าควรพิจารณารวมกันไปจึงได้มีมติให้พิจารณารวมกันทั้งสองฉบับในคราวประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๒๕ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ในการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งรับหลักการนี้ได้กระทำในคราวประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๒๕ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ผลการลงมติปรากฏว่า มีสมาชิกรับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๒๓๔ เสียง ไม่รับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๑๖๘ เสียง และงดออกเสียง ๔ เสียง จึงเป็นผลให้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... ทั้งสองฉบับไม่ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบในชั้นรับหลักการจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เนื่องจากมีคะแนนเสียงในวาระที่หนึ่งไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๓

ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑ ฉบับ คือ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

ผู้เสนอ นายปัญญา เกสรทอง กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการสำคัญให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๓ มาตรา ๒๐๔ และมาตรา ๒๐๕

บทเฉพาะกาล

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๓ โดยยกเลิกกรณีที่จะต้องประชุมร่วมกันของรัฐสภาในกรณีต่อไปนี้

(๑.๑) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ (แก้ไขมาตรา ๒๐๓ (๓)) โดยให้คงไว้เฉพาะการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอันเกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ และประธานรัฐสภาเห็นชอบด้วย ที่จะต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

(๑.๒) การพิจารณาพระราชกำหนดตามมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘ (ยกเลิกมาตรา ๒๐๓ (๔))

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๔ โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

(๒.๑) ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมาใช้บังคับ (แก้ไขมาตรา ๒๐๔ (๑))

(๒.๒) ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งมาใช้บังคับ (แก้ไขมาตรา ๒๐๔ (๑))

(๒.๓) ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และอัตราส่วนของสมาชิกพรรคการเมืองในการตั้งกรรมาธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับ (ยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๒))

(๒.๔) กำหนดให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาด้วย (แก้ไขมาตรา ๒๐๔ (๒))

(๒.๕)ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติและการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องกระทำโดยมีมติพรรคการเมืองมาใช้บังคับ (ยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๔))

(๒.๖) ยกเลิกการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องกระทำโดยมีคำรับรองของคณะกรรมการการวิสามัญวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติ (ยกเลิกมาตรา ๒๐๔ (๕))

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐๕ โดยขยายวันเริ่มแรกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยออกไปอีก ๔ ปี

การพิจารณาของรัฐสภา

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๒/๒๕๒๖ (สมัยวิสามัญ) วันศุกร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ได้มีการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ปรากฏว่า ในการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งมีสมาชิกรับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๒๔๕ เสียง ไม่รับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๑๒๖ เสียง และงดออกเสียง ๑๔ เสียง ซึ่งเป็นคะแนนเสียงที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ได้ผ่านการพิจารณาของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ในคราวประชุม ครั้งที่ ๖/๒๕๒๖ (สมัยวิสามัญ) วันจันทร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้ ๑๕ วัน

การพิจารณาในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ได้มีการออกเสียงลงคะแนนในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๗/๒๕๒๖ (สมัยวิสามัญ) วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๖ ผลการลงมติปรากฏว่ามีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ๒๕๔ เสียง ซึ่งเป็นคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้จึงไม่ได้รับความเห็นชอบในวาระที่สามจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๔

ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑ ฉบับ คือ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช....

ผู้เสนอ หม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการที่สำคัญ เพื่อแก้ไขวิธีการเลือกตั้งจากแบบรวมเขตจังหวัดและเลือกเป็นคณะ ให้เปลี่ยนเป็นแบบแบ่งเขต เขตละ ๓ คน และเลือกเป็นรายบุคคลเช่นเดียวกับวิธีการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฯ ฉบับปี ๒๕๑๗

หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ สมาชิกแทนราษฎร

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๕ และเพิ่มมาตรา ๕๐ ทวิ เพื่อแก้ไขวิธีการเลือกตั้งจากแบบรวมเขตทั้งจังหวัด และเลือกเป็นคณะ โดยให้เปลี่ยนเป็นแบบแบ่งเขต เขตละสามเขต และเลือกเป็นรายบุคคล โดยที่เห็นว่าวิธีการเลือกตั้งแบบรวมเขตทั้งจังหวัด และเลือกเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเป็นระบบใหม่ ซึ่งไม่เคยใช้มาก่อนในประเทศไทย ประชาชนผู้จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งยังไม่คุ้น จึงไม่เข้าใจดีพอ และเป็นวิธีการที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกเฉพาะบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกประการหนึ่ง การเลือกตั้งแบบรวมเขตทั้งจังหวัดนั้นในทางปฏิบัติไม่สะดวกอย่างยิ่ง โดยเฉพาะจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างขวางมาก และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หลายคน

การพิจารณาของรัฐสภา

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๗/๒๕๒๖ (สมัยวิสามัญ) วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๖ หลักจากร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... (นายบัญญัติ เกสรทอง กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในวาระที่สามแล้วในวันเดียวกันนี้เอง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... (หม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ซึ่งในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการนี้ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่า

กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา ผลการออกเสียงลงคะแนนปรากฏว่ามีสมาชิกออกเสียงลงคะแนนเห็นชอบด้วย ๑๕๔ เสียง จึงมีผลให้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวาระที่หนึ่ง

ต่อมาในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๖ ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ซึ่งการยุบสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ได้กระทำก่อนครบกำหนด ๔ ปีแรกในการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นผลให้การเลือกตั้งทั่วไปที่มีขึ้นในวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๖ ยังคงต้องใช้บทบัญญัติตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ฯ ที่ให้ใช้การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่อไป

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ ๕

ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑ ฉบับ ซึ่งเป็นร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมที่สามารถแก้ไขได้เป็นผลสำเร็จ คือ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

ผู้เสนอ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๘

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๐ มาตรา ๙๑ และเพิ่ม มาตรา ๙๐ ทวิ เพื่อแก้ไขวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓. สภาผู้แทนราษฎร

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๐ เดิมนั้นกำหนดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดโดยคำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน การเลือกตั้งให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่กรุงเทพมหานครให้แบ่งเป็นสามเขต แต่ร่างที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้น จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคนเท่าเดิม แต่การเลือกตั้งนั้นขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เกินสามคนให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดหนึ่งจะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างน้อยหนึ่งคน แต่ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกิน

สามคนให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งโดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินเขตละสามคนและเขตที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่น้อยที่สุดของจังหวัดนั้นจะต้องไม่น้อยกว่าสองคน ส่วนจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คนก็ให้แบ่งออกเป็นสองเขต เขตละสองคน

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๑ เดิมนั้นกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้โดยออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น แต่ร่างที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้นให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

(๓) เพิ่มมาตรา ๕๐ ทวิ ร่างที่เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา ๕๐ ทวิ นี้กำหนดวิธีแบ่งเขตเลือกตั้งว่าต้องแบ่งให้แต่ละเขตเลือกตั้งติดต่อกันและต้องจัดอัตราส่วนของราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง

ในวันศุกร์ที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๒๘ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ซึ่งหม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะเป็นผู้เสนอ การประชุมในครั้งนี้เป็นการประชุมในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ผลการพิจารณาปรากฏว่าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติรับหลักการด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

เมื่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมแล้วได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นพิจารณาจำนวน ๓๕ คน และกำหนดการแปรญัตติภายในสามวัน

การพิจารณาของคณะกรรมการ

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช จบร่างแล้วได้พิจารณาคำแปรญัตติของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๒๘

ในการพิจารณาของคณะกรรมการ คณะกรรมการได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ดังปรากฏความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๘

การพิจารณาในวาระที่สอง

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาจึงได้มีการพิจารณาในวาระที่สองเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ การพิจารณาในวาระที่สองนี้เป็นการพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และคะแนนเสียงในวาระที่สองนี้ถือตามเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ผลการพิจารณาในวาระที่สอง ปรากฏว่าชื่อร่างรัฐธรรมนูญ คำปรารภมาตรา ๑ และมาตรา ๒ ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๐ เมื่อการอภิปรายเกี่ยวกับมาตรานี้ได้สิ้นสุดลง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

มาตรา ๔ ซึ่งเพิ่มเติมความเป็นมาตรา ๙๐ ทวิ ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๑ เมื่อการอภิปรายเกี่ยวกับมาตรานี้ได้สิ้นสุดลง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

มาตรา ๖ ซึ่งเป็นมาตราที่คณะกรรมการเพิ่มขึ้นใหม่ เมื่อการอภิปรายเกี่ยวกับมาตรานี้ได้สิ้นสุดลง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

เมื่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาในวาระที่สองเสร็จแล้ว การพิจารณาในวาระที่สามจะมีขึ้นได้ต้องรอไว้ ๑๕ วัน ซึ่งที่ประชุมกำหนดให้พิจารณาในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๒๘

การพิจารณาในวาระที่สาม การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ในวาระที่สามได้พิจารณาโดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๒๘ การพิจารณาในวาระที่สามนี้ไม่มีการอภิปรายเป็นการพิจารณาเพื่อลงมติเท่านั้น และคะแนนเสียงที่ถือว่าได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาจะต้องมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา ซึ่งในขณะนั้นมีสมาชิกทั้งหมด ๕๖๘ คน (จากสภาผู้แทนราษฎร ๓๒๔ คน และจากวุฒิสภา ๒๔๓ คน)

ผลการพิจารณาในวาระที่สาม ปรากฏว่าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติเห็นควรให้
ประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... ด้วยคะแนน
เสียง ๒๕๔ เสียง ไม่เห็นชอบด้วย ๑๗ เสียง และงดออกเสียง ๒๗ เสียง เป็นอันว่าร่างรัฐ-
ธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และนายกรัฐมนตรีจะต้องนำขึ้น
ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๘ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๒ ตอนที่
๑๐๕ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม
พุทธศักราช ๒๕๒๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

เป็นปีที่ ๔๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข
เพิ่มเติมขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๔”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราช-
กิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

จำนวนสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร “มาตรา ๕๐ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้
กำหนดตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่
ประกาศในที่สุดท้ายก่อนบทมีการเลือกตั้งหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคนให้มีการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎร
เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด
นั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของ
หนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่กว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

แบ่งเขต จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือ
เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละ
เขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภา-
ผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้ง
ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อย
กว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คนให้
แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๐ ทวิ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

“มาตรา ๕๐ ทวิ จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

การออกเสียง

ลงคะแนน

“มาตรา ๕๑ ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น”

มาตรา ๖ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับกับการเลือกตั้งนับตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกที่จะพึงมีขึ้นภายหลังวันใช้รัฐธรรมนูญ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่างก่อนการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป. ตีนสุตานนท์

นายกรัฐมนตรี

การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ ๖

ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑ ฉบับ คือ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

ผู้เสนอ เรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร กับคณะ

เสนอเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๔

สาระสำคัญในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

โดยมีหลักการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๕ และมาตรา ๑๔๔

ก. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๕ เดิมบัญญัติให้ประธานวุฒิสภา เป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ข. หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๔ เดิมบัญญัติให้การประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาโดยอนุโลม ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม

การพิจารณาของรัฐสภา

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๒๔ (สมัยสามัญ) วันอังคารที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๔ ได้มีการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ปรากฏว่า ในการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งมีสมาชิกรับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๒๕๖ เสียง ไม่รับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๑๖๔ เสียง และงดออกเสียง ๑๕ เสียง จึงเป็นผลให้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ฉบับนี้ไม่ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบในขั้นรับหลักการจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เนื่องจากมีคะแนนเสียงในวาระที่หนึ่งไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

โครงการหนังสือ "นิติบัญญัติ" ดำเนินการโดยสวัสดิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
ซึ่งมีนายประเสริฐ ดวงวิชัย เลขาธิการรัฐสภา เป็น
ประธานคณะกรรมการสวัสดิการ ฯ

รายนามคณะกรรมการโครงการหนังสือ "นิติบัญญัติ"

๑. นายหินิต	อารยะศิริ	ที่ปรึกษาของคณะกรรมการ
๒. นายพิฑูร	พุ่มหิรัญ	ประธานคณะกรรมการ
๓. นายสรรเสริญ	สืบสหการ	คณะกรรมการ
๔. นางสาววรรณิ	เกตุญาติ	คณะกรรมการ
๕. นายวัชรินทร์	จอมทเลาผล	คณะกรรมการ
๖. นายโสภณ	ขจรศิลป์	คณะกรรมการ
๗. นายประจวบ	รอดน้อย	คณะกรรมการ
๘. นางละเอียด	ภุชรใจ	คณะกรรมการ
๙. นางมัลลิกา	ลับไพร่	คณะกรรมการ
๑๐. นายไพบุลย์	วราหะไพฑูรย์	คณะกรรมการ
๑๑. นายบุญเรือง	บุรภักดี	คณะกรรมการ
๑๒. นายพนดล	ช. สรพงษ์	คณะกรรมการ
๑๓. นายสุภชัย	ผดผ่อง	คณะกรรมการ
๑๔. นายธานีย์	โลหะชาละ	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๕. นายอมร	อามระดิษ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ห้องสมุดกฎหมาย